218071

GIB I. MIHĂESCU

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

DONNA ALBA

ROMAN

EDITURA „CULTURA ROMÂNEASCĂ"
S.A.R.
BUCUREȘTI

Muzeul Digital al Romanului Românesc

2701

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/indri1933-1947

GIB I. MIHAESCU

NU SE IMPRUMUTA ACASA
1 SEP 2012

DONNA ALBA

ROMAN

Biblioteca Judeteana ASTRA
006039

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

„CULTURA ROMÂNEASCĂ", S. A. R.
INSTITUT DE EDITURĂ — BUCUREȘTI, I — STRADA PITAGORA No. 18

6039
Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvaniara.ro/mdrr1933-1947

1084

1998

218871

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr-1933-1947

Am pornit cu stângul în lume, ca şi în război. La demobilizare, acolo în dosul magaziilor gării, pe câmpul presărat cu mese şi cu soldaţi, beţi de fericirea vieţei recâştigate, pe toţi i-am auzit: — Băgaţi de seamă, când v'oţi vedea cu libretul în mână, să porniţi cu dreptul! Dar eu ştiu, că oricât m'am muncit cu gândul, acum un an să mişc întâi dreptul, când s'o da semnalul de plecare, spre front, din obişnuinţă militărească, — deşi acum nu se mai răcneau porunci scurte ca la paradă şi nimeni nu se uita cu ce pas o ia omul spre moarte, — am mişcat stângul. Şi iată-mă c'am ajuns prin atâtea ploi de foc, cu picioarele şi cu mâinile zdravene, cu pieptul neîngăurit, tocmai aici în această zi sfinţită a liberării de orice pericol. Iar astăzi e zi de Marţi şi dacă toţi oamenii dimprejurul meu se fac a uita c'au să pornească înapoi pe drumul vieţii, cu tot dreptul mişcat întâi, într'o zi atât de nefastă, eu mă simt din cale afară de mulţumit. Mai lipseşte să fie astăzi 13. Dar sunt hotărât deacum înainte, toate faptele mari pe care le voi face să le pornesc în zi de Marţi şi de 13, căci sunt hotărît să fac numai fapte mari. Şi am băgat de seamă! acestea sunt zilele oamenilor cu voinţă, — şi am mai băgat de seamă, oamenii cu voinţă nu trebue să se gândească niciodată la astfel de nimicuri şi trebue să întreprindă tot ce au de întreprins ori când s'o nimeri.

Iar eu am multe de întreprins: mai întâi să-mi refac situaţia mea... civilă. Aşa numesc situaţia pe care o voi avea, pe care trebue s'o am de-acum înainte în lume. E foarte drept: războiul m'a vârsat sublocotenent în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md/1933-1947

rezervă. Asta e un lucru înfiorător de important pentru mine şi e o adevărată mustrare, ţinând seamă cum m'a cules acest război de pe drumuri. Nu de pe drumul lung pe care l'am făcut mânat din urmă şi din lături de gradaţii serviciului de recrutare, cu întregul meu contigent de puştani neîmbrăcaţi şi sgomotoşi şi sfârşind să râdă numai când cădeau de răscruntă oboseală sau de schijele zbârnâietoare, împroşcate de un aeroplan hain. Nu de pe drumul ăsta vreau să spun că m'a cules războiul. Acest marş sălbatec, trebue s'o recunosc, îmi da cel puţin provizoriu o direcţie în viaţă, oricât de bine s'ar fi văzut, la capătul lui, chiar marginile vieţii însăşi.

Dar înainte de a porni într'aci nu eram decât pur şi simplu o haimana, un vagabond. Am fugit de-acasă, mai de grabă de la şcoală, din clasa patra de liceu, dar am fugit, se chiamă, de sub scutul şi autoritatea părinţilor, cu mulţi ani în urmă. Trebue să mă fi urmărit pretutindeni cu poliţie şi telegrame, căci tatăl meu era doctor de târg şi om cu stare: avea şi vie şi acolo la vie, ascultând cum ţârîe ploaia, pe acoperişul hardughiilor cu butoae goale, lin, teasc şi zdrobitori, prin care îmi plăcea să mă vîr, am plănuit întâia mare îndrăzneală din viaţă. Flueram a drum lung şi-mi ziceam: când voi pleca anul ăsta la Craiova (adică la liceu) — fiu — fiu, după două săptămâni — fiu — fiu... sbughi-o... Şi râdeam, gândindu-mă nu atât la mutra tatei în faţa acestei împrejurări, cât mai ales a domnului Stiègler, directorul meu de pension... Iar ploaia ţârâia înainte şi eu ceteam pe Mihail Sadoveanu, care mă îmbia la ducă... Aşa ţârâia şi 'n cărţile lui ploaia pe şindrilele acoperişurilor şi pe covergile căruţelor mocăneşti. Apoi mai glăsuia acolo despre zăvoaie şi despre poduri umblătoare şi alte lucruri multe şi minunate, pe care aproape ardeam să le văd. Ast-fel de lucruri minunate se găseau ele şi pe la noi, dar eu vream să le văd departe, căci în depărtare ele trebuiau să fie şi mai trlste ca ploaia asta şi mai dragi. Mai găsisem doi scriitori ruşi cari mă invitau la plecare: Gorcki şi Gogol — şi cu ei în ser-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

vietă şi cu Sadoveanu pe deasupra, am şters-o într'o bună zi, cu 38 de lei, în buzunar, pe care parte îi economisisem, parte îi şterpelisem din buzunarul tatei înainte de a lua drumul, chipurile ale şcoalei. 7 lei m'a costat trenul până la Brăila, iar de-acolo toate drumurile le-am făcut mai mult pe jos. Însă la Brăila m'am făcut hamal în port — eram cel mai bun gimnastic din clasa mea şi puteam să bat pe oricine din cele două clase superioare ale mele. Chiar dela Brăila mi s'a pierdut urma.

Pe urmă, pe unde n'am umblat: Am fost şi la Odessa, numai aşa, ca să dorm o noapte pe chei şi alte vre-o două, trei prin stepă; dar mai mult am dormit pe chei, însă pe vagabonzii lui Maxim al meu nu i-am găsit. In locul lor am dat de nişte namile leneşe şi murdare şi care-şi blestemau soarta — cu scandal mare la fiecare clipă—şi scuipau în ea; dacă ar fi putut ar fi omorît-o, dar pentru că aşa ceva nu era cu putinţă, se înjunghiau une-ori între ele într'o hărmălaie de nesuferit. Când am încercat să le spun unora, că tocmai o astfel de soartă e frumoasă, că e fără apăsare şi fără hotar, erau să mă înjunghie şi pe mine. M'am întors atunci tot la Sadoveanu, la oamenii lui mai mult muţi şi cari rezolvau totul cu o îmbiere spre oala cu vin: ăştia nu puneau mâna la cuţit pentru un gând bun ce le aduceai, ba, dimpotrivă, atunci vârau tesacul înapoi la brâu şi deschideau ochi mari spre câmpii, spre culmile, spre zăvoalele şi apele peste care împărăţeau şi urechi largi la o poveste chiar fără tâlc sau la o vorbă de duh, fără nici un folos, dar bine adusă.

Pe urmă, cu vârsta, m'a prins dorul călătoriilor pe apă. Dar pe vapoare nu mă primeau fără învoirea părinţilor, fiind încă prea tânăr, din care pricină am început să mint şi să mă prefac: ba am întocmit şi nişte certificate potrivite de minune pentru tot ce mi se cerea. Mai ales iscălitura tatei o trăgeam cu o siguranţă fără pereche iar peceţile, pe care mi le împrumuta vre-un servitor de pe la cine ştie ce oficiu pentru un gologan

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1933-1947

sau o glumă, știam cât să le întorc în loc astfel ca numele țării și al instituției de care era nevoe, să ese limpede, dar al localității și al județului meu să apară încurcat și întinat. Astfel am putut să ajung, cum spun, la Odessa, și mai pe urmă să fiu înrolat pe vase de comerț, care m'au dus la Constantinopol, în Grecia, în Asia Mică, în Egipt și chiar până în Amsterdam. Atunci eram împins din urmă de cărțile lui Pierre Loti și Claude Farrère, pentrucă, dacă la alte cărți de școală nici nu mai vream să mă gândesc măcar, îmi plăcea totuși să cetesc povestiri și romane și dorința de a pătrunde într'o literatură mai mare ca a noastră, m'a făcut să pierd multe nopți (une-ori între zilele de munci istovitoare) cu buchisitul unor hârțoage cu istorioare franțuzești și-a unor dicționare vechi și — băgasem de seamă chiar de pe-atunci — puțin cam proaste. Le luasem sâmbrie dela un anticar brăilean, pe care l'am ajutat să se mute. Dar și la Brăila și la Galați și la Constanța, îmi plăcea să mă amestec printre marinari streini, une-ori le plăteam și chefurile, ba chiar mă alegeam și eu cu oasele rupte, oricât eram de voinic — (pentrucă ei și la beție, știau unde trebue aruncat un pumn și unde trebue prijonit cu altul) — numai ca să le prind grai și obiceiuri. Și astfel o rupeam nițel englezește și nemțește; dar ambiția mea era să învăț întâi și întâi franțuzește și cum vase franceze nu prea veniau prin părțile noastre, învățam astfel dela turci, dela greci și dela alți streini, cari știau și mai cu seamă din cărțile cu istorioare copilărești și din dicționarele cele stângace.

După ce a izbucnit războiul cel mare, ca la un an, am vrut să plec la Marsilia să mă înrolez în armata franceză; dar abia atunci s'a băgat de seamă că actele mele erau șubrede de tot. Ba s'a mai băgat de seamă — și eu la fel, abia atunci am băgat de seamă — că uitasem să mă prezint în anul acela la recrutare (pe vapoare nu servisem decât în marina comercială). M'am pomenit

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaramuri.ro/md/1933-1947

așa dar, oprit la comănduire pentru fals și nesupunere la legile militare. Și cum abaterile mele penale se împărțeau între jurisdicția militară și civilă m'am pomenit purtat între baionete, dela tribunal la comenduire; așa am putut într'o bună seară s'o șterg binișor din convoi și atunci tocmai prin munții Vrancei m'am oprit. Dar pe drum am dat de crame, de dealuri și văi cu răsunet de sfârlează și dorul de ai mei m'a încleștat deodată, cu mare tărie. Însă eu tot am mai rătăcit până'n miezul iernii pe coclauri neumblate, am răzbătut la drumuri nemai bătute și la răspântii cu hanuri și cu focuri de popas ca la începutul pribegiei mele.

Dar pe aici începusem să nu mă mai simt ferit ca în porturi. Am socotit că tot mai nimerit este să mă pierd în vălmășagul și'n lavra orașelor mari. Și m'am aciuiat la Iași odată cu primele ninsori din anul acela 1915. Însă chiar într'a doua săptămână, m'am întâlnit cu doi concetățeni din târgul meu oltenesc. Eu i-am recunoscut de îndată, însă credeam că ei nu vor ghici cine sunt sub trăsăturile anilor din urmă și mai cu seamă cu statura mea cea nouă, care de când fugisem, crescuse cu repeziciune de copac.

Totuși i-am văzut că mă privesc cu luare aminte și șopocăesc ceva între dânșii: dacă n'ar fi fost evrei, m'aș fi întrebat ce pot căuta ei tocmai la Iași? Au șopocăit și au privit de mai multe ori în urmă, iar eu am grăbit după colțuri tot mai multe și mai întortochiate, până la hanul tot ovreesc unde locuiam. Acolo am tresărit la glas strein în jargon: am întredeschis ușa crezând că au dat iarăși de mine conorășenii mei. Erau alții, necunoscuți, dar eu n'am mai ieșit acum din planul nou ce-mi făurisem. Mi-am pus hainele bune, potrivite cu condiția tatei pentrucă, deși trăsesem beții multe, dar un ban tot pusesem deoparte, pentru cărți de cetit, pentru îmbrăcăminte și pentru vre-o lipsă negândită (și-mi prisosiseră, pentrucă umerii mei lați mi-au găsit totdeauna de lucru; mai ales femeile, când aveau nevoe de muncitori cu ziua mă angajau dela prima vedere: știam

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md=1933-1947

eu că eram şi chipeş, şi nu odată după plată — căci la plată nu renunţam niciodată — sfârşisem angajamentul în patul lor.) M'am gătit deci ca un vrednic fiu al domnului doctor Mihalache Aspru din Zăreni şi mi-am luat bilet de tren pentru ţinutul natal. Dacă târguşorul părintesc ar fi avut gară aş fi luat chiar şi bilet de clasa 2-a, ca să cobor cât mai onorabil din vagon în faţa concetăţenilor şi poate şi a tatălui meu. Însă din gară dela Drăgăşani mai făceam aproape şaizeci chilometri de căruţă, drum de deal şi pădure, până'n târg la Zăreni.

Tata m'a primit cu uimire şi mama s'a pierdut de mai multe ori de bucurie şi lăcrămi, când m'au văzut. Pe urmă tata, care era om de realităţi, a umblat şi s'a zbătut în toate părţile, ca să-mi aranjeze starea precară în faţa legilor. A luat de mai multe ori în lung drumul şi mai greu al Râmnicului, capitala judeţului şi cu deputatul loculuı şi cu prefectul, care de asemenea i-era prieten politic, mi-au potrivit situaţia. La militărie, eram acum amânat pentru o aşa zisă criză de *colici hepatici* (în viaţa mea n'am suferit altă durere decât de apăsarea cumplită a ţestei, când mă îmbătam prea rău), iar chestia falsului, pentrucă mai complicată, căpătă o îndreptare şi mai minunată. Procesele fură contopite într'unul şi aduse încoace, la tribunalul judeţului; iar după câteva înfăţişeri se stinse totul. Drept mulţumire pentru ostenelile tatălui meu — (se prefăcea că umblă pentru mine în urma stăruelilor şi lacrămilor mamei, altfel după el,— m'asigura, — n'aveau de cât să mă înhaţe la armată şi să mă înghită puşcăria) — făgăduii solemn să continui liceul în particular. Colicele hepatice îmi mai obţinură o amânare şi în Iunie, spre marea fericire — pe care de astă dată nu o mai putu ascunde—a tatei, obţinui diploma de absolvire a patru clase gimnaziale.

În război am plecat cu contingentele tinere şi cu alţi amânaţi. Nu ne-au recrutat, dar din cauza invaziei au fost ridicaţi toţi cei în stare să poarte arme dela 18 ani

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1933-1947

în sus şi trimişi în Moldova. Acolo am fost ţinuţi pe lângă oficiile sedentare până ne-o veni rândul să umplem regimentele, iar cei care aveam mai mult de 4 clase de gimnaziu împărţiţi pe la şcolile militare. In satul acela de lângă Iaşi m'am despărţit de tata, care fusese deasemeni mobilizat cu grad de colonel medic. Când am ieşit din şcoală, proaspăt elev plotonier şi m'am dus să-l regăsesc — tata murise cu trei luni înainte de tifos exantematic. In schimbul acestei teribile veşti, comandantul oficiului sedentar mi-a propus să mă repartizeze la regimentul de marş al diviziei. Eu însă am cerut să merg pe front, şi din durere pentru moartea tatei, dar mai ales din curiozitate. Era tocmai în anul luptelor dela Mărăşeşti, dar regimentul a trebuit să stea mai multe zile în rezervă, aproape de apa Siretului; abia mai târziu, după un marş forţat de o noapte şi o zi cu ploaie călduţă, neîntreruptă şi nesuferită de August, am fost aruncaţi în foc la Muncel, pe-o latură a Mărăşeştilor. Acolo am rămas după respingerea inamicului, am durat tranşee şi n'am mai fost schimbaţi până la armistiţiu; însă de lupte mari n'am mai avut parte, decât odată la 14 Septembrie cu prilejul unei rectificări a frontului. In colo, mici hărţueli neînsemnate şi neîncetatul bombardament al aruncătoarelor de mine; nici o mândrie şi nici un fel de eroism, nu-ţi pâlpâia în artere, în faţa acestui soi de morţi războinice, persistente şi anonime. In cele din urmă, însă, mă alesei şi eu,—care mă „culcam" cel din urmă la începutul bombardamentului, — cu frică şi grijă pentru bruma de suflet cât îmi mai rămăsese de pe urma acestui trai de cârtiţă bătută până'n fundul vizuinei,—şi acum numai că auzeam cel mai mic şuer şi mă zvârleam, ca un automat la pieptul pământului ocrotitor.

Am păşit cu stângul, la demobilizare, — cum am spus — pentrucă şi când am plecat pe front am păşit cu stângul. In schimb când ne-a luat cercul de recrutare să ne ducă în Moldova am pornit cu dreptul şi totuşi a murit tata.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

Dar nici stângul nu mi-a fost cu noroc, pentrucă, ajuns înapoi la Zăreni — erau încă trupe de ocupaţie în Oltenia — când am confirmat mamei că e adevărat ceia ce aflase despre tata numai pe jumătate dela soldaţii reîntorşi înaintea mea, a căzut greu bolnavă de cordul ei şi peste trei săptămâni a închis ochii şi dânsa. Am rămas deci singur cu casa şi cu via, pe care, scârbit de aceste lovituri le-am vândut, cu preţ bun şi după plecarea nemţilor am luat drumul Bucureştilor.

Am inaugurat o viaţă de chefuri, dar când a trebuit însfârşit să schimb haina militară — aveam voe demobilizaţii să le mai purtăm — m'am revăzut, chiar în haine civile bune şi elegante, vagabondul de odinioară. Atunci crunte ambiţii mi-au cutreerat creerul şi inima ; am început să învăţ cu furie, pentru a-mi continua liceul şi am ştiut aşa de bine la examenul pentru clasa V-a că am obţinut media cea mai mare. Insă atunci am băgat de seamă că faţă de alţi camarazi de război, cari aveau grijă să se prezinte în uniformă, profesorii erau nespus de indulgenţi. Asta m'a făcut ca la examenele ce-au urmat să mă prezint şi eu cu studiile numai ameţite, în schimb cu uniforma mea cea veche şi care în restriştea ponoselei ei, avea aerul cel mai eroic din toate uniformele de faţă. Insă cum, cu vremea, bună voinţa profesorilor pentru epoleţii demobilizaţilor începu să se micşoreze, iată iar mijând în mine gândul falsului şi-al excrocheriei, ba mai mult încă, iată chiar, acest instinct, înfăptuindu-se cu dela sine putere, par'că săvârşit de altă fiinţă, dinaintea fiinţei mele uluite şi paralizate. Astfel la clasa 7-a m'am înfăţişat cu mâneca tunicei dungată deasupra cotului de două galoane de rănit, iar la clasa 8-a de trei. S'a întâmplat însă ca la clasa 8-a să se nimerească unul din profesorii, cari fusese şi la clasa 7-a ; mi-a sărit inima din loc când ochii lui s'au oprit atât de scormonitori, pe cele 3 galoane, care reprezentau cele trei răni închipuite ale mele. Insă după nota care am obţinut-o la anatomie — obiectul lui — am văzut că privirea fusese de respect ; mai putea omul să-şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc

amintească după un an ce galoane a văzut la mâneca unui sublocotenent!

Cu uniforma aceasta am făcut minuni şi la facultate: însă precaut, din cauza comănduirei, n'o îmbrăcam decât numai la examene. Afară de-un singur nemernic — şi încă tocmai cel de drept roman! — în care instinctul patriotic era mort pe semne cu desăvârşire,—toţi profesorii înainte de a-mi nota bila în catalog, se inspirau par'că contemplând câteva momente din nou cele patru galoane de fir auriu (deveniseră patru proporţional cu timpul şi studiile) de pe mâneca tunicei mele, pe care şi acum o păstrez ca pe-o sfântă moaşte, evident însă fără galoane de rănit. Numai cum spun, profesorul de roman, cu o nesimţire, care ar fi revoltat desigur şi pe cel mai placid cetăţean al României Mari, mi-a considerat mâneca în tăcere şi a întors privirile ostentativ plictisit. Cum, nici patru răni pe câmpul de luptă nu-l impresionau pe acest beneficiar al bugetului Patriei? M'a întrebat despre *„In jure cessio"*, despre care mărturisesc, n'am prea ştiut să-i dau prea multe amănunte, însă am accentuat pe singurul care-mi rămăsese clar dela mica lectură a textului că la romani *militarii ce se distinseseră în războiu* erau scutiţi de unele din formalităţile greoae ale mancipaţiei şi ale acestui in jure cessio. Şi rostind răspicat acestea, i-am bravat dispreţul din ochi cu privirea mea vulturească, îndesând cotul cu galoane pe masă. Şi închipuiţi-vă, acest ambuscat, par'că şi-l văd, brun, gras şi inexpresiv ca o tobă mare, m'a trântit, vorba aceia de mi-au mers fulgii, încât la sesiunea următoare, m'am simţit nevoit să-i parcurg cursul anost nu mai puţin de şapte ori.

Dar înainte de toate trebue să reamintesc de acel moment al vieţii mele, care a fost un punct de plecare al întâmplărilor ce vor urma în aceste destăinuiri. A fost clipa atât de dramatică pentru mine, când am văzut întâia oară pe *Alba*. Însă în minutul acela, care mi-a întors după răsuceala lui, atâţi ani de mai târziu, eu n'am

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

ştiut că femeia gravă şi mândră, înaltă şi încremenitor de frumoasă care a trecut pe lângă mine, purta numele Alba, nici că purta numele distins de familie, pe care am aflat mai târziu că-l poartă şi nici că în viaţa noastră cărările ni se vor încrucişa iarăşi aşa cum ni s'au încrucişat.

Destul că peste tot acest tineret, în mijlocul căruia mă găseam şi care era îngrămădit dinaintea uşei cu geamuri întunecate şi cu grele zăbrele a liceului unde trebuia să ne trecem examenul de absolvire, *capacitatea*, cum îi spuneam noi, o tăcere de moarte s'a lăsat deodată. Eram toţi strânşi prea de vreme, şi intrarea în liceu, ca şi în curtea liceului, rămâneau încă oprite. Băeţi chipeşi, îmbrăcaţi elegant, cei mai mulţi cu primul lor costum civil, stăteau pe ieşiturile ferestruicilor ca de cetate ale subsolului clădirei imense sau în picioare, în grupuri zgomotoase, toţi cu grijă de dunga dela pantaloni şi toţi îmbătaţi de culorile hainelor civile, cele mai multe — majoritate zdrobitoare — în bleu-marine. Printre grupurile staţionare ale băeţilor, grupurile mobile ale fetelor, câte cinci-şase cu mâinile petrecute una alteia pe după şale, parcurgeau îngusta şi zgomotoasa tabără, presărând la tot pasul, vioaiele şi galeşele lor priviri, flori albastre, verzui, ruginii închise sau negre ca fiorul din adâncul besnelor înfricoşate. Băeţii le culegeau cu drag, iar alţii, cei mai pirpirii, nici nu se mai uitau la aceste şcolăriţe, ci rostogoleau bulbucaţii lor ochi timizi, cu aere exagerate de îndrăzneală trecătoarelor elegante, sau apariţiilor feminine din maşinile fugare.

Se găseau şi exemplare distonante, în această exuberanţă şi nepăsare, chiar pe treptele pline de ţărână ale scărei de intrare, pe care le acaparaseră din vreme ca primi ocupanţi; erau îmbrăcaţi în haine lustruite de băeţi de prăvălie sau în vechi uniforme rebegite. Ei nu vreau să piardă nici ultimele minute căci răsfoiau atenţi prin cărţi şi maculatoare; din când în când îşi şopteau înfioraţi, informându-se de vre-un membru necunoscut din comisie, pe când dincolo, în grămada nepăsătorilor, se auzeau expresii admirative ca acestea: „Ala, înaltul şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

subțirelul?—ei bine, ăla vorbește latinește, domnule!" sau: „Cine, obraznicul ăla gras, de nu-i mai stă gura? Are scrisoare dela domnu' ministru Duca în buzunar, dragă!"

Și deodată s'a lăsat acea tăcere, comunicându-se din grup în grup ca o fulgerătoare contagiune: trecea ea, Alba. Cu pas de sus, cu o privire care nu se oprea nicăeri, ea parcurgea talazurile de tineret, care se dau în lături ca valurile mării Roșii, dinaintea pasului lui Moise. Fetele înseși și-au strâns florile lor albastre, castanii și întunecate și'n semn de firesc omagiu le-au aruncat asupra ei, până când a ocolit colțul: în ochii celor mai multe nu era invidia, ci mândria și încrederea în propriul lor viitor, de care nu le mai despărțea acum decât încă vreo două, trei examene. Dar trecătoarea cea minunată nu s'a uitat nici un moment, la nici una și la nici unul; numai eu am izbutit să întorc spre mine un moment ochii ei de nesigură culoare dar în orice caz teribil de întunecați și chiar să smulg un zâmbet, ce spun, un adevărat început de râs, de pe floarea buzelor ei.

Dar cum? Dumnezeule, sinistru succes!

Eu o văzusem încă mult mai de departe, dar când a ajuns în dreptul meu, pentru întâia oară mi s'a întâmplat în viață, mâna a început să-mi tremure ca apucată de-un frig nervos și deodată marele dicționare de peste 2000 de pagini al lui Bailly format în 8 și cel de peste 1500 al lui Quicherat, au început să-mi joace sub braț; până să întind mâna cealaltă să le opresc, când ea era la un pas de mine, Bailly a și apucat spre caldarâm, de care s'a oprit cu o detunătură spăimântătoare și pe urmă a pornit și Quicherot cu restul de cărți. Ea m'a privit înminunată de această întâmplare și gravitatea ei s'a scuturat de mai multe ori în acele sbucniri de râs, pe care totuși se silea să le oprime.

A devenit oare mai mândră de ea însăși plecând mai departe? Pentrucă era evident, după focul din obrajii mei și după urechile mele, pe care le simțeam ca două vălvătăi, ea și-a dat seamă care a fost cauza penibilei stângăcii. Multă vreme în juru-mi a răsunat râsul băeților

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

şi al fetelor; ele mă priveau chiar adânc şi lung pe sub genele lăsate, dar când vedeau că întorc ochii într'altă parte nu se puteau stăpâni să nu izbucnească în hohote înfundate, ascunzându-şi capul una după umărul celeilalte.

In tot timpul examinării, gândul mi-a zburat departe în după amiaza aceea. Fără să vreau, ba chiar silindumă să alung astfel de idei neroade, nu puteam să-mi explic, de ce trecătoarea care părea nobilă şi avută, a tresărit atât de vehement la bubuitura dicţionarelor de limbi moarte. De bună seamă, răspunsul e limpede: cine n'ar fi tresărit, când unui cogemite ofiţer, cu trei galoane de rănit pe mânecă, îi scapă atât de aproape două vârtoase cărţi din mână, bufnind aşa de puternic pe asfalt? Dar mi s'a părut mie... tresărirea aceea, ba da, am văzut bine..., era pentru mai mult decât atât... parcă era un svâcnet de nemulţumire, pentru orice zgomot, pentru orice întâmpinare nepotrivită cu mersul gândurilor, cu potriveala împrejurărilor, pe care femeea aceasta frumoasă le aştepta în drumul ei. A râs ea, fără îndoială, la urmă, şi'n râsul ei pâlpâia orgoliul că-i fusese adresat pe neaşteptate un omagiu atât de insolit, dar acum, când în sala de examen scârţâe doar tocurile şi ochii pătrund tot mai profund în încâlceala stilului ciceronian, eu văd bine că râsul acela a fost parcă de uşurare, de mulţumire, de bucurie, că toată explozia, tot neaşteptatul întâmplării caraghioase, n'a fost decât atât ce-a fost şi încă, un compliment, un umil compliment al unui biet ofiţeraş descins şi demobilizat care-şi trece un examen în restanţă, un stângaci şi sincer compliment, adresat involuntar rarei ei frumuseţi.

Dar atât şi nimic mai mult: ea a plecat cu adierea aceea de teamă care i-a pâlpâit deodată în ochi şi'n suflet, a plecat mai departe cu ea, numai acoperită de un zâmbet de mulţumire, de fericire şi orgoliu. Nu ştiu dacă aţi văzut vre-un copil fraged şi frumos pălit de cine ştie ce bruscă spaimă şi n'aţi dorit ca spaima aceea

Muzeul Digital al Romanului Românesc

să aibă un motiv real, să nu fie stârnită de-o biată ve. denie copilărească, pentru a interveni de îndată, până şi riscându-ţi viaţa, numai ca să primeşti de pe buzele subţiri şi din ochii grei un semn de mulţumire, numai pentru a vedea mâinile plăpânde şi febrile, îndreptându-se, recunoscător spre tine? Dar acum închipuiţi-vă pe această frumoasă femee, cerându-vă ajutorul într'un moment de cumplită panică, într'o grozavă derută sufletească? Poate fi ceva mai minunat, mai dulce, mai rascolitor, decât recunoştinţa unor ochi frumoşi de femee? Eu-mi terminasem, cred, bine tezele la latină şi mai ales la greacă (urmasem clasica, pentrucă prin porturi ajunsesem s'o rup bine în grecească modernă şi cu toate deosebirile acesteia de elina veche, mi-era grozav de uşor să descifrez texte şi să mă servesc de dicţionarul enorm, care mă făcuse de ruşine adineaori) şi'n aşteptarea semnalului de plecare, mergeam cu gândul după femeia, care-mi mulţumise cu ochii pentru spontana mea gafă admirativă. Dacă sufletul ei era agitat, drumul ei trebue să ducă pe cărări întortochiate, mă gândeam şi mă vedeam ieşindu-i dinainte la cel mai greu cot al vieţii. Mi-au plăcut totdeauna drumurile complicate, încurcate, al căror sfârşit să nu poată fi văzut, nici măcar ghicit, după primii paşi. Războiul ar fi fost pentru mine un adevărat amuzament, dacă scena luptelor s'ar fi schimbat zilnic ca'n tragedia napoleoniană. Dar monotonia tranşeelor mă exasperase cu desăvârşire şi toată amintirea acestui formidabil eveniment al vieţii mele, nu se traducea decât prin miros de pământ şi prin imaginea unor băltoace de noroi şi sânge: noroioasă glorie!

Acum stam în odaia asta de şcoală, pe băncile căreia băeţi de oameni aşezaţi se străduesc să descopere în încâlceala frazelor antice, drumul cel mai drept al vieţii. Eu însumi m'am zbătut adineaorea la fel, pentru un astfel de drum, cu toate că mă îngrozesc de-acum de netezimea şi monotonia lui; o, capetele astea toate, tunse sau frezate, ondulate, pomădate, oxigenate, şi dracu mai ştie cum, mă desgustă literalmente cu încă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

păţânarea lor, de a-şi afla prin muncă cinstită sau mici pungăşii pe sub bancă, un rost cât mai clar şi o comoditate cât mai sigură a traiului lor viitor. Mi-e scârbă pur şi simplu, cu toate că nu mă ridic să apostrofez pe profesor de mizeria acestor formalităţi idioate şi ştiu bine că mâine, voi veni la fel, să scriu şi să mă las întrebat, să mă treacă toate năduşelile in căutarea celui mai bun răspuns, că apoi voi merge mai departe la universitate şi voi frecventa regulat şi docil pe toţi aceşti grăduitori ai culturii mele, cari trebue să-mi dea o pecete şi-o iscălitură, să aplice o marcă standard pe clocotul adânc al sufletului meu.

Textul pe care l'am tradus din greceşte descrie primii paşi ai lui Ulise în insula nimfei Calypso. Eu ştiu tot episodul mai departe şi versurile limpezi şi armonioase, şi frumuseţea sentimentelor care se închiagă aci răsună atât de distonant în această incintă de căpatuială, că mă cutremur. Lăsaţi-mă după femeea necunoscută, s'o pândesc la colţul străzii, să pătrund cât de puţin in încâlceala cărărilor străbătute de pasul ei majestuos! imploră ochii mei pe domnul de greacă cu ochelari de celuloid, cu burtă cât un butoi de zece decalitri şi cu degetele pătate de cafeniul trabucurilor proaste pe care le pufăe după program. Iată unde vă poate duce, bravi băeţi, versurile lui Homer, par a grăi ochii lui crăpând de satisfacţie, şi pântecul crăpând de tensiune. Iar băeţii scriu de zor, foarfecă dicţionare şi aruncă sterpe sonde în străfunduri de memorie, pelerini tristi ai vieţii în drum neogoiat spre idolul lor, idealul lor sfânt, burta domnului profesor sau alte burţi cu cât mai mari, cu atât mai sus pe scara vieţii netede şi drepte.

Se vede că profesorul de limbi vechi a înţeles rugăciunea ochilor mei, că ne-a permis celor ce am terminat, să ieşim. M'am postat la răspântia din faţa liceului, pândind în adâncul străzii pe care cotise necunoscuta. Şi mi s'a părut c'o revăd, chiar mai repede decât mă aşteptam. Era încă departe, însă mersul ei de antică regină mă asigura că nu poate fi altcineva. Aş fi vrut

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

s'o urmăresc pas cu pas din depărtare, să-i prind pe încetul firul nemulțumirilor, poema tristeților ei parfumate cu grelele picături ale tentațiilor și misterului și gândul mă duce hăt departe, mă vedeam apărându-i salvator în armură, în culmea supremei restriști, — când, ea avu deodată un moment de ezitare, o mașină a trecut pe lângă dânsa, ea a oprit-o și s'a urcat repede. Imbecilul, n'am înțeles dintr'un început că mă cunoscuse de la distanță după enormele dicționare; mașina a prelins bordura trotuarului pe care mă aflam și'n trecerea fulgerătoare, n'am văzut decât ochii adânci care mă priveau, poate cu spaimă, poate cu mânie, poate cu batjocură, pe deasupra genții de șarpe, deschise în dreptul buzelor și-al feței. E îngrozitor cum omul nu vede încă la apropierea semenului său, decât dorința de a face rău, egoismul și interesul și nici un gând bun și curat nu acordă intrusului care sosește dintr'o altă cavernă.

Am așteptat aci, în locul acestor încrucișeri ale soartei cu necunoscutul trecător și incert, zile dearândul. Târziu, la o săptămână, o înmormântare somptuoasă m'a înfășurat ca o revărsare de ape negre la postul meu de veghe; convoiul venia pe drumul, de pe care ea-și luase sborul cu mașina. Mi-am dat seama dela început că mortul e un bărbat, un om cu mare situație, și gândul acesta m'a învăluit îndată, că ea nu e străină de jalnica solemnitate; am cercetat deci cu luare aminte ferestrele mașinelor grele și cernite care formau suita, dar chipul ei nu l'am văzut printre gravii și eleganții jăluitori. In schimb, dintr'un grup, care se răsleția puțin de grosul alaiului pedestru, am prins aceste vorbe, pe care, curios, nu le-am uitat, cu toate că nu le-am găsit nici o legătură deocamdată, nici cu funebrul convoi, nici de bună seamă, cu aceia ce mă interesa pe mine. —„Și acum puteți vedea ce maestru este acest Georges Radu Șerban...“ tocmai sfârșea unul de vorbit, când au ajuns în dreptul meu. —„Eu cred c'a fost avantajat și de ardoarea lui obișnuită, care de data asta s'a preschimbat în adevărată furie...“ a răspuns după un moment un altul. E atât de straniu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947/

cum eu n'am reflectat mai adânc asupra acestor cuvinte, care m'ar fi adus dela început pe drumul cel bun şi dimpotrivă, ele nu-mi veniau mai târziu în minte, decât ca să ilustreze cât de indiferentă era această ceremonie, participanţilor invitaţi şi cât de indiferentă putea fi banala întreţinere a acestora, faţă de aceia ce se sbătea în sufletul meu.

Astfel zadarnic am mai pândit la colţul liceului şi la şosea, zadarnic am bătut străzi şi cartiere. Zadarnic am aşteptat prin hall-urile cinematografelor şi'n vestibulul teatrelor; ciudata frumuseţe trecătoare nu mi-a mai fost dat s'o văd. Cu prilejul atâtor căutări şi aşteptări am întâlnit alte femei, pe care, asmuţit de nenoroc, le-am urmărit, le-am cunoscut şi m'am înveselit cu ele în intimitate. Degeaba, ochii lor erau limpezi şi rostul vieţei lor din cele mai lămurite. De geaba, ea nu era, neliniştea acea delicioasă din privirile ei n'o mai găseam şi timpul trecea acum iute, când îmi dam seama şi mă uitam îndărătul vieţii mele. Am încercat apoi primul examen la facultate şi m'am poticnit (ah nemernicul de „roman" care, cu siguranţă, în ascunsul conştiinţei lui simpatiza cu nemţii, deşi toţi pretindeau că-şi făcuse studiile la Paris, — dacă nu era cumva de origină ungurească aşa cum îl arăta faţa-i rotundă şi ochii mici, negri, jucăuşi), pe urmă l'am câştigat şi apoi l'am câştigat şi pe-al doilea.

Insfârşit mi-am luat şi licenţa şi acum băteam Calea Victoriei ca unul care nu mai avea nici o osteneală de înfruntat în viaţă; dar ea, ea, zâna neliniştei şi a misterului, nicăeri! Nu-mi rămânea pentru potolirea sufletului meu decât să mă obişnuesc cu gândul că va fi fost vreo provincială în trecere prin Bucureşti, sau, Doamne! cine ştie ce actuală parisiancă, revenită doar în treacăt prin patria pe care o părăsise de copilă. Şi când astfel de presupuneri îmi cutreerau prin cap, îmi venea uneori gândul să răscolesc ţara în lung şi'n lat, dar ideea Parisului nemărginit mă liniştea îndată ca pe un nebun, o găleată de apă cu ghiaţă. Bani de mult nu mai aveam, pentrucă leul se rostogolise rău de tot şi scurtă vreme

Muzeul Digital al Romanului Românesc

după primele chefuri de capitalist retras la Bucureşti, cu bani la ciorap spart, am băgat de seamă că vândusem pe nimic viişoara şi casa părintească; dar eu ştiam să găsesc uşor şi să duc bine la capăt orice lucru hamalesc şi în privinţa asta nici Parisul nu m'ar fi înspăimântat. Insă acolo eu socot lumea mai călită în nevoi şi disperare; pe când aici, unde buna stare mai trona până mai alaltăeri neturburată şi unde groaza restriştilor ţipă atât de strident, pe toate cărările, în ochii senini şi neobişnuiţi cu greul, e tocmai locul unui brav cavaler rătăcitor ca mine. Deci, la lucru, în căutarea unui devotament, căruia să mă subjug cu tot sufletul şi trupul! Dar unde, dar cum? Durerea plânge pe atâtea feţe, dar eu vreau să fie ceva frumos, complicat şi romantic; ar trebui poate să dau şi un anunţ la ziare. Insă toate astea sunt numai glume gratuite şi pure prostii. In gândul meu nu domnea decât o singură femee şi mai cu seamă lumina aceia ciudată din ochii ei. Iar încăpăţânarea de-a nu o uita, de a nu renunţa la nădejdea găsirei ei, mi-o explicam ca pe o prevenire, ca o asigurare, ca o siguranţă nu numai că o voi mai întâlni odată pe femeea asta, dar că, hotărît, ea va întoarce într'un fel sau altul acul, care arată perindarea irevocabilă a seninului şi gravelor intemperii pe cadranul existenţii mele.

Cu toate că urmam Dreptul, ştiinţă care nu-mi plăcea de loc, frecuentam palatul de justiţie nu pentru a învăţa mecanismul proceselor, ci pentru a contempla mizeriile omeneşti şi atâtea taine ale vieţii, pe care numai judecăţile le pot înfăţişa. Eram satisfăcut când vedeam hoţi pedepsiţi şi mă necăjeam deabinelea când vre-un avocat izbutea să găsească o *chichiţă* de amânare, tocmai când sabia tăioasă a sentinţei se coborîse la câţiva milimetri numai de gâtul celui tras la răspundere. In loc să mă bucure chichiţa, ca pe un viitor meşter apărător, în loc să mă facă să murmur şi eu de admiraţie ca gloata de pe băncile din jurul meu, extasiată de acest renghi jucat

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-2947/

justiţiei de-un limbut firav, cu zâmbet şiret, cu haină demodată şi pe figură cu stigmatul boalei de ficat, deplângeam pe reclamantul uluit şi deplângeam sentimentul de dreptate, care mi se părea că scoboară din ce în ce mai mult, din conştiinţa oamenilor, cu cât băteam mai des sălile umbroase şi totuşi prăfuite şi anoste ale marelui palat. Aveam impresia limpede, din ce în ce mai limpede, că magistraţi, avocaţi şi legi deampreună, cu toţi şi cu toate şi-au dat mâna să orbească până la desăvârşire pe zeiţa cu un biet cântăraş în mână şi cu sabie ruginită, şi, aşa, destul de strâns legată la ochi. Am înţeles repede în această mare clădire, că dacă aş avea vre-o nefericire personală din pricina vre-unui semen al meu, niciodată nu m'aş adresa aci ca să mi se repare nemulţumirea. Şi mă bucurai că nu mai am pe nimeni şi nimic in lume, de care să mă tem că s'ar putea înfrupta de atâta strâmbătate câtă plutea aci şi câtă se cocea, pe lungile culoare, în grefele mucede, în anticamerele cabinetelor de instrucţie, în sala paşilor pierduţi şi mai cu seamă în această aşa denumită „Urlătoare", informă şi monotonă, al cărei vuet era destul de compact ca să acopere bine articularea discretă a atâtor nemernicii.

Procesele de fals mă atrăgeau în deosebi şi mă scandalizau achitările vinovaţilor. Faptele mele trecute nu-mi puneau câtuşi de puţin în cumpănă revoltele actuale; să fi fost asta semn că m'am îndreptat sufleteşte? Nici vorbă că nu, doar la examene prezentam regulat tunica galonată cu ceaprazurile aurite ale minciunei celei mai sfruntate, ale profanărei celei mai neruşinate. Nici nu căutam să găsesc în faptele mele trecute şi prezente motive de scuză legitimă, deşi poate aş fi găsit uneori, şi nici nu încercam să le situez faţă de ceiace vedeam aci, într'un grad mai benign ori chiar inofensiv. Mă descopeream şi eu un păcătos ca toţi aceştia, iar ceia ce mă deosebea de ei era numai faptul că în loc să mă bucur deavalma cu dânşii că ne găsim în bună companie, mă răzvrăteam de-a surda contra lor şi contra mea, instinctiv, în faţa câte vre-unei sentinţe cu susul în jos,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

în vreme ce rațional, mai apoi, mă linișteam, că așa trebue să fie și că eu însumi, în orice caz, nu eram îndreptățit să mă ofensez pentru așa ceva.

Mai ales când auzeam șoapte pe culoare că la cutare magistrat deochiat (vai, și de câți nu mai mergea vorba!) tariful pentru amânare era atâta, pentru un termen scurt sau lung, după nevoe, era atâta, pentru o achitare sau o condamnare, după poziția celui interesat era atâta, jubilam, cu nespusă tristețe dealtminteri, că nefericitul acela dinaintea barei, învinuit pe nedrept sau fremătând de dorul de a-și vedea drepturile restabilite, nu mi-e frate sau soră, unchi, văr sau chiar prieten. Individ anonim — sufeream mai ușor nenorocirea ce-l păștea și pe care eu o știam dinainte; în cel mai bun caz ea avea să constea dintr'o pierdere de timp atât de mare, dintr'un jaf al avocaților așa de crâncen că orice idee de dreptate avea să se transforme pentru bietul om într'un fel de satisfacție idioată, că și-a zbuciumat zdravăn adversarul, deși el însuși n'a avut o soartă mai bună.

Cu această acră și enervantă dispoziție, pentru viitoarea mea meserie, eu îmi urmam înainte soarta. Regretam că nu am început medicina, poate și aceia mi-ar fi săturat setea mea de tainic și de insolit, dar acum era prea târziu să mai dau îndărăt: mi-era lehamite s'o iau dela capăt cu studiile și apoi eram grăbit să întreprind ceva serios în lume. Ce? Nu știam încă. Să mă fac magistrat nici nu visam; să mă ploconesc pentru a obține un loc mai bun ar fi fost cea mai teribilă josnicie pentru mine: să fii recunoscător politicianului care a intervenit pentru tine și totuși să juri că vei distribui dreptatea în chipul cel mai obiectiv cu putință, găseam că e o mișelie, o absurditate la care mi-ar fi fost cu neputință să mă pretez: atâta mai trebuie să-mi mai și scontez turpitudinele! Iar într'un fund adânc de județ nu vream să mă duc: știam că acolo trebue într'adevăr oameni purificați ca mine acum și însuflețiți de intențiile cele mai bune, dar nici prin gând nu-mi trecea să mă înămolesc atât de departe. Și mi-era frică: eu, fugarul din tinerețe, apucat din nou de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

nostalgiile marilor oraşe, nu cumva, în cele din urmă, aveam să pactizez cu monstrul politic, să mă întorc nemernic şi umilit la cea mai sinistră Canossa.

Eram doar un incomplect, îmi dam perfect de bine seama. Mă desgusta nemernicia şi nedreptatea, dar aveam oare acum în mine oţelul necesar care să nu se poată înmlădia dinaintea tentaţiilor? Când bunăoară apariţia cea frumoasă şi necunoscută, avea întâmplător să-mi tae iarăş deacurmeziş drumul vieţii? Imi simţeam apoi sufletul muiat încă în păcătoşenie, pentrucă mă surprindeam gândind: după ce-mi voi lua licenţa, n'am să mai uzez de nici-o haină cu galoane de *rănit*, înţelegând prin asta că n'am să mai mă folosesc în avantajul meu de nici o turpitudine oricât de mică. Dar îmi acordam astfel soroace şi asta îmi scădea şi mai mult ideea şi aşa destul de proastă ce-mi făceam despre mine. O singură scântee mai lucea în această *fărână* imundă şi anume gândul că eram un om sincer, gata să proclam: „toţi cei ca mine deoparte, să lăsăm pe cei buni să judece şi să cârmuiască!" Doamne câte capre albe ar mai rămâne, când noi cele negre le-am face însfârşit loc... Şi mai aveam o bucurie: toate aste gânduri, pe care la urma urmei puteam să nu le am, îmi dovedeau că părul caprei care reprezenta persoana mea nu era tocmai, tocmai aşa de negru.

In avocatură ştiam că am să-mi sfârşesc veleatul. Şi căutam pe acela care să-mi servească de ideal şi îndemn. I-am auzit pe toţi şi nu erau puţini, cei pe care-i admiram pentru logica neînfrântă a argumentelor, pentru tactica zdrobitoare a momentelor când ştiau să se servească de aceste argumente, pentru strategia gradaţiei în care le mânuiau. Dar în ochiul lor triumfător în mijlocul bătăliilor câştigate, surprindeam recele ironiei, opacul vitreg ca un ochi mort al lipsei de suflet. Chiar când pledau pentru o cauză nobilă, îi puneam numaidecât în locul adversarilor, susţinând cu ardoare tema inversă. Şi era de-ajuns atât: să-i mut, cu imaginaţia dintr'un capăt, în celălalt al barei, ca să mă îngrozesc, de răceala de cuţit, de lipsa de umanitate a acestor aprige dueluri. Eram în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1933-1947/

fricoşat mai ales văzându-i cât de puţin se sinchisesc de această lipsă, ba chiar o excludeau categoric din preocupările lor, afectând exclusivitatea aşa zisului adevăr pur, nepăsarea doctorului care străbate cu bisturiul mărunţaele pacientului. Straniu adevăr pur care poate fi dovedit ca valabil pe două feţe contrarii, sinistru chirurg care poate opera şi cu ascuţişul şi cu mânerul cuţitului!

Infricoşat că nu pot prinde un fir, un singur fir conducător firesc şi drept, în această harababură de gânduri şi de revelaţii, mă înfigeam şi mai adânc în amintirea femeii frumoase, ce-mi fusese dat să văd doar în spaţiul strâmt al unei fracţii infime de timp, pe vremea când îmi treceam ultimul examen liceal. Şi, lucru extrem de straniu, cu imaginea ei în minte, dădui însfârşit peste omul, care mi se păru în activitatea lui de luptător al dreptăţii, animat de-o flacără mai nobilă, mai sfântă. Sau în orice caz: urmând o linie unică. Bizară coincidenţă!

Ca unul care mi dădusem o frumuşică avere, obţinută cu trudă cinstită de nişte oameni cumsecade, pe-o biată sumă, pe care nu atât chefurile mele cât şi vicisitudinile economice mi-o aduseră repede la neant, mă socoteam o victimă socială şi făceam cor cu cei pe care exproprierea neplătită de loc sau plătită cu preţ în plină devalorizare îi adusese în sapă de lemn. Combăteam aşa dar pentru o lege a impreviziunii, care mi se părea necesară, în aceste vremuri, atât pentru efectele-i economice salvatoare, cât şi pentru moralitatea ei. Cu o astfel de lege mi-aş fi văzut poate reîntoarse casa părintească şi viişoara, pe care nu mi le expropriase nimeni, e drept, însă le dădusem în schimbul unei valori, ce-o crezusem constantă ca şi marfa oferită în loc. Băteam deci cu pumnul în masă contra „feloniei marei finanţe" şi contra politicianismului, care bătea monedă şi prospicia din devastarea vechei clase suprapuse, amăgite cu hârtii îndoelnice, în schimbul unui imens avut.

Exact atunci dădui, în secţia comercială a tribunalului

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md/1933-1947

de această statură dreaptă și subțire ca o tulpină de brad, de această vorbire impetuoasă și totuși elegantă, deși presărată ici colo de câte o floricică de stil, uneori și aceasta, de mult fanată. Dela început simpatia mea alergă spre acest om, el însuși foarte elegant și a cărui barbă mică, neagră, străbătută de două fire argintii, prelungindu-i figura cu ochii adânci, cu pieliță de fată, îi da înfățișarea unui chip brâncovenesc, zugrăvit pe mânăstiri voevodale. Numele lui, care pe mine mă turbură într'un chip deosebit, asemeni avea rezonanță istorică, Radu Șerban, numele de familie, căci îl purta așa întreg după al domnului, care pretindea că-i fusese strămoș, stricat însă de pronumele personal. franțuzit, după obiceiul clasei din care făcea parte: *Georges Radu Șerban*. Așa prinsei șoapta vecinilor din bănci. Prima dată crezusem că e vorba de un boer despuiat de avere, care vroia să dovedească judecătorilor că acei care-i ajustaseră moșia se întrecuseră cu gluma; chiar glasul lui se arăta dojenitor puțin, invocând meritele familiilor boerești, în cultura și economia țării, dacă de celelalte evenimente ale trecutului nu se mai ține seama. Dar când intră apoi cu o siguranță de sine uimitoare într'o serie de considerațiuni juridice, pe care eu însumi nu le pricepui decât pe jumătate și când văzui că toată argumentația lui se referă la un alt nume boeresc: Raul Iosilant, înțelesei că e vorba de un avocat. Insă cum? Georges Radu Șerban! Judecând după chip și prestanță, trebuia să fie om în puterea vârstei și nu un debutant. Or, eu cunoșteam cred toți avocații de seamă ai baroului, pe toți deci, cari puteau vorbi chiar cu *mai puțină* bogăție retorică, argumentație juridică și îndârjire bătăioasă ca acesta. Poate va fi fiind dela Iași, vre-un profesor universitar gândeam, sau din alt oraș mare: Brăila, Galați or Ploești acest om despre impetuozitatea căruia prinsesem zvon de mult, la o întâmplătoare ceremonie funebră. Dar ași fi înțeles atunci ca să pledeze la Curte, în apel sau recurs, dar nu la Tribunal: s'apoi cuvântul lui curat muntenesc, ba chiar oltenesc sadea, nu mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1933-1947

lăsa nici o îndoială, că nu putea veni de dincolo de Milcov. E un avocat nou, aflai pe urmă. A început de câțiva ani (?!) și dela început s'a dovedit un bun vorbitor și un om de studiu temeinic. Era mare proprietar, și un priceput agronom cu întinse învățături de specialitate. Dar când moșiile i-au fost ciopârțite zdravăn s'a apucat de meșteșugul dreptului: avea o licență veche și un doctorat neterminat dinainte chiar de a se dedica agronomiei. Imediat după războiu și-a întregit titlul cu o teză răsunătoare la Paris și iată... „promite grozav".

M'am apucat stăruitor să urmăresc cariera aceasta bizară. O, în sărăcie lucie, nu rămăsese urmașul domnului, care a urcat tronul lui Mihai-Viteazu. Moșie mai avea destulă și cunoștințele lui de bună seamă făcuse dintr'însa o grădină. Dar spre a se feri de noui surprize sociale și-a împărțit munca de câmp cu cea de bară; pământurile lui erau în preajma Bucureștilor, în valea Prahovei unde îi rămăsese însemnătate întinderi petrolifere și pe Neajlov. La cele din Oltenia renunțase definitiv în schimbul concesiunilor ce i se făcuseră dincoace.

Georges Radu Șerban—ar fi putut să-și zică și Basarab, dar încă din vremea bunicu-său familia renunțase la acest nume, pe care-l acaparaseră atâția quasi sau chiar ne îndreptățiți,—proceda cu adevărat boerește și în avocatură. L'am urmărit din sală în sală, din instanțele mai puțin însemnate până la Inalta Curte. Intre cauzele pentru care interpunea talentul și vitejia lui de luptător cu fibre adânc atavice, era o legătură, un sens. *Rara avis*, mai bine zis *unica avis*, era un avocat care păstra o atitudine. Își apăra clasa lui socială, cu energie și tactică, de valurile tot mai nedomolite ale dezastrului. L'am zărit, desigur, pledând și în alte procese, fără nici o legătură cu exproprierea; dar și într'acestea mi se părea că-și alege totdeauna poziția cea nobilă, pentru că dreaptă, pentru care făcea să-și încrucișeze tăiușul priceperei cu adversarul.

Dar ce săvârșea omul acesta în procesele agrare era

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromaniaromana/mdrr1933 1947

o deplină minune; ce amploare le da el, unor chestiuni, care în genere păreau anoste şi fără culoare!

Le ridica la proporţii înfiorătoare de tragedie şi de epopee, le găsea totdeauna complicaţii de înaltă logică, dinaintea cărora reprezentanţii ministerului, dădeau pas cu pas înapoi până la înfrângerea finală. Uneori statul sau obştiile ţărăneşti îşi întăreau puterile cerând concursul temutelor celebrităţi ale baroului; a fost o mare îngrijorare pentru mine când am asistat, la prima luptă deschisă în acest fel. Dar pe urmă aveam o plăcere să văd cum viteazul acesta răstălmăcea articolele legilor ca pe nişte complicate figuri de floretă, învingând adesea, fiind străpuns şi doborît onorabil de cele mai multe ori.

Era dreaptă şi sfântă împroprietărirea ţăranilor: eu însumi strigasem astfel de atâtea ori, îndată după război. Dar ea trebuia făcută cu dreptate şi înţelegere. Ş'apoi chiar în cazurile nedrepte, mă simţeam grozav de înduioşat văzând pe omul acesta încolţit din toate părţile, menţinându-se elegant pe poziţie şi ştiind să cadă aşa cum vor fi căzut strămoşii cari i-au adus fală numelui: până în ultima clipă, a năruirei totale, el brava cu îndârjire, pe cei care-i doborau casta şi prăbuşeau epoca faimei boereşti, ochii lui erau luminaţi până la urmă de o credinţă dârză şi era uimitor să vezi această zbatere titanică, de parcă s'ar fi încercat, cu toate forţele lui sleite, un singur biet om, să salveze cu pieptul lui dela înec o corabie imensă. Pe urmă figura răpusă se brăzda de-o grea dâră de răstrişte; parcă era o adâncă tăetură de spadă din mijlocul frunţei până'n rădăcina nasului şi'n negrul bărbiei. Şi uitătura lui de dispreţ era asvârlită întreagă, adversarilor, Curţei şi insensibilului public asistent: o, cum ar fi poruncit el atunci să fie bătută cu biciul această grămadă de netrebnici. Spumega neputincios şi crunt, cruntătura asta care avea să mă urmărească apoi până şi'n adâncul viselor şi atunci vedeam această minune a minunelor în hodorogitul palat al justiţiei româneşti: un avocat care ştia să sufere pentru o causă pierdută, nu un simplu actor care-şi scotea masca

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1933-1947

îndată ce-a rostit ultimul cuvânt, spre a cerşi aplauze vulgului.

La un an şi jumătate după descoperirea lui Georges Radu Şerban şi la vre-o două luni după luarea licenţei — era un făcut cu potrivirea aceasta între examene şi marele eveniment al vieţii mele — femeea nespus de frumoasă pentru mine şi cu mândru mers regesc îmi încremeni iarăşi ochii. Fulgerul a căzut pe o stradă retrasă şi boerească pe unde eu tot îmi mai loveam piciorul de caldarăm. din obişnuinţă, căci tot cam la data întâlnirii lui Georges Radu Şerban, îmi luasem orice nădejde şi mă cufundasem în misterele dosarelor şi ale articolelor de lege. Automobilul, pe care-l văzusem ieşind dintre aripile unei porţi de fier, cu zece case mai la deal a venit lin spre mine şi a stopat drept în faţa mea. Şi să mai crezi că nu există o înlănţuire a lucrurilor, o stranie înlănţuire ale cărei verigi le vezi încolăcindu-se una de alta după spaţii de ani sau poate de decenii! Maşina a stopat şi şoferul a sărit îndată şi-apoi a rupt-o la fugă înapoi. A fost uitat ceva acasă?... Prin deschizătura ferestruicei lăsată, căci era acum un Noembrie dulce şi ruginiu, am revăzut-o. Am rămas locului, cu picioarele lipite de pavaj, pietrificat. Ea m'a privit cu indiferenţă şi în faţa insistenţei mele a întors capul plictisită. Pe urmă m'a privit din nou şi parcă am cetit un oarecare interes bine disimulat în creşterea imperceptibilă a ochilor ei. M'a recunoscut? In prima clipită am crezut-o, dar pe urmă, când a început să privească iarăşi pe fereastra dimpotrivă ca şi când eu nici n'aş fi existat. m'am îndoit. Oare atât de puţin să mai păstreze în auzul ei, ecoul enormelor dicţionare rostogolite de sub braţu-mi paralizat! Adică de ce atât de puţin?... de loc, de loc, de loc... Nici o amintire, nici o fărămitură de amintire, din acel bubuit de grenadă, care de-atunci a răsunat de atâtea ori şi atât de puternic în urechile mele, prefăcându-mă în bucăţi de ruşine sau făcându-mă să cresc

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

însuș în brațe și'n suflet, la gândul că i-am adus involuntar omagiu, o floare de mulțumire spontană și alta cu miros mai adânc de orgoliu satisfăcut. Și astăzi, acum, cum răsună de haotic în urechile mele bufnetul acela de demult! Mă uit cu ochii care sorb zarea ca ventuzele să văd, după care anume zid o să reapară șoferul și număr primele case, până într'acolo ca măsurătoarea să-mi fie și mai sigură la ivirea lui. Și când aceasta se întâmplă și privirea mi se îndreaptă triumfal către ea îi surprind coada ochiului spre mine, îngrijorată de pricina interesului pe care mi l-a câștigat lungul străzei. Cadența grăbită a pașilor șoferului o face să strângă buzele într'o mișcare de înțelegere și deplină nemulțumire. Și acum nu mă mai privește nici cu coada ochiului și nici măcar șoferul nu mi-aruncă vre-o privire. Pe urmă mașina neagră și lucie pornește iar fără nici un sbucim. fără nici o burzuluială de motor, cu șuet lin, așa cum venise; pântecul ei larg de rață leșească pe roatele scurte și această pornire fără opintire și sgomot, toate mă fac să mă simt umilit și josnic și cu rădăcini mai adânci în trotuarul de care înțelenisem; apoi când totul dispăru mă simți par'că ușurat de-o grea și umilitoare povară, îmi privii ghetele puțin scălciate de noua pingeleală, dunga dela pantaloni crescând ca o creastă deasupra genunchiului și luciul pardesiului meu scurt, bine periat; și efluvii de voință și de încăpățânare mă podidiră din toate adâncurile lăuntrului meu. Pornii cu pași siguri spre a unsprezecea poartă, ale cărei canaturi grele un îngrijitor în vestă și cu șorț alb de abia acum le închidea. Și pe emaiul unei firme discrete încrustată în ornamentația de fier a gardului cetii așa de orbit, ca și de reînoirea minunatei apariții: Georges Radu Șerban, doctor în drept dela Paris, avocat. Cons. 9—11½ a. m.

•

Era o casă retrasă de înaltul portal metalic, la mai mult de douăzeci metri. O grădină în miniatură, tăiată la mijloc și pe margini de alei largi cu piatră galbenă

Muzeul Digital al Romanului Românesc

în pătrățele mărunte, poate mai primea razele soarelui numai în zilele din preajma imediată a solstițiului de vară. Înaltele imobile vecine, care porneau chiar din trotoar, aruncau în restul timpului o neturburată umbră. Clădirea în piatră sau zugrăveală sură, era greu de distins ce anume, părea rece și impunătoare. De proporții respectabile, n'avea de cât câte-o fereastră de-a dreapta și de-a stânga intrării negre în fier; iar etajul asemeni o ușă la mijloc cu balcon mic de fier negru din care se lasă asupra parterului un felinar cu sticlă mată fieruit așișderi și iarăși câte-o fereastră mare de-o parte și de alta. Doar persienele grele și brisebisele dinăuntru dau căldură și viață acestor ochi de cristal, de-o transparență vie și scormonitoare, de izvor. Treptele largi și lungi de piatră urcau puțin deasupra solului: la nivelul lor deoparte și de alta veghiau din adânc geamurile zăbrelite ale subsolului.

Acum era după amiază și prin urmare n'aveau loc consultații; când omul de serviciu pieri pe una din aleele laterale totul muri dinaintea acestei locuințe cu atâtea suliți negre și chenare de doliu. Acum văzui și cele două felinare de-o parte și de alta a porței de fier; asemeni paralelipipedice, îngustându-se spre bază, din geam mat și fier negru, forjat, cizelat artistic, ca la înmormântările clasa I.

Aș fi vrut să mă îngrozesc de aspectul acesta funebru, ca și de disprețul stăpânei și al slugilor; nici argatul care închisese poarta nu se uitase la mine, cu toate că mă oprisem net în fața lui. Aș fi vrut să plec cu gândul că în acest mormânt luxos nu este și nu poate fi chip de pătrundere, pentru un om viu și plin de planuri strașnice, pentru viitor, ca mine. Bărbuța neagră, tăiată de două fire argintii a lui Georges Radu Șerban îmi apăru apoi in minte cu aspectul ei inactual de tablou mural din mucede biserici. Un miros de untdelemn de candelă și de tămâe, îmi umplu deodată nările și văzui pe Georges Radu Șerban mânuind o spadă autentică, zbătându-se și tăind în gol, de-asurda, dinaintea jilțelor înalte ale Înal-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1933-1947/

tei Curți. Ce apăra Georges Radu Șerban în fața acestor rânjete vii și omenești: pe morții din strada asta tăcută, fără nici o suflare, pe care mă apucai s'o parcurg dela un cap la altul, doar oi da de vre-o vietate oarecare. Însă nimic, nici o mișcare, nici un zgomot: din când în când, porți largi ca de enorm cavou se căscau lin și fără nici un scârțâit și câte-un automobil prindea deodată să alunece pe asfaltul aleii mortuare, fără nici un zgomot ca'n lumea de apoi. Apoi iarăși liniște deplină, încremenire.

Tocmai către un capăt, dădui în dosul zăbrelelor de un uriaș câine lup, odihnindu-se pe pântece și lăsând să-i spânzure dintre armăturile ascuțite ale dinților o limbă lungă și roșie, ca o panglică. Nici el nu se uită la mine, dar nu mă lăsai până nu-l asmuții și nu-l repezii năpraznic împotrivă-mi; îl făcui să muște zăbrelele groase cu dinții lui teribili și plecai satisfăcut, că însfârșit, trezisem o viață, în această cetate a morței. Și abia atunci, frumoasa din basme pe care o găsisem, dormind în pădurea fermecată, îmi reveni cu răsul ei fricos și satisfăcut de demult, cu mersu-i regesc, cu adâncurile de viață și teamă din ochii de culoare incertă și înegurați. Și toate nedumeririle, și toate întrebările și toate visurile și hoinărelile cu gândul, și toate restriștile și desnădejdile pe care minutul trecerei ei pe dinainte-mi mi le lăsase pe atât amar de timp, în suflet, izbucniră deodată în clocot și țâșniră cu furie de abur, sub mare presiune, în văzduh. Gânduri mari și bătăioase îmi fulgerară încă nedeterminate prin zările creerului, așa cum licăresc în profunduri indecise semnele furtunei potopitoare în nopțile de vară. Seva dorinței mă podidi din toate părțile și ea era una cu seva dorului de luptă, care trebue să te ducă la liman.

Fatal, chipul luptătorului cu spadă, care lovește în van, iarăși se aprinse viu în cadrul minței mele: domnul Georges Radu Șerban mă aștepta dinaintea casei cu sumbră fațadă. Și-mi examina cu buzele boțite de scârbă, ghetele scălciate și dunga pantalonilor, care se înălța ca o creastă deasupra genunchilor. Dar domnul Georges

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mrr1933-1947

Radu Şerban primea să se bată, cu unul ca mine şi asta era prea mult, era tot... Castelana cu ochi înfiorați de-o teamă, al cărei rost acum părea că se desluşeşte, n'avea decât să privească din dosul grelelor persiene prin străveziul de izvor al cristalului. — Doamne, care? din dreapta sau din stânga? — această luptă inegală dintre un elegant meşter al armelor trecutului şi-o haimana, revenită de prin porturi şi-abia scăpată de puşcărie, care n'avea de cât braţul gol şi dârz, dârz ca tinereţea clocotitoare.

Trei zile dădui târcoale casei cu sumbră faţadă, cum aveam s'o numesc de acum înainte. Tot timpul mă ferii dinaintea puţinelor ferestre; stăteam mai mult prin faţa locuinţelor vecine pândind să văd cine intră şi cine iese din bizarul domicil. Dimineaţa văzui într'adevăr unii clienţi sunând la poarta avocatului: erau deobicei stranii liguri dărăpănate, eleganţe perimate, haine ultraperiate şi bătând în verzui ca ale mele. Pentru aceşti strigoi se războia domnul Georges Radu Şerban: pe ei, sau măcar pe câte unul dintr'ânşii vrea el să-l repue, nu ceva mai sus de cât ajunsese acum, cum i s'ar fi cuvenit poate, dar în vechi măriri, stăpân al altora şi al lumei. Şi căscai ochii până la refuz dinaintea unui tânăr destul de trecut, cu capul înfundat până aproape de sprâncene într'o adâncă pălărie tare, în pardesiu subţirel cu talia sus, modă care apusese de mult, trăgând totuşi după dânsul, de un lănţuş de metal o javră pipernicită şi păroasă, cu smocuri de păr sur picurat cu alb, căzându-i în ochi. Cuadragenarul — nu putea fi mai tânăr, dacă-l priveai mai atent — cu aer de flăcău, avea desigur oarecare eleganţă în mers şi-un surâs fin şi binevoitor, dar întreaga lui persoană respira ceva apus şi demodat. Fu pentru mine o adâncă mirare, cum slujitorul nu-i opri dobitocul afară şi-l lăsă să fie înghiţit odată cu stăpânul de uşa mare cu geam mat ca şi al felinarelor mortuare şi cu ornamentaţii de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

fier negru, îmbinându-se sepulcral cu florile şi mai mate decât restul, ale geamului însuşi.

Dar curios, în zilele astea pe d-l Georges Radu Şerban nu-l zării, nici măcar ducându-se la tribunal, cu toate că odată mă urnii de pe tăcuta stradă, abia pe la cinci după amiază, să-mi potolesc foamea, care mă ghiontea cu disperare. Şi n'o văzui nici pe ea: automobilul cel elegant eşi şi reveni doar o singură dată, dar gol; îl trimeseseră poate tot la vre-o înmormântare a cine ştie cărui scăpătat de aceştia, pe care Dumnezeu îl iertase definitiv, sau dracu să mai înţeleagă! Ştiu că inima îmi sări din loc când porţile se dădură în lături să-i dea drumul: şi când îl văzui gol par'că scânci ceva, în sufletul meu. Se duce s'o ia! strigai şi aşteptai înfrigurat ca la ultimul examen de Roman, cu profesorul care nu vrea să ţină seama de galoanele răniţilor de război. Şi el reveni tot gol, de-mi venia să mă reped cu capul în drevele de fier ale grilajului.

Ah! trebue făcut ceva! îmi spuneam.

Această pândă idioată dinaintea casei mi se păru acum de-o stupiditate atât de caraghioasă şi de inutilă că-mi fu frică de astă dată să nu mă revadă vagabondând pe aci şi aşteptând-o. Pornii cu pas grăbit, şoptind cu disperare ca să umplu vidul din suflet: trebue făcut ceva, trebue făcut ceva. Dar ce? Şi cu fiecare nou pas pătrundeam şi mai mult în golul de care mă temeam.

Groaza de acest gol, de neantul care se interpunea între mine şi femeia care mă stăpânea, peste voinţa ei, mă înebunea literalmente şi mă făcea să clănţăn înainte, cu glas articulat, spre uimirea îngrijată a trecătorilor; „trebue să fac ceva" deşi nu-mi trăsnea nici o iotă prin minte din ce aş fi putut, din ce-ar fi fost de făcut şi gândit. Şi drace, de ce acest neant, cumplit şi negru, ca abisul dela marginea lumei? când stăteam amândoi şi ne întâlnisem doar în aceiaşi lume, în această lume? când ea locuia pe strada asta, la câteva sute de paşi de aci şi acum vorbea cu altul, poate cu domnul cu pălăria tare şi cu o biată javră legată de lanţ? Şi ce poate fi ea lui Georges Radu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1933-1947

Şerban? soţie sau mai degrabă fiică... Hotărît, avocatul dacă nu atinsese jumătatea de secol, mult nu mai avea de bună seamă. Iar ea putea foarte bine să se afle şi sub douăzeci şi... cin... la naiba dar putea să-i fie şi soră... la urma urmei chiar soţie de i-ar fi fost, he, he... ce dracu, mare lucru ar mai fi fost şi asta: soţia avocatului Georges Radu Şerban, boer vechi şi domn creştin, apărător al desmoşteniţilor soartei. Un avocat ca mulţi alţii, cum puteam fi şi eu la urma urmei... In orice caz, domnule, onorate domnule Georges, soţia dumitale îmi place şi ce eşti dumneata mai mult ca un avocat... Iată, mâine, am să trec pe la secretariatul facultăţii şi am să-mi scot diploma de licenţiat, — o fi terminat odată ministerul ăla cu iscăliturile! — şi'n aceiaşi zi, dar exact în aceiaşi zi, adică 17, ba nu 17 e azi, 18 Noembrie, domnule Georges Radu Şerban, voi merge la baroul de Ilfov şi mă voi înscrie... Şi cu începere de mâine vom fi colegi, domnule Georges Radu şi cum mai te chiamă... Ei ce, atâta mare lucru...

M'am înscris într'adevăr în barou şi pe urmă am dat raită prin sălile tribunalului şi-ale curţilor, să dau de colegul meu cincantenar şi să-l sfidez. Ha, ha, asta era tare nostim: ei bine Georges Radule Şerban, unde ţi-e hlamida de domn? Strămoşii tăi tăiau şi spânzurau pe oricine ar fi vrut. Pe mine, dacă m'ar fi ştiut că-mi ridic ochii păcătoşi la doamna, la doamna ţării, cruntă perspectivă m'aştepta: călăul întâi m'ar fi jupuit de viu şi m'ar fi umplut cu pae, după obiceiul pământului, ca să-mi contemplu singur imaginea din viaţă; pe urmă ar fi tras de sfoară de sus în jos, ca să mă ridice cât mai sus, lângă cuiul spânzurătoarei, să mă contemplu de-acolo şi mai bine cu limba căzută printre dinţi, ca o panglică roşie, ca a câinelui din curtea boerească. Pe vremea aceia eu nu eram decât un simplu câine, un biet câine nici măcar boeresc; dar acum suntem colegi, domnule Georges, să mori de haz numai auzind. Şi voi lua procese ţără-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ridr/1933-1947

neşti contra expropriaţilor dumitale, contra acestor bătuţi de nenoroc şi de capriciul timpului; să ştiu că plesnesc ca broasca din fabulă, umflat, de învăţătură, dar voi pierde noapte de noapte ca să studiez şi să învârtesc pe degete codurile şi pandectele. Eu îţi făgăduesc că numele meu se va face auzit în casa dumitale, domnule Radule cel frumos, cum se mai numea celălalt strămoş al dumitale.

Mi-am găsit însfârşit adversarul în faţa înaltei Curţi. Aştepta la strana lui, înfundat în jilţ, cu ochii închişi, cu capul pe piept, cu firele negre ale bărbiei prinse de pieptii cămăşei: părea că doarme somnul de veci al unui mitropolit. Aştepta ca preopinentul său, o forţă a barei să termine; şi ascultându-l numai pe acest preopinent, din cuvântarea căruia, la fel ca şi pe vremea când eram student, nu înţelesei iarăşi de cât lucruri răslete, fără legătură, mă închipuii în locu-i şi închipuii pe Georges Radu Şerban în locu-mi, nici măcar înţelegând pe jumătate, din câte eşiau din bărbuţa mefistofelică a rivalului temut. Il executam aşa dar maestru în cadenţa focoasă a pledoariei acestui drac juridic simpatic, în pielea căruia mă credeam; iar urmaşul de domnitori îşi lăsa capul brâncovenesc să cadă şi mai adânc sub securea argumentaţiei. Il aneantizasem.

Dar deodată se făcu o tăcere, pe care spre ruşinea mea de june avocat, nu o prevăzusem: nu-mi dădusem seama că vorbitorul era tocmai la încheere. Georges Radu Şerban se ridică mai târziu, dinaintea magistraţilor muţi şi solemni. Şi începu foarte încet, mi se părea nespus de curios cum nişte judecători aşa de bătrâni. pot auzi o cuvântare atât de în surdină. Dar glasul prindea putere încetul cu încetul pentru a se opri apoi la o tonalitate mijlocie, ca a celor, la cari puterea şi siguranţa de sine strigă în locul vocei. Ascultam atent să supun unui examen critic, avutul ştiinţific al rivalului meu; vream să văd adică, de care parte cade mai greu talgerul în cântarul neînţelegerii mele. Cu cât Georges Radu Şerban avea să fie mai puţin ermetic decât celă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1933-1947

lalt, cu atât acul balanței va indica mai bine sărăcia bagajului său juridic; cu modesta mea licență, un alt criteriu de apreciere mi-era cu neputință de găsit. Și forțându-mi literalmente luarea aminte, constatam cu groază că biata mea atenție alunecă teribil pe delături; acele ei subțiri nu se prindeau de loc în angrenajul solid al raționamentelor desvoltate. Mă mișcai îngrijat în fața imensului drum pe care aveam să-l parcurg până a ajunge la Georges Radu Șerban; cu cât cuvântarea lui se desfășura mai în adâncime, cu atât mă simțeam mai uluit, mai îngrozit, mai zdrobit. Atâția bolovani din vechi cutremure, atâtea piscuri latinești, atâtea stânci ale doctrinei, atâtea ape perfide ale jurisprudențelor invocate se înălțau teribile dealatul drumului ce aveam să urmez, până la casa sumbră. Mă ridicai amețit când el termină și-l urmării prin toate culoarele, cum înainta încunjurat de secretar și clienți; mă țineam după dânsul sărmănuț și înfrânt, ca după un părinte aspru, copilul care-și simte totuși viața cumplit de legată de mâna pedepsitoare. Il urmării tot astfel și în zilele celelalte.

Prin toate sălile de audiență și prin toate coridoarele, se rostea numele lui Georges Radu Șerban ca al unui avocat mare. Iar nemernicia mea îmi reeșea și mai evidentă, din nepriceperea pe care mi-o constatam pe zi ce trece, audiind și alți avocați incomparabil mai mărunți și din umilințele la care mă supuneau până și justițiabilii: un cetățean rotofei, cel dintâi la care mă adresai chiar eu, refuză să mă ia apărător gratuit la cea mai îndepărtată de centru judecătorie de ocol, de unde plănuiam să întreprind marșul triumfal înapoi spre înaltele secțiuni ale curței și spre strada funebră a lui Georges Radu Șerban.

Mă năpusteam noaptea cu furie asupra volumelor grele pe care le cumpăram cu prețul a mari sacrificii dela anticarii de lângă chei. Pentrucă eram într'adevăr clădit pe scheletul vârtos al unei neînfrânte voințe și ambiții; dar dinții lăcomiei mele intelectuale se înfigeau ca în săpun în talmudismul autorilor moderni și ochii

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ridr1933-1947

mi se închideau de neputință dinaintea vastității documentare a tomurilor celor vechi. Pe urmă aflai din șoapta publică o noutate (pentru mine) care mă făcu să holbez cei mai uimiți ochi cari s'au holbat vre-odată: temutul avocat ucisese în duel acum trei ani pe un alt purtător de nume istoric: Tudor Buzescu, bogătaș, cu mari capitaluri în întreprinderi și membru în multe consilii de administrație. De bună seamă că prima mea grijă fu atunci să aflu dacă Tudor Buzescu nu locuise cumva într'o anume parte a orașului, unde văzusem cândva o impunătoare înmormântare și dacă duelul n'avusese cumva loc din cauza vre-unei femei. Și aflai că într'adevăr Tudor Buzescu, locuise în preajma liceului unde-mi trecusem examenele și că era un bărbat superb, un renumit sportiv și-o inteligență suplă și fină, că femeile se prăpădeau după chipul lui voluntar, semeț și totuși cu trăsături atât de regulate, deși adânci; totuși, că *nu o femee* fusese pricina acestui duel, ci o simplă neînțelegere de club, crescută cu timpul și care izbucnise la un moment dat într'un violent conflict.

Am zâmbit atunci, în sine-mi cu adânc înțeles și am urmat și mai departe investigațiile: nu mai încăpea nici o îndoială că neînțelegerea de club urmată de violentă ciocnire avea o cauză mai adâncă, o cauză care scăpase tuturor, dar care mie, simplu spectator întâmplător, al acelor împrejurări trecute, nu-mi putuse scăpa.

Aflai însă mai departe, că cei doi combatanți nu fuseseră nici odată prieteni, nici înainte, nici după însurătoarea lui Georges care se petrecuse acum șase ani. Erau și adversari politici, și moșteniseră împreună, dispretul și surda dușmănie reciprocă dela părinții respectivi, încurcați pe vremuri într'un greu și lung proces. Pricina se sfârșise ceva mai înainte de sorocul vieții celor doi adversari îmbătrâniți în luptă; o câștigase tatăl lui Tudor, care muri apoi îndată după aceia. Averea lui se împărți la cei doi moștenitori: casele din București, depositele și toată averea mobiliară o luă Tudor, iar imensele moșii oltenești, un frate al lui mai mare, care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

le tocă apoi repede în ultimii opt ani antebelici în petreceri monstre prin străinătate.

Neamul Buzeştilor se expropriе astfel de pe pământul strămoşesc, fără zbatere şi revoltă,—cum se întâmplă cu nemernicii de boeri ce-şi păstrară şi munciră avutul până după războiu—în curgerea lină a unui vis de fericire, în preajma ruletei din Monte Carlo, or dinaintea sticlelor cu vin centenar, care fac să se umple de un luciu aparte ochii curtezanelor cu păr roş sau blond. Aşa se duse şi pământul câştigat dela Şerbăneşti, pe nimic; Georges ar fi vrut să-l răscumpere din pietate filială, căci locul acela fusese mult drag părintelui său, însă risipitorul, din răutate (probabil tot pictatea filială îl îndemna la astfel de răutate) îl petrecu unui îmbogăţit acaparator. Nu desigur din acest motiv Tudor începu să deteste pe cel care-şi bătea joc de un nume şi de-o moştenire sfântă; ci întreaga risipă el nu i-o putu ierta fratelui său, cu atât mai muit cu cât repetatele înstrăinări le săvârşea fără veste şi par'că în duşmănie. De aceea, în ajunul duelului, Tudor avu grijă să-şi lase întreaga avere pentru binefaceri şi nici o centimă fratelui mână spartă, lovit cumplit de această pedeapsă, pe care n'o aştepta chiar atât de radicală şi de cruntă: mulţi însă şopteau că bezmeticul, aşteptase la poarta sanatoriului vestea morţii ca pe o sfântă salvare şi că pătrunsese în casa frate-său mult mai repede ca oamenii legii. Testamentului desigur nu mai putu să-i facă nimic, căci el fusese dat din ajun de luptă sub formă autentică la tribunal; dar tot ce căzu sub mâna lui de prin cutii şi de pe etajere, umplu la moment buzunarele-i şi servieta încăpătoare. Servitorii declaraseră chiar că-l văzuseră în mai multe rânduri revenind sub chip de frate îndurerat pentru a face inspecţia birourilor şi a cassei de bani, dar instituţiile legatare renunţară la investigaţii când se putu vedea ce mană imensă le revine din bănci şi acţiuni nominale. Aşa că Buzescul supravieţuitor cu pronumele întru ironie soartei Preda, se alesese şi el cu ceva de pe urma morţei fratelui său, la a cărui înmormântare în chip de mândră

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947/

desaprobare (gurile rele șopteau: pentru a da impresie, că nu găsise mai nimic în casa mortului) nu participase, cu toate că, dacă ar fi fost întrebat amical și discret, cum face de o duce acum dacă nu atât de bine, în orice caz, destul de convenabil, mulți credeau că de bună seamă n'ar fi știut să răspundă.

Atât de multe lucruri aflai, ducând cercetările până la extrema limită, adică până la testamentul lui Tudor Buzescu, pe care trebui chiar să-l citesc, pentru a vedea nu cumva se găsește într'însul, vre-o dispoziție subtilă, suspectă, însă revelatoare oricât de puțin, a ceiace mă așteptam eu și nimeni alt, absolut nimeni, pe cât înțelesei, nu bănuia. Dar nimic, nici un semn, nici un indiciu, cât de slab; însă, tocmai lipsa asta, căreia îi găsii o mie și una de explicații, mă convinse în cele din urmă și mai temeinic că numai eu singur dețineam adevărul întreg, în afară de cei închiși în sumbra casă. Cât despre rest, faptul că Georges Radu Șerban, era pe lângă avocatul de frunte și un strașnic mânuitor al armelor, floare la ureche, cu toate că eu nu știam să mă bat cu altceva decât cu pumnii și cuțitul, ca toate haimanalele de taverne.

Faptul că n'am dat până acum crezare gândului, care, întărit de atâtea grave aparențe și tentat de puterea magică a acestei perspective, mergea până la presupunerea unei ignoranțe totale din partea domnului Georges Radu Șerban asupra drumurilor străbătute de soția sa prin preajma casei lui Radu Buzescu în preziua duelului, n'a fost de loc de natură să mă descurajeze, ca într'o bună zi să-mi strâng cu putere dinții și să mă prezint temutului avocat. Toate evenimentele acelea avuseseră loc demult, Tudor Buzescu nu mai era acum cel mult decât o fantomă (și asta, spun drept, cu toată predilecția mea pentru mister și încurcături nu mă întrista de loc, ba dimpotrivă) iar ceea ce mă atrăgea acum spre casa cu funebră înfățișare, era frăgezimea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

unei zâne albe închise ermetic într'un decor de doliu. Mai tragic mister decât al acestei grele încarcerări benevole — Doamna putea doar ieşi ori de câte ori dorea—nici că putea fi altul, pentru că, iarăşi din investigaţiile mele prin anticamerele diverselor petreceri boereşti şi din cronicile mondene cu ani în urmă ale gazetelor bucureştene în limbă franceză, stabilii uşor că soţii Radu Şerban erau foarte retraşi şi doamna (al cărei pronume tocmai îl aflasem) Alba nu se împărtăşeşte câtuş de puţin din bucuriile zgomotoase ale vieţii, la care strălucirea sa i-ar fi dat un atât de larg drept. Iubea ea până într'atâta pe soţul ei? Dar atunci ce-au însemnat toate acele împrejurări ale trecutului, care doar mie, martor involuntar îmi glăsuiseră atât de elocvent, aşa cum îmi glăsuise apoi nopţi dearândul acest chip dulce şi mândru, chemându-mă cu glas ispititor de sirenă pentru a mă izgoni apoi crunt şi neîndurător când ochii mi se ridicau plini de nădejdi spre minunata-i făptură regească.

Sub umilinţa acestei a doua înfăţişări a închipuirei mele, şi de bună seamă, aţâţat de ea, am pătruns în sfârşit în casa lui Georges Radu Şerban. Doamne, câte târcoale n'am mai dat atunci acestei case pentru a mă retrage apoi înfrânt, doar că mă vedeam în faţa porţei severe; degetul se apropia tremurând de butonul soneriei şi apoi cădea paralizat. Numai ideea că poate am şi fost ochit de cei din casă, şi că mă cercetează uimiţi, îşi bat joc de mine sau sunt îngrijoraţi de această nehotărâre, m'a făcut în cele din urmă să apăs, dar mai mult ideea că ea stă în dosul grelelor persiene şi râde... ca atunci. I-am răspuns cu glas stins valetului, care m'a condus, pentru că era doar ora de primire, şi trebuia să mă conducă. Şi'n sala de aşteptare, monumentală şi luminată par'că artificial prin geamurile de deasupra, stăteam într'un jilţ greu şi închideam ochii din când în când, poate de grozavă mirare, sau poate de grozavă fericire.

Încăperea asta înaltă şi destul de largă începuse să mă apese; simţiam atmosfere peste atmosfere, lăsându-se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

pe capu-mi şi pe umeri, gata să mă teşească, dacă jilţul n'ar fi fost cu adevărat moale şi elastic... Am vrut să examinez ornamentaţiile în ghips şi jocul desenelor zugrăvelei, dar n'am priceput nimic şi m'am uitat la vecinii mei. Era unul gros şi astmatic ca o focă: eu n'am văzut focă decât la cinematograf, însă nu ştiu ce mă face să cred că foca are un răsuflet de astmatic. Vecinul meu era îmbrăcat într'o şubă de călătorit iarna într'o căruţă, o şubă enormă, albastră şi cu un enorm guler de vulpe sau de iepure. Eram acum în Februarie şi rostul şubei ăsteia l-aş fi înţeles afară. Dar cu toate că înăuntru caloriferul dogorea plăcut o căldură discretă şi dulce, omul încotoşmănat astfel par'că nici nu visa să-şi desfacă şuba; numai o deschisese în faţă, lăsând să se vadă un gheroc de pielea dracului, umflat şi acela de par'că mai purta şi alte boarfe pe dedesubt. In picioare avea botfori cu şirete înalţi până sub genunchi, ca ofiţerii: fuseseră cândva roşii, dar acum erau inegriţi şi numai pe alocurea mai scăpau vreo pată din vechia culoare. Mai pe urmă am aflat că îl chema boer Gile, numele de familie i l'am uitat, că era de undeva de pe lângă Olt, făcea poesii in stil popular şi într'adevăr purta pe dedesuptul gherocului de piele de drac încă un rând de haine, deşi părea voinic şi roşu în obraz. Când l-am cunoscut, mi-a mărturisit că la vârsta lui un om nu poate să-şi pricinuiască moartea decât numai prin frig; oricât de şubrede i-ar fi arterele şi celelalte organe, e suficient să se păzească de răceală ca să nu atragă pe urma ei năruirea generală. De aceea umbla aşa de încotoşmănat şi iarna şi vara şi cu toate că la analiză s'a dovedit că rinichii lui sunt putrezi, el nu se temea câtuş de puţin; atâta timp cât îi ţinea la căldură n'avea habar. Dar astea le-am aflat mai târziu dela el, acum însă îl cântăream cu coada ochiului şi nu puteam să mă dumiresc. Dar prin nimic nu mi se da pe faţă nedumerirea spre deosebire de celălalt client care aştepta, în rândul de fotolii de dincolo de boer Gile. Acela era bine îmbrăcat şi părea nervos: îşi răsucea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

mustața neagră așa cum și-ar întoarce ceasul un om foarte grăbit, apoi cădea în gânduri adânci, din care răsărea deodată aruncând priviri de uimire spre bundra enormă a lui boer Gile. Îl privea cu ochii atât de mari și de plin de indignare, că am crezut la început a fi chiar adversarul de proces al boernașului oltean; vroiseră amândoi să angajeze pe Georges Radu Șerban și nimeriseră în acelaș moment în camera de așteptare — rămânea numai de văzut pe care dintre ei îl va alege avocatul. Astfel mi se păru mie — și împrejurarea asta, care mai la urmă văzui că nu-i decât o simplă închipuire, îmi mai dădu viață și mai puse puțin interes în sufletul meu; altfel par'că mă simțeam lovit de catalepsie și numai din când în când închideam ochii de mare mirare. Cei doi mă și văzuseră cum clipesc de des, dar poate își închipuiseră că e un simplu tic, ca și al domnului care se trăgea furios de mustață și-o răsucea cu o repeziciune uimitoare, după ce privea indignat la bundra lui boer Gile.

Clientul care era înăuntru a ieșit și după el a mai ieșit un băiat tinerel, foarte elegant, de bună seamă secretarul. El a făcut semn lui boer Gile să intre, spre vădita ușurare a domnului celălalt, care, atunci am văzut, că nu-i poate fi rival de proces. Tinerelul și-a oprit ochii pe mine întrebător și insistent. M'am roșit deodată și-am început să mă încovrighez deasupra pântecului; dar nu m'a întrebat nimic, nici acum, nici când a venit să ia pe domnul nervos.

Când am rămas singur și mi-am dat seama că nu mai e nici o putință de a evita rândul meu, o presimțire teribilă m'a copleșit deodată: dacă ea va ieși tocmai acum de după una din ușile acestea? Simțeam cum mă înec deabinelea numai la acest gând și ajungeam să doresc chiar ca domnul dinăuntru să termine mai repede, numai presimțirea mea grozavă să nu se realizeze, înainte de a da ochii cu teribilul în momentele acestea, pentru mine, domnul Georges Radu Șerban.

Iar presimțirea se realiză aproape exact cum mă gân-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdm 1933-1947

disem eu, adică exact când secretarul subțirel mă întrebă însfârșit mirat, examinându-mă cu o stăruință supărătoare:
— Dumneavoastră?...

Atunci ea apăru, dar nu pe vre-una din ușile, care dau înăuntru, ci pe ușa cea mare, pentrucă venia de afară. Era îmbrăcată de oraș și valetul îi deschisese. La mine poate nu s'ar fi uitat, dacă nu m'aș fi ridicat tocmai atunci în picioare încurcat și de apariția ei și de întrebarea care mi se pusese. Doar ochii s'au oprit pe mine în treacăt și am văzut în lumina lor că m'a cunoscut. A avut numai o mișcare de dispreț a feței, pe care a alungat-o atât de repede că multă vreme m'am întrebat dacă a făcut într'adevăr această schimă ori a păstrat tot timpul amețitoarei treceri o indiferență complectă și mai umilitoare. I-a răspuns plecăciunei secretarului: — „Bonjour Radu!“ cu un accent pronunțat pe u, făcându-mă să mă întreb dacă n'o fi cumva chiar de origină streină. Dar toate gândurile acestea s'au perindat grabnic prin mintea mea, pentrucă trecerea ei n'a fost decât o licărire de fulger.

Și iată-mă dinaintea lui Georges Radu Șerban; urechia stângă îmi țiuia „Bonjour Radù!“... „Bonjour *Radou!*“ La Radou nu m'am uitat o singură clipă de teama vreunui zâmbet de dispreț sau de compătimire pe buzele lui subțiri, care ciripeau un grai atât de pițigăiat. Ceea ce mă uimea cu desăvârșire era numai dârzenia cu care puteam vorbi, deși îmi simțeam până și încheeturile muiate de emoție,—și-apoi seriozitatea și gravitatea cu care mă asculta Georges Radu (sau poate tot Radù?) Șerban. Era de neînchipuit pentru mine, că nu mă întrerupsese încă, cu toate că îi ceream un lucru atât de absurd: să mă primească secretar, deși vedeam bine că are un secretar. (E drept, eu nu pretindeam nici-o remunerație, oricât de greu ar fi fost lucrul ce-mi asumam — și această desinteresare bănească, am ținut s'o subliniez în două rânduri; dar poate că Radu îl ajuta în aceleași condiții,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaramuri1933-1947

cum era obiceiul la marii avocați). Totuși vorbeam înainte hotărât să spun până la urmă ceea ce pregătisem; era un fel de examen dealtminteri de pledoarie, pe care trebuia să-l trec dinaintea lui, această cuvântare a mea. Deși el mă asculta fără ca vre-o fibră să tresară pe obrazul lui femenin, deși înțelegeam perfect că mă ascultă într'adevăr cu toate că ochii lui priveau necontenit aceiași floricică albastră marină de pe covorul albastru cer, totuși pricepeam de minune că răspunsul îi va fi negativ. Numai când am atins punctul unității de atitudine din activitatea lui profesională, pe care îi mărturisii că am urmărit-o pas cu pas, el a făcut o mișcare abia perceptibilă și a ridicat ochi mirați la mine. Se mira că am fost singurul care am observat acest lucru? că l-am admirat pentru asta tocmai eu care nu fac parte din clasa lui, cum m'am grăbit să-l asigur? că mai poate fi cineva afară de dânsul care apreciază astăzi o linie dreaptă și încă doar pentru ea însăși? sau—dracu știe—că-mi permit ca un inconștient de târgovăț bădăran ce sunt să-i pun o notă bună?

Dar nu și-a desvăluit de loc gândul pe care acest moment al cuvântării mele i l-a deșteptat și par'că regretând și el ca și de bună seamă, prea frumoasa-i soție că a putut lăsa măcar numai momentan să i se întrevadă un simplu clin al ascunzișurilor lăuntrice, a coborît din nou ochii la aceiași floare albastră și m'a lăsat neturburat să termin.

Când ultimul cuvânt al meu a zburat în aer, volatilizând orice posibilitate de legătură cu acest om, cu această casă, cu această femee, d. Georges Radu Șerban mai păstră un timp profundă tăcere. Pe urmă îmi întinse mâna (ceea ce nu se întâmplase la venirea mea) și-mi spuse:

— Bine, domnule, am să mă gândesc la propunerea dumitale... Treci într'una din zilele acestea ca să-ți dau răspunsul meu!

Și-mi strânse degetele cu o singură apăsare a degetelor lui lungi, osoase. De bună seamă că dacă mi s'ar fi vorbit astfel intr'un birou public, aș fi înțeles că trebue

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1941/

să-mi iau orice nădejde. Dar de-aici plecam cu o mare, cu o puternică bucurie: oricum, căpătasem favoarea de a mai suna odată la poarta cu negre săgeţi, acum fără nici o sfială; de a mai pătrunde în hall-ul elegant şi sever; de a examina mai bine îmbrăcămintea şi ticurile clienţilor tovarăşi de aşteptare, de a le ceda chiar rândul, numai pentru a prinde iar clipa divină când doamna Georges Radu Şerban se întoarce din plimbarea-i matinală, (care „la bogaţii ăştia", are loc cam la aceiaşi oră) şi traversează sala cu mersul ei regal. Să vedem, data viitoare, ce cuvânt strivit repede in gând, va lăsa totuşi să scape ochii ei?

Dar acum veşti triste începură să-mi curgă din viitorul acesta smălţat de fermecătoare culori ale apropiatei mele vizite în sala de aşteptare a d-lui avocat Radu Şerban: dacă doamna se va fi interesat de „clientul acela mai tânăr dintre cei din urmă trei clienţi"... şi va fi povestit soţului ei, o întâmplare cu două enorme dicţionare, care au căzut odinioară de omagială stupoare de sub braţul unui ofiţer descins, la picioarele ei şi de asemeni de privirile insolente „ale acestui tânăr", odată, când automobilul casei a trebuit să stopeze brusc şi întâmplător în faţa lui?

La patru zile m'am prezentat iarăşi în sala de aşteptare şi m'am bucurat crâncen, când am văzut-o atât de încărcată de împricinaţi; aveam timp acum să aştept aci şi să respir până'n fundul plămânilor această atmosferă călduţă a cărei prospeţime vag parfumată de esenţe necunoscute, nu era câtuşi de puţin alterată de atâtea răsufluri. De altminteri persoanele care adăstau acuma, prezentau ţinute decente şi chiar elegante. M'am înfundat deci fericit în fundul larg al fotoliului, când uşa se deschise şi secretarul cu glas piţigăiat apăru însoţind ca de obicei pe clientul care terminase. Domnul care venia la rând se ridică, dar Radu, când dete cu ochii de mine, îl opri:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

— Pardon un moment, dar numai un moment...

Apoi adresându-mi-se mie mă încunoştiinţă că „maestrul" doreşte să-mi vorbească. Am roşit cu desăvârşire şi cele mai negre gânduri mi-au ţâşnit în minte, mai ales pentru graba acestei execuţii cu adevărat sumare, şi numai acel cuvânt familiar între oamenii de drept „maestrul" în loc de „domnul avocat" mi-a mai picurat parcă o boare de nădejde în chaosul din capu-mi. Şi Dumnezeule, domnul Georges Radu Şerban, m'a întâmpinat cu aceste vorbe, care mi-au umplut inima de fericire şi'n acelaşi timp de teamă şi cutremur, într'o măsură cum nu cred să i se fi întâmplat nici celui ce i-a fost dat s'audă glasul etern pe Muntele Sinai:

— Am reflectat domnule la propunerea d-tale şi răspunsul meu e afirmativ. Asupra salariului dumitale voi putea să mă hotărăsc după primele săptămâni de serviciu...

— Dar... tocmai că... eu... v'am... că nu...

Domnul Georges Radu Şerban găsi inutil să răspundă la această băiguială, ca un boer vechi şi bogat, care tocmai pe desinteresarea mea bănească n'a pus preţ când s'a hotărît să mă angajeze. Replica lui a fost întrebarea dacă sunt dispus să-l ajut chiar de astăzi de dimineaţă. Fără îndoială că i-am răspuns cu vocea plină a hamalului voinic (care la moment s'a şi trezit în mine) când propuitorul îl întreabă dacă e în stare să ducă o povară ceva mai nepotrivită pentru obişnuitele puteri omeneşti. Instinctiv am înţeles că aici, în biroul de faţă, în care secretar al acestui boer era Radu cu accentul pe u, rolul meu nu putea fi decât acela de hamal în adevăratul sens al cuvântului. Şi m'am comportat, spre marea satisfacţie a patronului meu ca un adevărat hamal. Îi găseam domnului Georges Radu Şerban cele mai prăfuite dosare, cu cele mai vechi hârţoage; aveam o obstinaţie în stăruinţele mele care punea în îngrijorare pe toţi grefierii, pe toţi conţopiştii dela starea civilă şi pe toţi funcţionarii deţinători de acte sau emiţători de certificate, în legătură cu justiţia. Plecam şi'n provincie, nu numai să descopăr

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

dovezi, pe care nu mă lăsam până nu le aduceam pe gustul domnului Georges Radu Şerban, dar îl şi reprezentam la instanţele mărunte, cerând termene şi chiar punând concluzii potrivit instrucţiunilor sale. Nu mă cruţam intenţionat, oferindu-mă să-mi iau drumul pentru un timp aproape pe jumătate cât mi s'ar fi oferit şi nu odată, sosit dimineaţa după un voiaj de 36 de ore, n'am pregetat să mă ocup de lucrurile din ziua aceea. Încât până şi maestrul a trebuit uneori să intervină şi să-mi pună la un punct convenabil acest exces, care, laudă Domnului, oricât nu m'ar crede cineva, pe mine nu mă ruina de fel.

— Mi-am dat eu seama că tocmai dumneata îmi trebueşti! m'a asigurat domnul Georges, atunci când mi-a fixat dintru început salariul la un cuantum neaşteptat de respectabil.

Pe bună românească, vorba asta venia aşa: „Am băgat eu seama că boerului pur sânge îi trebueşte vechil pur sânge" — şi am rânjit în sinea mea, cutremurându-mă şi mai teribil că totuşi, în gândul vechilului, trona tot mai tiranic, ca adevărat stăpân, un cap de ceară albă cu dinţi albi în râs încremenit, capul doamnei Georges Radu Şerban, pe care dealtfel, o lună şi jumătate după angajamentul meu eu n'am mai putut-o întâlni şi vedea. Dar hamalul ştia să aştepte cu anii...

Radu era şi el mlădiţă boierească, era slab şi sidefiu, înalt şi de-un blond lucios, cu dinţii mari şi bătând în gălbejiu. Era bun la suflet şi inteligent, frumuseţea doamnei Radu Şerban, ca orice fel de frumuseţe femeiască de altminteri, părea să nu-l intereseze. În schimb asculta toate cuvintele patronului cu ochii larg zgâiţi şi avea o plăcere deosebită să comenteze pledoariile şi sentinţele judecătoreşti. Pronunţa un r stropşit, care se subţia şi mai rău când apuca pe poarta unui dinte lipsă din stânga maxilarului de sus. La trei săptămâni după angajament, (mă împrietenisem acum bine de tot cu dânsul) când

Muzeul Digital al Romanului Românesc

lucram împreună într'o după amiază în biroul maestrului plecat la moşie, cu ocazia unei pledoarii prin împrejurimi, uşa se deschise fără să mai fim anunţaţi şi-şi făcu apariţia tânărul tomnatec cu gambeta pe urechi şi cu căţelușul cu păr creţ peste ochi, pe care-l văzusem odată de pe stradă intrând în această casă. Eram gata să-l întreb ce doreşte, dar bineţele amabile ce schimbă cu Radu mă opriră. Pe urmă furăm prezentaţi: avui astfel plăcerea să cunosc încă un descendent de domn şi de beizade: Raul (Raoul, cum semna el) Ipsilant. Mi-amintii că auzisem odată pe maestru pledând pentru un împricinat cu nume similar. Aflai mai pe urmă dela Radu că era vorba chiar de el, dar procesul fusese pierdut şi Raoul rămăsese din tot patrimoniul lui strămoşesc, doar cu istoricu-i nume. Şi cu o licenţă în Drept dela Paris. Pe baza căreia, nici mai mult, nici mai puţin, vlăstarul domnesc era, cum mi se spuse chiar la prezentare coleg cu modesta mea persoană. Mi-am închipuit deci, un coleg generic, coleg de bară, un avocat. Abia, după mai multă convorbire luai cunoştinţă cu surpriză, că distinsul oaspe din ziua aceia, care ne făcuse onoarea să apară între noi la ora 12 jumătate dimineaţa, era asemeni secretar al patronului, coleg al meu şi-al lui Radu.

— A, poate aţi fost în vre-o călătorie? comisei ca un veritabil burghez provincial ce eram, gafa să-l întreb.

El îmi răspunse însă indiferent că n'a fost în nici-o călătorie şi atunci eu mă gândii că o fi zăcut bolnav. Şi împinsei gafa şi mai departe, împărtăşindu-i, gata de gratulare pentru însănătoşire şi revenirea în mijlocul nostru, această destul de logică temere a mea. Noroc că glasu-mi se auzi numai pe jumătate, dându-i prilej să nu-mi răspundă, ocupat să întrebe pe Radu „*si les dames sont chez elles*". După care îşi luă rămas bun dela noi şi trăgându-şi câinele, (a cărui mutră mi-aduse aminte de-a unui lăutar bătrân şi a unui mare politician actual) de lănţuşu-i galben, ne părăsi nu pe uşa pe unde intram noi şi clienţii, ci pe uşa laterală, pe unde apărea maestrul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md/1933-1947

Radu m'a ajutat binevoitor să ies din toate nedumeririle. Mai întâi „les dames" erau doamna Georges Radu Şerban şi mama ei, doamna Smaralda Ruset, născută însăşi Ipsilant, mătuşă lui Raoul, aşa dar văr primar cu doamna Alba. (Mi-adusei într'adevăr aminte de o doamnă cu păr alb pe care o văzusem de vre-o două ori trecând prin hall cu un baston în mână, deşi dreaptă şi plină de prestanţă, odată chiar oprindu-se să se întreţină cu unul din clienţi, şi părând nespus de afectată de vorbele aceluia: mi-am închipuit, o visitatoare a doamnei Radu Şerban). Procesul lui Raoul, pierdut la casaţie avea de obiect nu numai o expropriere în favoarea obştei, dar mai era încurcat şi de o prescripţie fatală. Doamna Smaralda pierduse pe aceiaşi temă cu mult mai înainte, pentrucă avusese imprudenţa să se încreadă, ca şi restul comoştenitorilor de altminteri în temenelele unor deţinători — foşti embaticari, cari nu răscumpăraseră — pricopsiţi de familia lor şi totuşi trădători; când obştia şi-a mai cerut şi drepturile ei, din mare latifundiară doamna Smaralda n'a mai rămas decât stăpâna unei sfori de moşie, pe care, desgustată de toate netrebniciile suferite, s'a grăbit s'o prefacă în bani sunători. Restul e lesne de ghicit: şi leul şi francul francez — căci trei sferturi din capital şi-l depusese ca prevedere la o bancă din Paris — au căzut vertiginos. Aceiaşi soartă a avut-o şi casa din Bucureşti pe care doamna Alba pe atunci domnişoară Ruset (ea semna însă ca domnişoară, de dragul şi pentru sonoritatea numelui matern: Alba Russet Ypsilant) o moştenise dela tatăl său; convinsă de genul speculativ al mamei o vânduse şi ea la rându-i, concomitent pentru a se vedea apoi, din mare prinţesă trăită numai în streinătate (unde se înfăţişa doar ca princesă „bizantină") — cum sărăcia se apropie grozavă cu dinţi şi paşi de lup. Şi — numai astfel doamna Alba convenise să accepte mâna lui Georges, cu o decenie şi mai bine mai în vârstă de cât dânsa. Astfel gândul ei plutise în nori şi mai înalţi, la care eu ameţeam numai gândindu-mă — şi încercând să-i descifrez, rămăsesem cu gura puţin întredeschisă şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc

cu stiloul înfipt în şenţuleţul bărbiei, poziţie din care mă corectai repede, când Radu sfârşi şi mă privi puţin mirat că pe un om de Drept ca mine, mă pot impresiona astfel de întâmplări prea obişnuite şi puţin cam încurcat că mersese prea departe cu vorba tocmai cu unul, pe care destăinuirile lui păreau să-l intereseze atât de mult.

Mi-am impus de-acum înainte să nu mai par prea curios, pentru a afla cât mai multe: mai ales felul de a vorbi degajat şi net al lui Radu şi puţina importanţă pe care o acorda evenimentelor zilnice şi familiare, pentru a merita din parte-i vre-o discreţie, mă încuraja să-l descos cu multă abilitate. Mă prefăceam că mă interesez mai mult de soarta lui Raoul, a cărui gambetă pe urechi şi-al cărui câine cu *pedigree*, păreau să întoarcă în zâmbet şi buzele lui Radu, ale acestui drăguţ copil (el nu era de viţă domnească, numele lui de familie era Mănescu) pe care nimic nu mai putea să-l preocupe în afară de speţele dragi ale maestrului său. Indirect astfel, puteam afla cât mai multe şi de ceilalţi membri ai familiei Ypsilant.

Procesul lui Raoul ţinuse mai îndelung, pentrucă rămas orfan, încă adolescent, minoritatea lui îi fusese într'o privinţă de ajutor; tutorele neglijent însă nu încasase chiriile în formă visibilă şi deţinătorii usucapaseră totuşi prin lungă prescripţie sau cu titlul de pro herede. Un mai mare hal de neglijenţă într'o administraţie nici că se mai pomenise! (Gurile rele şopteau că tutorele lui Raoul, care îngrijea totdeodată şi de moşia doamnei Smaralda, absenteistă convinsă, fusese înţeles cu acaparatorii; dar numele lui asemenea istoric — Ghiculescu, îl absolvise de orice fel de bănuială din partea victimelor). Asta mă făcea să simpatizez pe Raoul, pe acest „secretar de avocat" care sosia din două în trei zile, între douăsprezece şi jumătate şi unu — tocmai bine când se isprăveau consultaţiile, ba uneori lipsea şi câte-o lună! Radu credea că are şi el retribuţie din partea maestrului, dar nu aveam nici un indiciu doveditor, iar acum mă învăţasem să nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1933-1947

mai fac gafa de a mă repezi cu întrebările. Văr cu Alba, Raoul, nu putea decât să-mi fie simpatic şi dacă obţineam cumva prietenia lui, o nădejde încăpăţânată mă făcea să mă legăn în rozele parfumate ale gândului, că din când în când ar putea veni vorba şi de mine în conversaţia lor familiară.

Mă purtai ca un veritabil gentleman cu Raoul; sentimentele ce-i arătam nu erau numai interesate, dar admiram în adevăratul înţeles al cuvântului la dânsul, nepăsarea cu care îşi amintea şi de cele mai multe ori izbutea să nu-şi reamintească dezastrul involuntar al imensei lui averi. Când vorba venia într'acolo ştia s'o întoarcă de minune, aruncând-o departe de el, ca pe-o mănuşă uzată, ca amintirea unui bacşiş nebunesc, zvârlit la o masă de chef. In schimb îi plăcea în chip deosebit să ne întreţină despre câinele lui *Nuşi* (!?) şi de noblete-a-i de sânge dovedită cu acte (atunci aflai eu de existenţa pedigree-elor). Dobitocul era într'adevăr simpatic, dar mai mult caraghios. O caricatură de câine: cu toată bunăvoinţa-mi îndarjită nu ajungeam de loc să pricep rostul atâtor atenţii şi în ce constă valoarea lui: l'ar fi făcut praf în două minute oricare javră de mahala.

Nu era nici frumos: părul lui spălat şi răsspălat era de-un alb roşcovan — acum îl puteam observa mai bine — ou pete mai întunecate, de-un negru-castaniu. Dar tot acest păr îi invada şi faţa, lăsându-se de desuptul botului ţuguiat ca o barbă neţesălată de troglodit. Poate o fi inteligent, o rasă mai inteligentă decât a celorlalţi semeni ai lui? Cerui lămuriri lui Raoul asupra acestui punct, pentrucă vream să-i iubesc câinele cu orice preţ. El mă asigură de acest lucru, dar din exemplele ce-mi dădu, nu conchisei nimic favorabil. In cele din urmă Raoul, văzând că nu mă convinge astfel, mă doborî iar sub povara documentelor de noblete. Şi mă uitam curios la acest vlăstar de personagii istorice care afişa indiferenţă pentru moşia strămoşească pierdută din neglijenţă boerească, dar care se făiea cu neamul boeresc al câinelui său, căutând să insufle javrei anoste, virtuţi pe cale de

Muzeul Digital al Romanului Românesc

documente. O jale mare mă cuprinse pentru urmaşul de voevod, care însemna totuşi ceva şi el personal, peste ce-l puteau arăta propriile lui documente. Era suficient să te întreţină despre „Nuşi" al lui şi despre diversele rasse canine în general, pentru a te convinge că ai înainte o inteligenţă cu adevărat sclipitoare, care—vai!—nu părea să se aprindă până la acest grad, decât când era vorba de animalele lui favorite.

Totuşi Raoul avea şi cunoştinţe întinse de literatură. Era mult citit şi avea un chip special al lui de a defini o operă şi de a justifica astfel dece îi place sau nu. Dar, vădit lucru, asupra unor astfel de chestiuni nu era dispus să întindă multă discuţie şi poate că şi asta era o calitate. Îl descusui cu încetul căci ne împrietenisem. Eşiam adesea seara şi întârziam noaptea de dragul lui; pentrucă la dânsul primul pahar trebuia să aibă neapărat urmare şi încă lungă. Era curios că prefera localurile de mâna doua şi chiar ordinare. Varieteuri suspecte, cârciumi cu fală pentru vinurile lor vechi şi fripturile lor indecente, şi ca orice beţiv bucureştean democrat, hala lui Mitică Dona din piaţa mare, unde ritualul nocturn trebuia neapărat să sfârşească.

Nu mă îngrozeam de nopţile pierdute, pentrucă aveam constituţie destul de robustă, ca să nici nu le simt. Apoi nici nu mă ameţeam, lasă că nu beam cine ştie ce. Însă era o plăcere pentru mine să stau cu Raoul Ypsilant, vărul doamnei Alba Georges Radu Şerban, născută Russet şi după mama Ypsilant, noi singuri la o masă. Ce avea omul ăsta din frumuseţea şi eleganţa doamnei Alba? Nimic. Cu pălăria aceia pe urechi, cu nările largi, şi cu ochii foarte lucioşi pe-o figură ternă .. ah, luciul ăsta al ochilor li era comun... Da, iată ce trebue să privesc eu mai mult la dânsul... Ş'apoi se cunoştea că e de neam bun, orice s'ar zice, oricât urechile acelea largi ca nişte frunze de curechi s'ar lăsa cam pleoştit pornind din teasta roşcovană bine tunsă dela creştet în jos—sau de sub ceapacul negru prea înfundat pe cap. Era ceva în el care-o spunea limpede, răspicat şi nu mă refer aci — cum se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/index 1933-1947

face de obicei — la accentul lui aproape stricat românesc, ori invers, la accentul lui impecabil când vorbea franţuzeşte şi englezeşte.

Am putut constata astfel că există într'adevăr o nobleţe, un mod de a fi, de a te arăta, deosebit de al celorlalţi. Că asta provenea din trecerea sângelui printr'un şir de generaţii succesiv bine trăite ori că era cu adevărat un har divin la mijloc, n'aş fi putut răspunde. Dar Raoul Ypsilant îmi făcea limpede impresia că, dacă n'ar fi fost stipendiat de soţul verişoarei sale (de unde putea trăi el altfel?) şi dacă, incapabil de a munci ar fi decăzut cu desăvârşire, cu siguranţă că şi în zdrenţe şi cu ceapacul lui atunci mototolit, s'ar fi prezentat altfel decât un vagabond de rând. Sau chiar dacă ar fi fost literalmente lipsit de inteligenţă, tot s'ar fi găsit ceva în felul lui de a fi, care l-ar fi transfigurat puţin, l'ar fi făcut sa pară un prost mai interesant decât proştii ceilalţi, cei comuni.

De aceea mă pasionam de Raoul după cum el se pasiona de câinele lui, — şi'mi închipui că pasiunea mea era incomparabil mai legitimă. In afară de pedigree-u, Raoul era ceva, era el însuşi cineva. Pe lângă vinul vechi şi fripturile de măruntae indicibile, lui Raoul îi plăceau femeile cu păr lung. Era o meteahnă sufletească aceasta, care i-a pricinuit, după mine, burghezul, însemnate neajunsuri. Astfel refuzase două partide, care bucuros i-ar fi adus zestre zdravănă, în schimbul numelui său, ce, precum se vede, reprezenta încă o bună valută. Lucrurile astea se petrecuseră cam imediat după pierderea definitivă a procesului şi toată lumea crezuse că gestul pretendentelor apăruse cam umilitor prin promptitudinea lui. Şi toată lumea apreciase deci refuzul de înaltă prestanţă al lui Raoul; dar aici, în subsolul cu miros de fleici al lui Mitică Dona, eu singur aflai adevărul adevărat. Pretendentele n'aveau păr lung, uite aşa ca una din cele două tovarăşe ale noastre de masă, aceia care, evident, trebuise să-şi tragă scaunul lângă al lui Raoul şi pe care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

el o mângâia pe creştet, cu totul şi cu totul transportat. Sărutări pătimaşe urmară destăinuirii pe care el mi-o făcuse pe franţuzeşte, cu superbul lui accent care inspira respect cocotelor iar mie discretă trufie şi grija să răspund în aceiaşi limbă, însă numai atunci când răspunsurile nu puteau consta în mai mult de un cuvânt. Puţin geloasă, partenera mea mă invită desigur să nu mă las mai pe jos: „Dă-i şi tu din gură pe franţuzeşte, micule" — dar pentrucă n'o satisfăcui ea începu să aprecieze cu glas tare calităţile înfăţişării mele, restabilindu-mi superioritatea. Evident că încăpăţânarea ei de a nu mai tăcea mă agasa cu atât mai mult cu cât n'aş fi vrut să indispun pe Raoul cu nimic, — mai ales n'aş fi dorit să-i se infiltreze suggestia că într'o societate feminină eu aş putea să fiu preferat dintr'unele foarte puternice privinţe. Şi doar îmi trebuia societate femenină în jurul nostru, numai şi numai pentruca odată şi odată, când îmi voi simţi sufletul oţelit, să pot aduce vorba de *ea;* de bună seamă nu într'o circumstanţă ordinară ca aceasta, dar mai târziu, cine ştie, când graţie strânsei mele prezenţe lângă dânsul, aş putea pătrunde şi'n altfel de lume, decât acea pe care Raoul se obstina acum s'o frecventăm. Noroc însă că princiarul vlăstar care privea cu ochi larg căscaţi pe partenera mea, — Doamne şi ce luciu era atunci în ochii lui! — nu asculta nimic, mai bine, nu auzia nimic din ce spunea ea. Am văzut clar, el aproba necontenit grozav de bine dispus pe cea de lângă mine şi complect transportat, se grăbea să mângâe la fiecare două minute coama neagră castanie a femeii de lângă dânsul. Atunci înţelesei abia şi această nouă latură a caracterului lui princiar; pentru un simplu gust, în aparenţă neînsemnat el dă cu piciorul la perspective mândre, la situaţii sigure. Pusei capriciul lui în legătură cu sentimentele ce un veritabil nobil ca dânsul trebuia să le aibe pentru trecut, pentru orice ţine de trecut—şi ce ţine mai bine de trecut decât părul lung la femei? — şi deodată mă întrebai îngrijorat dacă Doamna Alba nu poartă cumva părul lung. Netotul ăsta ar fi în stare să-i facă vară-si curte, pe când

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1933-1947

în ipostaza contrară, ce minunat de bună s'ar fi prezentat situaţia pentru mine: Doamna Alba ar fi valorat ceva mai puţin pentru dânsul şi asta ar fi însemnat pentru mine o portiţă mai mult, prin sufletul lui, spre ea.

Abia mai târziu văzui ce putere avea această particularitate capilară a femeilor asupra celui ce-mi făcea nespusa onoare de a mă asigura acum sub grea chezăşie de cinste, de amiciţia lui eternă. Cocota cea brună îi furnizase în schimbul modestului ei tarif, plăceri incalculabile; în noaptea următoare o căutase singur şi o regăsise la locul ştiut pe chei. Dar după prima oră de tandreţe, care, precum înţelesei se consumase mai mult în mângâerea lungului păr, Raoul, cam întrecut cu băutura adormise. La deşteptare, dezastru! bruna nemernică nu-şi mai odihnea capul încurcat de bogăţia aceia neagră pe alba pernă princiară. Canalia dispăruse, nu fără a fi trecut în razzie toate buzunarele amfitrionului imprudent şi chiar degetele-i înţepenite de somn. Din porte-feuille îi luase trei sferturi din retribuţia pe care colegul meu o încasase cu o săptămână înainte dela maestru şi din degete numai unul din inelele preţioase şi în sine şi ca valoare istorică, şi anume pe cel cu piatră de rubin.

Acum Raoul mă rugă să-l însoţesc pentru a găsi pe fugara, care de bună seamă îşi schimbase, prudentă, pentru un lung şir de nopţi, vadul comercial. Şi asta de ce credeţi? pentru tenculeţul de hârtii albastre sau pentru valoarea rubinului şi a incrustaţiei rare a inelului, despre care Raoul îmi şopti că fusese preţuit de curând la o sumă impunătoare, de cel mai autentic bijutier al Bucureştilor, dar că el speră să-l treacă şi mai bine la Paris? (Tipul nu era aşa de sărac cum crezusem la început; dar îşi purta cu el toată averea!) Nu, nu pentru valoarea inelului care făcea cât o casă într'un parc eftin mă trăgea prinţul Raoul nopţile după sine, de începusem oarecum să mă ajungă puţin oboseala, — că până şi domnul Georges Radu Şerban s'a uitat în vre-o două rânduri la cearcănele mele puţin cam ciudat — nu, ci pentru părul lung al hoaţei.

Căutările însă fură zadarnice şi pentrucă mă înfiora

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistafransivania.ro/mdrr1933-1947

perspectiva până'n infinit a nopților ce mai aveam de pierdut — (poate că prostituata asta care-mi dădea atâta necaz se refugiase în provincie!) am încercat să-i ofer unele mostre noui; ce dracu, mai erau doar femei cu păr lung în București! Prințul se arătă de fiecare dată mulțumit, dar nu încântat și dorul de cea dintâi nu i se mai ogoia de loc.

— Crezi dumneata că înainte de ea n'am mai găsit și altele, cu păr mult mai fin, de cât al acestora la care mă îmbii; doar a fost *mon cher* pasiunea mea, care m'a îngenunchiat, cam la un an, după ce monstrul parisian a dat decretul de tunsoare tuturor femeilor de pe glob...

(El a și numit un coafor parisian, dar i-am uitat numele).

— Ei bine, uite aici! a continuat. (Și luându-mi mâna mi-o puse pe cârlionții încâlciți și moi ai lui Nuși). Ei ce zici? E tot una cu al javrei aleia de trece acum pe mijlocul drumului și în cojocul imund al căreia nu te sfătuesc să-ți vâri degetele?... Ha... ha... ha...

Avea un râs rar, sacadat și invariabil: necontenit același: aceiași silabă: „ha" aruncată afară cu mișcări largi ale toracelui. Ha... ha.,. ha... un fel de lătrat vesel, ca al dobitoacelor lui favorite.

Am izbutit în cele din urmă să-l conving că nemernica și-a luat tălpășița din București și mi-am recâștigat liniștea deplină a nopților. Până acum nu făcusem nici o greșală în serviciul pe care i-l prestam domnului Georges Radu Șerban, ca un argat conștiincios și încruntările lui de stăpân care mă plătea, — numai că întrevedea posibilitatea de a-i greși, — mă înfricoșau. Aveam pentru dânsul toată stima ce-o merita talentul și renumele lui, în schimb nu nutream pentru persoana sa nici un fel de sentiment mai adânc, afară de bună seamă de îngrijorarea cumplită că m'ar putea îndepărta din această casă. De aceea căutam să-l servesc cât mai bine și eram convins că depășesc cu contraserviciile mele cuantumul plății lui, pentru a înăbuși în inima mea orice drept al

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaliterara.ro/md/1933-1947

său la recunoştinţă şi prietenie; vream ca drumul inimei mele spre acea pentru care pătrunsesem aicea să fie liber, neîncurcat de ghimpii niciunui fel de remuşcări, complect, complect liber. De aceea ţineam nespus la compania lui Raoul Ypsilant, în inima căruia mi se părea că ghicesc sau în orice caz găseam logic că trebue să existe o aversiune surdă pentru cel care-l stipendia fără motiv.

In vremea asta revăzui pe doamna Alba de mai multe ori; îmi răspundea rece la salut, ba cred că nu m'am înşelat, observând în recele acesta din ochii ei, lama de oţel a necazului că existenţa mea aici chiar, după inofensivele împrejurări petrecute, o plictiseşte pur şi simplu. Inima-mi de argat îmi sfârâia atunci ca pusă pe jăratec; mă simţeam neînsemnat şi umil şi vedeam că distanţa de aici la lună care mă separa de ea creşte, de par'ca luna liberată de atracţie s'ar fi pus într'o bună zi în accelerată mişcare centrifugă.

Dar nu descurajam, asta nu; căci pe măsura acestei distanţări de stupefiante cifre astronomice, creştea, simţeam cum creşte impetuoasă amiciţia lui Raoul pentru mine; prietenul ăsta care mă întrecea cu doisprezece ani, va netezi şi pentru mine, de bună seamă, un loc în sufletul princiar şi rebel.

Intr'o zi doamna Alba, venind din oraş, mă surprinse amuzându-mă de teoriile calorice ale lui boer Gile, al cărui Ford dărăpănat de bună seamă că aştepta afară pe unde trecuse dânsa; atunci văzui şi eu puţină lumină în ochii încă nedefiniţi pentru mine: era o scânteere lăuntrică ce mă viza direct şi o cetii de minune, era ceea ce nici nu mă aşteptam altceva, căutătura de batjocură şi glas mut care-mi spunea: „Evident, ţi-ai găsit teapa care-ţi convine". Pentrucă boer Gile, cu cojoaca lui acum în mijlocul verei şi cu buhăitul lui cap enorm numai a boer, chiar expropriat, nu semăna.

Dar însfârşit era ceva omenesc în atitudinea ei pentru mine, jumătate din altitudinea la care mă obişnuisem s'o văd, parcursă dintr'o singură mişcare, îndărăt. De aceea doamna Alba nu-mi mai apăru aşa de înaltă, ca înainte

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md=1933-2947

tot timpul; dimpotrivă era o femee potrivită, aș putea zice înăltuță, foarte puțin plină, umană și fină și era nespus de frumoasă. Totuși, deși o fixam cu ochi arzători (orice ar fi fost să se întâmple!) n'aș fi putut spune pentru nimic în lume dacă părul ei e tuns și nici ce culoare are: apropierea ei mă orbea.

Totuși îmi propusei să-i înfrunt strălucirea, mai ales că disprețul ei vădit, concret, mă încuraja: orice s'ar spune era un pas larg de apropiere, pentru mine, era o fericire neașteptată, un înger răuvoitor apărându-ți dintr'o dată într'o noapte de desnădejde fără sfârșit; dar apărându-ți. O bravai deci privindu-i părul și descoperii că era brună, o brună cu ten alb mat în lumina sălei de așteptare: o, mult mă costă această descoperire! Mai întâi ochii ei fulgerară de mânie și mă săgetară cu veninul cel mai omoritor; apoi, și asta fu cea mai grea lovitură — nu mai trecu multă vreme prin sala de așteptare. Mai așteptam acum chemarea beizadelei și condamnarea la adevărată decapitare, ca pe vremea Brâncovenilor: socoteala și teribilul concediu definitiv. Dar domnul Georges Radu Șerban, de când obrazu-mi restabilit denotă din nou, prospețime și sănătate și începu a respira iarăși înverșunarea aprigă la muncă, se arăta par'că tot mai prietenos cu mine, ceea ce mă îngrijora — și tot mai încrezător în forțele mele, dându-mi sarcini din ce în ce mai grele, ceea ce mă făcea să-mi înăbuș cu greu în gât chiotul de triumf.

Oare pomenea omul ăsta, domnul ăsta mare și grav, cât de puțin despre modesta, umila mea persoană, despre bietele mele însușiri, care-l mulțumeau în familia lui, la masa dela prânz, sau seara, când se revedea cu ai săi, după oboselile zilei. De bună seamă că nu: eram un argat conștiincios și atât. Sau poate pomenea de mine ca de-un argat conștiincios, și-atât: „a, am găsit în sfârșit un bun secretar". Atât și nimic mai mult. Nici o comparație între activitatea mea și a lui Radù, și mai ales nici una între munca mea zilnică și a lui Roaul. Era ceva firesc ca eu să muncesc înzecit decât oricare dintre dânșii, căci aceasta era menirea mea de om venit din păturile mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1933-1947

joase ale societății, unde pâinea se câștigă în mod firesc cu sudoarea frunței. Și nici Raoul, de bună seamă că nu pomenea nimic niciodată. Ce însemnătate mai aveam eu pentru el când se găsea în fața verișoarei sale? Un simplu tovarăș de chefuri nemărturisibile și atât! Ți-e și rușine să aduci vorba de astfel de tovarăși. Și sufletul mi se strânse de durere ca un câine biciuit, când înțelesei că oricât s'ar strânge prietenia noastră, eu nu voi ocupa în gândul lui Raoul alt loc decât într'o sferă exterioară, care nu va coincide niciodată cu sfera cealaltă, adânc intimă, pe care oamenii aceștia de demult, veniți din fundurile trecutului strălucit și-au rezervat-o discret numai pentru ei, pentru cei dintr'o tagmă cu dânșii, în fața irumpției potopitoare la suprafață a nemernicimei obscure din adânc.

Atunci aș fi vrut, sub tortura acestor gânduri să îndeplinesc ceva grozav, să săvârșesc ceva neobișnuit de greu, un lucru dinaintea căruia și priceperea și talentul d-lui Georges Radu Șerban să rămână în stupoare! Atunci, fără doar și poate, el va trebui să vorbească, să rostească de mai multe ori cu invidie și ură numele meu, și să fie anume ceva, în legătură cu ea, cu interesul ei, cu mulțumirea ei sufletească, drace, cu soarta ei, sau cine știe cum, astfel ca el să fie *obligat* să pomenească de faptele mele în fața ei. Atunci domnul Georges Radu Șerban, vlăstar de voevozi, va fi înfrânt, va zăcea la pământ răpus de mine, nemernicul, vagabondul, hamalul din portul Brăila, argatul plătit de el. Dar ce? Dar ce? Dar ce? Evident, doar prin merite cu adevărat uimitoare poate pătrunde un om ca mine, în lumea aceasta închisă în sine, pe care nici loviturile timpului, nici ruina în plină creștere n'o zgudue din exclusivismul ei. Dar care putea fi meritul acela, astăzi, în epoca asta anostă? O lovitură financiară, cum reușesc toți îmbogățiții, cum auzi la toate colțurile, pe toți nespălații, toată pleava asta omenească, scormonită de război, așa cum o rază de soare pune'n agitație un mușuroi umed de viermi: „am dat lovitura! voi da o lovitură strașnică...“

Lovitura! Ah, care lovitură trebue dată pentru a ajunge

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md/1933-1947

la o țintă așa de fericită? Îmbogățirea, haida de... dacă asta ar putea impresiona pe bogata, pe trufașa doamnă Alba Georges Radu Șerban, descendentă din împărați bizantini și prinți cu renume istoric, ale cărei visuri mergeau cu mult deasupra soțului său! Altceva, cu mult mai strașnic, mai răsunător... dar ce? dar ce?.. un proces din cele mai grele, care să răstoarne la pământ o stare întreagă de lucruri, sau care să instaureze o stare întreagă de lucruri, să instaureze timpurile vechi, puterea și mărirea doamnei Alba Georges Radu Șerban... Ceva cu totul și cu totul senzațional, aproape de imposibil... Dar ce, dar ce?... Doamne, dă-mi pe acest *ce*, și-ți voi ridica 77 de mânăstiri, în cele mai frumoase 77 de părți ale țării...

Evrika! am strigat în cele din urmă la capătul acestor torturi, de zile și nopți întregi, ale gândului meu. Evrika! Iată: procesul Ypsilanților, revizuirea procesului Ypsilanților, recâștigarea formidabilei averi, pe care a pierdut-o marele maestru d-l Georges Radu Șerban... Să vezi atunci nu pe doamna Alba, dar pe doamna Smaralda, această cocoană cu mers voevodal și cu baston, care se oprea une-ori în hall, lângă vre-o cunoștință și-o descusa, pentru a-și văicări la rându-i soarta, în șoaptă, cu discreție de nobilă înăscută, când nu mai era nimeni altul decât convorbitorul în larga și eleganta sală de așteptare! Cum ar mai vorbi de mine, doamna Smaralda, cum m'ar prezenta ea fiicei sale, cum ar șopti intrigată: Ai văzut, un proces pe care l'a pierdut chiar Georges...? Și chiar mult mai mult decât atât putea spune doamna Smaralda fiicei sale: „Oare... nu cumva... această pierdere... s'a întâmplat... pentrucă tu visai cu mult deasupra lui..."

Fusesem prezentat de Raoul doamnei Smaralda într'o dimineață, cum poate fi dimineață pentru Raoul, care cel mai de vreme, se culcă noaptea la 3; așa dar am fost prezentat, cam pe la amiază, când consultațiile se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndlr1933-1947

sfârşiseră şi Raoul venise ca deobicei la slujbă, să se intereseze ce a mai fost în ziua aceia. (Am fost nedrept cu Raoul, afirmând că el nu făcea absolut nimic în birou. Dimpotrivă, privea şi une-ori citea conceptele pe care le făcusem în dimineaţa aceia şi după ce ne consulta dacă a lipit bine timbrele, se apuca să le bată la maşină. Astfel îl găsea une-ori maestrul, pe care Raoul îl saluta atunci cu exclamaţii de bună întâmpinare, fără a se urni de pe scaunul lui, ca un om foarte ocupat — el scria repede la maşină, totuşi fără nici o greşală. Alte-ori punea întrebări în legătură cu acţiunea pe care o dactilografia, chiar de faţă cu maestrul: „a, aţi făcut acţiune în resciune cu afacerea asta! Nu-i răspundea nimeni şi el continua să ţăcăne clapele cu repeziciune, mlădiindu-şi mijlocul elegant, dinaintea maşinei şi răspunzându-şi singur: „Foarte bine, foarte bine..." Pe urmă mai punea câte o întrebare, care, câte-odată, zmulgea un zâmbet fugar subţirelui şi seriosului Radù; pe obrazul maestrului nu se mişca însă nici o cută şi-i spunea numai atât: „Hai Raoul, lasă asta... eşti aşteptat dincolo... viu şi eu numaidecât la masă!)

Doamna Smaralda întârziase, cu toate ca venise cu automobilul (maestrul avea trei maşini şi doi şoferi) şi cu toate că înainta ca deobicei înaltă şi ţanţoşe, apăsa cu dârzenie podul palmei pe mânerul de argint al bastonului mitropolitan. Raoul îi temperă graba, dându-i printre altele de ştire că maestrul nu a revenit din oraş încă, asta mai mult ca s'o oprească pentru a mă prezenta pe mine: „Un eminent avocat, mărturisi el, un viitor mare maestru al baroului!... Georges, care-l cultivă, o să aibe cu el mai târziu de furcă!" anticipă cu convingere, ca şi când, spre marea mea uimire, mi-ar fi cetit gândurile. Doamna Smaralda îmi acordă în urma acestor relaţii, o atenţie care mă măguli şi mă intimidă până la complecta fâstâcire. Dacă nobila bătrână va repeta aceste cuvinte, fiicei ei? mă gândeam — o Doamne, o Doamne, fă să se întâmple asta! şi izbutii să-mi recapăt stăpânirea de mine, dând întrebărilor încurajatoare şi dinainte aprobative ale doamnei Smaralda, răspunsuri cumpătate şi de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

bun simţ. O, cât de mult simţeam că iubesc pe Raoul cu „r"-ul lui franţuzesc cu care pronunţase cuvintele „Georges", „târziu" şi mai cu seamă „furcă": fu-îr-că... ah, delicios!

Hotărît lucru, averea Ypsilanţilor trebue salvată... Trebue luptat cu toată energia, cu toată absurditatea încăpăţânării, pentruca nu numai această încântătoare şi nobilă bătrână, doamna Smaralda, dar şi acest prieten sublim, acest suflet mare, acest cu adevărat prinţ de neam imperial, acest divin Raoul, pe care eu îl bârfisem în gândul meu, îl acuzasem de egoism şi exclusivism de clasă, să fie repus în drepturile lui, în avuţia lui răpită de pleşcarii tagmei mele. Ce caută aceşti pleşcari, aceşti argaţi şireţi şi linguşitori într'o bogăţie împărătească, în mijlocul căreia nu poate sta bine decât o albă zeiţă ca doamna Alba, destinată, născută să stăpânească, să lovească în prostime cu biciul, şi să întindă mâna pentru a fi sărutată de cei ce merită, de cei ce se ridică dedicându-şi inteligenţa şi viaţa întru apărarea şi preamărirea sfintei ei persoane.

Şi declamând de fericire în felul ăsta, pe când înghiţeam zorit în bufetul palatului de justiţie un borş naţional şi m'aştepta fumegândă alături varza cu carne, îmi închipuiam mâna domniţei Alba, întinzându-se din vălurile de borangic spre buzele mele. Eu nu văzusem încă bine mâna domniţei Alba, dar aşa trebue să fi fost cum mi-o închipuiam eu, ca orice mână de icoană bizantină. Şi blestemai aceste timpuri stupide şi anoste de sinistră nivelare: dacă şi doamna Alba ar fi aidoma acestei neveste durdulii de restaurator, plină de nuri şi de draci şi frumoasă'n toată regula, cu care glumesc toţi avocaţii şi care-mi aduce acum ardei verde pentru varza cu carne, unde ar mai fi şi mai frumosul vieţii, unde treapta de mai sus, spre care trebue neapărat să ţintesti cât trăeşti? Lugubru! O, dragă băete, îmi spuneam tot eu, ascultă-mă pe mine: nobleţea e ceva în sine, în afară de frumuseţe...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

e o mare calitate, un sublim atribut al vieții, pe care-l dărâmăm ca niște imbecili, îl surpăm încetul cu încetul, dela temelie, în oceanul vulgarității, în loc să tindem spre puritatea lui...

Și ce mai spuneam eu atunci ștergându-mi vulgar la intervale dese sosul de pe bărbie, grăbit să nu mi se strige procesul, în care trebuia să țin locul maestrului! Și-mi închipuiam pe maestru, tihnit, la masa lui regească, asigurându-și comesenii, că are însfârșit o mână dreaptă, braț solid care știe să țină dușmanul în loc până la venirea lui. Doamna Smaralda a adus vorba despre mine și Raoul a secondat-o; iar maestrul a acordat însfârșit apostila lui hotărîtoare: „este într'adevăr un strașnic ajutor... va fi un..." Iar domnița ascultă tăcută, pe gânduri. Nu mai scutură din umerii ei decoltați și marmoreeni, jicnită că a putut scăpa în convorbirea din jurul unei astfel de mese, un subiect atât de plebeu. Ascultă pe gânduri și abia reține un zâmbet: îi răsună în urechi ecoul de bubuitură înfundată a celor două dicționare... Dar zâmbetul se pierde nesimțit în majestatea gravă a trăsăturilor. E un secret al ei, care alunecă în inimă, lângă taina cealaltă, la care ea încă nu vrea să privească mai atentă: „care e rostul venirei *lui* în această casă, dacă nu..."

Dar nu vrea să-și răspundă și alungă întrebarea. Nu-i nimic zeiță... nu-i nici o grabă... avem ani la dispoziție pentru asta... avem viața întreagă...

Și m'am repezit pe coridoare și scări, în urletele prelungi ale aprozilor cari strigau primele procese, ca un cavaler în galop, chemat de huetele bătăliei proslăvitoare...

Ah, vremurile de demult!...

Sunt doi ani, și mai mult chiar, decând îmi ajut maestrul și am prins de minune mare parte din meșteșugul, trebue să spun, din arta, din marea lui artă juridică. Astfel că efuziile lirice, care-mi vin din când în când și care-mi plac atâta, mai ales în singurătatea nopților

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

din locuința mea, acum elegantă și complicată - o strașnică garsonieră după modelul celei a lui Raoul — sunt alternate de energice perioade de activitate. Nu am deschis încă dosarele Ypsilanților, dar cred că stăpânesc capitolele prescripției și ale posesiunilor din mai toți autorii de seamă, mai bine decât cei mai buni maeștri ai barei. Timpul trece astfel necurmat și cu el evident acumularea anilor care întăresc stăpânirea usurpatorilor; dar ar fi fost o copilărie să mă gândesc că s'ar putea revizui un proces de însemnătatea asta prin simplă recalculare a unor termene de prescripție... dimpotrivă tactica mea mă îndrumă să redeschid bătalia pe temeiul posesiunilor precare, care anulează orice fel de usucapiuni. Am găsit lucruri senzaționale în doctrină și unele chiar aplicate în jurisprudență, noutăți care cu siguranță au scăpat desbaterilor procesului; înainte de a-mi parveni dosarele, care au fost și duse la pod, clasate, i-am pus unele întrebări lui Raoul. Am deplină siguranță că sunt pe drumul cel bun; și chiar dacă n'aș putea salva totul, o bună parte din averea pierdută tot voi redobândi. Raoul nici nu bănuește rostul întrebărilor mele; dar când voi avea din filele dosarelor confirmarea că un element atât de esențial, ca acel care crește înfricoșetor de logica și adevăr sub taina frunței mele, îi voi arăta și maestrului punctul de vedere dela care vreau să pornesc; de bună seamă Raoul va fi de față, pentru a evita vre-o manifestare de neplăcere și mai ales vre-o sugestie ori chiar ordin de oprire din partea maestrului. Am impresia că voi deschide atunci propriul lui proces, căci încă nu mi-au eșit din cap cuvintele lui Radù: „numai așa ea convenise să accepte mâna lui Georges, cu o decenie și mai bine mai în vârstă decât dânsa; altfel gândul ei plutea în nouri și mai înalți". In privința asta am descusut puțin și pe Raoul, dar cu mare grijă: era prima oară după atâta timp de prietenie, când deschideam cu el vorba despre dânsa. De bună seamă printre hazurile obișnuite și cu aerul curiozității nestăruitoare, lipsite de orice fel de interes.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1933-1947

Raoul însă, cu obișnuita lui desinvoltură, mi-a spus tot ce știa și cu siguranță, dacă i-aș fi mărturisit cât de mult mă interesează capitolul acesta din viața patronului meu, ar fi regretat din tot sufletul că nu-mi poate spune mai mult. Pentrucă nici el nu știa mai mult decât Radù; dar știa prin urmare ce știa Radù și ca atare putui obține o bună confirmare, însă cu oarecare diferențe mai mult de opinie: astfel Raoul nu credea, ba era chiar convins, că Georges n'a displăcut căutși de puțin Albei, dimpotrivă. Dar iarăși era adevărat că visurile ei băteau mult mai departe: era conștientă de frumusețea ei și nespus de ambițioasă. Când a survenit dezastrul, ivirea lui Georges Radu Șerban a fost o mântuire...

Era puțină contrazicere în afirmările lui Raoul; în orice caz eu o vedeam și o dădeam pe seama leneviei lui de a merge cu scrutarea până'n fundul lucrurilor. Radù, cu dorința lui de precisie și cu pasiunea juridică de a da o logică faptelor, făcuse mai bine legăturile — și poate el mai exprima părerile și credințele familiei lui și ale societății pe care o frecventează: evident, că Georges apăruse ca o mântuire în clipele acelea de derută. Dar întrebarea se punea, dacă maestrul i-ar fi plăcut tot așa de mult, pe vremea când ea se simțea în deplină mărire și putere, când n'avea nevoe de niciun mântuitor, și când visurile ei băteau atât de sus...

Nu cumva la procesul ei, domnul Georges Radu Șerban... cum să spun... dându-și seama că e mai bine... că ei îi stă mai bine pentru dânsul, așa... când nu e în mărire și putere, ca visurile ei să nu bată atât de sus...

Dar tăcere... sst, cea mai profundă tăcere. Niciun cuvânt despre asta lui Raoul. Dimpotrivă, să-l lăsăm numai pe el să vorbească: pentrucă iată, nici n'a trecut cine știe cât dela prima noastră discuție asupra acestui subiect, că el îmi mai aduce o știre, care întâi mă nedumerește, dar care, pe urmă văd că se integrează minunat în sistemul meu de gândire. „Iți pot spune că acum ei n'o duc prea bine" mă informează Raoul, când pe departe aduc vorba de fericirea, care trebue fatal să domnească

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mrr/1933-1947

în deplinătatea ei între doi inşi aşa de potriviţi, aşa de făcuţi şi fiziceşte şi moral, unul pentru altul.

— El e un om puţin cam curios, ce să-i faci, vârsta, vârsta, e agasat de toate succesele ei în societate, pe care, crede-mă, ea le obţine în chipul cel mai pasiv cu putinţă. E suficient ca să apară undeva,—şi apare foarte rar — ca să se îndrepte îndată spre ea omagiul tuturor privirilor şi al şoaptelor de admiraţie... Căci mă pot mândri cu vară-mea... ce zici? Hà... hà... hà...

Am tresărit ca ars de această întrebare şi hohotele lui largi şi sacadate, care treziseră din picotit javra pur sânge de desuptul scaunului, ca un lătrat de semen, mi se părură că-mi desbracă sufletul şi mi-l lasă gol ca un trup impudic, între mesele ocupate de cheflii întârziaţi. M'am simţit roşind chiar, dar când repede mi-am dat seama că nu putea să fie, cum nici nu era, pentru mine nimic insinuant în întrebarea şi râsul lui, am fost copleşit deodată de tristeţe şi mai apoi de vechia umilinţă. Am privit atunci cu ură pe Raoul şi am înţeles de minune sufletul argaţilor şi-al embaticarilor de rea credinţă, cari li-au suflat pământul. Aveam să mă lupt cu ei, dar îi aprobam şi-i simpatizam; şi le eram recunoscător că îmi dau prilejul în curând să-i lovesc de moarte. Erau de-ai mei şi-mi trebuiau neapărat, pentru a-mi servi de victime trădării mele. Aceasta era doar soarta noastră; să ne izbim de moarte, pentru a ajunge la cei ce ne stăpânesc şi pe care-i iubim mai mult decât pe noi, îi iubim şi-i admirăm cu înverşunare şi cu ură, până ce le smulgem iubirea lor. Nu era nimic paradaxol în gândurile mele: într'adevăr, acesta era termenul, iubeam cu ura cea mai cumplită, în momentele acestea, pe acea, pe care aş fi iubit-o cu sufletul cel mai dumnezeesc... dar poate că ura asta de-acuma mă făcea să întrevăd dumnezeescul de mai târziu.

Redevenii lucid şi înţelesei perfect de bine tot acest mecanism complicat al sufletului. Şi mi se păru şi mai legitim rostul tuturor acestor deosebiri (vulgul le spune de clasă, sau de castă),

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

Dar pentru că eram încă jos, atât de jos, şi numai un lat de masă vulgară mă despărţea de îngerul căzut din faţa mea, încercai să fiu îndrăsneţ şi să-l bravez cu libertatea ce-mi luai îndată, ba chiar cu o nuanţă de libertinaj în colţul buzelor, de-a admira pe acea, faţă de care aveam doar îngăduinţa să ascult, cum pot s'o admire numai cei de seama ei.

— E într'adevăr uluitor de frumoasă! rostii atunci şi mai mult mă înfioră târziul grozav, intervalul extrem de larg de tăcere, după care rostii aceste vorbe, decât vorbele însăşi.

Raoul nu-mi răspunse. Ciocoiul de bună seamă nu-mi aproba curajul. Dar ca un brav fiu al poporului meu, mă simţeam dus ca de-un şuvoi de încăpăţânare, să-mi impui aprecierile, chiar cu riscul oricărei jigniri aruncate şi primite. Şi vă asigur că nu eram beat nici pe jumătate cât era Raoul.

— In apropiere trebue să fie delicioasă...

Clipii buimăcit de astă dată şi de tăria indiscretă a cuvintelor ce pronunţasem acum şi de aroganţa lor. Când pe urmă putui vedea bine, observai pe buzele lui Raoul un zâmbet calm şi prietenos. El rosti cu mândrie—şi n'aş fi putut spune dacă mândria rasei îi da acest colorit zâmbetului lui sau mândria de a se simţi printre cei mai autorizaţi să glăsuiască în numele unei femei atât de superbe:

— O, în apropiere — mă împărtăşi exagerând emfaza lui obişnuită, când îşi da o părere sau când dizerta asupra rasselor canine,—la frumuseţea chipului se adaugă şarmul unui spirit deosebit... Dar... înţelegi.... trebue s'o găseşti în momentele ei bune... Altfel...

— Te *repede* din două vorbe, intervenii eu iarăşi grosolan, regretându-mi cuvintele îndată ce le rostii şi pe urmă regretându-le şi mai vârtos după ce Raoul continuă să vorbească.

— *Oh, non*, dimpotrivă (aci îşi plescăi buzele în căutarea expresiei celei mai potrivite pentru definirea ce vrea să facă) nu răspunde nimic... dar ştii nimic... are

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistafransilvania.ro/mcri1933-1947

dese momente când e *horriblement embetée*... oh, în momentele acelea nu sufere nici pe mama ei...

Înțelegeam, înțelegeam de minune: nu suferea nici chiar pe mama ei, așa dar cu atât mai puțin pe domnul Georges Radu Șerban, cu care nu prea „se avea bine dela un timp". Înțelegeam de minune și procesul pe care aveam să-l stârnesc... hà, hà e cazul să râd în felul amiculuí meu Raoul: Hà... hà... hà... cum râde dracul în serenada din Faust...

— ...e dar are momentele ei de dispoziție, continuă Raoul printre plescăituri și frământări de buze, maxilare și ochi... — mai ales în lume, la o recepție, un banchet, în sfârșit la o petrecere mai puțin intimă... mai puțin familiară, vreau să spun...

Și eu auzeam vuind în adâncul meu ca un ecou prelung: „mai ales în lume"... „mai puțin intimă"... „mai puțin familiară"...

— O... o... o... se minună înfiorat Raoul. Atunci sunt o sărbătoare mai mult, eleganța și dispoziția ei... E totdeauna nouă și deci totdeauna dincolo de orice așteptări... nimic decât o scânteere de spirit și de diamante și n'ai putea spune care dintre ele e cea mai ghr-ozavă...

Termenii erau cât se poate de spontan găsiți și atribui acum bucuros deși uimit, lui Raoul și talent la vorbire. Insă întrecerea acea de scânteieri mă descurajă, întărătându-mi totuși ura, ce-o nutream pentru ea. Ce aduceam eu înaintea femeii acesteia, din sedimentul social, din care mă trăgeam: spontaneitate, desigur, dar spontaneitatea mea, de care pălii revăzând-o fulgerător zile și luni în urmă, la palat sau la mesele cu Raoul, grozav de vulgară ca și cârciuma asta infectă...

— Ceia ce e mai curios, continuă Raoul, e că femeea asta are o dispoziție la comandă... Când vrea să fie dispusă, izbutește... Și invers la fel...

Și pentrucă i se păru că eu nu dau însemnătatea cuvenită acestei observații, insistă:

— Ce zici?... așa e... așa e... e ceva asta, nu? nu găsești?... această stăpânire de sine și această impetuo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md=1933-1947

zitate după dorință... o, e într'adevăr o mare aristocrată... hă... hă... hă...

Îi dădui dreptate lui Raoul: asta era totul, asta însemna nobil: o măsură justă în fapte, în gesturi, în vorbe... potrivit cu clipa în care te găsești... Și risipă nepăsătoare în lucrurile materiale, sau măcar priceperea de a produce iluzia unei astfel de risipe și mai ales unei astfel de nepăsări. Dar asta interesa mai puțin când era vorba de Alba... În orice caz Raoul ăsta e un băiat prețios pentru mine, un burduf cu aur găsit în mijlocul drumului; eu trebue să iau seama la el, la toate gesturile și vorbele lui, așa cum obsearvă îngrijații parveniții la mesele scumpe, care e tacâmul de pește și cum se taie aripa de pui.

Și ați băgat de seamă: Raoul nu se îmbată niciodată în sensul ordinar al cuvântului; și când vrea să spună ceva găsește forma cea mai aleasă... e ceva asta, nu? nu găsești?.. Hă... hă... hă...

Sunt luni decând drumul meu nu s'a mai încrucișat cu al doamnei Alba prin sala de așteptare; de pe fereastră însă o văd de multe ori traversând curtea în mașină și chiar pe jos. Așa dar doamna Alba ese une-ori și pe jos. Iluzia ce-mi făceam că mă evită mi-a spulberat-o însă acum câtva timp Radù, care după primul an de doctorat la Paris s'a reîntors pentru vacanță. Până la mijlocul lui Noembrie când va porni înapoi, el ține să-și continue practica la maestrul Georges Radu Șerban. (*„La noi"* cum îmi place acum să spun)

Dela Radù trebue să aflu că mai e o intrare a casei, laterală, care dă deadreptul la etaj. Într'o bună zi, în amurg de Octombre fac ocolul casei să mă conving: într'adevăr, o ușă mai puțin monumentală și mai puțin funebră, de cât cea pe care intrăm de obicei. Scara de serviciu e prin fund, dând în curtea cu multiplele atenanse și locuințele servitorilor. Mi se pare extrem de curios că n'am băgat de seamă aceasta mai de mult;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1933-1947

aş fi fost scutit de o iluzie, a cărei pierdere acum mă costă dur. E o muţenie de nedescris în curtea interioară: par'că n'ar fi locuită de nimeni, deşi ştiu că la cea mai scurtă apăsare de buton, la moment ar ţâşni din căsuţele elegante în stilul clădirei principale, cel puţin un individ, cu mişcări automate de robot. Câte una din ferestrele pierdute prin arbuştii tăiaţi geometric şi negură, se umple deodată de lumină. Numai casa cea mare rămâne în profundă obscuritate. De aci, din spate ea pare mai puţin funebră ca din faţă şi imens de înaltă şi grea.

Mă reîntorc; dacă m'aş întâlni cu cineva de-al curţei (mă cunosc ei toţi oare?) m'aş simţi obligat să explic că din pură curiozitate am făcut acest ocol. Dar pe-aci n'aş întâlni de bună seamă decât pe valeţi şi pe cei doi şofeuri; ei mă ştiu şi-ar înţelege în mod firesc, fără nici o explicaţie că un om tot aşa de al casei ca şi ei, poate avea astfel de curiozităţi. Maestrul tocmai a plecat cu trenul, după amiază, pentru un complicat proces ce-l are mâine dimineaţă la Curtea de Apel din Galaţi. Poate cu această conştiinţă sigură am dat raita asta până'n dosul casei. Dar mă străduesc să-mi închipui ce ar putea fi dacă inopinat maestrul mi-ar răsări în cale.

De bună seamă el nu m'ar întreba nimic, dar eu m'aş simţi literalmente încurcat, dacă trebue să-i spun sau nu dela mine; fără îndoială aş scoate o exclamaţie admirativă la adresa casei şi a curţei. La care, maestrul, asemeni cu siguranţă, ar răspunde printr'o strâmbătură din buze fără înţeles sau n'ar răspunde nimic. In orice caz lui n'ar putea să-i treacă prin mintea-i aristocrată nici măcar umbra gândului că ar mai putea fi şi ceva obscur, fără scop imediat, dar cu nucleu bine definitiv în ascunzimi nebănuite, care a putut îmboldi această curiozitate.

Şi nu ştiu de ce mă bucur din tot sufletul că maestrul nu e acasă şi îmi vine să dau iarăşi târcol, să ocolesc casa în întregime. Ceva stăruitor mă îmboldeşte şi iată, pornesc s'o fac chiar. Dar când am ajuns din nou la primul colţ din dos, uşa laterală se deschide. Mă opresc în umbră şi sunt gata s'o iau înapoi ca adineaori, cu pas lent, nepăsător.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdm1933-1947

Dar şi-au făcut apariţia două siluete în costume închise. In lumina mare, pe care-a împroşcat-o brusc felinarul mortuar (şi care întăreşte negura din ungherul meu) le pot vedea bine. E doamna Smaralda cu fiica ei. Pornesc amândouă spre eşire, amândouă înalte şi drepte şi doamna Smaralda se sprijină în bastonul negru care nu face niciun zgomot pe pavaj. Le văd cum se îndepărtează şi mijlocul prelung al doamnei Alba mă tulbură şi mă fascinează. E într'un tailleur închis care-i îmbracă strâns şoldurile şi par'că se opune mişcării coapselor ce se întipăresc în necurmat mulaj.

Dacă nu m'ar paraliza în ungherul meu acest felinar sumbru, care împroşcă totuşi o lumină atât de puternică, de-un verzui straniu, ameţit ca de vis hipnotic, m'aş fi luat după dânsa. Au dispărut după zidul puternic al casei, în lumina care s'a aprins acum în faţă. Felinarul de lângă mine s'a stins apoi brusc prăbuşindu-mă în noapte şi în neputinţă. Dar pe după negrele săgeţi ale gardului de fier, ca pe lângă un şir încremenit de lăncieri medievali, cele două siluete negre îmi apar iarăşi; au apucat-o la dreapta pe uliţa boerească, de bună seamă către vre-o casă vecină de vreme ce au pornit-o pe jos. Dau acum drum piciorului nerăbdător pentrucă s'a stins şi felinarul din faţă şi le revăd în fundul uliţei asfaltate şi tăcute, negrii cărbuni mişcători topindu-se în străluciul vag, vărsat de lampioanele trotoarelor. Şi nu pot rezista ispitei de a-mi lăsa pasul într'acolo: simt nevoia aprigă de a revedea, nevăzut şi umil, superbul mijloc îmbrăţişat de taiorul măestru, pulpele rochiei, zbătându-se să zăgăzuiască ochilor muritori, indiscreţia formelor ucigătoare, care dau să-şi arăte splendoarea.

Iată-le, acum traversează şi poate privesc încoace; cred că una, cea tânără, doamna Alba şi-a întors privirile să se convingă poate şi cu ele de liniştea asta de necrezut, încât nici eu nu-mi aud mersul, de par'că înaintez cu paşi de lup. E prea mare distanţa până la mine să mă recunoască; ş'apoi nu cred nici să mă observe aci în umbra castanului rotund, în care m'am oprit. Au

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

dispărut acum: într'o curte? nu... într'o stradă! așa că pot porni în voe cu graba cea mai mare. Dar nu le mai găsesc; în schimb găsesc foarte aproape o altă gură de stradă, deschizându-se într'aceasta pe care am ajuns o. De aci le văd bine iarăși: și-au schimbat alura acum, pășesc repede și discută animat. Bastonul doamnei Smaralda se desprinde și recade în tact repede la pământ: e o energie și o tinerețe întreagă în doamna Smaralda, în chipul cum ea înaintează, în chipul grozav de animat cu care vorbește fiicei sale; și fiica sa n'o mai întrerupe, o ascultă, pe gânduri, înaintând repede, vertiginos. Le-aștept, să intre adânc în negura de departe, pentru a mă avânta în lumina felinarului, în care ele au înnotat până acum. Și traversez această zonă trădătoare din câțiva pași săltați; calea e puțin întoarsă, le pierd pentru a le revedea iarăși înaintând și mai repede și mai decise par'că, în aria unei alte roate de lumină. Calea se încovoaie acum mereu și ele merg așa de repede, că nu mai găsesc nici-o piedecă s'o iau la rându-mi bine la picior.

Aci aproape, știu, este o grădină publică, seara, aproape pustie, luminată chiorâș de câteva felinare searbăde, prizărite printre tufișuri, dinainte de războiu, nețesălate. Vara e vad nocturn pentru gradați și servitoare și dormitor pentru vagabonzi; când vremea se răcește locul devine suspect și periculos. Și este cumplită uimirea mea, când terminând grăbit curba străzei, văd pe cele două femei că s'au oprit, acum, la mai bine de două ore după faptul serei, în capul grădinei deochiate. Își șușotesc una alteia grăbit și stăruitor, apoi doamna Alba părăsește pe bătrâna, care rămâne nemișcată, dreaptă și neagră, sprijinită în bastonu-i negru, aproape invizibilă pe fondul întunecat al frunzișului. Iar doamna Alba a ocolit puțin gardul scund și a intrat prin deschizătura largă a aleii cu pas maestos și ferm. Nu mai înțeleg nimic, de ce doamna Alba intră singură în grădină și ce au însemnat șoaptele lor însuflețite; poate mama încerca să oprească pe fiică dela un pas rău? Mi-aș fi putut desigur răspunde ușor la această nedumerire, dacă doamna Smaralda n'ar fi rămas senti-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mmrr1933-1947

nelă neclintită la postul ei, păzind cu îndârjire misterul care crunt mă munceşte. Eu mă găsesc la o depărtare destul de apreciabilă de dânsa şi dacă aş bușni din umbra colţului şi a copacului între care mă feresc de luminiştea înconjurătoare, de bună seamă n'ar putea să mă identifice. Cu toate astea nu îndrăsnesc să-mi părăsesc adăpostul; dacă cumva, ochiul ei oricât de bătrân, are uşurinţa să descifreze mai limpede decât văzul meu?

Deodată doamna Smaralda începe să se mişte: se apropie încet de intrarea grădinei şi la un pas de ea se întoarce pe loc; aşteaptă puţin, par'că trage cu urechia şi o ia înapoi. Merge iarăşi câtva, se opreşte şi revine. Sentinela începe astfel să străbată deoparte şi de alta, porţiunea îngustă a postului de pază. Aştept ca amplitudinile acestei pendulări încete şi plictisite să se lungească şi îndată fac colţul, întorcându-i spatele şi luând-o agale, — spre a nu trezi nici măcar posibilitatea vre-unei bănueli, — pe uliţa obscură care înconjoară opus poziţiei ei, grădina tăcută şi pustie. Imposibil astfel să mă recunoască şi după câtiva paşi sunt sigur că m'am şi abătut din linia vederei ei. Totuşi din precauţie nu mă uit înapoi decât mult mai departe, şi abia atunci traversez spre gardul scund al grădinei să cotrobăesc prin semiobscuritate, vre-o portiţă dosnică. Şi-o găsesc într'adevăr cam pe la jumătatea pântecului ce grădina îl face întracoace. Înaintez cu precauţiune, desfăcând tufişurile cu pieptul şi lăsându-mă plesnit bucuros de sfichiile mlădiţelor pe care le turbură insolita-mi invazie. Mă încurc de-a surda pe câteva cărări pierdute, sperii vietăţi mărunte care bușnesc cu zgomot printre rădăcini şi întârzâi evident retragerea unei legănătoare perechi strâns înlănţuite sub coviltirul gros al frunzişului.

Disperarea mă cuprinde, că am ajuns prea târziu. Şi când dau însfârşit de luminişul curiozităţii mele nebune, mi se pare că un uriaş a scos din rădăcini cel mai înalt plop din grădina asta, aşa cum scoteau copaci întregi din pământ obuzele în război şi mă izbeşte cu el cu putere, pe unde nimereşte în crucea fruntei, în creştet,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcm1933-1947

în cerbice şi pretutindeni. Şi totuşi stau dârz sub ploaia loviturilor şi suport privelişteа cu bărbăţie. Am sosit prea târziu, de bună seamă; domnul acum salută cu respect mare şi doamna porneşte cu pas maiestuos, eşind din largul luminei felinarului din mijloc, de care probabil se ferise. Domnul o însoţeşte câtăva vreme, dar ea se întoarce şi-atunci îi văd minunat faţa, îi face un semn de renunţare desigur şi el se înclină din nou, elegant şi revine. Acum când s'a întors îi revăd şi lui faţa; hm, curios, o faţa răvăşită, trecută, în lumina cea mare de care se reapropie, chiar adânc cutată, dar distinsă, foarte distinsă. Să fie oare vre-un prinţ de-al ei? Dar cu prinţii se întâlneşte o prinţesă într'o grădină publică, într'o ponosită grădină cu proastă faimă ca asta, cu perechi ce abia se mai ţin pe picioare de beţia epidermei, înainte de a se rostogoli în rutul naturei, printre rădăcini dubioase, cu şobolani şi alte rozătoare?

Sufletul mi-e desigur deşirat ca o cortină de-o ghiară, de sus şi până jos, dar neînţelegerea din minte-mi, aceasta-i cea care mai mă ţine. Totuşi aud în urechi răsunându-mi ca un cânt triumfal din afară: Misterul! Misterul! Misterul! Misterul n'a murit cu prinţul Tudor Buzescu? Totuşi triumful acesta al subconştientului depărtat nu mă însufleţeşte şi nu mă face să ţâşnesc în sus de bucurie: minute întregi am senzaţia rigidităţii de cadavru, în toate cotloanele corpului meu. Apoi iată-mă iar pe străzi încovoiate şi opace, pas la pas, după pasul acestui prinţ, pe care nu-l aşteaptă nici o maşină de partea cealaltă a grădinei şi care mă trage după el prin locuri din ce în ce mai obscure, mai neumblate şi mai nesigure. Deşi aş fi vrut, deşi-mi simţeam inima sufocată de dorinţă, de trebuinţa de a reveni în goană nebună pe drumul pe care venisem, să mă îmbăt pas cu pas de talia lungă a doamnei Alba şi de piciorul ei lung, pe care pulpana rochiei se zbate în mersul grăbit, ca sufletul meu de dorinţi!

„Prinţul" cu faţa brăzdată de cute m'a adus dinaintea unui imobil enorm, un blockhouse cu şapte etaje, într'o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mrr1933-1947

răspântie puţin umblată, dar nu prea depărtată de Calea Victoriei. Am ochit bine scara pe care a apucat, nu era chiar cea principală, dar asta a turnat încă puţină esenţă în focul turburării şi al neştiinţii din sufletul meu. Am aşteptat mai multă vreme aci, învârtindu-mă pe trotuarul colţului dimpotrivă să văd unde izbucnesc luminile pentru cel reîntors, la care etaj, în care parte a imobilului? Dar nicăeri nu se aprinse nici o lumină, afară numai de mansardă, unde un petec pitic şi întunecat de geam clipi deodată de vioaie strălucire, însă asta echivala pentru ce aşteptam eu cu nimic, cu nicăeri. Personagiul rămânea pentru mine în acelaş adânc mister; apartamentul lui de bună seamă era destul de întins ca să constea şi din altceva decât din două-trei camere la stradă. Insă prinţul meu, celălalt, autentic, Raoul Ypsilant avea să mă scoată din toate aceste nedumeriri. Fără îndoială n'aveam să-i spun nimic lui Raoul de escapada nocturnă a doamnei Alba şi a mamei sale; asta era doar secretul meu intim, durerea şi totuşi bucuria vieţii mele, misterul, misterul mult dorit şi visat de cavalerul rătăcitor al vieţii mele de student. Dar el trebue să ştie ce om de familie bună, ce beizadea, ori ataşat de legaţie cu nume de istorică faimă locueşte în blockhouse-ul din răspântia cutare la etajul de bună seamă întâi... maximum al doilea...? Şi dacă nu ştie, nu-i greu, de sigur, să afle.

Insă simţii o neplăcere adâncă, un gust amar umplându-mi gura până'n rădăcina limbei, când mă văzui într'o subită lumină înaintând spre Alba, spre candida zeiţă mândră şi neînduplecată a gândurilor mele, prin portiţa meschină a acestei ciudate şi neaşteptate descoperiri. Nici o idee precisă nu mă jigni desigur; poate mi se înseilau astfel în fund de cuget linii vagi de contur, însă respinsei desgustat orice gânduri meschine. Niciodată, niciodată! glăsui tare ca să mă aud eu însumi şi să-mi dau şi mai bine seamă în ce neruşinare lâncezeşte acum gândul meu. Glasul tare are putere de ghiaţă, pură, de zăpadă albă,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

ca și numele ei sfânt, care în contact cu fruntea îți alungă într'o clipită toate miasmele din dosul ei. Și-mi strunii cu vigoare și cu sănătoasă voluptate gândul la procesul cel mare, răsunător, pe care aveam să-l deschid. Cum puteau rezista prinții de-aceștia neputincioși, cu fața răvășită de toate stricăciunile lumei, istoviți de viață leneșe și de cele mai rafinate perversiuni, dinaintea procesului grozav, a pledoariei uimitoare, care avea să refacă puterea unei familii, să învie morții din pământ!

Scârbit la culme de ceia ce putuse trece prin mintea mea, nici nu întrebai pe Raoul de individul, pe care-l urmărisem noaptea trecută. Și'n zilele ce urmară mă aruncai înverșunat asupra studiilor mele. Săptămâni și luni trecură; din când în când totuși luai drumul spre blockhouse-ul greoi din răspântia neumblată. Martor mi-e Dumnezeu că numai indiscreția nu mă aduse încoace, după cum nu mă ducea, în fiecare seară, aproape involuntar, spre grădina din ce în ce mai pustie, cu cât era mai golită de frunze... Era, aveți dreptul să spuneți, necazul, invidia, gelozia, iată cuvântul! Asta da! Dar indiscreția? Dorul de a ști cât mai multe lucruri ascunse, pentruca la momentul dat.. ? Eroare... Se poate limpede ceti doar în sufletul meu... Profundă eroare... Nici prin gând, nici prin vis nu-mi pot trece astfel de gânduri, căutam eu să mă conving și înverșunat de contrazicerea interioară a acestei frământări și a ideii că „misterul" există oricum, i-am dat de urmă și-l stăpânesc definitiv, mă aruncam ca un turbat asupra cărților mele.

Devenisem atât de stăpân pe materia, care mă preocupa, încât într'o împrejurare oarecare, pe când pregăteam ițele unei grele bătălii juridice, combătui față în față pe maestru în biroul nostru. Avu loc între noi un schimb de replici calme și sigure spre uimirea considerabilă a lui Radù, care-și mai întârziase plecarea la Paris. Maestrul mă contrazise la început, pe urmă trebui să cadă de acord și văzui atunci în colțul buzei lui acea răsfrângere

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md=1933-1947

de neplăcere, pe care o mai văzusem de-atâtea ori la tribunal, ori la curte, în marile lui înfrângeri. O, nu era tot atât de dureroasă, dar se vedea cât colo, era strâmbătura beizadelei, care-a avut de îndurat o neplăcere dela un argat. Imi surâse apoi în semn de recunoaştere şi de îndemn la mai mult, dar nimic, nici o căldură, nici un elan în expresia lui. Ca şi până acum dealtminteri, oridecâteori îmi mulţumea pentru servicii, pentru munca şi zelul meu. Nici nu mă aşteptam la *altceva* şi nici n'aş fi dorit: ba încă m'ar fi îngrozit cumplit: o coborîre câteva trepte spre mine, sau, Doamne, o scuturare caldă de mână, braţe întinse, Dumnezeule! ce m'aş fi făcut dinaintea acestei izbucniri sufleteşti de apropiere? Pe când mâna lui rece, atingerea acea scurtă cu vârful degetelor, asta ne aşeza oricând la bună distanţă unul de altul şi distanţa îmi trebue neapărat pentru a avea perspectivă spre Doamna Alba. Altfel mi-ar mai rămâne vre-un pic de tărie pentru lovitura de măciucă a procesului?

Drept admiraţie, probabil, că am putut contrazice cu succes pe maestru, Radù mi-a făcut cunoştinţă cu una din surorile lui. Nu ştiu dacă a fost chiar cea refuzată de Raoul — pe cât mă lăsase Raoul să întrevăd una din partidele refuzate de el, pe motiv capilar, fusese o soră a lui Radù — dar fetişcana asta este nespus de drăguţă. E mică şi iute ca argintul viu. A venit desigur „întâmplător" să-şi ia fratele la cinematograf şi a dat şi de mine în studiul maestrului. Pe urmă am stat mult de vorbă; se agita subţirică pe scaunul fără spetează întorcându-se dela unul la altul şi râzând cu dinţişorii ei de şoricel. Are gura puţin cam mare, dar par'că anume făcută să-i tae faţa într'un chip destul de amuzant. Ii place să-şi dea pălărioara pe spate şi-atunci deasupra frunţei îi ies şuviţele retezate. E o armonie întreagă în micul ei corp şi o mobilitate fără pereche. Caut să-i arăt că-mi place şi asta pare să nu-i displacă, ba chiar s'o încânte. Şi asta mă bucură grozav. Am nevoe de prietenie şi, dacă aş putea, de admiraţia fetei acesteia. Nu de iubirea ei,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaransilvania.ro/mdrr1933-1947

evident, dar la nevoe... In schimb, un titirez ca asta poate să turue vrute şi nevrute în faţa doamnei Alba. El poate nu numai să aducă vorba de vre-o frază a mea de spirit sau de subiectul vre-unei discuţii la care am luat parte, dar chiar să mă ridice în slăvi. „Titerezul", cum îi voi zice de-acum înainte, mi-e nespus de preţios.

La despărţire nu uită să mă invite la masă pentru o zi din săptămâna următoare, şi-a doua zi chiar, Radù îmi aduce aminte de această invitaţie. E primul meu pas pe care-l fac, cum se spune, într'o familie bună.

Arhivarul, pe care l-am plătit anume, îmi dă însfârşit vestea senzaţională: după o lungă şi îndărătnică investigaţie prin podul palatului de justiţie, a putut da de primul dosar al afacerei Ypsilant. Adică de cel privitor la moştenirea Albei. Il revizuesc în pripă şi nu mă mir că nu găsesc ce mă interesează chiar dela prima ochire: sunt lucruri grele, lucruri subtile, ce vreau eu să aflu aci şi pentru asta, îmi trebue câteva zile pline, câteva Dumineci, pentru a-l ceti filă cu filă. E grozav de voluminos iar în celelalte zile sunt extrem de ocupat: până şi Duminecă dimineaţa trebue să fiu de faţă în studiul maestrului. Iar seara arhivele se închid... şi pe urmă seara trebue să dau raita obişnuită în grădinuţa suspectă, care mi-a devenit atât de dragă. Şi pe urmă să parcurg dus şi întors drumul încovoiat care mă duce la block-house-ul prinţului misterios. O spun încă, nu din spirit meschin de iscoadă, şi am pentru asta cea mai bună dovadă, cea mai hotărâtă: sunt mulţumit când nu descopăr nimic nou, când mă întorc *descurajat* acasă, că de-atâta amar de vreme bat drumurile de geaba. Dar asta nu mă determină câtuş de puţin să încetez hoinăreala serală şi nici, mai ales, când văd pe fereastra biroului pe doamna Alba plecând, să nu mai fiu muncit de cele mai absurde şi mai crâncene gânduri.

In această hărţuială fără sens şi fără ieşire care are loc în sufletul meu, râsul *Voicuţei* (iscăleşte *Voicoutza*)

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

al titirezului meu, este într'adevăr o rază de soare. Voicuța, nu e greu să văd, s'a încurcat zdravăn în cângile pe care sufletul meu numai pentru ea nu le întinsese. Dar asta nu mă îngrijește: mi-e foarte simpatică și dacă inima mi-ar fi liberă de orice griji, m'aș arunca și eu cu tot avântul în largul de ocean al pasiunii, la care atât de micuța ei făptură mă îmbie. E un bibelou scump Voicuța; după masa, pe care am luat-o în familia ei s'a obișnuit de dă ceva mai des pe la biroul nostru. Asta, pentrucă eu nu prea răspund la desele ei invitații: nu pentrucă m'aș teme că mă angajez prea mult, doar nici însurătoarea nu m'ar înspăimânta: la urma urmei: și *ea* e măritată. Ar putea fi o treaptă mai sus spre înălțimea la care tind. Însă nu știu ce ar putea să zică părinții ei, dacă ar fi să mă iau după această nebunatecă. Eu am rămas cu vechile concepții, — din târgușorul în care m'am născut: n'am avut soră, dar știu cum părinții își țineau fetele acolo. Evident, eram adesea invitați la prietenii noștri cu surori; dar pe ele nu le puteam vedea decât în anume împrejurări, sau mai degrabă după anume formalități, când lucrul era aranjat din vreme anume pentru asta. Altfel abia dacă ne dam ziua bună în treacăt.

Pe când, dacă aș fi să sun toată ziua la ușa Voicuței, așa cum mă cicălește ea că n'o fac, îmi închipui că aș scandaliza pe acești oameni serioși și bogați, cari sunt părinții ei și cu cari aduce mai mult gravul Radu și cea-laltă soră a lui, decât zglobia aceasta de Voicuța. Ea însă socoate că fac unele rezerve și fără a mai insista se mulțumește să mă persifleze în lăuntrul ei, lăsând să țâșnească spre mine doar o rază ironică din ochii drăcoși, din care, ca și dintr'o anume strâmbătură a colțului gurei, eu trebue să înțeleg că nici ea nu se sinchisește prea mult de mofturile mele.

Însă se sinchisește zdravăn. Mai ales după ce Radu a plecat la Paris, trebue să răspund aproape zilnic la întâlnirile noastre, care, din cauza încăpățânării mele au loc mai mult în oraș. Une-ori, când îi dovedesc că sunt prea ocupat — și mă obligă să-i dovedesc asta, — trebue

Muzeul Digital al Romanului Românesc

totuşi cel puţin să ne încrucişăm drumul măcar două minute, „măcar pentru a ne spune bonjour". Şi trebue s'o fac pentru că mititica asta, cu mişcări de viermişor, ştie cum să ţi se strecoare în suflet şi să-ţi smulgă o făgăduinţă. Din pricina timpului meu atât de ocupat în curgerea zilei şi cum seara ea nu poate eşi decât până la o anumită oră, sunt nevoit să sacrific pentru dânsa după amiezele Duminicelor şi sărbătorilor, adică tocmai vremea rezervată studieri dosarului Ypsilant. Asta mă încurcă teribil şi dacă n'ar fi Voicuţa, o repet, fără îndoială că n'aş plăti pentru nimic in lume simpatia ei atât de atroce, cu un preţ ce mi se pare aşa de scump. Totuşi izbutesc uneori, sub pretexte foarte complicate să mă sustrag ordinelor ei, ba chiar îmi permit, cu riscul unor teribile „figuri" pe care nu ezită să mi le toarne, la viitoarele întâlniri, chiar în mijlocul drumului, să lipsesc dela rendez vous.

Astfel cercetarea dosarului merge nespus de încet; şi de câte ori doamna Alba îmi răsare dinaintea ochilor, fie încrucişindu-mi drumul, fie părăsind curtea în maşină, mustrări cumplite mă devoră. Cu atât mai mult mă simt mai vinovat şi mai nevrednic faţă de ea, cu cât, de la un timp de vreme, nu ştiu zău dacă nu decând cu escapada aceia serală, privirile ce-i scapă involuntar spre mine sunt de o răceală de oţel. Răspunsul la salut pare oarecum deferent, în orice caz îmi acordă însemnătatea dacă pot spune, *neînsemnată* pentru dânsa, pe care o am în biroul soţului ei, dar cu o răceală şi dela o distanţă care mă ameţesc. Dacă n'aş fi observat că odată şi lui Radu, i-a adresat cuvânt de bineţe atât de străină, atât de absentă că până şi acest brav băiat dedicat in întregime studiului, a făcut o schimă de nedumerire, aş fi putut crede că am fost observat de doamna Smaralda, când am cotit grădina, în seara urmăririi.

Dar poate ar fi fost mai bine să mă muncească această nelinişte, decât să pun în legătură strânsă noua ei dis-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-2447

poziție față de „noi" toți ai casei, cu acea întâlnire insolită și a cărei urmare n'o mai pot căutuși de puțin surprinde. Pentrucă, trebue să mărturisesc, în timpul absenței maestrului, cea mai mare parte a timpului mi-o petrec în fața clădirei celei mari în care a dispărut prințul misterios. Toate eșirile și toate intrările le controlez; toate mașinile cari stopează aci mă fac să tresar violent. Dar nimic, nici o urmă, nici un semn din necunoscutul chinuitor care mă atrage într'acolo...

Și ghiarele cumplite ale geloziei nesigure se înfig fără milă în cugetul meu. Urăsc de moarte figura acea brăzdată și distinsă, pe care am urmărit-o și regret că n'am urcat scara dosnică, pe care s'a făcut nevăzută. Oare m'ar fi putut opri cineva? Câți nu locuesc doară în acest imens edificiu, mai ales în mansardele acelea care privesc pitiș pe sub strășini cu ochiurile lor de geam? Oare se cunosc ei toți acești oameni cari și-au găsit sălaș sub acelaș acoperiș imens? Nu-mi voi ierta nici odată greșala aceasta, mai bine zis lipsa mea de curaj.

Pe urmă mă simt dușmănind chiar pe doamna Alba, pentru acest gust al ei, care mi se pare cu totul dubios. In definitiv, întru cât poate fi socotit inferior domnul Georges Radu Șerban acelui tomnatec și putred individ nocturn? Ce aventuri incredibile, ce îndrăsneli uimitoare a putut înscrie la activul său acest bizar personagiu, ca o femee atât de distinsă să-i sacrifice un bărbat, în care se răsfrânge ca infinitul cerului într'o picătură de apă, măreția unui întreg trecut, unei întregi istorii? Să fie ea într'adevăr dominată de vițiu și perversiuni irezistibile, doamna Alba, așa ca bună oară vărul ei gata de orice sacrificiu pentru o brună coamă femeiască? Poate așa s'ar explica și răceala dintre ea și soțul său, de care îmi pomenise Raoul! Sau produce asupra ei o impresie atât de profundă, bolnăvicioasă, histerică și deadreptul caraghioasă, rezonanța deșartă a unui nume care simbolizează un grad mai mult decât al maestrului, pe scara putredă a valorilor defuncte, negociate ca o emblemă de comerț, de epigoni fără valoare? O, ar dovedi destulă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md/1933-1947

debilitate intelectuală această femeie, pe care exteriorul te face s'o vezi negrăit altfel, şi atunci toată zbaterea asta, care mă frământă, n'ar fi însăşi un bluff ridicol, o sinistră farsă pe care mi-o joc eu însumi, cu atâta ardoare? Întrucât doar sforţările mele, temerara mea întreprindere s'ar putea bucura de încoronarea pe care o aştept în nopţi înfrigurate, din mâinile ei roze, când în biata minte de pasăre a domniţei mult visate nu preţueşte nici măcar urmaşul de neam ilustru, care se învredniceşte cu adevărat de numele ce-l poartă? Ce-aş mai putea însemna eu atunci dinaintea celui din urmă imbecil fără alt merit decât simplul nume câştigat de alţii, eu care tocmai vreau să răstorn în sufletul ei toate aceste prejudecăţi stupide, cu sforţarea uriaşe ce plănuesc cu proaspătă-mi energie, între frumuseţea şi fericirea ei?...

Dar mi-e de ajuns să revăd într'o bună dimineaţă pe doamna Alba, în obraji şi 'n grumazul uşor decoltat, cu toată frăgezimea roză a acelei dimineţi de început de iarnă, ca toate emanaţiile acestea otrăvicioase, isvorîte în nopţi de nesomn să dispară deodată şi să mă încleştez ca un zânatec de visul meu, dârz ca o piatră cioplită, simbolizând cea mai fermă voinţă umană. In aceste dimineţi de zare stropită cu sânge am descoperit un lucru, care pentru mine are mai multă însemnătate, decât chiar pactul dela Locarno, marşul asupra Romei sau trecerea oceanului în avion. Doamna Alba are un păr dulce castaniu şi nu negru cum mi se păruse la început. Iată o bucurie mai mult şi o rază de pace în noaptea de îndoeli în care mă zbucium; nu pentru că doamna Alba mi-ar place mai mult şatenă decât brună, ea fiind pentru mine o minune totală, indiferent de atributele-i divine contemplate în parte; dar pentrucă descoperind un amănunt sigur din adevărul în sine al făpturei ei, pentru mine încă insesisabilă, ca noţiunea lui Dumnezeu pentru un filosof, mă simt mai aproape de ea, o simt mai lângă mine, mai susceptibilă de a-mi dezvălui şi alte armonice detalii ale perfectei ei structuri.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/index1933-1947

Voicuţa are o slăbiciune deosebită pentru dancingurile dela ora 5. Acolo îi place să ne refugiem, mai ales în zilele mocnite şi ploioase. Şi mă văd astfel bălăbănindu-mă vre-o două, trei ceasuri în mijlocul perechilor necunoscute, necontenit cu ea, eu mare şi lat în umeri, ea măruntă şi agăţată de mijlocu-mi, imitând bătăiala fără de repaos din jur, la scârşnetele şi sughiţările prelungi ale unei orchestre bizar alcătuite. Muzica asta mi-aduce aminte de bâlciurile dela Zăreni, când clanaretul se lamenta şi cimpoiul se desumfla într'o larmă inestetică şi jalnică, înbărbătând ţăranii turmentaţi să-şi umple paharele de rachiu şi să mugească animaţi de instinctele din cavernă. Acum nu mai întâlnesc în aceste săli înăbuşitoare, acei ochi pe care-i revăd ca prin ceaţă, sângeroşi şi îndobitociţi; dar au desigur mult din ei, privirile din faţă, rătăcite, înfiorate de atingeri, pleoştite de necurmată oboseală. Şi monotonia asta e ucigătoare: perechi, perechi de indivizi de sex contrariu, care se alung reciproc, ca într'un joc neogoiat de morişcă; şi un zvâcnet incontinuu din pântec şi din şezut, care mă ruşinează de mine însumi—şi dacă toţi deaci ar înceta la un moment dat să mai mişte, lăsându-mă singur în plină activitate coregrafică, aş urla cu siguranţă şi aş lua-o nebun pe străzi, ca surprins săvârşind o faptă necuviincioasă. Dar, aci, ascuns de consensul general mă zvârcolesc cu aplicaţie şi căldura trupşorului Voicuţei îmi dă îndrăsneală şi bici de îndemn la exagerare. Exerciţiul acesta afrodisiac pe ea o transportă şi o face languroasă; îmi caută dela înălţimea joasă a ochilor ei privirile mele, în care se pierde lung şi frenetic. Buzele uscate atunci îi tremură şi-o aud monosilabând gutural, în vreme ce mânuţele ei rotunde tresar înfiorate dealungul coloanei mele vertebrate. Atunci se-agaţă literalmente de umerii mei şi o duc ca un vârtej prin ameţeala generală, înebuniţi de imprimarea reciprocă a contururilor răsvrătite. Pe urmă ne oprim adânc turburaţi şi îngroziţi de noi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

înşine: atunci gândul meu fuge înapoi, supus şi pocăit, îngenunchiind dinaintea celei care mă alungă şi mă dispreţuieşte: dar ochii lucioşi ai Voicuţei, mă chiamă iarăşi la ea, umezi şi înfricoşaţi, braţele ei tari îmi înlănţue iar umerii, colac, şi zbor cu ea par'că ducând-o înot, prin oceanul de dorinţi răvăşite şi asmuţite.

La dancingurile acestea am putut cunoaşte pe unele din prietenele Voicuţei. Trebuia atunci să dansez şi cu ele, însă nu puteam să leg nici-o prietenie, căci după fiecare cunoştinţă, mica mea tovarăşă de joc schimba imediat dancingul. O singură dată îmi şopti înveselită:

— E şi Smărăndiţa aci, cu tipul ei...

— Care Smărăndiţa...

— Asta-i acum... Soră-mea...

— Ah, da...

Abia recunoscui pe Smărăndiţa prin marea de capete: era mai răsărită decât Voicuţa dar nu mai desvoltată. „Tipul ei" era tot un vlăjgan înalt, subţirel şi cam şlampăt la mers şi la vorbă. Dansa cocoşat, rotunjind lung mişcările aşa cum îi eşiau şi vorbele din gură; dar era vesel băiat, oacheş ca şi partenera lui şi neobosit la dans. Era fiul unui avocat cunoscut, el însuşi secretar al tatălui său, probabil o mediocritate, căci nu-l întâlnisem niciodată, cu toate că dasem piept de vreo două ori cu părintele lui. La prezentare, Smărăndiţa îi apăsase puţin numele de familie, pentru a marca, fără prea multă intenţie dealtminteri, mai mult din obişnuinţă, că luam contact iarăşi cu unul de neam cunoscut. Asta însă mă îndârji puţin şi mă făcu să fiu foarte prompt cu răspunsurile la întrebările lui şi foarte repede cu întrebările mele, pentru a lăsa în urmă răspunsurile lui, spre marea satisfacţie a Voicuţei, care mă înhăţă de umeri şi se înfipse în mine cu dărnicie, în dansul în care ne avântarăm la moment. Când ne reintrunirăm, Smărăndiţa ne certă familiar, că ne tot răsleţim de „banda lor" şi mă invită pe-a treia zi, la ele acasă, la un ceai „unde vom fi toţi în păr". Voicuţa primi pentru mine invitaţia, sărind în sus şi bătând din palme. A treia zi, la ceai, constatai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md=1933-1947

că Voicuța își făcea un punct de onoare din venirea și prezentarea mea: eram ambiția ei.

Prieteniii și mai cu seamă prietenele din „bandă" — una răspundea asemenea la nume domnesc — mă acceptară binevoitor, chiar înainte de a deschide gura! Mărturisesc că eram puțin intimidat, îmi pregăteam cu luare aminte vorbele și așa pregătite, abia le puteam face vânt dincolo de nodul gâtului, întru atât mă temeam să nu răspund sub „așteptarea" generală, care, precum înțelesei, era de mult stârnită și împinsă până la un grad de curiositate destul de ridicat.

Cred că am răspuns cu succes la examen, pentrucă iată, purtătoarea de nume domnesc, Lilica Mavrogheni, îmi aruncă ochiade adânci de lângă partenerul ei, un băiat zdravăn — toți de-aci sunt zdraveni și sportivi — flăcău de bogătași craioveni, abia scăpat de armată, având ca situație perspectiva unei fabuloase moșteniri. Lilica Mavrogheni e și ea fiică de bogătaș, păcat că nu tocmai frumoasă, așa cum aș fi dorit să fie potrivit cu numele ei. Avea statura Smărăndiței dar părea mai scundă, ca mai dolofană. O strica oarecum un nas ceva cam lung pe-o față rotundă, încununată de bucle negre. Totuși îmi impunea cu numele ei fanariot, care-mi amintea de vestitele jafuri ale țării, de către domnii trimeși de Sublima Poartă acum o sută de ani și mai bine. Cum toți din societatea de față, erau mai tineri ca mine, asta mă îndemna să fiu ceva mai atent cu purtarea și cuvintele mele. La fel, cei din juru-mi păreau puțin cam rezervați, perechile dispuse simetric în fotolii își împărtășau cele ce aveau de spus cu glas scăzut; din când în când numai, când undeva izbucneau hohote, toți ceilalți cereau vehement, dornici de participare, să li se comunice de îndată cauza veseliei. După ceai se desfăcu și câteva butelii de vin, pentru desmorțirea curajului. Fetele izbucneau în râs mare acum, lângă tovarășul respectiv și dau pe față pricina hilarității, de astă dată,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md=1933-1947

fără invitație. Numai când gluma părea cam nesărată, trecea atunci din ureche în ureche, făcând întregul ocol al asistenței, din care, cea feminină se prăpădea de râs, cu conștiința împăcată că discreția a fost astfel salvată. Câte una, cu subite reticențe de pudoare, protesta cu îndârjire, când vecina de fotoliu se arăta gata să-i transmită baliverna mai departe; Smărăndița, care părea cea mai obrăznicuță intervenea îndată împăciutoare și după ce afla cauza neînțelegerii, o da ea pe șleau, pe răspunderea ei, fără nici o jenă, în vreme ce compania de sex slab își acoperea ochii, da chiote înăbușite și mă privea pe sub degetele răschirate, cu care își acoperea pudic satisfacția de pe figură.

Găsii că e locul să mă amuz (deși cu un ușor aer protector, pe care mă sileam să-l afișez ca fiind cât mai de formă) cu toată inima, spre ușurarea de suflet a Voicuței, care până acum rădea neliniștită de dispoziția mea încă nedefinită. Vroiam să pătrund până în adânc în familiaritatea acestei societăți, să mă identific cu ea, să am toată libertatea mișcărilor ei, în lumea ei, în cercul ei, care din afară se părea atât de magic și de strâns. Trebue să lămuresc aci, că mai ales fetele de față, aveau cultură solidă și titluri universitare: totuși rareori conversația lor se rătăcea pe un teren solid. Curios, totdeauna băeții atunci, dacă nu luau parte la discuție acordau respectuos interes celor două specimene dintre dânșii, care se aventurau cu temeritate și suplețe de saltimbanci pe trapeze, în gimnastica ideilor. Fetele se grăbeau să participe însă toate cu competență și zgomot și desigur cu aceiași ușurință, ca și când ar fi vorbit într'o limbă streină, de mult învățată și la perfecție cunoscută. Dar îndată ideile începeau să se concretizeze, vântul persiflagiului le da chiag și vârtoșenie și totul naufragia în hohotul glumei de gust sau fără sau în smârcul acoperit al trivialității fine ori chiar grosolane. Aci dispoziția generală, deplasată o clipă din echilibru, se reîntorcea în sine, menținându-se constantă la beau-fix. Sunt oameni cari abordează deodată subiecte subtile de vorbit, din

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mrr1933-1947

nevoe pedantă ori numai pentru a face impresia că nu sunt prea proşti; aceştia din urmă se grăbesc apoi la timp potrivit să revie din domeniul încălcat, care le-ar putea fi fatal. Lumea aceasta mică şi gălăgioasă în care mă găseam nu se aventura în vârtejul ideilor nici din nevoia celor dintâi şi nu-l părăsea grăbită nici din teama celor de-al doilea; ci pur şi simplu pentrucă era puţin muşcată de incisivii cu otravă dulce ai libertinajului. Beneficiari ai unei libertăţi, pe care îşi dau seama că le-o acordă întâmplător o cotitură a vremei, arătau cu vrednicie că înţeleg să profite zdravăn de ea.

Din toată această tânără şi neastâmpărată reuniune, o singură persoană da drum glasului mai puţin: în schimb ochii ei vorbeau fără întrerupere, îmi vorbeau mie direct şi sigur şi dacă mă feream de scandalul pe care-l făceau, e că mă miram cumplit cum nimeni, nici chiar Voicuţa, nu observă larma-i mută şi totuşi asurzitoare. Mai târziu dădurăm scaunele în lături şi dansarăm: Lilica Mavrogheni se strânse în pieptul meu şi-şi exprimă dorinţa să danseze cu mine într'o sală mai încăpătoare. Numii un dancing pentru a doua zi după amiază şi ea acceptă cu o înclinare lenească a pleoapelor.

— O să fii acolo cu Voicuţa? mă întrebă cu semnificativă indiferenţă.

— Nu...

Pe urmă repetai şi eu printre buze întrebarea:

— O să fii cu Oswald? (evident, era vorba de „tipul" ei).

Şi ea răspunse cu vagă nuanţă de râs: Nu.

A doua zi ne întâlnirăm într'adevăr la dancing şi două ceasuri de joc strâns, corp la corp şi suflet în suflet fură deajuns ca să ne căutăm apoi zoriţi refugiu în garsoniera mea, care, spre bun augur, îşi inaugura astfel menirea, cu izbânda totală asupra unui vlăstar domnesc.

In reuniunile care urmară eram cam stingherit de duplicitatea pe care trebuia s'o joc faţă de Voicuţa şi de curajul franc al ochilor Lilicăi. Dar „izbânda" mea îşi găsi

Muzeul Digital al Romanului Românesc

loc obişnuit tot alături de Ostwaldul ei, iar la mine aproape că nici nu mai privi, ceea ce în loc să mă liniştească, simţii bine, oricât vream să mă conving de contrariu, mă nemulţumi. Numai când obţineam vre-un succes în discuţie sau făceam adunarea să râdă cu anecdote inedite, ochii Lilicăi se înfigeau iarăşi în ochii mei, comandându-mi să mă apropii şi s'o iau la dans. Şi-atunci îmi şoptea, râzând, fără altă introducere:

— Mâine la 7, o să fie Voicuţa la tine?

Şi după o pauză scurtă reluam şi eu în glumă:

— O să vii cu Oswald?

— Nu.

Acest schimb de vorbe redeveni semnalul obişnuit. Dar pentru a-l provoca, trebuia să fac adunarea să râdă zdravăn. Şi asta era nespus de greu pentrucă la moara ei se vânturase cele mai felurite glume şi cancanuri, toate spiritele dela reviste şi de prin publicaţiile hazoase ori obscene cu toate variantele lor.

Se întâmplă însă, ca după un astfel de mic succes al meu, Lilica să nu mai mă cheme cu ochii. M'am apropiat atunci eu de ea şi i-am pus întrebarea:

— Mâine la 7 o să vii cu Oswald...

Ea râse ca de obicei şi-mi răspunse:

— Da, dacă vrei.

— Adică „nu" vrei să zici...

— Totuşi zic da... dacă doreşti să-ţi facem o vizită, deşi noi proectasem altceva...

Şi-a doua zi într'adevăr nu veni. In schimb văzui că ochii ei se fixau deacum înainte cu persistenţa ce-mi dăruise mie la început, asupra „tipului" Smărăndiţei. Şi curios nimeni, nici chiar Smărăndiţa nu băgă de seamă. Cât despre Oswald nici pomeneală. Iar eu, la rându-mi, găsii că lucrul cel mai elegant era să nu mai urmăresc astfel de manevre. Totuşi, fără voe, băgam de seamă evoluţiile celor doi ochi negri ai urmaşei de voevod asupra diferiţilor amici ai prietenelor sale. Ciclul se apropia din nou destul de alert de mine. Şi mă minunam grozav că într'o lume atât de restrânsă, nimeni nu observă nimic.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndr.1933.1947

Atribui deci junei societăți, poate din cauza acestei juneți însăși, gradul de inferioritate, căruia-i incumba o astfel de insuficiență a spiritului de observație.

Nici prin gând nu-mi trecu să-mi insult compania cu învinuirea promiscuității. Iar ulniala mea fu groaznică, într'o seară, când avusei cu Smărăndița conversația următoare:

— In definitiv, ce fel de om e Ostwald acesta?...

— Ah... te-a cucerit și pe dumneata Lilica?...

— Nu înțeleg, cum... de ce să mă...

— Atunci îți va veni rândul în curând... Ea ne-a cucerit pe rând toți amicii noștri foști și actuali... Cum apărea unul nou în arenă...

Și izbucnind în râs mare cu sinceritatea ei cinică și drăguță:

— In privința asta îi sântem toate recunoscătoare, că ne scapă de ei, când încep să devină prea obraznici...

Și-mi râse iar în față, uimită de uimirea mea, pe care acum o afectam.

— Dar Ostwald?...

— Ostwald e un băiat tare bun, el va fi soțul cel mai fericit cu putință. Natura l-a înzestrat cu darul neprețuit al lipsei spiritului de observație...

Apoi redevenind o nuanță serioasă, Smărăndița mă conjură, ca soră și fată bună:

— Insă ia seama, numai două dintre noi am băgat de seamă micile trădări ale Lilicăi... Pentrucă sunt trecătoare, nu le dăm nici o atenție... Dar Voicuța nu știe nimic și nu știu zău, dacă ar accepta filozofic conduita fostei ei colege de universitate, căci ea a adus-o printre noi.. Mi-e teamă să nu-ți aprinzi rău paele în cap cu dânsa... Deci te sfătuesc prietenește: Nu-i pune și ei aceiași întrebare...

— Care anume?

— Care mi-ai pus-o mie întâi: „Ce fel de om e Oswald acesta?"

Seară de întâlnire cu Voicuța rece și ploioasă. Parcurgem străzile domol, ferindu-ne obrajii de biciuirile reci și subțiri ale ploii fine, împroșcate ca de vapori-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md=1933-1947

zatori nevăzuți, din norii plumburii și joși. Ne găsim drum necontenit astfel ca vântul să ne bată din spate, umflându-ne treanch-coat-urile, în care, dela mijloc în sus, suntem împachetați ca niște mumii. Trotteur-ii mărunți ai Voicuței bat repede astfaltul luciu al trotuarului ca să țină la înălțimea pasului meu larg, pe care-l marchează pantoful modern, enorm ca un bocanc, cu vârful bont. Și această frecvență deosebită de mers, mi-aduce aminte de undele nevăzute ale fluidelor fizice, care, deși de lungimi felurite, toate ajung la țintă în aceiaș durată de timp. Îi comunic această impresie Voicuței și ea se mâhnește teribil, că am putut să mă plictisesc într'atâta, încât să mă gândesc la lucruri așa de depărtate, în raport cu clipa de față. Îi ripostez că piciorul ei mic și grăbit era fatal să-mi suggereze goana undelor de lumină, diafane și fine și asta o împacă făcând-o să-mi arunce de jos în sus, recunoștința măslinie o ochilor ei largi. Dar se simte obosită și eu -i propun filmul recent, de mare senzație, la un cinematograf apropiat. Ea se supără iarăși nemai având acum nici o îndoială de plictiseala, pe care presupune că mi-o produce apropierea ei. Mă arăt nespus de mirat de această hipocondrie psihică și-i acord ei inițiativa propunerilor. Îmi declară că ar vrea să se vadă într'o odae caldă, să-și scoată pantofii și eu să i povestesc ceva. Mă prefac că nu pricep cam despre ce odae ar putea fi vorba, pentru că înțeleg să rămân de-o pasivitate de metal în tot acest joc drăgăstos.

Mă tem de vreo legătură prea strânsă, mai cu seamă când nu e nici un Oswald, care să restabilească la un moment dat echilibrul stricat doar în glumă și treacăt, al stărilor dinainte. Și de Voicuța mi-e teamă în special: mi-am schimbat hotărît gândurile în privința avantajelor unei perspective matrimoniale și-apoi prefer să mă amuze ca o copiliță, și-o tratez ca atare, ceiace o necăjește în special. Totuși pasiunea ei îmi convine: aș vrea chiar să se audă undeva, că sunt în stare să rezist la sentimente și la o partidă strălucită. Ba îmi place uneori să merg cu visul și mai departe: să trec drept causă rece și în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

dărătnică a unei cumplite disperări sufleteşti. Sunt sinistru, îmi dau seama, mai ales când privesc cu coada ochiului pe această copilă plăpândă, frumoasă şi sincera, pe care simt că aş iubi-o cu adevărat, nu numai cu sufletul, dar şi cu gândul. O consider ca pe-o drăguţă şi inocentă victimă, pe care o atrag după mine, pe căi sure, cu ieşiri teribile. Şi cu toate astea mă păstrez într'o ţinută de rezervă bine calculată: orice mişcare aş face, oricât de departe aş duce-o s'o cumpăr eu însu-mi în târgul de sclavi, totul să pară că porneşte dela ea; ea să dea într'una ideea fiecărui pas nou.

Şi iată, acum o simt iar oscilând pe-o muche periculoasă: aştept deci fără prea multă emoţie dealtminteri (o, dacă ar fi cine doresc eu, cât de zănatecă ar sări inima în piept!) şi nu mă mir când rosteşte în sfârşit, ceiace tocmai de-o săptămână aşteptam:

— Haidem la tine... sunt foarte curioasă să-ţi văd garsoniera...

Evident n'a lipsit nici un mic scrâşnet de revoltă, să însoţească această hotărîre, pentru că nu eu fusesem cel care să dea ideea şi ea să reziste cu toate graţiile cuvenite în astfel de împrejurări, din ce în ce mai slab, mai patetic, până la încuviinţarea finală.

Dar acasă m'am purtat ca un brav camarad: i-am scos pantofii, i-am încălzit picioarele în mâinile mele şi când ea tocmai se găsea în cea mai ademenitoare exuberanţă de chiote şi langori, i-am acoperit picioruşele cu un pled şi eu m'am aşezat lângă divan ca un doctor lângă un suferind. I-am vorbit lucruri foarte serioase, am adus vorba de procese şi chiar de un „dosar pe care aveam să-l cercetez în curând pentru a face cu el o revizuire de formidabil răsunet".

— A, va fi ceva extraordinar, Voicuţa, voi da o lovitură grozavă, din care fac punctul cel mai de onoare al carierei mele. Nimeni nu se aşteaptă, nimeni nu bănueşte ce plănuesc. Numai eu îmi pregătesc această mare fericire în taina sufletului meu, înţelegi Voicuţa, aci în adâncul ăsta insondabil, — mă bătui cu mâna pe piept,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromaneasca.ro/md=1933-1947

de astă dată cu toată sinceritatea — de unde va țâșni adevărul și lumina vieții mele.

Fata mă privea uimită și confuză. Era poate și puțină admirație în ochiul ei răzător, dar mai mult acea simpatie ironică, pe care o au domnișoarele supercivilizate, pentru junii idealiști, umpluți până'n creștet de-o inteligență unilaterală și naivă. Eu acceptam sentința aceasta bucuros căci grație ei, fatal, Voicuța trebuia să mă aducă la realitatea secolului, învățându-mă cu satisfacția celui ce împărtășește lumină, gustul mai precis al actualului. (Totuși ea acorda considerabil credit, potențelor ce ghicea în mine, pentru a nu mă îndepărta sau a mă batjocori într'un fel sau altul ca o Lilică pe un Ostwald oarecare).

De-acum încolo fu mai ușor și pentru întâlnirile noastre. Ea venia direct la mine și astfel scăpai de povara dancingurilor, care-mi avalau atât de nesățios timpul. Puteam ceti în așteptare-i și chiar o rugam să-mi mai acorde câteva minute, ca să termin un pasagiu început. Și astfel câștigam chiar câte o jumătate de ceas, în care timp ea răsfoia reviste pe canapea. Observasem că păstra măcar suficient respect cetaniilor mele juridice: numai când o făceam să aștepte din causa lor nu se supăra și niciodată, ea care rădea de toate, nu scăpase vreo răutate sau chiar glumă inofensivă la adresa cărților și a bibliotecei mele juridice.

Într'o seară, eram în păr, toată banda la „Ruși". Era un zgomot infernal și eu mă găseam într'o vervă strașnică. Eram îngrămădiți cu toții într'o nișă și vinul generos pusese îndrăsneală în gâtul și'n gesturile tuturor și mai ales pișcase strașnic fetele de limbă. Ele fumau acum necontenit, ținând țigările între degete la înălțimea nasului, trăgând în piept și suflând rotocoale în aer. Unele chiar îl suflau disgrațios pe nări ca niște fumătoare de veche carieră. Comandau ele înși-le, chemând chelnerița și pe picoli, și-și exprimau dorința deadreptul,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

fără a se mai servi de intermediul cavalerului respectiv. Ceia ce-i amuza pe toţi deopotrivă era mai ales faptul că erau serviţi de nobili veritabili, de membri din aristocraţia Odessei, a Kiewului şi chiar a Moscovei şi Petrogradului. Conţi şi contese şi chiar rude directe de mari duci. Evident, aruncau comenzile cu destulă deferenţă, însoţindu-le de cât mai multe expresii atenuante, dar cum pleca „baricinea" la executare, comentariile începeau să curgă:

— M'a servit dama de onoare a ţarinei...

— Cu siguranţă că era ducesă..

— Manierele n'o desmint nici ca servitoare...

„Tipul" Smărăndiţei plecă în investigaţie şi aduse răspunsul că eram serviţi de baroneasa Kulicova, fiica unui şambelan dela curtea ţarului.

Şi totuşi, după senzaţionala veste nici una din aceste urmaşe de domnitori şi logofeţi, beizadele şi alte feţe boereşti nu făcu gestul, nu avu nici măcar gândul de a pofti la masă, pe chelnăriţa noastră ca pe o simplă tovarăşe lovită crud de soartă. Dimpotrivă, simţeau o voluptate surdă să-i dea mai mult de ocupaţie, s'o vadă venind cu dexteritate aproximativă, încarcată de tăvile de metal, de tingiri argintate şi de castronul de porţelan al cruşonului, care în acest local rusesc era de rigoare.

La rându-mi, mă amuzam de acest tratament între membrii aceleiaşi lumi bune, aceleaşi mari familii care-şi disputa odinioară petecele globului: nici umbră din solidaritatea celor de jos, uniţi întru dărâmarea vechei lumi. Nici măcar compătimire, decât o delicată, dar plină de rezerve, atenţie... Ceva rece şi ironic, ascuns şi neîndurător, ca şi când ar fi avut în faţă pe autoarea foarte simpatică a unei grave greşeli, care nu se putea totuşi numai din acest secundar motiv să fie iertată. Un consens amarnic de milă obiectivă şi distantă, dar atât şi nimic mai mult pentru cel ce se făcuse culpabil de groaznica vină, de a nu-şi fi putut păstra locul, chiar în mijlocul unui catastrofal cutremur de pământ.

La drept vorbind mă bucură această revelaţie, ce

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

mă face să-mi amintesc mai cu răspicare o frântură de gând, pe care nu-mi prea place să-l iau pe şleau la la cercetat. E vorba de raportul dintre mine şi domnul Georges Radu Şerban, în zaristea cugetului ascuns ce nutresc în casa lui, eu hrănitul cu banii lui, cel ce m'am făcut renumit cu renumele lui. Pot să alung acum deci cu mai mult curaj această stupidă idee, care mă supără din când în când ca o muscă, în somnul după amiezelor de vară: iată morala acestei societăţi! Şi bucuros peste fire că mai am şi această ieşire dintr'o obsesie, pe care am dărâmat-o de atâtea ori, chem pe baroneasa Kulicova şi-i ofer un bacşiş gras, prevestitor al celui ce va primi la urmă. Fiica şambelanului ţarului îl primeşte fără să roşească şi asta mă înveseleşte şi mai mult: „fiecare pentru el"! îi strig, bătând pe urmă pe baroneasă şi apoi glăsuesc baroneselor din jurul meu, în chip de comandament moral:

— Nu roşi, când gologanul ţi se oferă!

Ele încuviinţează cu totul, dar redevin reci când propun să invităm pe baroneasă la masă. Întorc capetele şi vorba, — iar Lilica îmi răspunde verde că nu-mi găseşte propunerea de loc originală.

— Mai e destulă lume în local! mă îndepărtează dela astfel de toană stupidă Smărăndiţa iar toţi „tipii" lor îşi vâră nasul în farfurie, ca să rădă satisfăcuţi de gafa mea.

Totuşi pentrucă sunt puţin cam ameţit, nu mă opresc să nu ofer un pahar de cruşon fierbinte Kulicovei, primul pahar din castronul repetat şi pe care tocmai îl aduce într'un nor de aburi, ce fac să-i vedem ca prin străveziul agitat al unei ape, figura întru nimic tristă, nici măcar cu aer de resemnare, ci fericită de activitatea la care o supunem. Kulicova mă refuză cu un surâs dulce, arătând spre „mareşalul nobilimei din Sebastopol" care tocmai trece în frac, printre mese, plimbând pe dinaintea tuturor barba lui enormă de aramă, acum simplu gaşpadin Ivan, patron al acestui local. Dar fiica şambelanului imperial, afectată de bunăvoinţa mea, surprinzând zâmbetul stânjenit al celorlalţi comeseni îşi strânge

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromana.ro/ndr/1933-1947

buzele, înalţă capul şi ne părăseşte demnă, eroic şi—cel puţin cât mai rămâne în ochii noştri — fără nici o umbră de umilinţă sau de şovăire.

— Ăştia-s oamenii mei! strig atunci în lăuntru-mi, întorcându-mi privirile spre luciul aspru, oţelit al tuturor ochilor de faţă, o clipă înfricoşaţi că intrusul ce sunt le va cocoloşi puţin prestanţa.

— N'aveţi nici o grijă! par a le spune, liniştindu-i cu noul aspect al dispoziţiei mele... şi mă gândesc acum cu toată siguranţa de mine şi cu toată limpiditatea sufletească la domnul Georges Radu Şerban, care in zilele marilor mele succese, după ce mă felicita rece şi corect, se întorcea afabil spre prinţul Raoul or spre Radu, exagerat mai afabil ca de obicei şi se întreţinea cu el ostentativ, ignorându-mă complect la masa mea, între tomurile şi dosarele deschise.

Şi soarele chipului Albei răsări pe un fond albastru perfect senin, în sufletul meu. Destul cu gafele acum! Acum trebue să revenim iar la verva noastră dela început, pentru a acoperi stângăciile de neofit şi pentru a legitima dreptul la mândria de a mă simţi în mijlocul acestor amici! Trebue neapărat să se audă de spiritul meu, de glumele mele, de gândurile mele, ce nu trebuesc niciodată, ori cât de serios substrat ar avea, să îmbrace altă haină decât a hazului uşor cinic, a cancanului zglobiu, a hohotului spumos; — iluzia aruncărei nepăsătoare a tot ce ai mai scump în tine, ca bucăţi compacte, dintr'o avere imensă, într'o seară, la o masă de joc.

Pe dreptunghiul de parchet lăsat liber la mijloc, după ce s'a perindat un cor de cazaci de circumstanţă, doi copii de sex contrar, care trag o căzăcească pe vine şi un virtuos al balalaicei, irumpe deodată roză şi aproape goală, înaltă şi mlădie ca un luger în vânt, o femee cu adevărat frumoasă. Insăşi comesenii mei şoptesc: „Olga

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrt1933-1947

Petrowna... Olga Petrowna" şi înţeleg atunci că e o dansatoare renumită. Pe urmă, sprintenia mişcărilor, săriturile înalte pe care le fac într'o parte şi într'alta picioarele perfecte câte unul sau amândouă deodată, zbuciumul acela de hamadryadă lovită de panică, la care concură ca o fiinţă inteligentă, capătul de faşă ce se desprinde din mătasa albă de peste mijloc, toate acestea legitimează cu prisosinţă şoaptele admirative care circulaseră în prealabil. Baroneasa Kulikova ne lămureşte că dansul simbolizează desnădejdea sufletului nobil rusesc, lovit de valurile revoluţiei proletare. Jocul începe astfel în abstract, concretizându-se apoi cu încetul, în expresia decadenţei femeii de sus în drojdia cumetrelor revoluţiei, pentru a sucomba apoi într'un suprem elan de revenire şi regret.

Cu această explicaţie mai ales jocul devine extrem de interesant, iar sfârşitul monomimei este de un tragism remarcabil. Baroneasa Kulicova ne mai informează, că Olga Petrowna îşi joacă însăşi povestea ei. Dar pentrucă informatoarea devine la rându-i patetică nu mai dăm nici o ascultare povestirei ce ne schiţează ademenitor, pentru a o invita să treacă la amănunte. Nu ne îndoim nici unul că subiectele acestea de film compuse adhoc, fac parte din programul întreprinderei, convingere pe care avea să mi-o desmintă peste câtva timp o visită cu totul neaşteptată în studiul maestrului meu.

Dar dacă legenda ne lasă reci, jocul în sine al Olgăi Petrowna a rămas prin arta şi graţia lui adânc înfipt în sufletele noastre, pe care le-a răvăşit ca un spulber sălbatec de iarnă. Ea nu mai joacă de mult, dar noi încă păstrăm tăcere admirativă şi fetele dela masa noastră privesc cu mai multă simpatie la fiica şambelanului. Pe urmă, însăşi Olga Petrowna se iveşte, după ce s'a gătit în cabina ei, şi-şi ia loc în fundul unei boxe în vederea alei noastre; e primită acolo cu multă deferenţă şi bucurie, ea râde cu voe bună, dar din când în când rămâne cu ochii pierduţi în norii fumului de ţigarete, care urcă spre tavan în târcoale leneşe, înconjurând ca nişte

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/indr 1933 1947

zdrenţe de nouri, strălucitoarele globuri de opal. Eu o privesc amuţit de stupoare, căci acum, îmbrăcată, ea îmi pare şi mai asemănătoare mândriei şi frumuseţei doamnei Alba. Am observat bine mersul identic şi acum privirile mi-au rămas la părul şaten ieşind de sub pălăria de postav negru cu boruri aduse în jos şi la ochii cu neputinţă de definit. Lângă mine, comesenii au prins acum fir nou de vorbă. Asmuţiţi de arta rusoaicei, ei plănuesc să dea, fete şi băeţi de elită, un mare spectacol, dar numai pentru elita bucureşteană. Vor pune preţuri enorme, ca să nu vie decât high-life-ul şi câştigul va fi vărsat la fondul destinat fetelor orfane şi sărace. Ideea odată emisă pare să prindă chiag. Aud pentru prima oară de Scumpa Caragea al cărei talent, mi se spune, e uimitor. Intreb în ce constă acest talent şi mi se afirmă că e proteic: dansatoare, cântăreaţă, artistă. Cei de faţă n'ar putea să mă lămurească dacă-i vorba de-o descendentă directă a domnitorului Caragea, dar e probabil: şi gândul meu fuge atunci spre domniţa Ralu şi spre teatrul ei domnesc, cea dintâi manifestare artistică în oraşul ciobanului Bucur.

Spectacolul va consta dintr'o revistă, al cărei text îl va scrie Barbu Crăsnaru, amicul Smărăndiţei, iar muzica un cronicar monden dela „La grande Roumanie“ cu vechi renume în specialitate. Sunt întrebat dacă mă aflu dispus să dau vre-un concurs oarecare. Din nefericire nu cânt din nimic şi nu mi-am observat vre-un talent dramatic. Le pun la dispoziţie deci numai sufletul şi bunăvoinţa mea, evident, luminat brusc de speranţa surdă dar robustă şi de un îndărătnic optimism, că voi putea însfârşit vedea odată, o seară întreagă, într'o ţinută mai vaporoasă, într'un aspect mai apropiat de intimitatea ei, pe doamna Alba şi voi face tot ce-mi va sta în putinţă să vorbesc cu dânsa, după reprezentaţie, pentru că statul major din juru-mi a decis cu unanimitate de voturi spectacolul proectat să se termine printr'un bal cu figuri vivante şi ingenioase surprize.

Imboldit de această perspectivă mai ales, m'am schim-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ro/1933-1947

bat cu desăvârşire şi sunt uluit eu însumi de succesul meu. Mă închipui de-acum în faţa doamnei Alba şi rostesc galanterii subtile, compun picanterii rafinate, care impresionează societatea feminină şi fac să răsune, prin contrast, ca lătrături de lup, bădărane, deşi cu destulă sare, apropourile deochiate ale tovarăşilor de masă masculini. Nivelul conversaţiilor aburite de spirtul fiert coboară necontenit, dar eu ştiu să mă menţin la suprafaţă. Acum Smărăndiţa îşi ia libertatea să înjure bărbăteşte pe amicul ei, pronunţând graţios cu „r"-ul ei incomplect, cele mai autentice expresii surugeşti. Lilica încurajată se preface stângaci că încearcă s'o imite, dovedind mai degrabă un vechi exerciţiu cu îndrăsneala căruia vrea să ne familiarizeze pentru viitor. E o măreţie să auzi aceste buze delicate şi fine, încrustări de pumnal pe catifeaua dulce a tenului, întrecându-se să ciripească istorioare ruşinoase, fără nici un ocol, pronunţând cuvintele oprite cu o savoare specială, un ceas numai sau două, după ce strâmbaseră din nas că invitasem pe baroneasa Kulicova la masă.

Eu însă m'am preschimbat în cavaler cu perucă pudrată şi proclam pe Voicuţa care-mi arată o severă răceală de când cu Kulicova, marchiză de Lamballe tratând-o preţios, cu afectate complimente înflorite în stil hôtel de Rambouillet. Gimnastica asta mă amuză nespus şi une-ori izbutesc să săvârşesc volte interesante, pe care le regret, că răsună în gol; şi-mi place să-mi închipui pe Alba în locul Voicuţei făcând pe supărata şi respingându-mi rând pe rând madrigalele, pentru a zâmbi în cele din urmă, câştigată de perfecţiunea, la care, chipul ei,—acum vai! doar închipuirea ei—mă face să ajung. Şi iată, fermecată, în locul ei, Voicuţa mă iartă şi mă aplaudă şi mă ceartă în surdină... că nu mai mă gândesc la dosarul senzaţional, de care i-am vorbit. Biata mititică, ea pune puţin mister în această dojană, pe care o aud numai eu, trăgând astfel o linie de despărţire între seriositatea legăturei noastre şi „collage"-urile de suprafaţă ale celorlalte perechi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

Insă îmbătat de închipuirea Albei eu mă întrec pe mine însu-mi şi nu se poate, eu, îngăduitul, parvenitul, să nu schimb aerul scăzut al vorbelor, să nu-l primenesc până la cuviinţa expresiilor mele, întâi pe al băeţilor şi abia pe urmă pe al Smărăndiţei şi al Lilicăi. Şi regret iarăşi orice spirit cu totul rar care-mi scapă, şi care s'ar fi potrivit de minune cu prezenţa ei, dar care deocamdată îmbujorează numai pe Voicuţa. Fetele mă privesc acum cu lumină mare de simpatie, iar pe sub sprâncenele scoborîte ale Lilicăi ghicesc că ceasul meu a sunat din nou. Izbânda mi-e încununată, acum când mesele celelalte sânt deşarte şi numai din câteva boxe vecine şi invizibile mai vine sgomot vesel, când deci nu mai ameninţă nici un risc dimprejur, de gestul neaşteptat şi îndelung aplaudat al Marioarei Dracopol, cea mai înfumurată fată din bandă, de a invita pe Kulicova să ia loc intre noi.

Orice s'ar zice, câştigasem o bătălie şi asta era de straşnic augur pentru ascunsele mele străduinţi; o primă şi solidă scontare pentru victoria finală. Mă simt câteva clipe stăpân peste toţi aceşti stăpâni ai vieţii pământeşti; până şi doamna Kulicova ciocneşte cu mine în semn de recunoştinţă. Asta de bună seamă, însă, fără a asculta o iotă din sporovoiala duioasă şi complicată, ce se simte obligată s'o facă acum asupra trecutului său. Sunt beat de biruinţă, aşa după cum cei din jurul meu sunt beţi de vin şi de cruşon. Şi plecăm într'o zarvă nemai pomenită in oraşul cu colţurile şi fundul străzilor încă scăldate de restul întunecimilor, dar cu acoperişurile şi cu largile frontoane ale edificiilor masive incendiate simbolic de întâiele reflexe ale aurorei.

Raoul, cu care mă întâlnesc a doua zi la birou, îmi comunică lucruri uimitoare: a fost vorba despre mine la masa domnului George Radu Şerban! Sumbra casă a maestrului, deduc din împărtăşirile lui Raoul, trece printr'o perioadă de armistiţiu. Domnul George Radu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistafransilvania.ro/mdr1933-1947

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Şerban e mai comunicativ acum şi chiar el a adus vorba de mine. Pare satisfăcut în chip deosebit de ajutorul ce i-l dau şi-mi prezice un viitor din cele mai straşnice.

— Ţi-am spus eu? Ţi-am spus eu? Nu mă îndoiam de asta! îl întregeşte acum în faţa mea Raoul, mustrându-mă amical că nu-mi cunosc bine puterile, pe care el, cu mirosul lui, împrumutat dela... Nuşi l-a recunoscut dela început.

Aş vrea să-l întreb, atât numai: „Dar ea a zis ceva? şi-a dat vre-o părere" — însă până la urmă nu izbutesc să-mi însuşesc acest curaj.

Raoul, după ce dă raită cu vorba după felul lui şi prin alte domenii, se întoarce iarăşi la ce mă sugrumă de emoţie şi cuvintele lui răsună rând pe rând în urechi, cutremurătoare ca un verdict pronunţat răspicat şi în cadenţă:

— A... vorbea foarte convins *cumnatul* meu... Până şi *varhămea* înţelegi care nu dă atenţie la astfel de... vreau să spun care e complect absentă, când se vorbeşte de lucruri care n'o privesc direct, a ascultat şi părea cu destul interes... Cât priveşte de mătuşă-mea, ea s'a interesat deadreptul, nici nu ştii cât de entusiasmată de dumneata e această femee...

Nu, n'am înebunit de-abinelea. Imi pipăi mâinile şi observ că sunt încă sensibil; iar prinţul Raoul e în faţa mea şi mi-a vorbit în cea mai perfectă românească. El priveşte într'un colţ cu ochii lui mici, tătăreşti şi lucioşi pe care îi asmute să vadă mai bine, cu clipiri repezi din pleoapele mai vinete decât restul figurei rase cu îngrijire. Işi mângâie apoi câinele, care şi mie mi-a devenit din nou nespus de simpatic şi mă fericeşte deodată, iarăş fără introducere, după ce-mi povestise de-o proaspătă dovadă de inteligenţă a lui Nuşi, şi despre apropiata cădere a guvernului:

— A, nu, ascultă adevăratul succes pentru dumneata, se aude vocea lui joasă cu dese ridicări piţigăiate, cu rh-ul lui iremediabil şi cu accentul pur franţuzesc pe vorbele valahe — *e că ea a ascultat*... A ha, eu o cunosc

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistadransilvania.ro/mdr/1933-1947

bine pe Alba... trebue că în vorbele bărbatu-său a fost ceva anume care a impresionat-o... dar ce? dhracu ştie... asta m'am răsgândit mult şi încă nu văd... Convingerea cu care vorbea Georges? Şi asta e prea puţin...

Ciulisem urechile ca un prepelicar la vânat şi-mi ascuţeam de zor mintea să pricep şi eu. Simţeam totuşi că serviciul imens pe care mi-l făcuse maestrul mă neliniştea, mă indispunea în momente care alternau cu chiuiturile mute de fericire din sufletul meu. Intoarcerea asta subită a lui mă încurca oarecum... Şi-mi repetam necontenit în mine: E prea târziu, e prea târziu... Ce mai pot face? cum mai pot să dau înapoi când ea e atât de albă, atât de mândră, atât de eleganţă, atât de frumoasă... Şi apoi ea m'a adus aici, în casa asta... ea m'a făcut s'ajung la elogiile tardive, extrem de tardive ale domnului Georges Radu Şerban!...

Prinţul Raoul şi-a ridicat circumflexele sprâncenelor descoperind fundul roz al pleoapelor, par'că lipite cu ceară.

— Eu cred, continuă el muncit de obsesia acestei nedumeriri, căreia tocmai el, psihologul emerit, cum mi se prezintase într'un moment de confesiune mai intimă, nu-i găsia deslegarea — eu cred că în glasul lui Georges răsuna prea multă sinceritate, prea multă încuviinţare... cum să spun... prea multă recunoaştere, la care cu greu se resemnase.., a meritelor dumitale... o înclinare ca înaintea unui om, de care în cele din urmă trebue să ţii seama... Ah, asta e... am găsit! izbucni el fericit, în râsul bizar şi sacadat: Hà, hà, hà, hà...

Mă uitam înciudat la prinţul Raoul. Eram beat de bucurie desigur, dar nu izbuteam să ajung la rându-mi la înţelegerea acestei simple nedumeriri: pentru ce îmi spunea el toate acestea? Pentru ce descoperea astfel dinaintea ochilor mei pe d. Georges Radu Şerban, care-l stipendia din inutilă generozitate? Şi de ce aducea fără nici o strâmtorare, fără nici o reţenţie sufletească ori mentală, imaginea principial inacesibilă a doamnei Alba, dinaintea unor ochi profani de fiu anonim al poporului?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1933-1947

După ce mă înştiinţă, că a descoperit o ocazie, pe care va face tot posibilul să n'o scape, un câine tot din rasa lui Nuşi dar cu un pedigree, incomparabil superior, prinţul Raoul mă scoase dela sine, cu sporovoiala lui necurmată, din profunda-mi nepricepere:

— E... uite... Georges e, netăgăduit, un nobil... un descendent voevodal... asupra punctului ăstuia nu mai rămâne nici o îndoială... Neamul lui, care nu e Basarab, în sfârşit, legătura cu Basarabi, n'o poate face într'un chip din cele mai clare... (aci prinţul plescăi după obiceiul lui)... lipsesc câteva... quelques *chaînons* înţelegi câteva legături... noduri... verigi... a... da... Originile Radu Şerbanilor nu par a trece dincolo de trei secole şi jumătate... (îl priveam uimit pentrucă eu credeam tocmai contrariul, dar ce mă mai priveau acum toate astea?) Ş'apoi chiar aşa fiind, n'are nici o importanţă... urmaş de domni pământeni... foarte respectabili... viteji... aventuroşi... mă înclin adânc în faţa lor, da, da... nu vorbesc dintr'un punct de vedere al valoarei istorice... da, da... Însă care au rămas, ca persoane, ca oameni, vorbesc, *„avec les tares de leur race"*... cum să spun, cu teama aceea de ziua de mâine, cu spiritul neisprăvitului, al grijei pentru ce va mai fi... E... he... he... *un vrai aristocrate, mon cher, s'en fout pas mal de tout ce que arrivera*... e he... eu sunt un fanariot... ha, ha, eu am rămas întreg, cum m'a lăsat rasa mea, cahre — şi arhe obârhşia, moncher, în gineceurile porfirogeneţilor...

Şi Raoul îşi scutura în aer pentru a mă convinge mai bine antebraţele şi degetele răşchirate.

...ah, pe mine ziua de mâine nu mă interesează, decât dacă-mi oferă noutatea unui match sensaţional, a sosirei unui artist cu renume, a ascultărei unei conferinţe, *d'un vrai homme de lettres et savant, ou peut-être politique, enfin un grand homme* şi mai mult şi mai mult decât toate, ţi-o spun eu, care sunt profund scârbit de oameni: o expoziţie canină... Şi când va sosi ziua în care voi băga de seamă că nu mai am *pas même un sou, c'est alors que je me resouviendrai que ce jour là, il faut chercher quelque chose à manger*...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-2947

...Dar — se indignă el făcând să-i scântee ochii tătăreşti şi devenind livid de mânie — să mă gândesc eu că trebue să strâng pentru a avea altă dată, că trebue să fac ceva, *qu 'il faut que je travaille*, când nu mă obligă nimic... o, acest spirit de *marchand de vin et des céréales*, eu nu-l voi avea niciodată... şi nici unul din neamul meu... Te asigur că voi şti ce să fac în ziua aceea, da, da, da... Georges... — scoborî apoi tonul după ce rămăsese câtva tăcut, probabil pentru a-şi reproduce mental ce va avea de făcut în ziua aceea" — Georges e altfel construit, el s'a lansat în avocatură, deşi averea lui nu se înjumătăţise şi putea trăi încă princiar... e... dacă nu chiar ca înainte de războiu... *mais en tout cas*, cât se poate de... e... e... nobil potrivit hrhangului seu...

Cu toate că logosul prinţului Raoul îmi contrazicea radical ideile pe care mi le făcusem şi despre strămoşii săi, despre care şi cel mai umil şcolar român e informat că luau voevodatele în arendă, le jecmăneau după toate regulile unei conştiincioase spoliaţii şi le abandonau la timp nimerit, câteva clipe înainte de sosirea funcţionarului turcesc, însărcinat cu ridicarea vieţii aceluia ce se întrecuse cu măsura şi a comorilor acumulate, totuşi îl ascultam cu simpatie şi eram dispus să-i acord orice aprobare.

— Ei spune, continuă prinţul Raoul, vorbind de maestru— el spune *qu'il faut tra*... că adică am ajuns, noi aristocraţia de sânge... *n'est-ce pas*... am ajuns la acel *coin de l'histoire* când trebue să ne amestecăm în vălmăşagul social şi pentrucă nu se mai poate *lutter avec l'epée*, în schimb trebue să ne menţinem cu oricare din mijloacele moderne de luptă: politica, avocatura, medicina, diplomaţia... El are dreptate evident în ce priveşte aceasta din urmă şi *la politique*... Deasemeni dacă simţi talentul de scriitor ori spirit de savant, *écrire des romans ou avoir son laboratoire*, asta se înţelege dela sine... Admit, evident, şi de ce zic admit, că şi asta se înţelege dela sine... dacă ai avere să-ţi îngrijeşti moşiile...

Muzeul Digital al Romanului Românesc

(din când în când în vorbirea prințului Raoul â și ă se prefăceau în a, e și i) se joci la bursă... se-ți ai grajd de cai... se concuri la premiile aviatice... *enfin*, înțeleg dacă ai talent de bază să faci avocătură e... ca dânsul... deși găsesc că face prea mult exces, că-l preocupă prea mult câștigul, pe el, care are atâta avere, când ar trebui sa coboare acolo, numai dus de amorul artei, pentru o mare afacere, pentru *cette grande idée, cette admirable et, d'après moi, véritablement noble préoccupation de sauver la grande propriété, qui lui a servi de prétexte, pour endosser la robe d' avocat... ça je le comprends, je l'approuve, et je l'ai félicité si souvent*...

... Dar trebue să recunoaștem că el și-a depășit linia de activitate... el a luat în serios *le métier*, ceia ce se chiamă, meseria de... de... de avocat...

De astă dată privesc consternat la prințul Raoul, dar sunt hotărît să-l ascult până la capăt, și să nu-l contrazic, fie chiar la orice concluzie ar ajunge. Drace, dacă descendentul lui Radu Șerban Voevod nu și-ar fi preschimbat distracția în meserie și n'ar mai fi fost și aglomerat cu lucrări pe deasupra ar mai fi avut el nevoe de un secretar *muncitor*, aș mai călca eu zilnic sub acoperișul doamnei Alba și aș mai fi avut plăcerea să ascult divagațiile acestui „charmant" prinț Raoul!? Noroc că maestrul e descendent de domni pământeni, și acum înțeleg mai bine de ce-a avut el nevoe drept ajutor, de un băiat care nu descinde din gineceurile porfirogeneților, nici măcar din iatacurile voevodițelor și boerițelor autohtone. Și binecuvintez această țară a neamului lui Radu-Șerban-Vodă, pe care interlocutorul meu azi cu multă poftă de vorbă, o combate atât de convins...

— Dar *enfin*, — concede și de data asta prințul Raoul,... cu talentul lui de vorbitor și având pasiunea pe care o are, admit și această îndeletnicire, care-l ține aci și care împiedecă pe vara mea să-și împartă anul între Nisa, Saint Moritz, Biaritz, Juan les Pins (hm, hm, atenție mare, aci, Mihai Aspru!,) și mai știu eu, Paris, *Londres*, Monte-Carlo, *ou dans je ne sais pas quel*

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/index/1933-1947

transatlantique... dar unul ca mine, care n'am moncher... e n'am... e n'am, e, recunosc eu singur, acest talent al lui... e, nu mă poți sili se... se... se... se... mă port cu servieta de ici până colo (din reticența lui eu recunoscui că a evitat pentru mine expresia: „să duc servieta cuiva") așteptând norocul vreunui client... (Prințul Raoul scăpă din vedere. că tocmai grație maestrului ar fi fost scutit de neplăcerea pe care o evocă) o, această oroare n'aș fi suportat-o pentru nimic în lume... *Eh bien* decât asta mai bine să știu că plesnesc... O, ho, *ce jour — la* eu voi ști ce voi face...

Din confesiunea neașteptată a prințului Raoul am înțeles că opinia maestrului privitoare la rolul nobilimei cu prilejul nouii cotiturii a istoriei, ar fi putut să fie și un îndemn deghizat pentru dânsul personal, la muncă serioasă. Asta e o părere a mea cu totul și cu totul burgheză; și mai aveam o nedumerire față de tot ce-mi spusese prințul Raoul, evident, de ordin tot așa de burghez, ca și prima, dacă nu deadreptul grobian. Dar or cum va fi fost să fie, ceia ce mă surprinse și chiar îmi fură un zâmbet cu totul invisibil în fața sa, fu că prințul Raoul, veni singur să-mi spulbere, această nedumerire, chiar fără să i-o fi comunicat în nici un fel, afară numai dacă telepatia nu e într'adevăr un fenomen real și automat. Mai mult chiar, îmi mărturisi că m'a căutat și pe la palat, ceiace mă întări în bănuiala, că nevoia de a o elucida cât mai repede chinuise destul de amarnic pe bunul meu amic. Era nici mai mult, nici mai puțin vorba despre stipendia pe care mâinile lui princiare o încasau lunar din caseta domnului Georges Radu Șerban. Bine înțeles, că prințul Raoul nu-mi mărturisi, că m'a căutat la palat anume pentru asta. Era doar o simplă deducere a mea; însă, acum, reîntâlnindu-ne ca de obicei în sala de consultații a maestrului și tot ca ieri, în lipsa lui, după largi ocoluri și întrebări cu totul streine de subiect, prințul Raoul abordă „întâmplător" tema din ajun, tocmai pentru

Muzeul Digital al Romanului Românesc

a aduce vorba de ceia ce m'ar fi putut nedumeri pe mine. Fu desigur o destăinuire fugară, cu totul în treacăt, aș putea spune o simplă informație: nu era nici dar și nici indemnizație suma cu care era trecut în bugetul lunar al maestrului, ci pur și simplu un fel de acont (cel puțin așa l'am definit tot eu cu burghezeasca-mi construcție mentală) periodic asupra unor afaceri, pe care le-au pus amândoi la cale.

— A, e o afacere cu totul originală, mă mai împărtăși prințul Raoul. Ai să vezi și dumneata atunci ce rol pot juca... da, da... câinii de rasă în situația unui om. E... e... e... văd că nu-ți scapă nici un zâmbet dumitale și nu pot ceti *si vous souriez intérieurement; mais* or cât ar râde unii și alții, asta nu mă va abate din drumul meu. Totdeauna au fost luați în râs cei prea nestrămutați în ideile lor...

Trebue să mărturisesc că mă sileam zadarnic să pot vedea pe d. Georges Radu Șerban cu privirea lui de oțel și cu zâmbetul tăios deasupra bărbii voevodale și severe, făcând afaceri cu câinii de rasă. Ori cât prințul Raoul îmi înșira acum prețurile cu care posesorii unor pedigree-uri seculare sunt solicitați la expozițiile internaționale.

— Unii au făcut avere cu caii de curse, domnul meu, chiar într'o țară ca a noastră... unde preocupările originale sunt articole de satiră... eu însă care cunosc bine străinătatea știu ce va să zică interesul pe care-l poate avea zeci și sute de mii de oameni și pentru alte animale. In străinătate nu e om mai subțire, care să nu aibe câinele său favorit. La noi vezi ici-colea, doar câte o femee ...E un început bun dar eu voi desăvârși răspândirea acestui obicei civilizat și boeresc... Vom mai vorbi noi despre acest lucru... după ce îmi voi negocia primele mostre, pe care plănuesc să le desfac pe piața londoneză... Pe urmă încep cu expozițiile în România.

Aci prințul Raoul, intră într'o largă considerație, de altfel foarte judicioasă și plină de bun simț, asupra rasei câinilor pur românești și a ameliorărilor ce le-ar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1933-1947

putea suferi pentru a se obține o rasă demnă de a participa la expozițiile străine și mai ales a purta un nume, care să ne onoreze și pe noi ca popor.

Incetul cu încetul proectele prințului Raoul prindeau proporții uimitoare, așa că fără să mai fi adus cât de puțin vorba de stipendia sa lunară, eu și începusem să cred în seriositatea motivului ei.

Dar din confesiunea lui, în afară de ceia ce-l privea pe dânsul, reținui dorința înlănțuită a Albei de a cutreera metropolele streine și localitățile balneare și sportive cu mondial renume. Motivele acelei perpetue neînțelegeri, cu puține și trecătoare punți de împăcare între cei doi soți îmi apăreau astfel din ce în ce mai lămurite. Visul ei rămăsese încă la mărimile și strălucirile pe care le dorise frumusețea ei, pe care o captase însă și-o ținea în cușcă gelozia rece, și cu reflex de ochi oțeliți a domnului Georges Radu Șerban. Închipuiți-vă pe marele Alexandru, prins copilandru de-un șef de nomazi din deșert, cu piciorul legat de butuc într'un cort de purpură, ridicând doar în deșertăciune visului imensul său imperiu.

Așa dar doamna Alba, ascunsul meu ideal, are însăși un ideal ascuns: o simt astfel incomensurabil mai depărtată de mine și biata mea năzuință de a-i reface avutul și a-i reda libertatea, îmi apare acum curmându-se într'o victorie sumbră pentru mine, funebră. Imi va răsplăti totul cu un zâmbet, drace, poate cu un onorariu, din cele mai grase. Imi va zice poate și „maestre" sau cine știe, îmi va promite că mă va recomanda și la alte rude sau prieteni. Inebunesc gândindu-mă că tot visul meu se prăbușește atât de sinistru, sub cel dintâi avânt al visului ei, care prin mine își va putea lua zborul.

Și totuși, e atât de frumoasă doamna Alba ; am văzut-o iarăși traversând squarul mic din fața casei. E atâta distincție în mersul ei, că nobilele mele amiciții, de care m'am legat pentru dânsa, îmi apar atât de mes-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md=1933-1947

chine cu înjurăturile lor bărbătești, cu degajarea aceia băețească și nepăsătoare, cu pedanteria ascunsă mai mult sau mai puțin după o perdea de naturalețe afectată, de sinceritate calculată. Cum pot să-mi închipui că voi obține ceva prin ele? Cum pot să le închipui destăindu-și chiulhanurile dinaintea doamnei Alba, care le-ar îngheța cu privirea ei superbă?

Grefierul m'a întrebat astăzi, dacă-mi mai trebue dosarul, pe care l-a scos din funduri de pivniță sau de pod pentru mine. Evident, evident, că-mi mai trebue! m'am grăbit să-i răspund, deși întrebarea lui mi-a răscolit și mai adânc amărăciunea și lipsa de curaj în care mă găsesc.

— Fără îndoială! i-am repetat totuși și i-am explicat că afaceri multiple și grele m'au ținut departe de studierea lui. Dar l-am asigurat că în curând mă voi întoarce la dânsul și i-am dat și date, pe care el le-a primit desigur cu ridicare din umeri. Par'că-l privesc ceva pe dânsul, motivele, pe care le schimb mereu, și asupra cărora insist prostește, ce m'au ținut departe de răsfoirea lui? Mă privește înciudat domnul grefier că-i dau atâtea explicații de par'că m'aș desvinovăți de ceva rău și eu însumi îmi par mie foarte ciudat și stângaci în scuzele pe care mi le fac desigur mie insu-mi, cu glas tare și mustrător, astfel că mă grăbesc să plec, salutându-l cu o afibilitate, ce-l uimește și mai vârtos.

Umblu acum pe străzi cât mai departe de casa mea, unde trebue să fi sunat în zadar Voicuța. Trebuie să fi ieșit îngrijitoarea etajului și să-i fi spus că nu m'am reîntors, — spre marea ei uimire și desolare, doar i-am dat ceas de întâlnire. De aceia sunt hotărît să mă abat cât mai departe de ea, de casa mea, de tot ce-ar putea să-mi iese în cale și să mă oprească din drum: umblu desmetic; ca un câine rătăcit, căutând par'că un răspuns, la o întrebare pe care nici măcar nu izbutesc să mi-o formulez.

Ce mai aștept? Dece nu mă întorc la dosarul Ypsylanților, am tot timpul în după amiaza asta când nici

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

un proces nu mă chiamă, să mă dedic întreg răscolirei mormanelor de uitare, sub care a fost lăsată voluminoasa hârţoagă? Să sap subterane şi să arunc lumina biruitoare a felinarului meu necruţător, pe pereţii mucezi ai misterului în care a fost îngropat. Ce mai întârzâi? Haideţi, haidem la palat...

Şi cu toate astea mi-e cu neputinţă să-mi îndrumez paşii într'acolo. Frumuseţea doamnei Alba mă împinge într'adevăr spre misteriosul dosar şi tot ea îmi tae calea şi mă respinge, îngrozindu-mă cu râsul ei sonor, clopot de argint, care sună înfricoşător de clar şi de dulce sub bolţi adânci de biserici voevodale. Norocul ei nu poate fi decât nenorocul meu; suntem amândoi la polii opuşi ai aceluiaş ax, care ne separă diametral, oricum s'ar învârti.

Şi mai e ceva mai teribil decât atât, mai teribil şi mai crunt decât ori şi ce pe lume, pentru mine... asta mă goneşte şi mai zănatec pe străzile îndepărtate, tot mai îndepărtate şi asta m'a gonit şi până acuma, văd bine şi trebuie s'o spun: teama, groaza, spaima de moarte, care mă face să tresar noaptea din somn, înfierbântat de călduri şi sudoare, ce se răceşte lipicioasă, că dosarul nu va cuprinde nimic deosebit, nici un secret teribil, nimic, nici măcar o portiţă neumblată, nici o fereastră, care să se poată deschide cu sforţări chiar şi supraomeneşti, larg, spre frumuseţea idealului meu...

Când deodată, de necrezut!.. Omul ciudat, pe care n'aş mai fi nădăjduit să-l mai recunosc şi pe care-l văd şi recunosc destul de bine, dela prima aruncare a ochilor, cu toată buimăceala mea. Este el într'adevăr, omul din uitata grădină publică, din noapte şi din necunoscut. El vine în sens opus mersului meu, traversând podul acesta pustiu al Dâmboviţei şi traversând viaţa mea, ce-mi apăru astăzi rânjind atât de pustiu. Şi se ivi astfel cu dubioasa lui prestanţă de aristocrat, aşa cum apar unele

Muzeul Digital al Romanului Românesc

mărunte circumstanţe, unele lucruri de nimic, să deslege ca o nimica toată, grele, iresolvabile probleme seculare. Nu ştiu dece îmi vine să-l salut, să mă reped la dânsul, să-l îmbrăţişez... însă îl las să treacă, solemn şi grav, pentrucă într'adevăr este nespus de solemn şi grav, deşi hainele-i negre, cam închise pentru un nobil, la o oră încă de vreme, ca asta, arată limpede în transparenţa crudă a zilei mohorîte, semnele periei des întrebuinţate. Am lăsat să înainteze cât trebue şi apoi mă întorc îndată în loc şi o iau lin şi uşor după dânsul. Mă simt grozav de uşor, ca şi când cu adevărat aş fi deslegat cea mai penibilă întrebare, până acum fără răspuns a vieţii mele.

Omul acesta nu-mi poate fi decât duşman, cel mai aprig duşman, mai rău poate pentru mine, decât însuşi protectorul meu domnul Georges Radu Şerban. Şi totuşi nu ştiu de ce nu pot să-l urăsc, mai mult: mi-e silă, că acest mers dârz, care nu mă poate înşela că nu aparţine unui... quinqagenar, se îndreaptă sau se îndepărtează, s'a îndreptat spre şi s'a îndepărtat dela întâlniri cu Alba, că strălucitoarea ei eleganţă s'a lăsat strânsă de aceste haine periate cu grijă şi negre la ora patru şi jumătate după amiază, că mâinile acelea cam lungi, cărora le atribui firesc un început de scorojală, au putut strânge mijlocul nud al Albei, visiune mistică, aducătoare de moarte imprudentului muritor de rând, căruia i s'ar desvălui întâmplător. Şi-l urmăresc cu tot desgustul ce-l pot acumula în mine pe acest om, care par'că mă trage după sine, cu puterea unui odgon de fier ce mi l-a petrecut pe după şale. Ghicesc instinctiv că de drumul lui îmi depinde acum fericirea şi scopul vieţii, pe care n'o înţeleg câtuşi de puţin fără acea care tronează de ani asupra tuturor visurilor mele de noapte şi de zi. Şi cum mă poate atrage acest individ sumbru şi cu mers ţeapăn spre locul unde stă ascunsă, ferită de ochii lumei zâna fermecată?... Înţeleg deodată, străfulgerat iarăşi de o veche idee, pe care am alungat-o răpus de groază şi ruşine... Cu lăcomia unui hamal din port sau cu lubricitatea unui beţivan dela hale, rotunjesc acum acest gând

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947/

în cap şi-l pipăi ca pe-un şold de femee. Şi văd răscolit de ură şi injectat de sânge în cuget, o înaltă şi maestoasă apariţie, înfăşurată în alb şi uşoare văluri închizând după sine, fericită, o uşă discretă. Iar pasul meu neşovăitor loveşte greu şi nervos asfaltul ca o bătae a destinului în poarta vieţii. Încrucişez nobila şi grăbita înaintare chiar lângă uşa păcatului şi ochii mei străpung, figura crispată de uluire şi moarte, ca ascuţişuri de neiertătoare lăncii. Şi apoi desigur zâmbetul de recunoaştere şi înţelegere şi un salut larg, larg, care spune şi făgăduieşte multe şi... hă, hă, hă, ca să râdem ca prinţul Raoul... cere asemenea ceva...

Sunt electrizat de magica perspectivă, dar mă trezesc mujat de sudoare, ca de ceva imund, fetid. Unde-i dosarul Ypsylanţilor, unde-i avântata pledoarie şi măreţul gest al liberării neaşteptate, pe care-l aduc, nobil şi generos cavaler din vremi imemoriale, acum, în plină larmă de clacsoane, avertisment de tramvae, explozii de camere cauciucate, duduit de păsări mecanice în aer? îl aduc frumoasei închise sub şapte sute de zăvoare şi lăcate grele, în turnul imens şi posomorit, în sumbrul castel înălţat din enorme şi sure pietroaie? Îl aduc *Donnei* Alba, care are oricând ieşire liberă din casa cu sumbră faţadă, care poate să aibă şi rendez-vous-uri de cel mai straniu şi mai îndoelnic gust, dar care rămâne totuşi fieruită aici, în cetatea posomorită a iluziilor stinse, a avânturilor oprite sub grea osândă, a aripilor tăiate din rădăcini... Şi libertatea neaşteptată, ţâşneşte deodată din stânca neştiută, izbită de spada mea... hă, hă, hă, hă... a acestui biet don Quichotte, care visează cai verzi pe pereţi, ziua în amiaza mare — şi uite, dacă nu făceam un salt înapoi la timp, era să mă calce tramvaiul... don Quichote din Zăreni...

Mă podideşte râsul şi lumea se uită la mine uimită...

Însă merg înainte, în ritmul secolului meu, după acest individ, care mă atrage spre o foarte modernă şi ignobilă ispravă. Oricum e mai precisă şi mai sigură de rezultat. Şi iată, acum se ridică dinainte block-house-ul cunoscut.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaluceafarul.ro/anul-1933-1947

Par'că, deşi încă enorm, nu-i aşa de vast ca până acuma şi are contururi ferme, linii dure; mi se pare mai real, aşa cum mi-a apărut şi donna Alba, când am băgat de seamă că e şatenă şi când am băgat de seamă mai ales că e o femee, în carne şi 'n oase, o femeiuşcă nostimă, cu fasoane princiare şi mofturi multe, dar care prinsă la aman va şti să nu reziste... Pe când dacă vrei să faci pe don Quichotte cu ea... he, he... băiatule naiv de pe apa Cernei... don Quichotte de pe Cerna...

Necunoscutul trece pe lângă marele portal central al clădirei şi se îndreaptă cu pas sigur, spre aripa mai mică din strada laterală, cu intrare modestă. Când am ajuns la colţ el şi dispăruse şi m'am oprit apoi în dreptul micei intrări prin care putuse să dispară. Era o uşă de serviciu, nu mai încăpea nici o îndoială, acum la lumina zilei. Ba chiar fusese lăsată întredeschisă şi se agita încă în balamale pe urma celui care o repezise în urmă-i, indiferent, ca pe orice uşă comună. In dosu-i se vedea urcând în spirală o scară de piatră, îngustă şi murdară. Avusei un moment de teamă şi stupoare: individul nu putea fi decât un simplu intermediar, de care se servea din când în când doamna Alba; era cu neputinţă de închipuit ca ea să-şi dea altfel de întâlniri cu un om cu haine lustruite şi care urcă pe-o scară ca aceasta. Şi o bucurie surdă mă copleşi, în cinstea nobleţei şi frumuseţei donnei Alba; *el*, acela, adversarul adevărat, duşmanul invisibil pe care şi începusem să-l urăsc de moarte, fără a cunoaşte nimic din persoana lui, nu putea fi decât altfel. Poate tânăr, desigur elegant, poate frumos, bogat, desigur nobil. Cu fiecare nouă calitate pe care i-o adăugam în plus, simţeam că-l urăsc şi mai mult, şi în acelaş timp cu atât mai mult mă simţeam mai mândru de el şi de ea.

O domnişoară vopsită zdravăn trecu pe lângă mine şi mă atinse în treacăt; largind întredeschizătura uşei aruncă o privire în urmă-i examinându-mă curios şi apoi schiţând o licărire chemătoare din ochii exagerat de înegriţi. In urmă începu să urce încet lăsând pulpele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvaniaro/mcrr1933-1947

strânse în ciorapi deschişi şi lucii, să întârzâe pe fiecare treaptă spre a desăvârşi chemarea. Aici locuesc aşa dar şi cocote! îmi străbătu atunci prin gând şi ideea „intermediarului" se înrădăcină acum temeinic în mintea mea. Mă aşezai în întredeschizătura uşei şi ascultai sgomotul pantofilor pe treptele de piatră. Tocurile înalte băteau din ce în ce mai rar în susul scărei; apoi încetară. A ajuns la etajul ei domnişoara prea vopsită sau aşteaptă; mă aşteaptă? Probabil că asta era; căci după câteva minute de zadarnică zăbavă, zgomotul suişului reîncepu să-mi vină: întâi tot aşa de rar, apoi grăbit, foarte grăbit, cu modificări de tact la cotiturile etajelor.

Când nu mai auzii nimic pornii la rându-mi pe lunga scară. La toate caturile, uşile care dau încoace erau de lemn plin, închise şi soioase: uşi care răzbăteau în scara de serviciu. Abia sus de tot, la capătul scărei, dădui de-un spaţiu larg: era mansarda, care de bună seamă că mai avea altă comunicaţie cu restul etajelor. Şi-mi amintii, de prima noapte, când prinţul misterios dispăruse pe-această scară, iar eu mă postasem la colţul de vis-a-vis, să văd la ce etaj izbucneşte lumină; îmi amintii bine, numai la mansardă se aprinsese atunci o fereastră. Nu mai încăpea nici o îndoială că omul meu locuia aci sus şi nu se abătuse prin nici una din intrările de serviciu. O luai deci, dealungul coridorului întunecat şi dispus în unghiu drept şi privii la toate uşile. Prin două luminatoare portocalii sau prea murdare, răzbătea chiorâş o lumină searbădă, umbrită până la obscuritate în unele locuri. Abia puteam descifra pe cărţile de visită. Mitzi Szeckelly (asta se vedea bine, pentrucă era în dreptul intrărei). Apoi: Clara Co... cos... amb... ambeanu... Cosambeanu, Clara Cosâmbeanu... Mari... ette... Be... culescu... artistă, Matilde Sola... Constanţa... Bă... Bă... beanu... studentă. Yvonne Bo... Ro... bin... In sfârşit un bărbat: Saşa Menserossi pictor... Un rus?... italian? sârb?... hm, hm... Menserossi... un artist, n'am mai auzit de el... Apoi coridorul coteşte: Inainte, Inainte... câteva uşi goale... iar pe cealaltă latură: Irma Caraczony... şi-au mai rămas

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

doar două cărți de visită: Aurica Botez și alături, tocmai în fundul coridorului: Pre... Preda... Bu... Buzescu... De astă dată, deși am descifrat repede, silabisesc încă. Pre... da... Buze... scu... Văd și totuși nu pot să cred, pricep că am zărit însfârșit ceia ce căutam și totuși nu mai înțeleg nimic. Cheia locatarului Preda Buzescu e înfiptă pe dinafară: va să zică s'a întors de curând și are de gând să iese iarăși. Prin urmare e bine să mai așteptăm puțin. Reiau cetitul biletelor de visită înapoi; și e o tăcere adâncă în coridorul ăsta, unde nu răzbate nici un zgomot al străzei și unde doar pașii mei, când mă mișc, răsună pe scândurile goale. Nu ese nimeni, nu ese nici locatarul Preda Buzescu. Dacă aș ciocăni ușor într'una din ușile acestea: nu la domnișoara Constanța Băbeanu, care e studentă și nici la Marieta Beculescu care e artistă... Dar la această Irma Caraczony, sau Matilde Sola, sau nu mai știu cum, Szeckelly... care stă vis-a-vis de intrare... poate mi-ar eși înainte domnișoara cu ochii prea înegriți și cu obrajii prea roșiți de adineaori... poate ea mi-ar da vre-o deslușire despre domnul...

Totuși mă răsgândesc apoi repede, de bună seamă nu trebue să cer nici o deslușire dela nimeni. Trebue eu singur să observ dacă de după ușa cu chee în afară, ese sau nu, omul de adineaori și de odinioară, din grădina publică... Doamne, cum să împărtășesc cuiva că el mă interesează... Dar o cunoștință bună oară cu domnișoara Aurica Botez, care e vecină cu domnul Preda Buzescu, așa doar de dragul cunoștiinței, nu văd ce m'ar opri...?

Dar asta desigur numai din spirit avocățesc, pentru a merge cu identificarea până la capăt. Însă lucrul e limpede. Vasăzică domnul Preda Buzescu e omul din grădina nocturnă, omul care are întâlniri cu doamna Alba Ypsilant pe înserate, pe când afară, la poarta grădinei de doici și vagabonzi aștepta, sprijinită în baston, doamna Smaralda, născută Ypsilant, soție de Russet? Acest nobil declasat, învinuit de jaf în camera mortuară a fratelui său...

Nu e limpede, spuneți dacă nu e limpede ca ziua...? Așa dar Georges Radu Șerban știa ce n'a știut și ce

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaliterara.ro/mdr 1933-1947

n'a putut afla toată lumea, precum am bănuit întocmai. Duelul a avut loc pentru un pretext oarecare, la care cei doi nobili au convenit cavalereşte, iar fratele deşuchiat, care şi-a vârît ghiarele în secretele mortului, de bună seamă că a dat de ceva foarte important, de vreme ce şi fiica şi mama au trebuit să alerge alarmate, spre obscur şi suspect loc de întâlnire, în lipsa soţului, la căderea nopţei... Dar de ce întâmplarea avea loc, după atâţia ani, dela moartea lui Tudor şi de ce mamă şi fiică alergau cu atâta ardoare la comanda răufăcătorului, dacă maestrul era în deplină cunoştinţă de causă? A fost chinuit el doar de o simplă bănuială, pe care acest Preda ar putea s'o transforme în siguranţa prea cumplită ca să nu devoreze, ca să nu devasteze seninătăţi sufleteşti cu greu redobândite, chiar acum, după ani de uitare, — când aventurierul, ajuns la capătul resurselor a aruncat însfârşit năvodul temut, păstrat atâta vreme în umbră?...

Continuam să mă îndeletnicesc cu descifratul cărţilor de visită de pe uşi, deşi le ştiam acum la perfecţie, pentru a nu fi găsit chiar fără de rost, de prima vieţuitoare a casei ce-mi va ieşi întâi înainte. dar ochii-mi râdeau de repeziciunea cu care sufletul meu exaltat ca'n faţa unei comori neaşteptate, descifra până la limpezime, încâlceala tuturor acestor împrejurări... Misterul! Misterul! striga cu putere sufletul meu dealungul coridorului mut. Misterul! E'n mâinile mele misterul, nimic nu-mi mai poate să mi-l smulgă...

Dar ce poate fi cu această Aurică Botez, vecina domnului Preda Buzescu? mă întreb plin de fericire, când mă găsesc iaraşi dinaintea odăii ei. — Nu e oare vre-una din acelea, care nu-ţi ia în nume de rău, când le baţi discret în uşă? In definitiv am să mă scuz că vreau să cer oarecare lămuriri... mă rog unde?... mă rog ce?.,. mă rog cine?... ce dracului să întreb dacă-mi iese înainte cine ştie ce namilă robustă şi quinquagenară... ah, da... asta... domniş... doamnă, văd câteva uşi fără cărţi de visită... mă rog sunt libere? aş putea să le văd...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1933-1947

a, nu sunteți dvs... pardon, pardon... dar ați putea să mă îndreptați, unde trebue... poate aci, alături, la domnul Preda Buzescu... dacă m'ați îndreptat dvs., bat cu plăcere la ușa lui... Aurica Botez, aș prefera să fii tânără și... și să ne putem înțelege deaproape... vecinătatea asta va prețui pentru mine incomensurabil...

La prima bătae n'am primit nici un răspuns, așa că a doua oară am bătut într'o doară, deși foarte energic: poate de dincolo, atras de violența zgomotului, va ieși domnul Preda Buzescu, a cărui figură a devenit iarăși cel mai chinuitor semn de întrebare. Dar cu oare care întârziere, primesc răspuns din dosul ușei în care am bătut: un sgomot sec ca de pat smucit zdravăn și apoi o voce clară și prietenoasă și parcă familiară: Cine e?... Nu știu ce să cred asupra naturei sgomotului de adineaori, dar întrebarea se repetă, foarte curioasă. Cine-i? Îngăimez, desigur, complect neînțeles prin ușa și la distanța ce mă separă de glasul întrebător:—Scuzați... scuzați... am crezut... am vrut să întreb...

Și-aș vrea și mai vârtos să apară de după ușa lui, enervat de bâiguelile mele, domnul Preda Buzescu, pentru a putea ști dacă într'adevăr am nevoe să mă interesez de ceva aici...

Zgomotul de adineaori se repetă acum și mai pronunțat: nu mai e nici o îndoială, un pat părăsit de persoana, care adineaori s'a ridicat numai pe șezut...

— Viu numaidecât... aud acelaș glas pe care cu siguranță l-am mai auzit undeva.

Ș'apoi ușa se deschide și prin crăpătura ei apare un cap blond și sburlit, o figură prea închisă la culoare, pentru un păr atât de deschis... Nu cunosc desigur persoana asta, dar seamănă cu cineva cunoscut, de bună seamă...

— Doriți ceva?...

Întrebându-mă, și-a scos și mai mult capul prin întredeschizătură și-acum văd un gât lung și alb brunit,

Muzeul Digital al Romanului Românesc

cu desenul fibrelor musculare precis şi energic: gropiţa deasupra claviculei se vede şi ea acum ca şi triunghiul intim al decoltajului. Dar o mână grăbită le acopere pe toate cu reverurile pijamalei, când rădăcinile sânilor la rându-le încep să se destindă în afară, moleşitor.

I-am răspuns, arătându-i intenţia mea în privinţa vreuneia din camerele, care n'au cărţi de visită la uşă... M'a informat atunci binevoitoare că pentru asta trebue să mă adresez la uşa pe care scrie: Matilda Sola, dar se îndoeşte dacă la ora asta Madam Matilda este acasă... Are de făcut o visită la spital şi se întoarce pe la 6. Dacă nu sunt grăbit insă domnişoara Aurica îmi dă azil la dânsa până la ora 6; numai s'o scuz că e prea deranjat prin odae. S'a culcat foarte târziu, pe la 7 dimineaţa şi iată, nu s'a trezit nici să mănânce; îmi mulţumeşte deci că am deşteptat-o, altfel cine ştie cât mai dormea. Şi-mi face loc, înfăşurându-se in pijamaua lungă bărbătească, sub care mă lăsa să întrevăd străveziurile certe ale unei cămăşi de noapte foarte subţiri.

E o pijama uşoară, liliachie; şalvarii, cari o complectează, nu se grăbeşte să treacă în dosul paravanului unde se pare că are spălătorul, să şi-i pună. Rămâne astfel cu picioarele goale în papucii roşii cu toc înalt; şi cerând noui scuze că mă primeşte aşa îşi potriveşte cu largi aplecări, care-i descoper pulpele lungi şi dârze până deasupra jarretelor, cuvertura pe pat. Pe urmă se întoarce şi se aşează la margine, picior peste picior, cu mâinile în buzunarele pijamalei. Trebue să recunosc că picioarele goale până la genunchi ale domnişoarei Aurica sunt interesante şi sensuale; mă pregătesc să-i comunic această primă constatare, pentru a tranşa mai repede prietenia, când ea mi-o ia înainte:

— Şi zi, vrei să te faci vecin cu noi, puiule?..

Cântăresc în minte dacă, nelămurit încă deplin asupra identităţii vecinului, nu e mai convenabil să-i spun că povestea cu odaia de închiriat a fost un pretext, mai ales că ovalul pulpelor punctate rar derădăcina perilor fini negri-aurii mă tentează straşnic. Dar Aurica apreciază întârzierea răspunsului în felul ei:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdtt1933-1947

— Eşti cam timid, puiule... dar lasă, cu noi ai să te înveţi mai curajos... sântem mai multe aci, de-ăştia, care ne sculăm cam pela ora asta... Dar cred că n'ai să te superi de atâta lucru. Incolo, să ştii, suntem fete bune... ori când poţi găsi la mine o cafea cu caimac... Acum să-mi dai voe să-ţi prepar un ceai... sper că n'ai să mă refuzi să-mi ţii de urât la mâncare... Mi-e o foame de lup...

Şi Aurica trecu în dosul paravanului de unde răzbătu bufnetul benzinei transformate în flacără şi pompatul îndesat al sirius-ului. Reveni îmbujorată la faţă zâmbindu-mi prieteneşte. Iată fata care-mi trebuia! gândii şi cum mă privea aşa de sus, râzătoare, asemănarea ei cu cineva de-aproape mă izbi iarăş chinuitor:

— Ascultă, semeni cu cineva cunoscut, dar nu pot spune cu cine... Şi cu toate astea...

— Eşti timid, eşti timid... asta e.., mă mângâe ea pe sub bărbie... Asta e vorba tuturor timizilor: „par'că te-am mai văzut undeva"... sau „seameni foarte mult cu o prietenă a mea". Asta nu-i imposibil... In profesiunea noastră toate suntem la fel... ţinu ea să-mi amintească îndată, că oricât de prietenoasă se arată, nimic între noi nu poate să treacă dincolo de limita profesionalului.

— Şi glasul ţi l-am mai auzit undeva? insistai, iar ea se întoarse dela jumătatea drumului către sirius-ul duduitor, se apropie de mine şi ridicându-mi bărbia cu vârful degetelor începu să mă examineze cu atenţie.

Privi in lături, strângând sprâncenele, apoi mă cercetă lung şi dete din umeri.

— Da, par'că te-aş semui şi eu cu cineva...

Apoi mai ridică odată din umeri şi fugi îngrijată după paravan. Mă ridicai şi începui să cercetez fotografiile şi ţesătura covorului din perete. Când reveni cu ceaiurile, hotărârăm să nu ne mai chinuim cu asemuirea asta, căreia nu izbuteam să-i dăm de rost. Totuşi rămăsese legământ, cel care va nimeri întâi adevărul, va avea dela celălalt... ce?... întrebă ea, scrutându-mă deodată

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

cu ochi scormonitori, pentru a-mi suprinde și stimula în acelaș timp complezența...

— O masă la Chateaubriand, în chambre séparée! răspunsei prompt... Dumneata?...

— Ai să vezi atunci! mă îmboldi ușor cu cotul, licărindu-și ochii negri și scuturându-se de un fior.

Fierbințeala ceaiului și pijamaua care acum se întredeschisese prea de tot, coapsa zdravănă care se desemna dur, cum sta picior peste picior, mă îmboldi să trec le propuneri concrete.

— Dar ca să văd acum, ce-ar fi să văd atunci, ce trebue să fac...

Ea mă cântări șăgalnic cu ochii și mă amenință cu degetul. Cu vecinii nu obișnuește să lege altceva decât prietenie, dar pentrucă încă nu pot să spun că i-am devenit vecin, acceptă: îi sunt simpatic și are impresia sigură că trebue să fiu generos.

Mă silii să nu-i stric această impresie, mai ales că ea știu să-mi dovedească remarcabile însușiri profesionale. Acum mă simțeam mai în siguranță întru începerea iscodirilor: după actul nostru de intimitate, orice întrebare părea un banal mijloc de a scăpa din fatala jenă a partenerilor de amor, după potolirea simțurilor.

— Vas' zică asta e conduita ta, păpușico, față de vecinii de cameră... Iată, cu asta mă faci să nu mai mă mut aci... Spun drept că am toată compătimirea pentru amicul ăsta care stă în fund: Hârzescu, Bârzescu... or cum îl mai chiamă...

— A... domnul Buzescu...

— Sau Buzescu... E... n'a fost nimic... între voi, niciodată...? L'ai dat afară așa pur și simplu, pentru simplul motiv că ți-e vecin...

— O, la ce gândești... nici n'a încercat...

— Cum, n'a apreciat el o fată atât de simpatică, cu niște șolduri atât de solide...? Or e vre-un moș ramolit de 85 de ani...?

Și-o plesnii cu latul palmei pe crupă, în semn de compliment. Ea-mi mulțumi cu un zâmbet dulce, ținând

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

să-mi explice, că domnul Buzescu care, departe de a fi moș, „dimpotrivă e un bărbat frumos, are mustață dulce neagră și seamănă cu Eminescu, când s'a fotografiat înainte de a muri" nu a tratat-o totuși decât cu „prietenie" pentrucă e un om foarte serios. Vine de multe ori și-i împrumută ba chibrituri, ba îi cere puțină apă caldă... și ea-i cere la rându-i un jurnal sau vre-o carte de cetit... dar atât și nimic mai mult. Gândul luiie totdeauna departe și madam Matilda le-a informat că iubește o femee foarte frumoasă. Chiar le-a și chemat odată îngrijitoarea pe ea și pe colega ei Irma să le arate o fotografie pe care stă scris ceva în englezește. (Nu poate fi pe altă limbă, pentrucă Aurica știe și ea franțuzește. madam Matilda e italiancă după tată și austriacă după mamă, Irma unguroaică... pictorul Saşa e sârb, el le-a spus că e englezește dar n'a știut să traducă)...

— Dar cum iscălea? abia putui îngâima sufocat de-o groaznică bănuială...

— Nu e iscălit... sau poate e acoperit de ramă, dar nu se vede..

— Ei și? ce... e atât de grozavă simpatia lui încât să nu se mai uite nici în dreapta nici în stânga...? Tot omul are o simpatie, dădui eu înainte cu gura flecar și nepăsător, forțându-mă să articulez cât mai rotunjit cuvintele... asta nu însemnează că nu mai poți călca și cu stângul câteodată.

— Ai?... ce zici?... îi cerui opinia răzător pentru a-i stârni pofta de vorbă.

Aurica nu-mi răspunse îndată. Intorsei privirile spre dânsa și o surprinsei clătinând ușor capul; ochii îi erau duși cine știe unde... Vream să repet întrebarea, când ea dădu drum cuvântului, care porni cu un șuerător oftat:

— Când iubești o femee ca asta, greu să te mai uiți la alta...

Mi-am stăpânit energic tresărirea: omagiul acesta pe care o individă cu grațiile tarifate îl aducea unei necunoscute, din lumea cealaltă, vrăşmăşită, a celor denumite în limbajul cocotelor, în derâdere și ciudă „cinstite"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1933-1947

mă zgudui adânc şi prin sinceritatea lui simplă şi melancolică şi mai ales pentrucă avusei impresia lămurită, că retinele sufleteşti ale Auricăi, reflectau în momentele acestea imaginea sfântă a Albei: cu neputinţă să fi avut alt chip in minte, în momentele unei altfel de spontane şi sincere expansiuni admirative.

— Mai ales la o cocotă... îşi complectă ea umilită ideea.

— Zău, e chiar aşa de straşnică? Dar cât e de frumoasă, cum văd, tot obişnueşte să dea câte un târcol şi prin mansardele locuite de cocote,—ca să întrebuinţez termenul dumitale,—frumuseţea domnului Buzoianu?... râsei cu sufletul dărâmat, pentru Aurica hohotul meu însemnând însă asigurare prietenoasă că nu fac nici o deosebire între cocote şi celelalte femei.

Şi nu-ul ei lung şi dureros zâmbitor, în semn că mă găsesc în nedreaptă şi cumplită eroare, mă cutremură de sus până jos. Nu, nu i-au văzut nimeni de aici nici odată, decât fotografia, care e „superbă" iar domnul Buzescu, nu Buzoianu, nu prea vorbeşte de dânsa. Intrebat odată de madam Matilda a răspuns pur şi simplu că e o „cunoştinţă", atât... „Pare de familie bună!... a iscodit madam Matilda... Da, e de familie domnească şi e foarte bogată, adică bărbatul ei e bogat, a explicat domnul Buzescu. Insă a întors apoi vorba brusc pentru a arăta madamei că doreşte să nu mai fie întrebat nimic asupra acestei fotografii. Insă madama şi fetele şi-au făcut atunci convingerea că el o cunoştea decând era şi dânsul bogat...

— Buzescu, ce dracu, n'ai auzit de Buzeşti, la şcoală:

Iar Buzescu Preda
Vede cu durere
Floarea României
Ce pe vale piere...

A fost căpitanul lui Mihai-Viteazu... ce tot îi dai zor cu Buzoianu şi Bârzotescu.

— Va să zică e după vremea lui Mihai Viteazu vecinul dumitale, avusei puterea să mai glumesc idiot

Muzeul Digital al Romanului Românesc

pentru a deruta orice eventuală bănuială de frământare lăuntrică şi interes crescând, pentru cele ce aflasem sau aveam a mai afla.

— Da, din vremea lui Mihai-Viteazu, să ştii că de atunci... Pentrucă e foarte cavaler şi se vede de departe omul subţire. Noi îl respectăm toate şi chiar îl iubim... Irma e moartă după el... şi ea se pretinde de neam nobil, zice că se trage din nişte conţi ungureşti, dar el nici nu se uită la dânsa. Ea crede că el se vede cu iubita lui într'ascuns şi că ea i-ar da şi ceva bani, altfel cum are el, că par'că n'ar avea nici o ocupaţie... Dar eu şi cu Madam Matilda credem că el încă mai are rămăşiţe de avere, care mai de mult a fost mare şi a tocat-o cu dânsa... Pe măsuţa de noapte mai e şi o fotografie, da mai mică, a unei copiliţe de şcoală... Despre asta, toate credem că e fata ei, făcută cu el. Madam Matilda l'a întrebat şi despre fetiţa, dar el n'a vrut să răspundă decât foarte plictisit:

— Ce te priveşte pe dumneata...?

Cât e de nobil şi de fin, devine foarte ursuz când e vorba de fotografii.

Când am pornit spre uşă grăbit şi înfricoşat, Aurica m'a întrebat mirată, dacă nu mai doresc să mă prezinte madamei Matilda. I-am mulţumit pentru bunăvoinţă, însă am scăpat repede de dânsa, pretextându-i o afacere urgentă de care mi-am adus aminte. Dar voi veni mâine să mă înţeleg cu madam Matilda, am asigurat-o, mâine dimineaţa când sper c'o voi găsi.

— Da, poţi să vii pe la zece, când face curăţenie la studentă, la pictor şi la domnul Buzescu.

Este tocmai ce vreau să aflu şi a doua zi dimineaţa, pretextând telefonic o scuză personală inexorabilă domnului Georges Radu Şerban, urc de trei ori scara lungă de piatră la mansarda unde stă domnul Preda Buzescu. După întâia ascensiune cobor pentrucă doar uşa studentei e deschisă. Aud zgomot de sticle şi apă care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

curge în cuvetă; madam Matilda face curățenie înăuntru și nu vreau deloc să o chem sau să mă găsească pe sală, pentru a trata aci tocmeala de închiriere, căci m'am hotărît definitiv să deviu locatarul ei și vecinul domnului Preda Buzescu: dacă se poate și sper că se va putea, chiar prietenul lui. A doua oară socotesc greșit timpul și nimeresc când menajera mansardei e ocupată cu odaia pictorului. Dar sus la capătul scărei mă întâmpină o surpriză fericită și insuportabilă în acelaș timp, care-mi anulează cu desăvârșire desperarea că voi trebui să mai urc odată această scară de piatră covârșitor de lungă: domnul Buzescu, în persoană, înaintează grav de după colțul coridorului. Este el într'adevăr: omul din grădina nocturnă. Eu citesc cu afectată curiositate prima carte de visită din dreptul intrărei: Mitzi Seckelly. Apoi trec să descifrez cu grav interes numele de pe ușa Clarei Cosâmbeanu. Inaintând cercetător spre a treia ușă pot să examinez în voe pe domnul Preda Buzescu, pe care tocmai cade raza turbure a primului luminator. E mijlociu la statură, mi se pare chiar mai scund decât m'am obișnuit să-l cred. Figura măslinie are în lumina asta cute regulate și mai puțin adânci, ochii negri și măriți de cearcăne îi dă o expresie dissinsă și visătoare, un aer romantic și suferind dela sfârșitul secolului trecut. Eminescu, în pragul morței, a cpus Aurica și se poate să aibe dreptate: mustața trist tdusă a poetului din ultima lui fotografie. Aurica nu-i ahiar o față simplă, de asta m'am convins singur.

Domnul Preda Buzescu a trecut pe lângă mine, aruncându-mi doar o privire fugară. I-am dat timp să coboare, pentru a coborî apoi și eu, desigur cu toate precauțiunile de a nu-l ajunge din urmă. Dacă e adevărat că Alba și-a dat sufletul omului ăstuia, îmi spuneam, de bună seamă că ei nu se întâlnesc decât în încăperi luminate la fel ca și coridorul madamei Matilda. Așadar trebue să fi rămas cu simțurile complect stăpânite de izul vremilor de demult: eroul melancolic și palid și evident ruinat. Foarte bine, foarte bine, toate astea sunt

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1933-1947

bune întrucât privește sufletul ei, care a rămas, cel puțin cu două decenii în urmă. Dar corpul ei, minunatul ei corp, eleganța aceia a mersului, de mare doamnă, pe care zadarnic îl cauți la teatru, în stadionuri sau pe pânza de cinematograf, corpul ăsta mi-e imposibil să-l văd gol lângă goliciunea romantică—măslinie a domnului Buzescu, oricât fecior de boeri vechi și domni creștini va fi dânsul. Mi-e imposibil, mi-e literalmente imposibil. Dar ce-are a căuta aci duelul dedemult cu fratele—aceia într'adevăr de credibilă potrivă cu doamna Alba—? e întrebarea care m'a chinuit toată noaptea și dimineața asta. E cu neputință de a înțelege încă o iotă din toată această amestecătură. S'o fi iubit-o amândoi frații? Dar de ce mezinul, care și-a alcătuit cu atâta discernământ testamentul în ajunului ieșirii fatale pe teren, n'a lăsat o lescae iubitei sărace și ferecate de mizantropia și bicisnicia domnului Georges Radu Șerban? Era cea mai nimerită lovitură pe care i-o putea da, de dincolo de moarte. Și ce zdravănă încă! Doamna Alba reînbogățită ¡arăși... liberă, cu aripi noi și puternice!...

Mă simt în profundă besnă. Poate asta să rămână singura rază care mai poate răzbate în atâta întunerec: o iubeau amândoi frații și cel mai în vârstă a fost mai norocos. Domnul Georges Radu Șerban a simțit, nu avea nici un indiciu la îndemâna, poate a confundat pe unul cu celălalt... Mai tenebros!... Domnul Georges Radu Șerban a proferat un cuvânt mai greu la adresa familiei adverse... Și... în definitiv la oamenii aceștia chiar când insulta pornește împotriva unui frate declasat și repudiat, defăimarea numelui comun atrage totuși automat ridicarea săbiei. Mai cavaler, Tudor a murit spălând onoarea numelui, pentru a putea da prilej fratelui nedemn să-l poarte în glorie și amor. Și chefuri, evident. Nu pot să-mi reține un zâmbet în fața hazului unei astfel de absurdități, care poate totuși să fi fost fața cea justă și reală a evenimentului de mult petrecut. E un zâmbet aruncat desigur ridicolului tuturor acestor conjecturi cu trezit miros de vechitură și foileton muced No. 32, dar îl simt nu mai puțin usturător pe buzele-mi, care-l schițează...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md=1933-1947

Şi profund nemulţumit că toate eşirile îmi sunt închise, urc iarăşi, pentru a treia oară, într'un suflet, să prind pe doamna Matilda în camera cu fotografie revelatoare, lângă pat.

Madam Matilda n'a ajuns încă la odaia din fund; însă a trecut de colţul coridorului şi mă va scuti desigur de-a scoborî şi urca din nou scara. Voi rămâne aci, adăpostit de unghiul zidului, când ea va părăsi camera în care se află acum şi pe care o ghicesc după uşa larg deschisă cu smocul de chei şi passe-par-tout-uri înfipt în broască. Numai de n'ar veni încoa, între timp, spre uşa ei... Dar unde va fi curăţind acuma? Aurica mi-a spus că numai în trei camere îşi face de lucru dimineaţa. Uşa care e deschisă nu are pe ea nici o carte de visită; are haz să pregătească tocmai odaia pe care mi-o va prezenta mie; e posibil ca Aurica s'o fi prevenit de venirea mea. Asta trebue să fie! De după canatul deschis îşi face apariţia o femee voinică şi dreaptă, cu păr sur însă ondulat, cu ten negricios, îmbrăcată în capot multicolorat de motive japoneze, cu şnur peste mijloc, cu ciorapi de mătase în târligi de păslă. Madam Matilda pare mult apropiată de semicentenarul naşterei sale, însă se ţine bine, iar mie mi-e simpatică, pentrucă deşi se mai codeşte în loc, dacă să vie încoace sau să treacă mai departe, smulge după un scurt răsucit smocul de chei din uşă, şi porneşte drept în fund, spre uşa terminus a sălei. Salut în gând sfântul noroc şi ascult cu plăcere clinchetul metalic, care înseamnă alegerea cheii potrivite. Şi uşa marelui mister se dă în lături uşor şi banal ca orice uşă obişnuită. Însă după ce rămâne puţin înăuntru madama apare iarăşi în coridor şi eu mă retrag zorit după colţ, neliniştit şi nefericit. Madam Matilda se pare că şi-a adus aminte de ceva şi se îndreaptă spre camera ei. Mă întreb dacă mai am timp să dispar complect dinainte-i sau s'o aştept, hotărit, să întind discuţia până ce se întoarce în odaia uitată deschisă, s'o însoţesc într'acolo, ducând-o cu vorba nesimţit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Durata nehotărîrei mele a fost însă marcată de secunde care au trecut; îmi dau seama că madam Matilda ar fi trebuit să fie acum în dreptul uşei sale, unde mă aflu cu degetul întins spre ciocănit, ca un om proaspăt sosit. Revin nedumerit spre colţul sălei şi arunc o ochire mirată. Madam Matilda trage atentă cu urechia la uşa Auricăi. Vorbeşte oare cu ea? In cazul acesta ar trebui să glăsuiască şi dânsa ceva, dar nu rosteşte nimic, dimpotrivă a rămas nemişcată şi capul i s'a lipit de tot de lemnul cenuşiu al uşei. S'a întâmplat ceva grav în odaia Auricăi? Mai degrabă îmi închipui că e un client nou acolo şi Madam Matilda, adulmecă fără saţ zvonul ecourilor risipite din belşug de somiera stricată a patului. Fără îndoială că nu-i turbur regalul sufletesc, pentrucă îmi închipui, cu cât va întârzia, cu atât va găsi mai în avantajul ei continuarea unei tocmeli, într'o încăpere străină de discuţie, împlinindu-şi concomitent ocupaţia neglijată.

Mi se pare că n'am aşteptat prea mult: madam Matilda îşi ridică torsul încovoiat vădit tulburată; se observă asta mai ales din ultimile ei şovăiri de a părăsi postul de ascultare şi din nesiguranţa din primul moment a paşilar. După ce a intrat în camera lui Buzescu, o mai las câteva minute la treabă şi apoi mă apropii de uşa deschisă. Bat cu oarecare discreţie, ca unul ce ezită în nesiguranţă, că va găsi aci ce caută. Şi înfig apoi voiniceşte bustul înăuntru, cercetător, cu ochii deadreptul spre cele două colţuri din fund. Insă în fund nu e nici pat, nu sunt nici fotografii. Aci e numai un vestibul, unde dau dintr'o parte şi dintr'alta două uşi, una închisă, alta deschisă, pe care tocmai apare întrebătoare madam Matilda. Aşa dar domnul Buzescu ocupă un întreg apartament.

Imi declin scopul visitei şi madam Matilda mă invită îndată să-mi arăte camera, ce mi-a ales.

Eu însă vreau s'o întârzii, cu întrebări prealabile, dacă e zgomot noaptea pe coridor, dacă e lumină destulă în noua odaie...

— Poftim numai s'o vede...

— ... dacă are egrasie...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

— Egrasia la mansarda?!

— O, desigur, ce n'aţi văzut aşa...?

Şi începui să-i demonstrez prietenos cum infiltraţia regulată a apelor de ploaie poate produce umezeală chiar la un zgârie nor american.

— Cu atât mai mult cu cât e mai aproape de nor...

— La tote aste ve da respuns chiar camera... Mie mi-a vorbit de asera domnişoara Aurica aşa che am şi pregătite.

— Foarte bine, foarte bine, vom merge şi acolo, însă dacă vă zoriţi... continuaţi-vă dumneavoastră treaba.

— Nu me zoreşte nimic... Poftiţi...

Şi întinse mâna atât de categoric spre sală, că teama de începutul vreunei bănueli, mă făcu să pornesc elastic şi săltăreţ, ca şi când atâta aş fi aşteptat şi eu. La câţiva paşi de odaia Auricăi, întorcându-mă brusc, surprinsei pe madam Matilda, ciulind urechia într'acolo şi oftând uşor.

— Aici? întrebai arătând uşa lângă care mă oprisem, cea mai aproape de intrarea lui Buzescu, pe linia dimpotriva celei a prietenei mele de ieri.

De bună seamă observasem adineaori că odaia rezervată mie era mult mai departe, aproape de colţul coridorului; dar mă păli zdravăn dorinţa să fiu vis-a-vis de Aurica, vecinul cel mai apropiat de domnul Buzescu pe coridor. La semnul negativ al madamei, îmi exprimai totuşi, într'o doară, preferinţa:

— Mi-ar place să fiu vecin cu domnişoara Aurica.

— Nu e bine să fii vecin cu cine place! mă contrazise glumeţ îngrijitoarea mansardei. Apoi imi explică că odăile — erau două, deservite de aceiaşi intrare — sunt rele, amândouă având ciment pe jos. Ar fi fost să fie bucătăria şi baia apartamentului ocupat de Buzescu, dar dela războiu erau lipsite de instalaţiile respective. Din cauza cimentului nu se închiriau niciodată, iar proprietarul sta la îndoială dacă să le monteze din nou sau să bată podele de scânduri şi să le dea cu luna. De această ezitare a profitat domnul Buzescu care le ţine şi cheia fără să le întrebuinţeze şi fără să plătească pentru ele

Muzeul Digital al Romanului Românesc

chirie. E un om foarte ciudat Buzescu: nu-i place să aibe vecini în camerele care răspund pe dinăuntru cu apartamentul lui prin uşi, fie ele chiar zăvorite şi lăcătuite zdravăn; s'a angajat chiar, dacă se ridică vre-un pretendent, să plătească în plus şi pentru ele. Cum însă, de câţiva ani încoace coridorul nu s'a mai ocupat vreodată complect, lucrurile au rămas aşa şi nici madama, — din vara trecută, de când le-a curăţit praful pe dinăuntru,— n'a mai dat prin ele.

— Da ce păzeşte el cu atâta grijă?

— Spune că lucrează noapte, scrie, eu nu ştie ce face... şi nu vrea zgomot deloc linghe biroul lui, căci spre parte cuela şi-a pus birou...

M'am prefăcut că examinez cu multă luare aminte încăperea ce mi se prezenta, am încercat droturile patului şi dacă merge bine robinetul, am pipăit între degete cearceaful şi cuvertura. M'am interesat din nou asupra zgomotului şi-a obiceiurilor vecinilor, iar la preţ n'am făcut nici o obiecţiune şi am plătit pe două luni înainte. Apoi mi-am lăsat pe un bileţel numele, spunând că voi aduce pe urmă carte de visită. Numele meu era: Constant Bănicel. Şi mi-am luat rămas bun repede ca să nu fiu întrebat ceva asupra profesiei.

De oare ce profesia mi-am declinat-o abia zece minute mai pe urmă, în dormitorul domnului Preda Buzescu, unde am regăsit pe madamă, pentru a-i comunica acest lucru important, pe care-l scăpasem.

Sunt comis-voiajor la comptuarul „Electric Counting house" (nu-i mai indicai strada acestui comptuar imaginar, dar îi rosti firma cu atâta gravitate că madam Matilda, încuviinţă cu oftat cunoscător) şi se întâmplă une-ori să fiu trimis pe neaşteptate în provincie — chiar diseară e posibil să lipsesc — iar alte ori pot să rămân zile întregi acasă, aşa că să nu se neliniştească dacă de multe ori îmi va zări dimineaţa patul nedesfăcut, sau, alte ori, n'am să liberez camera pentru curăţenie, decât după amiaza, târziu...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1933-1947

— Sunt învăţată, acceptă ea cu un clipit şiret, întinzând vârful bărbiei către păretele dinspre Aurica.

Iar acolo, pe păretele acela, fotografia deasupra măsuţei de noapte, mă chema cu un zâmbet vag, vaporos, de pe pragul depărtat unde mă găseam şi de unde înşiram toate astea cu aer grăbit şi aferat.

Lumina, ce năpădea prin fereastra deschisă o bătea piezіş, imprecis, o făcea puţin ştearsă. Totuşi, pata acea de sepia în tonuri variate, îmi spunea destul, chiar la depărtarea, la care mă aflam.

Inaintai cu pas şovăelnic să văd, — motivai râzând stupid şi grosolan — „gustul domnului Budescu".

— M' de ce Budescu? Budzescu... este urmaş dela Preda Budzescu şi-l chiama tot Preda... Asta fost mare viteaz şi nobil, trebue să ştie dumneata.

Şi-mi recită şi ea spre a mă pune la punct, versurile pe care le auzise probabil tot dela Aurica:

Dar Budzescu Preda
Vede cu durere
Flore dela Romania
Che pe vale si perde...

Era o fotografie pe care o estompa mult învelişul transparent şi încreţit de celuloid; dar era ea într'adevăr Alba, bustul ei, fără pălărie, cu părul pe care nu i-l ştiam aşa de zburlit şi care da un aspect şi mai „flou" întregei imagini. Era prinsă într'o ramă de lemn pirogravat, cu ferestruica nepotrivită pentru dimensiunile cartonului, astfel că inscripţia de dedesupt era tăiată de ramă. Se vedea doar: *„To my dear..."* şi apoi din rândul de desupt, pentrucă scrisul mergea de jos în sus, ieşea numai un *„faithful"* izolat. Aşa dar scumpul şi credinciosul ei Preda Buzescu... Această mărturisire scrisă şi de bună seamă subscrisă, de degetele ei, pe care nu mi le puteam închipui decât lungueţe şi fine, — vai, încă nu le văzusem deaproape! — în încăperea asta sărăcăcioasă, cu pat de fier, cu depozite de mirosuri străvechi şi râncede răzbătând din dulăpiorul măsuţei de noapte, cu verdele închis

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

al postavului pătat, căzând în falduri roase, din colţurile mesei dela mijloc, cu garderoba ştirbă de perechile ornamentelor şi cu aşchii sărite din luciul învelişului de nuc, cu nelipsita maşină de spirt pe policioara de sticlă a cuvetei, îmi strânse inima de durere şi-mi împăcli zarea veselă a minţei mele clar cuprinzătoare. Şi cu toate astea, observai bine, trăsăturile chipului, pe care însfârşit puteam să-l contemplu în voe, erau de-o fermitate dulce şi maestoasă, iar ochii şi aerul, împrăştiau atâta vrajă nedefinită, privirile limpezi atâta neînţeles şăgalnic şi trist în acelaş timp, şi iarăşi totul marca atâta noblete şi părea atât de distant, că pricepui îndată admiraţia plină de respect şi legendă a Auricăi şi a madamei (care tocmai o formula în ditirambe italieneşti), pentru această expresie atât de complexă şi totuşi aşa de unitară a doamnei Alba, iubita, rămasă până astăzi credincioasă unui declasat.

Mâhnit de moarte am plecat din locuinţa acestui fericit nemernic şi am parcurs coridorul îndoit al mansardei ca pe un gang lugubru de cavou. Dar când am ieşit la lumina zilei adevărate, soare s'a făcut şi sub bolta frunţei mele. Dacă doamna Alba poate păstra sentiment statornic unui astfel de individ, care nu poate fi văzut decât în anume combinaţii de clar-obscur, pentru a evidenţia doar o asemănare cu un poet celebru, (singurul lui merit, în afară de acel, tot aşa de pasiv, al naşterei!) întrucât n'ar putea păşi triumfător sub orizontul vieţii ei, luptătorul actual şi viguros, care-i aduce înapoi din crâncen războiu, averea strămoşească! Intr'adevăr, acum e nespus de verde şi luminos, în jurul meu, pe largul bulevard în care am răzbit, în frumoasa zi de început de Mai. M'ar fi putut mohorî cu drept cuvânt fotografia ei, tabloul ei încununat de-o ramură de aur, într'o încăpere cu totul şi cu totul de aur. Acolo mi-aş fi resimţit într'adevăr, odată cu umilinţa numelui meu, infimă şi nebunească, — aşa cum i-ar trăsni cuiva prin minte incendierea Bucureştilor,—zănateca şi fixa idee de a revizui dosarul Ypsilanţilor. Insă aşa cum stau lucrurile, nu pot decât să râd cu hohote în sufletul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md=1933-1947

meu; doamna Alba nu mai poate păstra pentru vechiul ei prieten decât rămăşiţe pe fundul cutiei: boabe de milă şi atât. E o mare virtute a doamnei Alba, constanţa ei faţă de un quasi quinqagenar într'un amor început de bună seamă la frageda vârstă de 20 de ani, pentru o eminesciană figură, purtată pe atunci de un bărbat în adevăratul înţeles al cuvântului de 38—39 ani, cu mare renume de aventurier. Asta e tot ce doream să ştiu: îi plăceau bărbaţii aventuroşi doamnei Alba, şi nu căuta dacă aventura consta într'o meschină risipire de avere părintească, în orgii şi rixuri, prin capitale streine, dorul amarnic de ducă, atât de chinuitor şi pentru dânsa, în raport cu viaţă cumpănită, cu meticulozitatea mecanică şi oarecum avară a soţului.

Cât de simplu şi de mignon, totul! Dar ei trebue să-i arăte cineva ce însemnează marea şi nobila aventură! Aventura, care singură a împărtăşit şi va împărtăşi întotdeauna adevăratele titluri de nobleţe. Inerţia de repaos,— e o proposiţie foarte banală asta, — poate fi preschimbată de oricine în mişcare perpetuă, numai printr'un simplu bobârnac: dar nu oricine poate săvârşi imensa îndrăsneală, de a pompa viaţă, unei stări de lucruri demult înmormântate!

La Curte, unde avem un recurs greu, domnul Georges Radu Şerban îşi aşteaptă rândul ca deobicei într'o strană de stejar atât de potrivită cu barba lui revărsată pe plastronul alb, de care şi-a rezemat bărbia. Mă apropii de dânsul şi-mi vestesc sosirea printr'un compliment mut: el îmi răspunde numai cu pleoapele invitându-mă să mă aşez lângă dânsul. Când începe procesul iau eu cuvântul şi domnul Georges Radu Şerban aprobă cu aceiaş clipire gravă a pleoapelor. Iar vocea mea se ridică din ce în ce mai sonoră. Mi-e indiferent ce impresie fac cuvintele mele pe feţele imobile şi dărăpânate de vârstă ale celor şapte înalţi magistraţi; mi-e cu totul indiferent ce cred colegii de barou şi partea adversă; la publicul asistent aproape nici nu gândesc, cel mult am pentru

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

el un zâmbet, amintindu-mi ignoranța mea de începător când audiam ca student pledoariile maestrului din dreapta-mi. Și-acum numai la acesta caută cu grijă coada ochiului meu, când glasu-mi se complace în cele mai răsucite volute de raționamente. Așez cu îndrăsneală etaje peste etaje de considerente, dau dela mine generos loc larg argumentației eventuale a adversarilor și apoi le dărâm rând pe rând toate posibilitățile de discuție. Maestrul mă aprobă cu aceleași înclinări aproape imperceptibile ale frunței; une-ori când mă abat prea departe pe căi aventuroase, deschizând singur taberei contrare putințe de replică, la care poate nu s'a gândit, fruntea lui rămâne suspendată între aprobare și incertitudine. Iar eu zâmbesc de siguranța uimitoare de mine și încep deodată să dărâm ceeace am clădit pentru ei. Maestrul mă privește uimit, impasibil pentru lumea cealaltă, dar eu știu bine când el se află pradă uimirii. Nu pot spune dacă în principiu încuviințează această tactică de luptă, dar mi-e deajuns că l-am lăsat cu desăvârșire interzis pentru îndrăsneala și independența mea. Căci procedeul ăsta oratoric nu face parte din bagajele lui de război; el luptă totdeauna îngrădit și se ferește de orice suggestie care ar putea folosi părței adverse. Insă mă aprobă la urmă, și-apoi când mă reped din nou să smulg din posibilitățile celorlalți ultimele argumente de zdrobit, rămâne iarăși nedecis dacă să încline fruntea sau nu. Și o înclină în cele din urmă, iar eu iau asta drept închinare a acestui fiu de domni în fața biruinței mele. Și-mi aud iarăși vocea sonoră și spulberătoare, ca un marș de victorie din instrumente de alamă.

Am terminat de vorbit și maestrul așteaptă replica, pentru a răspunde în cele din urmă. Dar abia acum poate vedea el dibăcia metodei mele; replica e quasicompromisă: curtea a aflat din vreme ce trebuia să afle și știe la ce poate să se aștepte; adversarii sunt stânjeniți de propriile lor argumente care au devenit locuri comune. Zadarnic ei caută să le răstălmăcească,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.org/mdrr1933-1947

despicând, cum se spune în popor, firul în patru. Ei nu fac decât să mă repete, iar răspunsul pe care l-au auzit aprioric îi încurcă teribil de caraghios. Președintele zâmbește cu cei șase membri, chiar șoptește ceva celui din dreapta în dosul cartonului de termene ridicat anume, ca să ascundă această trecătoare lipsă de deferență a Curței față de ea însăși. Insă nu e nevoe să se audă ce șoptesc, pentrucă toată lumea știe bine ce pot să-și șoptească. Ceilalți magistrați, fără să fi auzit nimic surâd și ei cum surâde toată lumea, cum surâde lângă mine însuși domnul Georges Radu Șerban, puțin cam interzis el însuși. Iar când președintele îmi întreabă adversarii, dacă au cu adevărat „ceva ncu" de adăugat, victoria mea e definitivă. Domnul Georges Radu Șerban întrebat la rându-i dacă mai găsește că e ceva de spus în folosul cauzei noastre, ridică și dânsul din umeri și e nevoit să surâdă ceva, ceva mai pronunțat. Decizia care vine mai târziu, după retragerea în deliberare a înalților judecători nu confirmă decât un fapt împlinit: o mare, o fulgerătoare victorie.

Și'n ziua aceasta de biruință, când știu că triumful meu va vărsa benzină în clocotul urlătoarei, când a pornit tumultos să facă ocolul coridoarelor, sălilor de audiență și de consiliu, grefelor și arhivelor, eu mă retrag în dosul drevelor de lemn, la măsuța pe care mi-o pune la dispoziție ajutorul de arhivar și unde stă deschis în sfârșit dinainte-mi pentru adânc și hotărâtor studiu dosarul Ypsilanților. Știu că Voicuța se va supăra iarăși, poate mai rău ca data trecută, când va suna de-a surda, la ușa garsonierei mele, la ora convenită. O văd sosind cu săculețul ei, în care își are ghemul de lână verzue și acele lungi, de împletit tricouri pentru copii săraci; de multe ori vine acum astfel la mine, să stea de vorbă și de lucru, ca la un prieten vechi. Vorbim lucruri serioase și numai ochii ei așa de mari, pe fața mignonă, îmi spun un lucru prea bine știut de mine, că dacă aș face un semn, ea ar părăsi îndată această vorbă așezată și acest împletit cuminte și mi s'ar repezi

Muzeul Digital al Romanului Românesc

învinsă şi înfrigurată cu mâinile pe după umerii mei inalţi, ca pe vremea vechilor noastre escapade în dancinguri. Dar pentru că eu continui să-i spun numai lucruri serioase, Voicuţa stă înţeleaptă cu un picior sub şezut şi împleteşte înainte cuminte cu acele lucioase şi lungi, de-i trec de umăr în neîntreruptul lor joc. Mă voi scuza că mi-am luat în cele din urmă inima în dinţi şi i-am urmat sfatul: studiul dosarului, de care ea ştie acum atât de mult, fără a cunoaşte numai amănuntul esenţial: persoana de care dosarul se ocupă. Pentru asta Voicuţa mă va ierta cu siguranţă, prevăd chiar privirea ei încărcată de reproşuri care încuviinţează cu un fermecător regret, aşa cum simt că-mi iartă şi-mi interpretează drept timiditate, ezitarea mea de a traduce in faptă dorinţa aprigă a ochilor, când îi învălui trupul mic, cu aprinse priviri, câteodată. Dar lăsaţi-mă, lăsaţi-mă, am dat de urme prea covârşitoare şi sunt acaparat de gânduri prea grele ca să-mi mai complic existenţa! Şi apoi acum, iată, numai am parcurs primele jurnale fără importanţă, care mă întâmpină în cele dintâi foi întoarse că am şi uitat de Voicutza, de ajutorul de arhivar de lângă mine, de domnul Georges Radu Şerban şi chiar de triumful meu de adineaori.

Până azi, cu atât de largi intermitenţe şi'n bucăţele de timp, extrem de repezi, am frunzărit toată evoluţia procedurală a procesului dinaintea primei instanţe. Acum am păşit la fond, însă primele jurnale de şedinţă sunt şi aci destul de fără importanţă. Unele chestii de fapt, mărturii, interogatorii şi contra interogatorii, cereri de prezentare personală în instanţă, amânări pentru verificarea semnăturilor. Dar acum sunt hotărît să nu mă scol de pe acest scaun până nu voi frunzări serios dosarul până'n ultima filă, mai mult chiar, până n'oi ceti cuvânt cu cuvânt jurnalele importante, ca un avocat conştiincios, înscris de curând în barou. De la 5, de când am sfârşit procesul sunt aici şi acum e 7, oră când se suspendă şedinţele şi incep să se închidă cancelariile. Intru deci în vorbă cu slujbaşul judecătoresc, care nu mă poate

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

lăsa singur aici şi-l conrup să-şi continue lucrul şi mai departe, fluturându-i perspectiva unei copioase răsplătiri, proporţională cu mărimea sacrificiului. Iar domnul arhivar-ajutor acceptă, îşi scoate iar haina, îşi răsuceşte o ţigare din tabachera de metal îngălbenit, redeschide opisele şi trage spre el vrafurile de dosare, puse deoparte pentru a doua zi. Dă drumul becului electric şi într'o scobitură de zid anume, cu verdele zugrăvelii pătat iremediabil de rugina negrului de fum el prepară cu îndemânare, la flacăra filosofică a spirtului, un ibricel spumos de cafea cu aromă puternică şi asmuţitoare. Îi refuz aferat ceaşca oferită, dar îl asigur că dacă va mai pune ibricelul de mai multe ori, plăcerea mea va fi perfect satisfăcută, pentrucă dela cafea mă îmbată numai aroma. Apoi, după ce mă asigură de calitatea superioară a materialului întrebuinţat şi după ce-mi indică adresa armeanului de unde şi-l furnizează, mă lăsă în lumea dosarului meu şi el îşi văzu înţelegător de lucru. Citeam adâncit în textele încâlcite, a căror grafie imposibilă izbuteam totuşi s'o descifrez; fiecare cuvânt nu trebuia să-mi scape. Când dam iar de locuri fără importanţă, îmi plimbam ochii pentru reconfortare pe rafturile adânci şi primitive de lemn, printre teancurile de dosare şi hârţoage de hârtie ordinară, orânduite după anii scrişi cu pensula, muiată în cerneală violetă pe indicatoarele sfâşiate, de hârtie; şi-mi aminteam biroul sobru al maestrului, cu bibliotecile lăcuite, cu vitraliurile de cristal, cu piedestalele înalte de mahon, pe care priveau încoa din alte lumi, busturi de-ale marilor jurişti credeţi? nu, busturile câtorva voevozi munteni. Noaptea înaintase adânc şi eu citeam înainte, eram acum în faţa curţei de apel şi mai aveam puţin până la Casaţie. Deafară, zgomotul nocturn al străzei venia tot mai potolit, tramvaele încetaseră, iar domnul ajutor-arhivar, urmărea din picioare, prin pâcla fumului de tutun, coloanele unui mare registru, cu un ochi închis, înspre partea de unde un muc arzător de ţigare, lipit de colţul buzei, îi trimetea necurmat o şuviţă jucăuşă şi supărătoare de fum.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Zadarnic. Zadarnic mă străduesc şi caut, dezghiog fraze încâlcite şi mă bucur cu straniu rânjet invizibil când nu dau de temele ce mi-am propus. Căci pagini mai rămân cu sutele în urmă şi negre surprize mă pot întâmpina la tot momentul. Şi într'adevăr, două nădejdi mi se duc la interval scurt, una după alta. Domnul Georges Radu Şerban a condus totul cu pricepere, cu înfocare, cu genială tactică aş putea zice. Nu e nimic care să nu-i fi scăpat, afară de unica nădejde ce mi-a mai rămas şi care mai stă agăţată doar de un fir de păr. Acum urmăresc şirurile multiplelor scrisuri de mână şi multiplelor scrisuri de maşină cu inima la gură şi-mi închipui pe maestru, svârcolindu-se, întru căutarea aprigă a izbândei. Văd zbaterea mea de acuma în zbaterea lui de atunci şi-i acord înapoi, ruşinat, marca înaltei lui probităţi. Vai, domniţa Ypsilant nu e familiarizată cu limbajul Dreptului, ca să înţeleagă cu ce îndârjire, cu ce eleganţă totuşi, cu ce frumuseţe s'a luptat soţul ei pentru dânsa. Ea poate va merge cu gândul până să-şi închipue inconştient şi injust contrariul: iar eu văd acum cu durere şi desperare cât de nobil, cât de măreţ a fost soţul ei. Şi dacă nu mi-ar mai rămâne nici ultima speranţă, pe care nici o pagină nouă nu mi-a spulberat-o încă, aş scrâşni de teroare şi desnădejde, că mie nu mi-a lăsat nimic, nici cea mai neînsemnată frimitură de prilej pentru îndrăsneală şi măreţie.

Iar când, cu ultimile file, s'a dus şi ultima nădejde, când cu sufletul la gură, aspirând larg şi şuerător, am urmărit rând cu rând cum maestrul a atacat şi a susţinut cu adevărată şi rară eleganţă şi această năstruşnică idee, de care îmi legasem toate năzuinţele, singura care mă îndemnase să încerc nebunească reluare a atacului, mi-am lăsat capul să cadă par'că sub un pumn neînchipuit de puternic, pe foile cu miros de hârtie învechită şi închisă. Mecanic şi îmboldit de stupidă curiositate, am urmărit înainte, năuc, toate fazele luptei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr-1933-194/

surprinderea şi panica adversarilor, dilatoriile cerute în pripă şi apoi rezistenţa desperată, lupta aproape corp la corp şi în cele din urmă înfrângerea totală a maestrului. Îi văd ca prin vis zâmbetul acela caracteristic al restriştelor lui sufleteşti, zâmbetul dispreţuitor şi rău. Văd bine, aceiaşi soartă ar fi aşteptat şi atacul meu, dar poate norocul ar fi vorbit altfel cu mine; ori cum, maestrul mi-ar fi fost aliatul în luptă şi meritul ar fi fost înjumătăţit. Meritul înfrângerei, desigur, pentrucă văd, îmi închipui limpede n'aş fi putut face nimic mai mult decât dânsul. Dar ori cum, ori ce nădejde e dusă; în chip de consolare, nu pot decât să-mi reproduc chipul maestrului, pe-atunci simplu aspirant la mâna ei, trebuind să aducă singur, Albei, nerăbdătoarei Alba, vestea grozavă a căderei, să suporte schima uşoară a trăsăturilor divine, umbra momentană de sub arcurile ochilor şi zâmbetul acela teribil, glacial, ironic, care întoarce vestitorului încuviinţarea umilitoare a neputinţei lui sau poate chiar a releî credinţe. Răstorn considerentele Curţei peste maldărul de file parcurse şi mă ridic, ameţit. Funcţionarul dreptăţii mă priveşte, tot cu un singur ochi, căci pe celălalt i-l închide îndărătnic şuviţa de fum care-i ese din colţul gurei.

— E, aţi găsit ceva? mă întreabă el din obişnuinţă, înveselit brusc că a scăpat de corvoadă.

Îl răsplătesc regeşte şi o iau pe negrele coridoare, clătinându-mă. — Pe-aici, pe-aici! îmi strigă el din urmă, indicându-mi drumul prin străveziul primelor semne ale zilei ce o să mai urmeze. Mă scoate printr'o uşă subterană şi eu îi strâng mâna cu febrilitate şi recunoştinţă, ca şi când mi-ar fi dat posibilitate să evadez, din temniţele provizorii ale palatului, pe lângă care m'a condus. Îmi încrucişez drumul cu plutoanele deţinuţilor, care sosesc în bine străjuite transporturi, pentru procesele de mâine. Şi nici odată, pe oamenii aceştia, pe cari i-am apărat uneori—îmi plac mai mult causele civile şi comerciale— nu i-am simţit mai aproape de sufletul meu. La fel cu mine, mulţi din ei trebue să fi fost însufleţiţi de o nobilă

Muzeul Digital al Romanului Românesc

ardoare, ei vor fi vrut să readucă fericirea şi libertatea pierdută, unei domniţe Alba, aşa cum le va fi văzut şi le va fi înţeles sufletul fiecăruia. Dar au găsit ca şi mine drumul astupat de avânturi anterioare, respinse şi doborîte şi acelea... ca şi mine...

Mă feresc să continui firul acestei asemănări. Sunt acum pe podul gârlei, pe care-l traversez, spre strada Carol. Activitatea în piaţă a început: grupuri neguroase de muncitori trec încoa şi încolo, şi semnalul primelor tramvae răsună strident în răcoarea dimineţei. Zarva începe să crească şi'n faţa acestei activităţi voioase, care clocoteşte în faptul ultimelor neguri, văd şi mai absurdă, mai presumţioasă, mai donchişotească, sărmana mea năzuinţă, reprimată atât de crud în noaptea asta de prinţul sângelui şi-al gândului, Georges Radu Şerban. Oare n'am fost cu adevărat caraghios când mi-am închipuit că mintea lui n'ar fi putut îmbrăţişa până în ultimele posibilităţi crâncena zbatere pentru apărarea frumoasei lui Alba? A lui şi a declasatului cu profil eminescian, nobilul de mansarde, adoratul în surdină al cocotelor, urmaşul lui Preda Buzescu... Şi convoaele de deţinuţi încep să se apropie iar de gândul meu, cu surăsuri largi, prietenoase. Soldaţii conduc docili pe ocnaşi încoace; şi declasaţii ăştia râd şi încuviinţează: iată şi ei au fost animaţi de cele mai frumoase gânduri!

Iar un râs şi mai apropiat, sacadat şi cunoscut mă face să tresar.

— Da trebue să fi petrecut grozav de nu m'ai auzit... te-am strigat de două ori...

E prinţul Raoul, cel care a luat acum loc transporturilor de răufăcători. Prinţul Raoul se întoarce dela Mitică Dona. E extrem de fericit, de aceea a ţinut să mă strige mai ales şi să mă întrerupă din dulcile reverii, din care se scuză că mă deşteaptă aşa de brutal.

— Insă e timpul! îmi arată el dojenitor şi protector, cuptorul înroşit ai cerului spre răsărit şi aripele roze de zări, alunecând agile spre toate punctele bolţei.

Apoi îmi arată cu o satisfacţie pe care rar am văzut-o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr-1933-1941/

în ochii cuiva, câinele cel nou pe care l-a cumpărat în locul lui Nuşi. Pe acesta îl chiamă Topsy. Dar nu există posibilitate de comparaţie cu acesta a celui pe care l-a petrecut. Aud un preţ impunător, despre care el mă asigură că e derizoriu, apoi o genealogie întreagă, care nu ştiu de ce, mă face să mă gândesc de astă dată la ultimul urmaş al Buzeştilor. Şi răsună însfârşit râsul sacadat şi plin de accent atât de felurit, de accentul râsurilor obişnuite:

— Hà, hà, hà... ignohranţi mon cher, ei n'au putut şti ce vând... li s'a păhrut că fac o bună afacehre... E, he... e... he... evident că nu m'am gândit să le stric buna lor dispoziţie... Afacerile sunt afaceri... O, pot spune că am dat o lovituhră... o vehrîtabilă lovituhră...

Prinţul Raoul s'a îndepărtat cu câinele şi cu fericirea lui. Imobilitatea şi quasi-muţenia mea l'au convins că are de a face cu unul care s'a îmbătat in noaptea asta mai mult decât este cu putinţă să se îmbete cineva. Cavalereşte s'a oferit să mă conducă acasă, aşa cum făceam cu dânsul la primele noastre escapade nocturne. Prinţul Raoul îşi lua astfel revanşa. Dar melancolia adâncă ce se revărsa de bună seamă din ochii mei, cu nemiluita,l'a asigurat că în starea în care mă aflam tot aerul tare al începutului de zi este remediul ce mi se cuvine. Şi m'a părăsit, urându-mi toate fericirile şi privind de mai multe ori îndărăt, să mă aştepte binevoitor, dacă m'am hotărît cumva să mă desfac de parapetul de metal al podului, de care spatele meu par'că se lipise. Prinţul Raoul, constat acum, nu se mai îmbată zdravăn; s'a lansat în afacerile cu câinii de rasă şi a devenit om serios, cum se cuvine unui „business man". El are însă ceva în capul lui, o fericire, un ţel, un ideal, pe când la mine totul e zdrobit, sfărâmat, cioburi. Ceva şi mai grozav: nici măcar atâta! Căci mijlocul meu de luptă, pe care-l socoteam atât de înalt, atât de serios în comparaţie cu preocupările canine ale amicului meu princiar, era factice, inexistent. Era tot aşa de inexistent, ca şi crima aceluia, care săvârşeşte un atentat cu un pistol

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1933-1947

de copii. Arma adevărată, puternică, răsunătoare, fusese întrebuințată la vreme de prințul Georges și plesnise în mâinile lui. Plesnise, plesnise... *ea* a crezut că n'a fost nici o armă în mâinile lui, ci un bluff .. tot un pistol de copii... dar ce importanță poate să mai aibe asta pentru mine?

Pe când strada care se mișca, pe când toate aceste grupuri care se întretâlnesc aci, în gura pieței, se adună în fața depozitelor engros, ce se deschid cu puternice pârâituri de obloane, umplu și desumplu platformele tramvaelor și pântecele roșii ale autobuzelor, toată această zarvă și agitație, are un scop precis, bine lămurit: foamea, stomacul, grija zilei noui care sosește. Mijloacele nu interesează. *Mijloacele nu interesează.* Pentru bucata de pâine a copiilor lui, individul acesta enorm, cu șorț alb pătat de sânge, măcelar de bună seamă, care trece pe lângă mine și-mi privește mirat hainele prea elegante pentru o lume atât de matinală, ar trage lungul lui cuțit, înfipt pe după carâmbul cismei și ar lovi cu desnădejde... Așa voi lovi și eu... Pentrucă un cuțit am și eu, aci în carâmbul sufletului meu, din care mireasma oricărei frumoase, ...generoase intenții s'a volatilizat... a rămas doar cuțitul, așa cum în creerul ocnașilor de adineaori a rămas doar zgura neagră a crimei, după ce or care fărâmă de gând bun a devenit neant... secretul domniței Alba... Preda Buzescu... fotografia cu periculoasă inscripție... To my dear... faithful... secretul teribil care poate fi mânuit ca o teribilă armă...

Și-acum, mă urnesc în direcția în care a apucat-o prințul Raoul... Idealul lui era legat de lanț și e un câine... Dar e un ideal bine pieptănat și curat... prințul însuși îi face bae zilnică... E ceva curat și ca tot ce e curat, sfânt... într'un cuvânt e un ideal...

In gândul meu acum simt totul necurat și meschin... am gustul acestei amărăciuni pe limbă... dar e singura poartă... In ochii mei nu mai văd decât un cap ras de deținut, cu râs larg și îmbietor... Ce mai rămâne de făcut? hai, ce zici? se prăpădește el în hohote...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1933-1947/

Şi urnindu-mă greu, cu adevărat ca un om beat, în lumea asta a dimineţei, care nu s'ar da de la nimic în lături pentru o boabă de fericire, fie ea chiar o felie de pâine, eu mă gândesc încă la frumuseţea sfântă, chaotică a don-chihotescului meu vis, care s'a năruit în noaptea asta în bulgări grei de realitate.

Şi pornesc în sensul cel adevărat al secolului meu, să trag cu urechea la uşi şi să prind firul întâlnirilor secrete ale donnei Alba, cu nobilul declasat şi demodat din mansarda obscură şi suspectă, în care mi-am găsit trist şi dubios sălaş.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

In dimineaţa asta de început de Iunie domniţa Alba, mi-a ieşit înainte cu frăgezimea ei de auroră, în grădinuţa geometrică din faţa casei sumbre, pe când mi se deschidea poarta grea de fier. I se deschisese şi ei în acelaş timp, uşa cu aspect funebru a marelui portal. Doamne, era un făcut cu domniţa Alba: ea rămăsese singura fiinţă cred, care mai punea un preţ pe ultimul vlăstar al Buzeştilor, pe meritul de a te trage dintr'un anume sânge, merit care acum trecuse în partea cailor şi-a câinilor. (Pentrucă sunt sigur, dacă ar fi posibil să ofer prinţului Raoul pe Preda Buzescu, în locul câinelui cel nou, mi-ar râde pur şi simplu în nas). Acum domniţa însoţea în chipul cel mai tandru pe-o domnişoară, care-şi ajunsese de bună seamă al treizecilea an al vieţei. O văzusem adesea pe această domnişoară intrând în casă şi ştiam că e fiica domnului smolit şi nervos, pe care-l găsisem în camera de aşteptare a maestrului, odată cu boer Gile, când pătrunsesem pentru prima oară aci, într'o doară, să-mi încerc şi aşa norocul. (Vai, cât timp e de atunci şi cât de puţin m'am deplasat, în sensul adevărat al prezenţei mele în această casă, din locul în care mă găseam în acel timp; dar vremea mi se pare că a sosit, a precipitărei lucrurilor!) Mai ştiam că domnişoara a fost colegă de pensionat cu domniţa Alba, domnişoara Anişoara Sava, fiica tot unui soi de Buzesc poate, un Buzesc în devenire, dar din alte motive: Pentrucă povestea lui nu e decât una din variantele multiplei tragedii, a claselor româneşti suprapuse, pe urma loviturei cumplite a reformei agrare. Domnul Manolache Sava, văzându-şi moşia înju-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistafransiviania.ro/indri1933-1947

mătăţită şi-a vândut şi restul neexpropriat ţăranilor, pentru a-şi cumpăra imobile la oraş: o mare casă de raport pe-o arteră activă a capitalei şi o alta, de locuit, o vilă boerească într'unul din cartierele noui şi elegante ale Bucureştilor. Dar primul imobil grevat de angarele ascunse, i-a fost repede smuls la licitaţie, pe baza unei senzaţionale acţiuni pauliene, deschise şi câştigate de creditorii nehipotecari ai vânzătorului, astfel că din frumoasele milioane vărsate drept preţ de boerul Sava, el nu se alese pe urma socotelilor portărelului decât cu vre-o câteva sute de mii, în chip de mângâere. Dar se vede că un destin aprig urmărea pe nefericitul boer; la câţiva ani după lichidarea celei mai însemnate părţi a averei sale, se iscă grav pericol şi pentru cea de a doua clădire. Vânzătorul ei către domnul Sava tocmai murise, dar proprietarul anterior al locului, pe care răposatul ridicase vila, deschisese proces în anularea actului de înstreinare a terenului (actul acesta se făcuse în timpul ocupaţiei germane, pe valuta de-atunci şi într'o vreme, când parcul, în care se ridicase mai târziu vila cu bucluc, nu avea nici pe departe valoarea de astăzi). Procesul acesta, început de mult, din o mulţime de motive de fapt şi juridice, era din cale afară de periculos pentru domnul Sava; noroc nu numai că apărător al său s'a erijat chiar domnul Georges Radu Şerban, dar şi că maestrul îşi făcea un punct de onoare din dobândirea victoriei, în această luptă ingrată, împotriva foştilor precupeţi, cavafi şi papugii de Bucureşti, mulţi ajutaţi de milă domnească şi boerească ca şi a funcţionarilor parveniţi prin incorectitudine, sălbateci la orice fel de câştig şi gata să-şi calce cele mai sfinte angajamente. (La procesul dintâi, când domnul Sava pierduse prima casă, maestrul, pe atunci în plin debut, nu fusese angajat).

In timpul din urmă am luat şi eu parte la această luptă inegală (căci cele mai multe şanse sunt de partea cealaltă) care mă însufleţeşte tocmai din acest motiv, şi cu toată spaima domnului Manolache Sava, când a văzut că maestrul îi trimete locţiitor, am izbutit să obţin pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

baza unor incidente destul de isteţe, două amănări, ce s'au bucurat de oarecare vâlvă în culisele palatului. Totuşi, tocmai această ocolire abilă a decisivei fondului de către maestru, e de natură a speria mult pe boer Manolache, care a ajuns de o nervositate de neînchipuit— şi a abate cu desăvârşire pe simpatica lui copilă, care poate presimte şi se scutură de pe acum de răceala duhului negru şi apropiat al sărăciei aproape lucii, pentru oameni ca ei învăţaţi în belşug.

Poate tocmai din cauza acestei situaţii foarte precare a unor suflete din tagma ei, dacă nu va fi o afecţiune chiar cu adevărat din cele mai puternice, doamna Alba arată o atât de pasionată prietenie Anişoarei Sava. O ţinea cu braţul petrecut pe după şale, ea, doamna Alba, pe care o socoteam rece şi în orice caz cu totul reţinută la efuziuni, mai ales dinaintea unei terţe persoane. Ii căuta necontenit ochii şi când trecui pe lângă dânsele, auzii conversaţia întreruptă de două ori de aceiaşi exclamaţie emisă pe-un ton puţin prelungit, de-un patetism vibrant şi învăluitor: „My dear!", care m'a făcut să tresar aproape visibil. Va să zică astfel rosteşte ea pe acest „my dear"; cum trebue să-l şoptească oare? mi-am spus atât de turburat, că am salutat cu braţul tremurând literalmente. Mi-au răspuns amândouă cu surâsuri de bunăvoinţă şi-apoi am auzit conversaţia îndepărtându-se; cu cel de-al doilea „my dear" care însoţea dacă nu mă înşel stabilirea datei unei revederi. Insă trebue să mai fi şi văzut cineva pe doamna Alba în dimineaţa aceasta de Iunie, pentru a-şi putea face o idee cât de slabă de starea mea sufletească, după ce mi-a pătruns în auz tonul cuvintelor de pe fotografie. Tot sufletul meu vibra la unison şi mi s'a părut că sunt întreg o notă muzicală şi alt nimic; am avut limpede senzaţia prefacerei unui corp material în sunet, în fluid, în vibraţie, aşa cum trebuie să se rezolve materia în suflet, când bate ceasul destinului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

Nu ştiu dacă aţi avut vreodată această impresie, dar ori de câte ori am văzut o femee frumoasă într'o dimineaţă de lunie, am crezut că ea se încheagă chiar pe loc din nelămuritul acela prea luminos al aerului îmbătător de tare. Dacă n'ar fi fost alături Anişoara, care or cât de fină, de distinsă şi cu un plăcut prelung al feţei, era totuşi o realitate—aş fi crezut, văzând singură pe Alba, într'o înfăptuire mitologică. Înfăptuirea se realiza pe măsura apropierei unuia de celălalt, pentrucă vaporoasele înşelăciuni ale surplusului de lumină, dispăreau cu cât înaintai spre adevăr; dar în afară de acest joc al ochiului, care acum se manifesta cu o intensitate rară, ceia ce de data asta m'a uimit peste măsură, a fost părul Albei, pe care azi îl vedeam întâia oară neacoperit de nimic, aşa sburlit şi par'că topindu-se pe îndelete pe fondul perspectivei, întocmai ca în fotografie. Dar minune a minunilor, i-am descoperit şi nuanţa lui adevărată, care de-acum înainte nu va mai avea cum să mai mă înşele. Am plecat dela brun, ca să mă opresc la culoarea castanei şi iată l acum, înşelătorul, prins în autentica lui înfăţişare. E aproape blond, un blond cenuşiu, care sub intensităţi felurite de lumină poate lua aspecte felurite; dar liber de orice văl, e blond cenuşiu, un cenuşiu mătăsos şi schimbător, care dă o paloare anume, un mat sobru şi distant, exuberanţei de alb din figură, atenuând astfel şi întunecimea, atât de pronunţată când e adumbrită de boruri, a ochilor. Am acum în faţă personagiul din fotografie şi aud glasul cu intonaţii prelungi şi cântătoare, pronunţând pe acel „My dear" pe care *el* l-a auzit de atâtea ori şi mai răscolitor, şi mai sfâşietor de suflet, în şoaptă. Spuneţi-mi, mă adresez treptelor pe care le urc poticnindu-mă, — spuneţi-mi, dacă n'am dreptate să nu-mi apar mie însu-mi atât de meschin, trecând în revistă cu o luciditate de ucigaş în preajma loviturei, diversele faze ale acţiunei ce pregătesc.

Acest sunet „my dear" şi această învăluire a braţului... mi-e cu neputinţă să văd acest gest nemuritor, această viaţă pură strângând stârvul lui Buzescu, această muzică

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr-1933-1947

a patimei şoptind la urechea craniului eminescian de muribund: „My dear... Eu nu cred — poate pentrucă o aud mai rar—dar deacum înainte îmi va fi imposibil să cred să există într'altă limbă o expresie mai potrivită pentru o astfel de şoaptă şi pentru atâta iubire... dar de ce cântecul ăsta se adresa Anişoarei Sava? Pentrucă, reexaminând cu toată seriositatea desfăşurarea lucrurilor mi-e cu neputiinţă, în glumă măcar, să atribui acestui patetism al tonului o cât de neînsemnată intenţie, în legătură cu trecerea mea concomitentă pe acolo... S'a pierdut casa boerului Sava şi e nevoe de consolaţie mai patetică, sau...?

Prinţul Raoul mi-a lămurit puţin mai târziu, povestindu-mi de afecţiunea într'adevăr neobişnuită a Albei, pentru prietena ei de copilărie şi pension, ameninţată acum de sărăcie şi rămasă nemăritată.

Iată-mă-s deci întors din pretinsele pribegii ale ocupaţiei mele,—care fac pe madam Matilda să-mi câinească soarta—în mansarda înobilată de istoric şi romantic vlăstar boeresc, prizărit printre cocote şi alte epave ale existenţei. Aurica e fericită de revedere şi mă invită chiar în prima după amiază la cafelele ei. Îmi face cunoştiinţă, dar cam peste mână, cu Irma Caraczony, căreia, amintindu-mi de povestirea Auricăi, îi spun „contesă".

— Aşa dar, (mă străduesc în orice moment să aduc vorba despre Buzescu fără a părea că o doresc anume) — aşa dar, avem onoarea să fim vecini cu un prinţ şi o contesă...

— Eu nu mai sunt contesă, oftează atunci Irma Caraczony şi ochii ei cu cearcăne uşoare, vag încreţite, rămân câtva căscaţi în vre-un trecut real ori închipuit... Nici n'am fost vreudate... însă mama mea... să ştie dumneta... a fost fiche de contesă.

— Nu mă îndoesc deloc, cum nu mă îndoesc nici de prinţul din fund.

Irma, crezând că încă glumesc, se simţi obligată să-mi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

recite strofa din balada populară, cu vitejia Buzeştilor, pe care o aud astfel şi în această a treia versiune, de astă dată cu accent unguresc. Avea o gură mică, căptuşită cu un roşu prea viu, căruia rujul de pe buze nu-i adăuga aproape nimic şi dinţii foarte mici. Ochii negri, fără a fi mari, arătau un luciu umed, caracteristic şi erau încondeiaţi pe de-asupra de sprâncene negre, cu fir mărunt, răsucit şi mat, pe care nu şi le supţia prea mult. Era într'adevăr în toată fiinţa ei o delicateţe, şi'n cuvânt şi'n gest, care mă făcea s'o cred dintr'o obârşie mai subţire şi tocmai din causa asta mă amuzam mult, s'o văd lângă Aurica, s'o ştiu câştigându-şi existenţa la fel ca Aurica şi să-mi amintesc într'una, că dincolo de păretele Auricăi locueşte nobilul domn Preda Buzescu. Insă Aurica părea cam agasată de interesul pe care-l arătam Irmei; ea mă înfăţişase anticipat, de bună seamă, drept amicul ei — mai deaproape — cu toate că-i răsplătisem cu supra tarif dărniciile ei fizice şi sentimentale (sau poate tocmai de aceea) şi acum, la prima cunoştiinţă cu o nouă vecină, iată, legătura noastră nu părea să reziste de loc. Insă eu doream să cunosc cât mai deaproape toate vecinele domnului Buzescu, să mă arăt generos cu toate, să pot intra ori când în camera fiecăreia, la nevoe să mă servesc chiar de eventualul lor concurs, în măsuri pe care nu le pot încă prevedea, în acţiunea ce mi-am propus. Dar, toate astea trebuiesc să se petreacă pe nesimţite, să par un băiat cheltuitor şi stricat, foarte fericit că mă găsesc în vecinătatea atâtor fete de viaţă şi cu totul nepăsător că am un vecin prinţ, pe care mi-e indiferent că-l chiamă Buzescu, fie chiar şi Preda pe deasupra. Apoi mai trebuie să mă arăt şi inconstant, tocmai pentru a învedera că nimic serios şi cu logică suită nu poate trece prin capul meu şi pentru a putea culege cât mai multe date asupra persoanei domnului Buzescu, a-l reconstitui după cât mai diverse impresii, fie ele chiar ale unor femei simple; în sfârşit pentru a deveni eroul mansardei şi a face ca zvon despre mine să ajungă şi la urechile alteţei sale, cu care ţin neapărat să mă îm-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md1933-1947

prietenesc, şi să-l trag, (eu chefliul şi nepăsătorul în sentimente, omul care trece din femee în femee, singurul în care poate avea încredere cel ce iubeşte cu adevărat), la câteva şedinţe cu vin şi cu cântec, unde sufletul se desţeleneşte şi unde orgoliul de a te arăta iubit de cineva anume, de deasupra tuturor nădejdilor şi trecând peste toate convenienţele, se împăunează şi plesneşte în adevărate crize de destăinuire şi sinceritate. (Mai ales când ascultătorul pare un biet nefericit osândit să nu aibe parte niciodată de-un astfel de noroc).

Dar „contesa" Irma, mă interesează în deosebi. Aurica (eu ţin acum minte şi cele mai neînsemnate amănunte din conversaţiile ce sunt nevoit să am cu aceste femei) mi-a împărtăşit ca Irma, mai ales, iubeşte pe prinţ şi că el nici nu se uită la dânsa. Dacă-l iubeşte cu adevărat, ea trebue să mai fi mirosit unele lucruri, pe care poate nu le-a destăinuit celorlalte colege de locuinţă şi profesie. Şi, oricât, — e interesant de aflat, chiar dela o femeee uşoară ca ea, sau mai bine zis tocmai dela o femee blazată ca ea, ce interes poate produce într'un suflet femeesc alura şi chipul de ceară, al prinţului cu seamăn de poet genial. Iată de ce, când scoasă din fire de cochetăriile pe care le schimbam cu prietena ei „cea mai bună". — Aurica ne trimise indignată la dracu, mă retrăsei la Irma, pe care ţinui s'o copleşesc cu glumele, cu râsul şi mai cu seamă cu generositatea largă, cu care ştiam să răsplătesc fetele bune, ce mi se dau azi cu trupul, mâine cu sufletul. Fără îndoială că numai cantitatea gologănetului de pe colţul mesei, îndemnă pe unguroaica focoasă şi cu zgomotoasă tandreţe şi pasiune, să accepte onorariul şi să nu insiste în copilăria de a-l refuza, cum avu aerul, pe când îl aşezam în locul ştiut, cu discreţia cuvenită. In orice caz curioasa ei ezitare fu de natură a mă îmbărbăta: îi plăcusem femeiuştii, afară numai dacă nu fusese o stratagemă bine jucată pentru a mă câştiga definitiv, prietenei sale Aurica. Din spirit de prevedere mă ferii să mai aduc vorba de Buzescu, rezervându-mi satisfacerea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdm1933-1947

acestei curiosităţi pe îndelete şi cu savantă metodă. Dar a doua oară când revenii la mansardă, chipurile din voiajurile mele de afaceri, observai că Irma mă aştepta oarecum. Găsii flori proaspete într'un pahar pe măsuţa de noapte — probabil le înoia zilnic — şi când se trezi după amiază (eu ştiam când trebue să viu aci, ca să dau de oamenii mei) veni bucuroasă să-mi confirme că ea mi le-a pus. Deasemeni îmi aduse şi o cravată — cadou din banii pe care-i dădusem — şi mă înştiinţă glumind, că ori de câte ori mă voi bucura de dânsa îmi va pretinde bani, pentru a-mi lua câte ceva.

— Fetiţo, dar tu cu ce ai să tăeşti? o mustrai cu afectat dulce interes. E vreun prinţ care te întreţine?...

— Asta nu te priveşte pe tine... şi te rog se nu-mi mai intinde vreudată un ban, ca se me simte insultată... Am se-ţi cumper eu cadou... din bani dela mine..,"

Va să zică, aici în mansarda cocotelor şi a nobililor pierduţi, înfrânsesem pe prinţ. Teribil succes, mă felicitam cu amară ironie dar, trebue să spun, şi cu destul amor propriu răscolit şi războinic. Mă grăbii să fac semn cu ochii în direcţia unde venea apartamentul lui Buzescu:

— Nu cumva o fi tocmai prinţul nostru, din fundul coridorului? insistai s'o descos, pentru a nu pierde această nimerită cotitură de conversaţie...

— O, ţi-ai ghesit, râse ea, dând înveselită din umeri.

— Aurica mi-a spus că eşti nebună după el...

— Auriche minte, ea se leşină după dânsul şi nu vine se-i spună...

— Şi el nu te bagă în seamă.

— El nu baghe în seamă la mine? Se spune eu: el nu baghe în seama pe ea... Asta s'o ştii dela mine! înclină ea de mai multe ori din cap, privindu-mă convingător...

— Mi se pare că vă lăudaţi amândouă.

— Eu n'am nevoe se laude... Eu sint plictisite până'n gât de prinţ aste serite la cap şi gonit de amante...!

— Gonit?! Ha, ha... ha.., Nu mai spune, l-a şi gonit...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/indr1933-1947

care amantă? Aha... aia din fotografie, te pomenești...

— O iubește ca nebun... dar ea nu vrea se vede la el... i dă dor de pomană, un ban colo, ca la chine...

Imi exprimai nedumerirea pentru această această atitudine: nu-l mai iubește și-i dă bani, —stimulând cu lipsa mea de înțelegere, cu hazul și cu contrazicerile mele pe Irma, să-mi lămurească această bizarerie, de care mă minunam din cale afară de exagerat. Și explicația Irmei fu din cele mai simple și mai firești: nenorocitul a fost iubit cândva de femeia frumoasă din fotografie. Pe urmă ea și-a găsit un bărbat foarte bogat, cu care s'a măritat, și pe el a început să-l uite.... totuși, pentrucă avea scrisori și fotografii dela ea, îl mai ajută din când în când, dar nu mai vrea să-l mai vadă...

— Cum, are și scrisori?

— Trebue se aibe... El o are la mune cu ceva, de trimete la el atâta bănet... Dar el e prepadit... o iubește ca nebun... și-i vine se-și zboare creerile de dorul seu...

Mai rămânea să-mi adaoge Irma pe ce temei, întocmise ea suita asta de deducții, care mi se părea foarte naturală, Numai punctul de plecare îl găseam încă obscur. Oare să-l fi iubit înainte de a se mărita și să-l fi trădat numai de dragul bogăției... oare ăsta să fi fost cuvântul insultător al fratelui ucis în duel?... Să fi scrâșnit la urechia domnului Georges Radu Șerban, că a fost preferat unui frate decăzut, pentru parale... Irma asta îmi făcea impresia, că se bazează pe o certitudine reală mai puternică decât orice sistem deductiv... Totuși nu mai insistai cu întrebările deocamdată, dimpotrivă dădui la dracu toate aceste basme care nu „ne" privesc și o strânsei cu ardoare la piept. Și nu fără cel mai sincer avânt. Unguroaica asta era o comoară de inteligență și bun simț; ea mă scutea de a mai face investigații în aripa cealaltă a coridorului, unde aveam impresia că istoria asta nici nu pătrunsese. Aici în dosul frunței nu prea înalte, dar drepte și catifelate, unde pielița fină era

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md=1933-1947

imprimată într'o parte de o vagă urmă de tăetură sau lovitură, trebue să sălăşluiască bobul de adevăr, care-mi va dărui înţelegerei mele, întregul fir al vieţei prinţului Preda. Imi comprimam deci nerăbdarea de a şti totul, încercând şi izbutind uneori să găsesc calităţi alese mângâerilor şi purtărei intime a Irmei. Alternând voluptatea cu glume şi istorisiri inventate de mine ad-hoc, pentru a readuce iar conversaţia asupra subiectului pe care-l alungasem din preocupările noastre cu atâta indiferenţă, mai putui obţine dela pasionata mea prietenă, unele amănunte complimentare asupra misteriosului personaj. Totuşi observam că Irma mi-ascunde cu grijă ceva, mai lămurit ocoleşte să-mi explice răspicat ce sens are mărturisirea ei dela început că e plictisită până'n gât de „prinţul ăsta sărit la cap şi gonit de amante". Nu e greu de sigur să trag eu o trăsură de unire: de dorul Albei, care l-a uitat, prinţul încearcă să-şi îngâne nefericirile sufleteşti cu această femee pierdută, cu pretenţii şi cu oarecare aparenţă de nobleţe.

Foarte bine, foarte bine. Dar tocmai pentrucă noul aspect al împrejurărei îmi surâde de minune—Alba nu se mai uită la dânsul, totuşi are nevoe de tăcerea lui—vreau certitudine deplină, nici cel mai mic punct de îndoială. Mai e şi un punct de zare care se închide pentru putinţele de realizare ale plănuirilor mele confuze încă, incomplect trasate în tumultul de neştiinţă şi nesiguranţă care mă domină: între cei doi nu mai are loc nici o întâlnire. Deci o posibilitate mai puţin de dominare a frumoasei stăpâne a visurilor mele. De multe ori doar, după dezastrul dosarului, am legănat în minte, am compus şi întregit ca pe un episod de roman or de dramă, momentele gradate ale întretăerei drumurilor noastre în preajma cuibului ei de fericire cu prinţul nefericit. Intr'adevăr: o trecere bruscă, bine socotită, desigur ca din întâmplare, pe dinaintea uşei care se deschide discret. Imi închipuiam chiar o misterioasă uşă, dând într'un apartament ferit, o garsonieră plasată cu meşteşug şi cu dublă ieşire, pe care trebuia s'o studiez bine (desigur a unui

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

prieten binevoitor, care o cedează din când în când, pentru două ceasuri pe săptămână amicului ruinat) sau însfârşit, o căsuţă retrasă cine ştie unde, după o perdea de boschete, de tei or de plopi. O vedeam din ce în ce mai clar, mai în potrivire cu circumstanţele momentului, pe donna Alba, înaintând înfiorată de aventură şi de pericolul eventualităţilor grave; evident, o închipuiam şi eu (şi asta mi-a plăcut mai ales din toată turuiala cu accent maghiar a Irmei) plictisită, obosită de aceactă aventură veche şi fără eşire, dar pe care o continuă din obişnuinţă şi din spirit de surdă revoltă pentru autocratismul domnului Georges Radu Şerban. Şi exact în clipele înfrigurate ale iscodirilor înconjurătăţei, iată-mă şi pe mine, privind-o mirat şi salutând-o cu jenă, preschimbată repede în râs încurajator şi complice. Une-ori mai complic grotesc şi eftin scena turburătoare: o doresc această surprindere în tovărăşia amantului sau — or cât îmi repugnă şi mă revoltă această închipuire — pentru eficacitatea manevrei, în plin sărut de despărţire de amantul eminescian, desfigurat total de amor şi de satisfacţie împlinită...

Aci reflecţii grele şi supărătoare mă inundă: raţiunea nu vrea s'o vadă pe domniţa Alba micşorată, de această apropiere rânced şi ridicolă, de gust şi fason perimat. Dar chiar fără s'o întâlnesc real îndată după acea, numai închipuind-o în înfăţişarea matinală, cu care m'a întâmpinat pe când îşi conducea prietena,—şi ea se îndreaptă îndată maestoasă în puterea minţei mele, regină de drept divin şi etern, chiar dacă aş descoperi-o aici, într'una din odăile mansardei acesteia, vânzându-se cu chibzuită tocmeală, trăind voit şi pervers aventura nocturnă a anticei Messalina.

Abia acum, în braţele cocotei acesteia, care mi-a adus şi dela care mai aştept revelaţii, (şi poate un concurs şi mai activ, mai practic, pe care numai îl bănuesc) care respiră în somn adânc dinaintea gurei mele şi-mi înăbuşă propria mea respiraţia cu adierile stătute ale urmelor de parfumuri violente, simt cât de adânc e îmbibat

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

sufletul meu de emanaţiile telepatice ale domniţei Alba. O simt întreagă în mine, în mâinile mele curge sângele ei şi mângâindu-i căldura ca să mă îmbăt mai bine, de curgerea lui, dau de rotunjimea albă sidefie a braţelor sale. Ea este toată în mine ca o otravă plăcută, care a crescut nesimţit după lenta-i inoculare şi acum mă paralizează în neaşteptate momente pentru durate mai lungi, or mai scurte, dar cu intensitate şi cu exclusivitate de crud şi nimicitor acces: numai că eu aştept fericit această amorţire divină, o invoc şi o sorb şi mă dăruesc ei, cu voluptatea şi înfiorarea candidă a celui ce-şi svârle singur sufletul şi carnea beţiilor mistice sau reci.

Trebue să fie a mea domna Alba, căci nu fără alt scop, a trecut pe dinainte-mi acum şapte ani, când pregăteam de sârg examene întârziate, desigur tot pentru ea, necunoscuta. Ea a trecut, ca să-mi spună cu râsul ei mut, că pentru ea şi pentru viaţa ei va fi toată truda vieţei mele...

Dela Irma n'am mai putut să smulg mai mult deocamdată; pare să se ferească biata fată, să-mi dea relaţii mai cuprinzătoare asupra întâlnirilor sau convorbirilor ei cu prinţul Preda. Acum observ bine, insistenţele mele, or cât de voalate, ea le interpretează drept un fel de geloasă curiositate din parte-mi, ceia ce o face să fie mai prevăzătoare în cuvânt. Şi nu insist: patima mea care s'a desvoltat atât de reţinut, atât de comprimat, cu atâtea menajamente din parte-mi, aşa cum trebue să umbli cu periculoasele preparate de laborator, cum acumulezi gazele inflamabile, gata de dezastru la cea mai neînsemnată mişcare greşită,—e prea lucidă ca să mai mă precipite vre-o nerăbdare, să mă facă să trezesc bănueli o persistenţă inutilă. Nici cele mai mici, mai infime bănueli nu trebue să trezesc.

Mai ales acum când Alba e întreagă în mine, când gândul meu o pipăie clar, lucid, aşa cum aş pipăi tablia

Muzeul Digital al Romanului Românesc

asta de pat, așa cum pipăi femeea asta care doarme lângă mine, cum o pipăi din ce în ce mai apăsat, mai sălbatec, pentru a o trezi, pentru a o simți și mai aproape de mine, a o simți în mine, căci ea e domnița Alba dincoace de pleoapele mele închise cu strășnicie. Până în clipele acestea n'aș fi putut defini atât de clar, atât de decupat, atât de categoric picătura cărui elixir căzuse în sufletul meu din ochii ei a căror culoare nici acum n'o cunosc: dorință, încăpățânare, ambiție, îndârjire, umilință care se cere înfrântă, năucire... Dar acum văd limpede, citesc limpede: viața mea nu are sens fără doamna Alba. Și'n vreme ce liberez pe Irma somnului ei adânc, mă rostogolesc alături și mi se pare că mă cufând în moliciunea asudată a patului ca într'o bae de noroi la meschinul gând ce mi-a năzărit hidos, al surprinderei ignobile, cu consens de răsplătire pentru complicitate, Dumnezeule mare! al acestei fotografii — ultima ratio — sustrase unui decăzut (în caz când Irma are dreptate că întâlnirile lor au încetat) și purtate pe dinaintea ochilor vinovați de departe, ca o invitație pentru cea mai sordidă negociere.

Și iarăși donchișotescul vis pierdut al procesului formidabil mă umilește din înălțimea inaccesibilă și candidă a purității lui de zăpadă pe vârf de munte, a eleganței lui atât de rare, atât de îndrăznețe, atât de îndepărtate de noaptea asta de insomnie, de mansarda asta cu prinți și artiști rataţi, cu cocote și josnice gânduri de cambriolaj.

De mansarda asta sordidă, în care însuși minunatul meu vis alb, îmi poruncește totuși irevocabil să rămân.

La o întreprindere de mâna întâi, un comis voiajor de mâna întâi! Ast-fel trebue să gândească conlocatarele mansardei, considerând lungile mele evadări, în timpul cărora pot să-mi văd de afacerile mele, să locuesc în garsoniera mea propriu zisă din parcul Filipescu, să primesc pe Voicuța acolo și să par dincoace tocmai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md/1933-1947

pentru atâtea absenţe un funcţionar muncitor şi conştiincios înhămat la o mare şi serioasă treabă. In privinţa asta n'am nici o grijă: toate fetele mă laudă cu madam Matilda în cap. Dar îmi rămâne o singură şi cea mai serioasă îngrijorare: opinia prinţului Preda. Am băgat de seamă din rarele noastre încrucişări pe coridor că alteţa sa a luat cunoştiinţă de prezenţa mea aici şi ca atare, de existenţa mea pe pământ. Intrebarea care mă munceşte este aceasta: nu cumva însă ştia el de aceiaşi existenţă, ceva mai înainte de prezenţa-mi curioasă sub acest acoperiş? Intr'adevăr, un adorator al soţiei maestrului meu, nu a avut el cumva curiositatea să afle cam ce fel de indivizi se găsesc în apropierea iubitei lui? Ce invitaţi păşesc prea des în casa ei, ce secretari şi comişi lucrează în biroul bărbatului său? Din atitudinea la început perfect indiferentă a prinţului Preda, mai apoi din uşoara bunăvoinţă ce-mi trimetea de sub mustaţa-i tristă, de câte ori ne întâlneam pe sală, însfârşit din satisfacţia deosebită ce i-o produse primul meu salut, pe care-mi luai inima în dinţi să i-l fac,—fără să ne fi prezentat nimeni,—în amurgul coridorului, observai că prinţul meu, nu mai e în curent de mult (sau poate nu l'a interesat nici odată), cu personalul de birou al soţului iubitei sale. Era singura concluzie cu putiinţă de tras din purtarea lui drăguţă şi totuşi încă rezervată, distantă faţă de mine; afară numai dacă nu aveam a face cu un actor de mâna întâia, care a simţit repede primejdia şi aşteaptă cu linişte şi încredere, ca agentul fostei sale iubite—cum în cazul acesta ar trebui să mă socotească—să încerce primul asalt pentru cucerirea, să zicem bunăoară, a fotografiei din părete. Dar şi după ce-mi luai a doua oară inima în dinţi şi mă prezentai singur extrem de politicos şi deferent, făcându-i un larg compliment şi cerându-mi scuze că-mi iau din proprie iniţiativă o astfel de îndrăzneală, el nu se arătă surprins de loc, ba dimpotrivă îmi păru extrem de măgulit de gestul meu; încă şi mai mult, făcându-mi iarăşi de vorbă cu madam Matilda, tocmai când era ocupată cu aranjamentul apartamentului princiar, văzui că fotografia Albei rămăsese neturburată la locul ei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Intr'o noapte, era târziu şi Irma nu mă lăsa să dorm, auzirăm un ciocănit discret la uşă. Era la mine, era la Irma?—(uşa ei se afla cam în faţa alei mele ceva, ceva mai la stânga)—nu aş fi putut spune. Cu degetul la buze Irma îmi făcu semn de tăcere, zâmbi apoi, vroi să-mi şoptească cine ştie ce, dar renunţă. Şi mă privi posnaş şi oare cum nesigur, puţin îngrijorată. Ceva mai târziu apoi, pe când eram pradă înlănţuirilor ei sălbatice şi a tuturor interjecţiunilor din vocabularul unguresc, aceiaşi bătae discretă îşi făcu loc în urechile mele. Când criza conteni, auzirăm distinct în noapte ciocănitul de astă dată din ce în ce mai tare şi mă putui orienta uşor asupra uşei în care răsuna. Se auzea lămurit, când se întrerupeau ciocăniturile: *„Irma!... Irma... Comtesse Irma... c'est moi... Preda...*

Irma zâmbea la mine făcându-mi necontenit semnul discreţiei. Nu eram luminaţi decât de becul de pe măsuţa de noapte, pe care-l acoperisem într'un ziar mototolit, pentru a-i micşora puterea. Pe sub uşa mea nu se putea aşa dar vedea nici o dungă de lumină, ca să turbure pe prinţ din chemarea lui, care mi se păru tremurătoare şi patetică...

— *Irma, mon ange... ouvre... c'est moi... viens... viens... ma chèrie... ma très douce...*

Şi bătea iarăşi repede şi îndesat. In cele din urmă zgâlţâi şi mânerul şi-i auzirăm pasul târşindu-se pe podeaua sălei.

— E beat? întrebai în şoaptă.

— Puţin. Nu se îmbate nici odate de tot. Inse me chiame în fie care noapte, când se face dor de ea... me strânge prea tare... şi mai mult decât me strânge... me serute...

Am izbutit apoi să smulg vorbă cu vorbă, Irmei, toate amănuntele scenelor ei de dragoste cu prinţul. N'o strigă pe numele celeilalte şi nici nu se uită la portretul ei, în momentele acelea. Are grijă dealtminteri să stingă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

lumina şi tot timpul nu vorbeşte decât franţuzeşte, grai din care Irma nu pricepe decât câteva cuvinte. Lucrul se petrece mai la cinci-şase nopţi. Dar niciodată nu e lipsit de delicateţe: dimpotrivă dovedeşte un exces de galanterie, de fineţe intimă, a cărei amintire face pe Irma, probabil pentru a-mi produce plăcere, să râdă desgustată, deşi, văd bine, ochii ei nu par câtuşi de puţin înfricoşaţi, nici măcar uluiţi de procedeele lui. Irma, pe care o vrea totdeauna goală de sus până jos, mărturiseşte în cele din urmă că se complăcea în rafinamentele lui mai mult platonice, în care sărutul juca rolul principal. Dar este o margine în toate şi ea îl părăsea de cele mai multe ori, în apropierea dimineţei, îngrozitor de turburată, deşi amuzată şi încântată. Imi declară însă, că preferă iubirea unui tânăr vlăjgan ca mine, sănătoasă şi liniştitoare, chinurilor erotice a unor astfel de degeneraţi, bolnăvicioşi şi libidinoşi.

— O ştiu... l'aş da lui Auriche cu placere... dar nu vrea să aude de ea...

Nu-mi venia să râd de loc de transporturile nocturne ale prinţului Preda, deşi acum aveam la rându-mi certitudinea absolută că între el şi domniţa Alba nu mai există de mult — dacă nu, în orice caz, la distanţe extrem de largi — întâlniri intime. Revederea acea din grădină cu consimţimântul şi aproape supravegherea mamei mă întăreşte şi mai mult în supoziţiile mele, deşi amestecul doamnei Esmaralda mi se pare încă extrem de curios şi-mi deschide porţile unor noui şi grele nedumeriri.

Nu râd de loc de sărmanul prinţ decăzut şi degenerat, pentrucă ar fi să râd de mine; iată-mă aci în acest loc care mă degradează, în acest pat în care mă dau cu împrumut unei prostituate, pentru a o găsi pe ea acolo sus, deasupra, dincolo de toate gândurile şi acţiunile mele. Fără de ea ce-ar însemna toate aceste gânduri şi acţiuni, ce rost ar putea avea ele, în tinereţea mea singuratecă, pe care altfel o întrezăresc îngrozitor de tristă. Voicuţa, Lilica, fructe pe care le culegi îndată, numai

Muzeul Digital al Romanului Românesc

doar să întinzi mâna. Ş'apoi unde mai găseşti frumuseţea Albei, această supremă frumuseţe, în ordinea pretinsă de comandamentele sufletului meu? Frumuseţe scumpă şi avară, pentrucă inaccesibilă şi încă indefinisabilă. Ea rămâne necontenit pe linia vieţei mele, monarh absolut la capătul tuturor ţelurilor şi actelor ce săvârşesc, necondiţionată de amăgirea misterului, căci cu fiecare pas înainte, cu fiecare voal căzut, cu fiecare nouă aparenţă, ea se înfrânge pe ea însuşi, se înalţă tot mai fermecătoare, peste strâmtul sau largul orizont al inteligenţei mele. Ea e pentru mine un pretext de luptă, şi asta e totul, aşa cum nelămuritul zărilor şi otrava lecturilor mi-a fost pretext de goană şi pribegie în adolescenţă. Svârlit înapoi de refluxul cenuşiu şi imens al războiului, spuneţi dacă în zilele astea sure, când toţi zeii au căzut din cer, păstrarea unuia singur, care poate n'are decât acest unic atribut, exterior dacă vreţi, dar tot al dumnezeirei: frumuseţea, — spuneţi dacă păstrarea asta, căutarea asta de raze în oceanul tern, nu-i o îndrăzneală şi o frumuseţe. Tot o frumuseţe.

Suntem doar trei inşi în vuetul enorm al secolului, care ne zbatem pentru idolul acestei religii atât de restrânse şi de delicioase. Incolo nu ştie nimeni nimic, din larga lumea asta, care începe acum să huruie pe străzi, odată cu înalbăstrirea ferestrelor de mansardă. Acolo, în fund, nemernicul afurisit şi izgonit din raiul, pe care şi-l evocă înălţându-şi falşi idoli; atotputernicul care locueşte astăzi cerul şi păzeşte la poartă-i cu paloş de flăcări; şi păcătosul pe care-l auziţi destăinuindu-şi păcatele şi tărându-se prin noroaiele cele mai abjecte, pentru a se învrednici cel mai de pe urmă de minunea extremei frumuseţi.

Trei credincioşi, trei fanatici, trei fraţi de soartă şi de durere, cari ne vom întredevora în curând sub măreţia cerului, sub privirile sfinte ale zeului, pe care-l dorim exclusiv.

Incolo nimeni nu ştie nimic de noi, iar ei doi, nici măcar de mine.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

Pe sala, în care un bec orb şi uzat abia mai luminează la doi paşi şi unde abia la ora asta a început cu adevărat domnia somnului, se aude un târşet dinainte înfrânt şi umilit, un ciocănit trist şi înfricoşat: *Irma... comtesse Irma... chère comtesse... chère petite....*

Iar Irma zace răsturnată alături de mine în somn profund şi mut, desvelită aproape toată, cu un braţ apărându-şi sânul stâng, cu altul căzut peste dunga patului, cu albeaţa goliciunei pătată indecent de umbrele tari ale încheeturilor.

— *Viens, o ma beauté viens, mou ange, mon bonheur... mon unique.....*

Glasul a crescut mai lăcrămos şi mai umilit decât poate fi cu putiinţă. Iar eu râd liniştit şi fericit, sigur de acest simulacru de lemn, pe care l-aş ceda bucuros prinţului izgonit de adevăratul idol. Şi'n învigurarea albă a dimineţei de vară trasez primele linii hotărâte ale meschinului meu plan de acţiune.

Dacă la început nu i-o fi părut curios Voicuţei interesul pe care-l arătam informărilor ce-mi da despre Alba, e fără îndoială cât se poate de firesc. Orice secretar de avocat e în drept să se intereseze de familia patronului său; şi-apoi un brav elev al maestrului Georges Radu Şerban ştia doar să pună o întrebare, fără a trezi o cât de îndepărtată suspiciune. Afară de asta aveam grijă ori când, în conversaţiunile noastre, s'o întreb cu un interes şi mai mare, despre familia ei, despre Smărăndiţa şi tipul ei, despre ea însăşi, despre progresele făcute cu revista teatrală, plănuită la „Ruşi" şi pe care o şi scriseseră autorii solicitaţi. Acum se împărţiseră chiar rolurile şi începeau repetiţiile. După îndemnul meu, Voicuţa primise şi ea să joace: făcea întâi pe-un înger mic şi cuvios, pe care vremurile noi, întoarse la păgânism îl prefac în amoraş obrasnic, şi-apoi, în alte tablouri, pe-o fetiţă de şcoală, care dă relaţii naive despre cursurile ce urmează—încât, din jocul meşteşugit al cu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

vintelor şi-al locului răspunsurilor, să răsară întorsături hazoase şi aluzii necuvincioase. Voicuţa era amuzată de rolurile ei, tocmai pentrucă vedea că eu mă amuz la rându-mi, mai ales că replicele, ce trebuia să dea, nu erau lipsite de sare şi meşteşug. Şi asta motiva îndeajuns îndemnurile mele de a se dedica mai amplu şi mai adânc studiului lor şi ambiţiei de a se înfăţişa o bună artistă, deşi conveneam amândoi că în fond totul nu-i decât o copilărie şi textul, ce trebuia să înveţe, o ridiculă meschinărie. Îmi plăcea că aceste rezerve ţinea să le readucă adesea în convorbire însăşi Voicuţa, care se complăcea însă de minune în noua ei preocupare; tocmai pentru a atenua impresia acestui zel în ochii mei, ea vroia desigur să-mi ateste şi mai în glumă şi mai în serios că nu pune nici un preţ pe această simplă distracţie, ca oricare alta.

Dar tocmai această nepăsare, afectată şi totuşi desmiţită la fiecare moment de fapte, dovedea fragilitatea sufletului Voicuţei, inconsistenţa lui, lipsa lui de interes substanţial pentru orişice pe lume. Singura ei grijă pe care şi-o trăda cu voe or fără de voe la fiecare moment, de a părea că n'o surprinde nimic, că n'o poate încânta decât superficial nimic, exerciţiu pe care şi-l însuşise până la falsificarea propriului său suflet, dovedea golul spăimântător din lăuntrul acestui bibelou, pe care altfel, nu l'aş lăsa aşa uşor din braţe. Voicuţa vroia aşa dar să-mi arăte că la fel cu Smărăndiţa şi cu celelalte prietene ale ei e o blazată şi o hipercivilizată; nu face caz de cultura ei, pentrucă, asemeni ţine morţiş, de pedanterie să nu fie acuzată. Însă dacă doreşti să cunoşti gradul ei de cultură, n'ai decât să apeşi pe-un buton: atunci ea va începe să turue orice te interesează din literatura franceză, germană, engleză şi chiar română, precum şi tot ce e îndeobşte cunoscut din literaturile celelalte, va începe să turue despre orice temă din filosofie, pe care a urmat-o la facultate, luându-şi licenţa cu bile albe şi distincţie; însă se va da bătută, chiar fără so întrebi, în privinţa limbilor vechi, care o plictiseau, matematicei, „pe care n'a înţeles-o niciodată şi a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md/1933-1947

învățat-o papagalicește, deși a avut note mari la ea" și însfârșit teologiei, pe care o adăogă în chip de haz. Știam deasemenea că ea cetea mult și era atât de satisfăcută de bagajul cunoștiințelor ei, încât licărul acela de bucurie, care-i umplea ochiul, când abordai o temă de discuție ce-i era familiară, — de exemplu dacă aduceai vorba despre Proust, despre Paul Valéry, despre predilecțiile invertite ale lui Rimbaud sau despre Montaigne, de *omne re scibili* din domeniile pe care ți le indica la început — cu cât o dovedea mai informată și mai mulțumită de sine, cu atât o făcea să-mi pară mai mărginită. Discuția odată terminată, ea se prefăcea în copilă dulce, afecta pe mititica scumpă, ce vrea să fie râsgâiată și găsea că teribilul, după intenția ei, contrast între omniștiința ei și între nevoia de copilărie, de zbenguială, de alintare, de gungureală de copil, care se uită la tine cu ochi bulbucați de frica pedepsei, e tot ce poate fi mai original și mai cuceritor. Se da peste cap pe divanul meu, lăsând să-i cadă rochița și așa destul de scurtă — era pe vremea rochiilor scurte — descoperindu-și astfel linia perfectă a piciorușelor și mătasea neagră a pantalonașilor bufanți, în care ciorapii lucioși, pentru ea mult prea lungi, se înfigeau modulând pulpele și începutul coapselor, ca la pajii regilor de demult. Asta se întâmpla desigur după alte zbengueli mai mărunte, pe care Voicuța le făcea pe covor și printre fotolii, făcea pe cățelușul care mârâe, sărea de pe scaune, făcea gimnastică, iar când în ardoarea mișcărilor, ca într'un fel de uitare a locului unde se afla, își desvelea astfel dedesupturile mătăsoase, — se roșea toată, își ascundea fața în palme, privind cu aceiași ochi atât de drăgălaș bulbucați prin gratiile degetelor desfăcute, pentru a controla, evident, cu acelaș aer copilăresc, impresia, pe care nu îndrăsneala gestului, ci noutatea priveliștii putuse s'o pricinuiască. Odată veni cu o carte împachetată proaspăt dela librărie. Pentrucă intenționat întârziam s'o întreb ce are acolo, deși așezase pachetul ostentativ pe colțul biroului (eram sigur că vrea să mă dea gata cu cine știe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
cv.statransilvania.ro/mdr1933-1947

ce nume abracadabrant) nu se putu să nu-mi destăinuiască din proprie iniţiativă:

— Nu ştii ce şi-a cumpărat fetiţa aici?

Ridicai ignorant din umeri.

Desfăcu învelişul şi-mi plimbă de dinaintea ochilor o carte pentru copii, de curând apărută. Şi mă asigură că dela un timp s'a dedat cu desăvârşire lecturilor pentru copii, singurele care o mai amuză şi-i împrospătează sufletul.

Destăinuirea poate că ar fi fost interesantă dacă nu ar fi fost făcută cu această nevinovată miză în scenă.

Mă arătai foarte minunat de noua ei dispoziţie sufletească şi mă declarai în deplin acord cu seceta de veritabilă literatură din ultima vreme. Insă pentru a ocoli eventualitatea vre-unor considerente de mai lungă durată şi perspectiva unui eventual comerţ de volume puero-literare, schimbai vorba, informându-mă de progresele partenerilor ei la repetiţiile revistei. Imi povesti şi despre cei prieteni şi despre cei numai cunoscuţi. Admiraţia ei mergea mai ales spre domnişoara Scumpa Caragea, al cărui talent, îmi afirma categoric, e deasupra oricărei aşteptări. Mai ales naturaleţea jocului, în atât de variate faţete, — pentrucă ea deţine cele mai multe şi mai importante roluri, — este într'adevăr uimitoare.

— Dacă e cu adevărat descendenta domniţei Ralu, îmi dădui cu părerea, lucrul e cât se poate de firesc.

Dar Voicuţa nu ştiu să-mi precizeze din care Caragea descindea această Scumpă. Pentrucă ne găseam totuşi la capitolul beizadelelor, o întrebai într'o doară dacă n'au oferit vre-un rol şi Albei Ypsilant. Fu pentru prima oară acum, când observai o uşoară contractare între sprâncenele Voicuţei.

Precum e limpede de bănuit, principala legătură care mă ţinuse atât de strâns de fata aceasta mică, era tocmai putiinţa de a-mi sătura, prin ea, curiozitatea pentru o mie şi unul de lucruri, privind pe cea care mă inte-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

resa mai mult decât orice pe lume. Voicuța avusese câmp larg să creadă și să rostească despre doamna Radu Șerban tot ce putea să-i treacă prin minte. N'o contraziceam de loc și nu-mi dam nici un fel de părere, chiar atunci când vedeam clar țâșnind exagerările și fierbând, or cât de voalat, eterna invidie femeiască. Eu nu făceam decât să ațât tăciunii, când focul vorbirei amenința să se stingă. Astfel putusem afla de dubla „grandomonie" a doamnei Alba, adică de „exagerata" părere ce-o avea atât despre obârșia, cât și despre frumusețe ei, de „aerele" ei de filantroapă cu care vrea să „epateze", de „sărăcia" din care a scos-o soțul ei, de „frica nebună" de a nu-i displace printr'un fel sau altul și a se trezi într'o bună dimineață, deposedată de palat, de bijuterii, de automobile și de toate „fumurile" ei de mare doamnă, în sfârșit de groaza și mai mare a doamnei Esmaralda, ca fica ei să nu se aventureze în cine știe ce greșală, care ar fi trimis-o cu toată familia (familia era: mama și vărul) pe stradă. Dela Voicuța aflai că doamna Alba, primise în dar dela soțui ei casa din București și una din moșii, dar că donația fiind între soți, ea putea fi oricând revocată (recunoscui aci competința juridică a lui Radu).

Ea îmi aduse chiar câteva lumini mai mult asupra caracterului lui Georges Radu Șerban, care știa și ea, în viața conjugală se purta într'adevăr ca un tiran, desigur cu mânuși, dar tiran. Voința lui era lege pentru toți ai casei și mai mult sub influența mamei ei, doamna Alba, trebuise să se supună, pentru a-și salva situația. Afară de asta, în toate familiile mai în contact cu casa maestrului, se credea că acesta se dedicase și mai amplu, după căsătorie, avocaturei tocmai pentru a pune capăt călătoriilor ei și ambiției de a-și etala în străinătate frumusețea, bogăția și aerele. Adică exact ceia ce-mi șoptise și Raoul. In câteva cuvinte, ea conchidea apoi, că toată mândria nemăsurată a doamnei Alba se năruia lamentabil la picioarele soțului ei, acceptând fie sub îndemn, fie pentrucă se obișnuise astfel, trista stare de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1933-1947

roabă, de dragul câtorva bijuterii şi de groaza sărăciei. Or asta nu dovedea câtuş de puţin un suflet princiar, căci tot orgoliul ei demăsurat devenea astfel caduc şi ridicol...

— Poate că-şi iubeşte soţul? mă interesai cu groază.

— Da.., foarte mult... între ei e o diferenţă de douăzeci de ani... Desigur, contează că va „crăpa" înaintea ei şi atunci donaţia, redevine valabilă. Asta i-e toată iubirea ...însă se înşeală în aceste roze speranţe... prinţul Georges se ţine prea bine şi duce o viaţă prea restrânsă, ca visul să i se poată realiza, n'avea grijă. Pe urma, când va ajunge de 50 de ani, ce o să mai folosească donaţia, ambiţiilor ei... o să fie o păcăleală, de-o să râdă şi ea singură muşcându-şi mâinile de necaz.

Când vrea să fie crudă, Voicuţa ştia să te înfioare cu răutatea ei, tocmai pentru că era aşa mică şi ochii îi luceau atât de tare, par'că vibra de ură tot corpul ei într'atât de mic că alt sentiment nu mai avea loc să precumpănească; din lipsă de spaţiu, sentimentele se manifestau pe rând în acest trupuşor frumos. De acea eu nu puteam conveni că logica ei este adevărată până'n adâncul tuturor consecinţelor. Premizele sunt certe : domnul Georges Radu Şerban îşi tiranizează într'un fel soţia, adică n'o lasă în voia fanteziilor ei de femeie frumoasă şi dorurilor ei de ducă; punctul acesta pare a fi adevărat şi-mi convine de minune, îmi place. Dar ea nu se hotărăşte încă să se scuture de robie, nu din cauza diamantelor, a moşiei şi a aerelor de grande dame, ci pentrucă nu se poate hotărî în deajuns. Voicuţa a mai atins şi un alt punct, care-mi convine iarăşi nespus şi e confirmat de-un fapt, indubitabil, la care am fost martor şi al cărui rost adevărat abia acum începe să-mi apară. Alături de ea e bătrâna doamnă Esmaralda, care poate cu adevărat să fie obsedată de groaza mizeriilor de tot felul ce pândesc din umbră şi care chinue în aste vremuri vitrege, pe atâţi urmaşi ai stăpânilor trecutului,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1933-1947

pe atâți moștenitori de nume și de sânge ilustru. Ea într'adevăr trebue să fie prea atentă la mișcările fiicei sale, ea nu se sfiește s'o însoțească supraveghind-o de departe, chiar la un rendez-vous, după toate aparențele de adio, al fiicei sale, ea trebue să joace un rol covârșitor în nefericirea sentimentală din ultimul timp al bietului prince Preda din mansarda madam Matildei.

Dar întrebarea care începe să se zbată acum în mine și să mă frământe cu putere, este: dacă nu îndemn contrar, ar veni tot așa de persistent dintr'o direcție opusă doamna Alba nu s'ar găsi oare într'o prea sensibilă cumpănă? Hm, iată ceva care merită multă meditație: în orice caz acest îndemn contrar n'ar avea de luptat numai cu bătrâna mama și cu un copios act de donație, a cărui validitate, atârnă ca un fir de păr deasupra faptelor ei. Dar peste actul acesta și peste bijuterii, amintirea unei anume priviri a ochilor ei, ca și acea aplecare înfruntătoare a capului pe spate, mă face să trec îndată. Voicuța a mai enumărat: aere de grande dame, dar rostind astfel ea așează în sens pejorativ punctul pe adevăratul i în această ordine de lucruri. Așa cum am văzut-o pe Alba în realitate și așa cum gândul meu o vede neîntrerupt înțeleg de minune că stăpânul ei nu e acest tiran de Georges Radu Șerban, pe care, din datele mele știu că nu-l iubește și nu l-a iubit nici odată, ci unul căruia i se dă cu toată ardoarea, cu tot sufletul, cu tot corpul: aristocraticul, sensul, înclinarea spre aristocratic *son penchant pour*. Ea nu poate concepe altfel trecerea ei prin viață, căderea materială i se pare un atentat la dreptul ei de a străluci, i se pare un ultragiu al frumuseței ei desăvârșite, deposedarea acestei frumuseți de podoabele pietrelor strălucitoare și mai ales de podoaba cea mai de seamă: posibilitatea de a împrăștia în clipa, în care ar fi dorit, binefacerile de care poate dispune.

Voicuța traduce toate astea prin cele mai materiale expresii cu putință, dar eu știu ce trebue să aleg din ispoziția ei de a bârfi. Se poate să mă și înșel, înd

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1933-1947

această privință: oricum însă, am impresia limpede că Voicuța nu găsește în lăuntrul ei nici un sâmbure de neliniște or de îndoială, care ar pune-o în încurcătură înaintea întrebărilor și atacurilor vieței. La ea totul e drept și fără complicații: îi place or nu-i place ceva. Considerente laterale care să se interpună în calea voinței ei, constituind adevărate piedici cu totul și cu totul de neînvins, așa ceva nu există pentru înfiorător de marii ei ochi pe fața mignonă. Și totuși, în cinstea ochilor ăstora, s'ar fi cuvenit mai multe posibilități de crâncenă ezitare, de luptă cu sine însăși. Aș fi dorit-o o fiică de comunist intransigent, bună-oară, ea însăși o înverșunată adeptă a teoriilor roșii. Acaparat în întregime de lanțurile vieței burgheze în care observ că-mi merge convenabil, ba chiar peste așteptări, aș fi contrazis concepțiile ei, cu ardoarea avocătească a celei mai calde convingeri, deși n'am stat nici odată să mă întreb serios, nici când făceam pe hamalul la Brăila, care sistem social ar putea fi mai suportabil. Pe vremea acea e drept că frecuentam unele cercuri socialiste, dar numai curiositatea mă ducea acolo și par'că în răsvrătirea frenetică a oamenilor acelora, în scrâșnetele lor de revoltă și'n poticnirea raționamentelor lor (erau unii adorabili în ignoranța lor și'n stângăcia aproape bufă, cu care conduceau greoiul car al logicei retorice) mă simțeam mai la îndemână eu, fugarul fără motiv, vagabondul de amorul artei. Pasiunea m'a atras sub toate formele ei de manifestare și oamenii aceia, unii extraordinar de inteligenți, deși orbiți de credință, alții mai nevoiași la cap (cea mai cumplită inegalitate, cea mai țipătoare nedreptate cu distribuirea calităților naturale, a inteligenței și a meritelor, acolo am văzut-o), dar însuflețiți de aceași patimă fără zăgaz, clocot enorm de cascadă, mă țineau par'că magnetizat sub luciul straniu al urei și dorului lor de răzbunare.

Dacă acum însă, ferit de cuirasa maturității și de lama rece a unei lucidități sceptice, care uneori mă nemulțumește or chiar mă agasează literalmente, aș putea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947/

rezista tenace oricărei tentații ideologico-sentimentale, fie ea plasată în stânga, în dreapta or la mijloc, cu siguranță însă că aș ocupa bucuros o poziție extremă și diametral opusă, când aș găsi o fată ca Voicuța, așezată din timp și nu din diletantism de bună seamă, în poziția adversă. Jocul contrastelor și al contrariilor e tot ce mă amuză mai mult, mă covârșește, mă înfioară și mă asmute—și sunt nespus de fericit că domnița Alba ocupă real și mai cu seamă sufletește un turn de fildeș închis muritorilor de rând, la umărul cărora tocmai pentru asta mă simt nespus de mulțumit, în aceste momente de mare tensiune a vieței mele, că mă găsesc.

În schimb Voicuța știe să anihileze, împreunând elemente care se anulează reciproc, orice diferențe, care ar constitui vreo stavilă satisfacerei gusturilor ei de moment. Împrejurarea face ca ea să nu fie numaidecât o Ypsilant, o Basarab, sau mai știu ce alt mare nume. Dar chiar de-ar fi astfel, îi citesc prin transparența gândurilor, că diferența dintre noi n'ar deschide neapărat în lăuntru-i un teatru de luptă; dimpotrivă, dacă acel care-ar întâmpina-o cu omagiile lui i-ar fi pe plac, poarta sufletului ei s'ar deschide dela sine, indiferent de punctul de plecare al noului venit sau de ce-ar putea clocoti sub crusta aparenței sale.

E pentru prima oară așa dar, când Voicuța, lasă să-i scape această contractare a frunței, pentru că numele doamnei Alba a căzut iar între noi. Și cum țiu să-l port din nou dealungul convorbirei noastre, pe care ea se silește s'o păstreze într'una tot în jurul revistei teatrale, observ că numai e nici o înșelare. Voicuța e pur și simplu scandalizată de această doamnă, pe care știu bine, o visitează din când în când cu mare deferență și se mândrește că are acces la ziua ei de primire. Iată, nu se lasă nici acum, până nu-mi repetă cu un aer de degajare care mă înveselește, că adesea e „nevoită" să-i calce, din motive „familiare" pragul și să-i suporte săp-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndr/1933-1947

tămânal „fasoanele și prezumțiozitățile". Și pentrucă-mi ghicește necontenit zâmbetul, pe care nu știu cum să-l ascund mai bine sub mina mea cea mai serioasă cu putință (poate tocmai mina asta mă demască) ea se irită din ce în ce mai mult, mușcă și zgârie și izbucnește într'o adevărată furie, când încerc s'o contrazic. N'am mai văzut o nici odată pe Voicuța pradă unui astfel de acces, n'am văzut-o nici odată pradă oricărui fel de acces. Sub forma asta ea mă atrage nespus, și pieptul mic, dar plin și semeț, își modelează sub impetuozitatea zbuciumului și mai precis și mai enervant dublul amănunt al rotundelor lui accidente.

Și iar mi-aduc aminte, o întrebare care-mi răsare une-ori, dimineața, în căldura patului, când încă nu sunt deplin trezit de lumina dintâi a zilei: cum se face că Voicuța vine și pleacă de la a nu știu cât-a visită în apartamentul meu, așa cum a venit și a plecat la întâia? Teama unei complicații în plus pe care la început am dorit-o, dar pe care pe urmă am evitat-o, mi-a servit de răspuns desigur; dar totdeauna mi s'a părut incomplect, nesatisfăcător acest răspuns. Acum văd însă că a fost și stupid.

Mă apuc deci să zâmbesc dulce Voicuței și sunt gata s'o asigur că am vrut s'o necăjesc. Dar cum am început această demonstrație, văd că n'am izbutit altceva decât să torn și mai mult gaz peste foc. Mă apropii tremurând de ea și încerc s'o mângâi, însă mă respinge cu furie, îmi aruncă mustrări grele, își ia bascul și se duce să și-l așeze în fața oglinzei. Dar cum se vede plânsă, cu ochii înroșiți îl trântește de pământ, izbucnește de-abinelea în lăcrămi și se repede la divan, pe care se asvârle cu o vigoare neașteptată, făcându-l să se lase și să se ridice în repezi și adânci amplitudini de parcă ar fi cântărit întreit. Mă așez lângă dânsa pe covor și o mângâi, șoptindu-i cuvinte de împăcare, amestecate subtil cu declarațiuni de admirație. Cu tot zbuciumul ce o agită în mișcări ritmice, la care participă dintr'o dată întregul ei corp, văd bine că mă ascultă. Pe urmă suspinele se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947/

răresc și mâna mea îi mângâe fruntea și părul... pentru a mă trezi pe nesimțite atingându-i umărul și brațul. Voicuța a încetat să suspine și nu mai face nici o mișcare; par'că ar aștepta ceva. Par'că ar urmări mersul mâinei mele, care acum alunecă, reptilă caldă, pe șoldul ei spre coapsa plină. Dar când vreau să-i prind buzele sub buzele mele, se ferește; în schimb mâna poate să mi se plimbe neturburată pe străveziul neted și lucios al ciorapilor de mătase, pe genunchii și pe pulpele vii și tari de mică sportivă. Când dau a doua oară s'o sărut, ea se ridică fără un cuvânt, ca o hipnotizată, traversează biroul, intră în dormitor și apoi în sala de bae, a cărei ușă o lasă deschisă. Încearcă dușul, apoi aud clar sgomotul pantofilor trezind pe rând sonoritatea plăcilor de faianță, aud plesnetul rochiei și al rufelor în aer, le aud căderea limpede și marchez intervalele dintre aceste zgomote cu imaginea copleșitoare a gestului cuvenit. Acum Voicuța a rămas numai să-și tragă ciorapii și mi-o închipui în câte-un picior, în fața oglinzii înclinate, trăgându-i cu supărarea și energia, cu care s'a despuiat și de celelalte vestminte. Iar ușa rămâne necontenit deschisă. Mă apropii nesimțit, șovăitor, umilit, gata să-i cer iertare, îmbrățișându-i genunchii, sărutându-i mijlocul gol. Și ezit la fiecare pas, nesigur, surprins, fericit. Ciorapii au căzut și ei, i-am auzit, căci luciul alb al faianței vibrează și la atingerea mătasei, iar auzu-mi congestionat ar înregistra acum și zborul unui infuzor. Iar deacolo nu mai vine acum nici o mișcare, nici cel mai neînsemnat zgomot: sunt așteptat desigur, totuși mă apropii tiptil, ca un hoț. N'am atins nimic, n'am provocat nici cel mai slab sunet; așa că e de mirare cum ușa a fost repezită în pervazul ei cu puternica-i detunătură caracteristică, tocmai când degetele-mi tremurătoare, se întindeau, să mă sprijine, spre acelaș pervaz mântuitor. Totuși cheia n'a fost întoarsă și acum foșnetul dens și răscolitor al dușului bombardează vehement pereții de porțelan ai căzei, cu moleculele milioanelor de proectile pulverizate. Și ușa stă între noi, barieră

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ro/1933-1947

docilă, gata să cedeze la prima împingere. De ce n'a întors cheia şi de ce a aşteptat atâta până să arunce uşa în pervaz? Dintr'un anume punct al dormitorului aş fi putut urmări în voe toate mişcările ei, i-aşi fi putut vedea nestânjenit de nimic toate misterele corpului. Aş fi putut — dar n'am căutat acest loc fermecat, deşi am fost aşteptat atâta. Şi uşa a revenit, parcă ea însăşi uimită de nătângia mea, să-şi îmbuce cadrul cu acel clac sec şi dispreţuitor. Dar cheia n'a fost întoarsă şi asta e semn că s'a lăsat anume şi-un mijloc de corijare: o simplă, o uşoară presiune şi zâna stropilor de rouă, îmi va apare toată, în toată minunăţia farmecelor ei mignone, în ceaţa ploii irizate de razele verii, strâmbate de groasele geamuri gofrate. Răpănitul duşului e o chemare energică, imperativă: acum s'a oprit. A pornit iar, ca să se oprească din nou scurt: un avis, o somaţie... A doua somaţie... Pauză... A treia somaţie...

Văd pielea fină strepezită da recele aspru al periei de apă şi nu mai văd nimic. Izbesc uşa şi înaintez...

Mă primeşte un ţipăt îngrozitor, de moarte. Mă loveşte ca un drug greu şi mă abate în lături. Voicuţa s'a chincit melc în mijlocul conului de apă, în ceaţa fină a picăturilor reflectate de fundul căzii. E toată o spirală albă Voicuţa şi-i văd acum în bătaia duşului doar încovoierea spinării lucii şi rotundul unui şold exagerat de nefirescul poziţiei. Dar vorbele ei sunt grele şi ţipătul ei hotărît; trebue să dau înapoi orbit, zăpăcit de ploaia şi de tonul categoric al indignărei teribile. M'am refugiat tocmai în fundul biroului, în dosul mesei mele de lucru. Prin întredeschizătura uşei dela bae, pe care n'am avut puterea s'o arunc zdravăn după mine, în rama-i ermetică, am auzit chiar îndată după ieşirea mea, încetarea bruscă a răpănitului de apă. Peste câteva minute numai—trebue să subliniez asta, într'un interval de timp mai puţin de zecimea celui ce i-a trebuit să se desbrace, deşi logica lucrurilor ar fi cerut invers — Voicuţa a traversat dormitorul îmbrăcată perfect de corect, în uşorul ei costum crême de vară, pudrată gata şi cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr.1933-1947

bascul de mătase, de aceiaşi culoare ca şi rochia, aşezat strict în locul unde ştia ea atât de cochet să şi-l aşeze. Când a tăiat apoi biroul cu pasul mic şi înţepat, mi-a aruncat în treacât mândră şi înecată toată în cel mai sarcastic dispreţ:

— *Credeaţi* c'o să meargă aşa uşor... cum ar merge cu vreo doamnă Radu Şerban *oare care?*

La bătăile în uşă discrete şi semnificative ale contesei Irma n'am răspuns deloc, de două nopţi în şir. De altfel m'am întors în odăiţa mea din mansardă trecând cu multă precauţiune pe coridorul gol. Numai în prima seară, în fundul cotului, care duce la apartamentul prinţului Preda, am surprins iar pe madam Matilda încovoiată dela mijloc, cu urechia lipită de uşa Auricăi. Dar păşeam atât de încet că ea nu m'a simţit şi pentru a nu-i da de veste că am sosit din peregrinările mele provinciale, m'am refugiat pe vârful picioarelor înapoi, şi-am mai rătăcit vre-o două, trei ore până să mă reîntorc şi, nevăzut de nimeni, să-mi reiau în primire camera. Cum ştiam mai de mult, din propria-i mărturisire, Irma, de câteori revenea din oraş singură, încerca la uşa mea dacă sunt „acasă". Şi-acum încercă la fel, în prima noapte, ş'apoi în a doua: aşteptam molcom să reintre la ea şi să se culce şi-apoi pândeam cu urechia venirea prinţului Preda din oraş sau pasu-i târşit dela uşa lui spre odăiţa ei. Dar cum nimic nu se auzea, plecam după vreo trei ceasuri în garsoniera mea, ca să dorm cum trebue. A treia noapte mă odihnii bine acasă, pe divanul cel larg şi bun, ca să-mi restabilesc lipsurile de somn. A patra, revenii din vreme la mansardă; madam Matilda mă simţi tocmai când întorceam cheia în uşă şi-mi ură bună venire. Cum băgasem de seamă, în aste două nopţi din urmă petrecute aci, ea se culca înainte de venirea Irmei, aşa că în noaptea asta n'avea cum să-i dea de veste. Şi întâmplarea făcu ca tocmai în noaptea asta să se petreacă acea ce doream, astfel că lucrurile eşiră de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistetransilvania.ro/mdrr1933-1947

minune. Pe la unu și jumătate să fi fost, nu puteam distinge clar pe cadranul fosforat al ceasului de mână. Irma reveni singură ca deobicei și încercă la ușa mea. Irma venia totdeauna singură, pentru că prefera să-și exercite profesia acasă la clienți, or la hotel: în odăița ei avea fotografii și obiecte reprezentând amintiri, pe care ținea să le ferească de obscenitățile verbale și faptice la care se dedau muștereii. De altfel, pe cât putusem prinde dela ea, avea clientelă constantă și cu orar stabilit: oameni înșurați, studenți serioși, doi preoți catolici și unul ortodox, o doamnă în vârstă cu lorgnon și liceeni sfielnici; contigența zilnică nu era prea bogată, — oricum o prefira cu atenție și în majoritatea cazurilor o permanentiza, mai ales că aproape toată i-era adusă sub garanția prieteniilor mai vechi.

Așa dar nu răspunsei Irmei, nu dădui semn de viață. O auzii, cum închise după sine ușa ei și-apoi așteptai calm, încercând să stabilesc poziția exactă a acului vag luminos, care indică orele dreptunghiularului meu Longines. Locul minutarului îl puteam stabili ușor; însă orarul, orcât de luminos, pentrucă prea scurt și rotund, greșeam totdeauna, să-l așez exact la locul lui pe linia dreapta a celor două șiruri de cifre. Mă necăjeam cu nespusă plăcere de această neizbutiință, care mă făcea, ca și în cele două nopți trecute, să-mi găsesc de lucru pe întunerec. Ridicam butonul și învârteam acele la întâmplare: apoi căutam să le stabilesc direcția cu multă luare aminte, însfârșit dam drum pentru control unui mic felinar electric, pe care-l luasem anume în vederea acestor nopți de veghe și al altora cu un rost ce până acuma doar îl năzăream. Și nu izbuteam să ghicesc de cât rar adevărul: mă îndârjeam în adevăratul înțeles al cuvântului și nu simțeam câtuși de puțin povara timpului. Dar ușa prințului Preda o auzii deschizându-se, cu toate că slaba suită de sunete ce veneau deacolo putea să mă înșele. Lăsai ceasul în pace și încordai intens auzul: pasul abia îl percepeam, dar momentele ritmice ale atingerei cu podeaua îmi înfățișau mersul acesta mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

sprinten, mai hotărît, deşi rar şi precaut. Numai la întors, prinţul Preda îşi tărşea picioarele, înfrânt şi umilit. Acum se auzea limpede şi zgomotul discret al ciocănitului în uşa Irmei. Apoi din ce în ce mai îndesat, mai stăruitor.

— *Chère comtesse Irma... ouvrez je vous en prie... je vous supplie...* începu vocea plângătoare.

Ascult cu sufletul la gură şi par'că mă zbat să-mi proectez voinţa afară, prin pereţi, spre patul Irmei, ca un hipnotizator:

— Ridică-te Irma şi-l urmează! îi poruncesc. — Ridică-te! — Mai tare prinţule..!

Dar rugăciunile prinţului au contenit şi ascult zdrobit, cum se târşeşte pe sală jalnic şi înfrânt pasul lui nefericit... Disperarea mă cuprinde şi mă strânge zdravăn în braţe: încă o noapte pierdută...

Nu ştiu de ce nu-mi vine să plec, de ce mă încăpăţânez să mă joc iar cu lumina înşelătoare de fosfor a ceasornicului meu oblong. Dar acum jocul nu izbuteşte să mai mă câştige ca la început. Ba se pare că i-am prins şi secretul, dar n'am nici o satisfacţie pentru asta. Aş dori să plec şi totuşi dela uşă mă întorc la fereastră, privesc luminile oraşului în negură şi blocurile de zid într'atât cât intră în cercurile felinarelor. Pe urmă iar vreau să plec... Mă aplec, cu o îndrăsneală care mă înfioară abia după ce o săvârşesc, deasupra largei străşine a mansardei, să văd dacă la capătul ferestrelor este lumină; dar îmi amintesc la timp că prinţul Preda îşi are dormitorul pe şirul odăilor Auricăi şi Irmei, aşa că e inutil să-mi exagerez curajul deasupra abisului mut şi întunecat. Insfârşit...

Am sărit în urmă-mi ca o panteră. Şi m'am lipit de uşă înfiorat... paşi pe coridor, paşii rari, acum şovăitori şi la dus, ai prinţului. Imi vine să strig de bucurie: am avut tot dreptul să muşc iarăşi zdravăn din nevoia mea de odihnă, când mâine am atât de lucru,—să rămân aci şi să aştept! Bătaia rugătoare reîncepe şi odată cu ea glasul plângător. Şi Doamne, un zgomot lămurit de chee,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1933-1947

care se învârteşte. Un dialog care răsună în şoaptă, în şoapte tremurătoare, rugătoare, în alternanţă cu altele energice, şfichiuitoare. Imi vin chiar lămurit în urechia mea:

— El n'a venit, îţi jur... am încercat eu singur la uşa lui.... ca să poţi fi sigură...

Ş'apoi, după o scurtă pausă, sentinţa:

— Bine, aşteaptă...

„*El* n'a venit, îţi jur"... Poate eu...? Desigur... La uşa cărui „lui" ar mai fi putut încerca prinţul în interesul Irmei, pe tot coridorul ăsta?.. Ah, prinţul meu e fermecător, cum îmi vine el singur în mână! Acum uşa Irmei se aude din nou. De bună seamă că a ieşit şi o încue, şi văd par'că prin lemn, cum nefericitul radios îi ia în posesie braţul rotund şi cald, de somnul întrerupt. Atunci dau lumină mare în odaia mea şi întorc cheia, cu zgomot. Dar nu mai era nevoe. Irma văzuse dunga de lumină aprinzându-se sub uşă şi nici n'am apucat bine să descui ca lumea, că ea şi lovea lemnul, cu mâna, cu braţele, cu tot trupul:

— Ai venit... deschide!

Am deschis larg şi Irma mi-a căzut în braţe. Pe deasupra umerilor ei am văzut capul lui Eminescu mort. Nu mai era aproape de moarte: în clipele astea el murise deabinelea... Ochii holbaţi mai trădau o viaţă pe această mască mortuară, sinistră mască de ceară...

Foarte graţios şi bine-voitor l'am poftit pe prinţ să intre. Dar Irma i-a răcnit înfuriată în obrazul stins:

— Mincinos, mincinos, ai spus che ciochenite în uşe a lui.

Negru, — pentrucă prinţul trecuse acum dela starea de agonie, la aceia a decesului declarat, şi de aci la starea de mumificare cu o repeziciune înfiorătoare — obrazul lui se lăsa lovit de revolta ei, umilit, cădea într'o parte plesnit de hazul şi de ironiile ei.

Nădejdile mele nu merseseră până aicea: jignirea ce vream să-i fac prin gestul mărinimos care avea să urmeze, nu era îmbrăcată în acest aparat dramatic, pe care i-l da atât de copios bucuria de a mă vedea şi satisfacţia de a-l înjosi pentru mine, ce eclatau acum

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md-r1933-1947

de pe buzele Irmei. Incapabil să rostească un cuvânt, incapabil să se mişte, prinţul replica doar cu ochii. Ochii lui prinseseră însfârşit viaţă şi reacţionau cu lumini de spaimă la fiecare cuvânt al ei. Dar ceia ce îl dobora pe prinţ cu desăvârşire şi anume ceia ce socotisem eu că are să-l doboare, era tocmai propria lui laşitate, groaza de rupere definitivă, care-l ţineau atât de imobil, în ploaia de ocări a unei cocote de mansardă, pe el, prinţul Preda, urmaşul prinţilor Buzeşti şi asta în faţa unui străin, a unui comis-voiajor, la salutul respectuos al căruia, el răspunsese cu atâta graţie înaltă, cu atâta rezervă princiară.

Era timpul deci să reintru şi eu în scenă: repetai poftirea şi chiar apucai pe nenorocit de braţ, împingându-l cu uşurinţă, aşa de moleşit de neaşteptatele lovituri, cum era, pe uşa larg deschisă, înăuntru, spre marea nedumerire a Irmei. Venise rândul ei să-şi holbeze ochii. Dar ceia ce trebuia să urmeze născocisem şi pusesem la punct cu multă meticulositate: până acum avusese loc numai un prolog neaşteptat care-mi aducea, evident un considerabil ajutor. Răspunsei deci privirilor răscolite de uimire şi de indignare ale Irmei, cu înclinări din cap, concesive şi milostive. Prinţul care stătea ca un manechin, pe picioarele răşchirate urmărea şi el şi mai distrus ca înainte, scofâlcit şi descompus, acuma ca un cadavru învechit şi desgropat, limbajul, pe care mă prefăceam că vreau să-l feresc de ochii lui, al feţei mele. Semnele binevoitoare şi protectoare ale unui comis-voiajor, care intervine la o cocotă pentru un prinţ.. Şi în ce condiţii nimicitoare?.. prins cu minciuna... minţând în desavantajul chiar acestui comis-voiajor... neizbutind să reacţioneze în nici un fel... surprins printr'o bruscă desvăluire ca un ulcerat de lepră de pe care ai smuls brusc cearceaful, descoperindu-l în cea mai josnică şi putredă decădere trupească şi morală!

Pentru ca să duc lucrurile până la capăt, după planul meu, am vrut să ies zorit, să pretextez un voiaj urgent cu un tren care pleacă la 4 dimineaţa. Am încercat să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mrr1933-1947

reabilitez pe prinț mărturisind că într'adevăr am auzit bătaia lui în ușă, că ea m'a trezit din somnul adânc în care căzusem îmbrăcat, de aseară, când și madam Matilda a văzut că m'am înapoiat. Il apăram însă stângaci, așteptându-mă ca Irma să izbucnească îndată că și ea a zguduit destul de tare ușa mea și n'a primit totuși nici un răspuns. Dar prințul a zguduit-o incoparabil mai tare, credeam că se dărâmă casa, exageram eu, pentru a face și mai incredibile argumentele ce invocam. Cu trenul dela ora 4 avu loc o adevărată furtună: cu ardoarea ei ungurească, Irma putu descoperi tentativa mea de minciună, oricât avusei aerul că mă apăr de dibaci— și luând pe prinț de umeri, îl aruncă afară cu un picior aplicat în șezut. Mersei cu perfidia până acolo încât încercai să mă iau după cel izgonit spre a-l asigura de simpatia mea, dar astfel ca ea să mă zmulgă din ușă,— și satisfăcut că totul ieșise de minune, cu desăvârșire dincolo de așteptările mele, răsplătii pe Irma în restul nopței cu sincere dovezi de iubire, reflectând fericit, că în momentele acestea, în întunerecul profund, în patul sterpelor lui invocații către chipul invizibil din părete, prințul decăzut își imaginează cum scumpa lui fotografie e terfelită de râsul unei cocote și al unui comis voiajor, în plin rut deslănțuit. Și acest coșmar aievea de o noapte întreagă, va trebui să biciuiască sângele lui albastru, oricât de îngroșat și moleșit, să-i împroște sufletul de indignare, să-l împungă cu greaua nevoie a rabilitării, să-l facă să mă caute singur, să-mi vorbească, să se explice, să se ridice... și să se steargă.

Dacă mai poate fi cu putință să facă toate astea... Dacă nu, voiu vedea, voiu găsi altceva... altceva... dracul știe ce voiu mai putea găsi...

Mai ales acum, omul acesta mă interesa covârșitor. Priveliștea recentă îmi zugrăvise halul lui de decădere și-mi colorase iarăși la orizont cu azur și portocaliu cerul nădejdilor și străduințelor mele. Plumbul opac dedeasupra

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaramaria.ro/mdr1933-1947

acestei orbăcăiri prin mansarde şi prin intimităţi de cocote se spărsese într'o parte şi valuri de speranţă curgeau încoace, înconjurându-mă şi săltându-mă, făcându-mă să respir o atmosferă mai pură. Nu mai aveam nici o îndoială, prinţul Preda era un înger izgonit. Se prăbuşise definitiv din gândurile ei şi acum se zbătea în ţărână, cu braţele întinse după zeul care-l alungase. Acum zelul meu prin aceste obscure şi infamante locuri avea un sens în proprii mei ochi, cel puţin un sens avuabil, la al cărui capăt şi izbutinţă nu mai roşeam să mă gândesc. Zilele frumoase ale dosarului dătător de nebuneşti iluzii reînviaseră: don Quichotte, naivul şi romanticul se întorsese, dar astăzi gloaba lui călca pe teren solid, spre o ţintă, care nu mai era o simplă vânturătoare în gol.

Prinţul Preda are o fotografie cu autograf şi mai are, de bună seamă şi alte urme ale trecutului... ele pot fi obiecte scumpe de frumoasă aducere aminte, dar se pot preface şi'n arme extrem de periculoase, împotriva celui ce n'ar mai vrea să audă glasul aceluiaş trecut. Oare o astfel de pradă dusă la picioarele donnei Alba, pentrucă ea redevine donna, odată cu limpezirea orizontului, n'ar fi într'adevăr încoronarea unei lupte tot aşa de sălbatece, de dârze şi de nobile, ca o victorie într'un proces răsunător? Şi încă, gândiţi-vă prin câte paragini de mister, trebue să treacă imaginaţia ei înapoi, pentru a reconstitui eroismul de-acuma... Dar să tăcem acum, încă nu ştim nimic, încă n'am dobândit nici un punct statornic de reper... Nimic decât o simplă, o vagă, dar minunată speranţă... braţele albe nu mai sunt pătate de balele lubrice ale acestui isteric decăzut.

L'am revăzut pe prinţ în zilele următoare şi l'am salutat cu destulă deferenţă, am primit cu mare satisfacţie mâna lui, l'am însoţit de câteva ori pe drumul lui, bună bucată de cale. Am discutat cu el despre vreme, despre politică şi literatură şi m'am speriat chiar într'o privinţă, de prea buna părere, ce-i dam prilejul să-şi facă de-un simplu comis-voiajor. Dar el nu părea speriat de loc de competenţa mea, pe care hotărâi totuşi s'o înfrânez şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistafransilvania.ro/mdr1933-1947

s'o mânuesc pe viitor cu mai multă zgârcenie şi băgare de seamă. In schimb, dacă prinţul mă privea îndoelnic şi cam speriat, era, am cetit bine în ochii lui, să vadă numai dacă n'am păstrat în memorie imaginea ridicolului, în care se înecase în noaptea dezastrului său şi dacă în dosul tuturor manifestărilor mele de prietenie şi respect, nu se ascunde un sâmbure de amară ironie şi o intenţie de renghiu. Evitam aşa dar să aduc vorba de evenimentul petrecut, având oare cum aerul că găsesc nedelicat a o face, însă lăsându-l în acest chip să clocotească şi mai mult de nedumerire şi nesiguranţă. In cele din urmă, în faţa unui pahar de vin, prinţul Preda se hazardă să pătrundă în subiectul de vorbă până acum atât de cu grijă ocolit de amândoi. Teama lui de seamă, a bietului nobil scăpătat, era să nu-mi fi închipuit eu că Irma i-ar fi metresă şi încă atât de stăpână pe dânsul, „că-mi face orice fel de mizerii vrând să mă abandoneze, iar eu îi înghit toate numai şi numai să nu mă părăsească de tot". Nu, înainte de toate, asta trebuia să-mi iese din minte, că dacă ea mă preferă acuma, el ar avea ceva de pierdut ori de câştigat: între el şi dânsa n'au fost totdeauna decât relaţii corect tarifate şi dacă, în seara cu pricina, el s'a purtat cum s'a purtat, asta n'a făcut-o decât pentrucă avea afaceri cu o cocotă, pe care, pentru a evita orice fel de scandal, nu trebue nici odată s'o contrazici.

Prinţul însuşi observă de bună seamă, reamintindu-şi desigur şi de alte diferite amănunte ale întâmplărei trecute, că explicaţia lui e neîndestulătoare. Dar eu mă grăbii să-l întrerup, pentru a-l lăsa cu această impresie, şi a-l lăsa aşa dar cu nevoia să revină mai apoi cu desvoltări şi mai ample. Şi săvârşii prima tentativă de a pătrunde în templul părăsit şi închis pentru trecătorul strein, mărturisindu-i cu cel mai perfect aer de sinceritate, că nici prin gând nu mi-a trecut ca un om ca dânsul să poată iubi o simplă cocotă, oricât Irma se străduise prin tapajul ei să mă convingă de contrariul. Ea vrea, evident, profitând de o delicateţe rară de suflet, pe care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.com/anii-1933-1947

o ia probabil drept slăbiciune, să-mi demonstreze ce sacrificiu face pentru mine, renunțând la un om ales și de mare neam; dar astea sunt simple manevre de femee de stradă, cu care sunt prea obișnuit și nu-mi mai fac nici o impresie, cu atât mai mult, cu cât mi-e perfect egal dacă o femee de teapa sa, și chiar orice fel de femee, mi se dă, pentru că mă preferă altuia sau pentrucă a fost luată la goană de foștii ei amanți.

Ascultătorului păru că-i place, din parte-mi, această profesie de credință în materie de femei, dar cu siguranță că lumina ochiului meu, pe care o lăsam deschisă într'un anumit mod, nu-i plăcu chiar la fel. Profitai de ocazie să merg încă un pas mai departe, exprimându-mi admirația pentru oameni, făcuți dintr'o bucată ca mine, pentru care femeia nu joacă nici un rol și exprimându-mi compătimirea, nu lipsită de oare care ironie, (de astădată și în glas nu numai în ochi) pentru cei cari nu se pot mândri cu tăria mea sufletească. Prințul Preda căscă ochii mari la mine, dar încă nu lăsă să-i scape ceva: primele mele asalturi căzură astfel zdrobite de duritatea neîncrederei lui. Teama de a nu-i da astfel tocmai acum de bănuit, mă făcu să bat în retragere și să-i vorbesc de diverse afaceri de ale mele prin provincie: dacă omul ăsta ar pândi o singură zi înaintea casei Radu Șerban sau dacă l'ar aduce dracu în instanță, tocmai în momentul când iau cuvântul ridicându-mă de lângă maestru, toată întreprinderea de acum, — căreia-i sacrific nopți, vigoare și dreptul de a fi stăpânul meu însuși, și căreia i-aduc tăria de a nu roși de propriile mele gesturi,— s'ar nărui deodată ca și vasta construcție bătută din lespezi de imagini a dosarului.

Incetinii deci zelul meu în juru-i, fără totuși a mă decide să părăsesc pentru un timp mansarda: afectai chiar că-l ocolesc une-ori, pentru a-i învedera indirect că sunt absorbit și de alte lucruri mai serioase decât de astfel de conciliabule în doi, la berărie, despre femei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/index1933-1947

și politică. Ba căutai să mă reînprietenesc și cu Aurica, pe care n'o mai văzusem de multă vreme și care nu mă întâmpină prea veselă, de bună seamă informată poate chiar de buna ei prietenă, despre legătura cu Irma și despre ultimele evenimente ale mansardei. Odată mă prefăcui atât de bine, că evit a-l întâlni, încât a doua zi mă căută singur. Il văzusem de departe, tocmai când încuiam să plec; mă prefăcui că nu-i observ zâmbetul de bună revedere, ce mi-l trimitea prin lumina slabă a becului din coridor și nici măcar că-l observ pe dânsul: avusei impresia chiar că mă strigă, dar eu fugeam de zor și astfel dădui busna peste Aurica, în cotul celălalt al coridorului; ea tocmai urcase scara, era îmbrăcată de oraș și avea pălăria în cap. Astfel putui să-mi amintesc unde mai cunoscusem eu pe Aurica; pălăria ce-o purtă acum mi-o trădă. Insă nu mă grăbii să-i comunic descoperirea mea, căci prințul tocmai ajungea din urmă în dreptul nostru; abia acum mă făcui că-l văd și-l salutai, cu o anume mișcare a ochiului, în raport cu compania în care mă găseam și din care el trebuia să deducă cât de indiferente mi-s femeile și cât de puțin sunt de constant sau am predilecție pentru una anume.

— Aurico, acum te-am aflat, am pus mâna pe tine... îi strigai vesel, evident mai vesel de purtarea mea cu prințul, care-mi ieșise de minune, decât de constatarea ce făcusem cu Aurica. Așa e că-ți oxigenezi părul și ți l-ai tăiat de curând...? De fapt ești brună și până acum un an și jumătate, doi, ba trei, dacă nu mă înșel, aveai un minunat păr negru... Spune repede, repede, dacă nu e adevărat...

— Ce te-a găsit? îmi răspunse ea și mă privi bănuelnic...

— Mă recunoști acum?

— Nu te recunosc...

— De prințul Ypsilant ți-aduci aminte?

— Prințul... Yp... cum i-ai zis?... Iartă-mă dragă, dar eu nu cunosc decât pe prințul Buzescu...

O urmai în camera ei, unde-și scoase pălăria și unde buclele ei scurte și blonde tot nu mă desarmară!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

— Dar spune dacă nu-i adevărat că purtai părul lung... şi negru...?

O priveam drept în ochi, pentru a-i surprinde orice ezitare, orice ocolire a adevărului, contemplându-i pielea oacheşe, cum nu poate avea o femee blondă.

— E adevărat că mi-l oxigenez, dar nu l-am mai purtat lung de când eram fetiţă, râse ea nu fără oarecare nelinişte în sunet şi priviri... — Dar ce vrei să spui cu prinţul ăla? reluă apoi cu oarecare seriositate şi nepăsare... cum zici că-l chiamă?...

— Ypsilant...

— A, ha, Ipsilante...

— Atunci ţi-aduci aminte...

— Da, da, mi-aduc... am învăţat şi despre ăsta la istorie.

Trebuii să-i povestesc atunci, cu ochiul necontenit în gardă, despre prinţul Raoul, despre pasiunea lui pentru femeile cu părul lung şi mai cu seamă pentru una anume, pe care chiar c'o iubea în adevăratul înţeles al cuvântului. Nenorocita n'a ştiut însă să aprecieze acest sentiment, care putea să ducă la urmări foarte serioase pentru ea (deşi prinţul nu mai e aşa de bogat astăzi, totuşi...!) şi a fugit într'o noapte şterpelindu-i un inel, cu care ai fi putut cumpăra o casă...

— O ho, o casă, îţi cam place să exagerezi dumneata...

— O casă, o casă, repetai, cu aplomb, care nu mai poate da loc la nici o contradicţie, în glas.

— Ce spui!... atât valora! scăpă Aurica, îngălbenindu-se şi mişcându-se agitată pe scaun.

— O, foarte scump era, întregii, şi—idioata trebue să-l fi dat pe nimic... Să nu-ţi închipui c'ar fi putut cumpăra un imobil ca ăsta în care stăm, în schimbul lui... dar 600.000 lei lua pe puţin pe el, dela orice giuvaergiu de pe calea Victoriei.

Aurica devenise neagră pământie şi nu-şi putea stăpâni neliniştea care-o apucase ca frigurile, subit, nemai lăsându-mi nici o îndoială asupra persoanei pe care o aveam în faţă.

Ea păru să cuprindă apoi deodată toată gravitatea situaţiei prezente şi tocmai când mă pregăteam s'o întreb

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

discret și cu semn de liniștire: „Ți-aminteşti acum?" izbucnii brusc în imprecațiuni și insulte la adresa celei cu care o asemănam și care se purtase așa de rău cu un om atât de subțire. Insă băgai repede de seamă că toată ciuda ei asupra „idioatei aceleia, cum bine-i zici" se referea mai ales la ușurința cu care „probabil" negociase un inel atât de scump. Și încetă teribilul discurs, care era o adevărată izbucnire de mustrări, adresate parcă unei persoane de față, atunci când își dădu seama bine de culoarea cea adevărată a rânjetului meu. Atunci mă apucă de umăr și mă zgudui, râzând iarăși vesel și nepăsător, încât mă puse din nou în nedumerire:

— Știi ce, vrei să-mi faci și mie cunoștință cu prietenul tău... cu prințul acela...?

— E inutil... nu-i plac decât femeile cu părul lung... asta e lege la el...

— Ce idiot! ridică atunci din umeri și râse cu obidă: — Păcat!—încât acum chiar că mă îndoii de-abinelea dacă Aurica, era cu adevărat așa cum bănuisem la început.

Acum în urmă am adoptat altă metodă; când mă întâlnesc cu prințul Preda, de orice sunt gata să vorbesc, afară de femei. Și întorc repede cuvântul, când glasul lui începe să alunece pe nesimțite într'acolo. Mă vede acum mai des în compania Auricăi și-i place să mă tachineze, pentru a mă încuraja, aprobându-mi și admirându-mi noul meu gust. Înțeleg că vrea să mă îndepărteze astfel de Irma; iar într'o seară Aurica îmi mărturisește că prințul i-a vorbit foarte frumos de mine. Apoi, văzând că noutatea asta mă interesează în chip deosebit, îmi spune râzând...

— Tipule, îți mulțumesc...

— Imi mulțumești... de ce?... (mă gândeam atunci la prințul Raoul).

— Pentrucă mi-a mai spus, că și tu i-ai vorbit foarte frumos despre mine... M'ai descris în culorile cele mai nostime... După câte-mi povestea el că spuneai și asta

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

parea să fie şi gândul lui, mai să cred că eşti amorezat de mine... Dar dacă mă simpatizezi în adevăr, dece nu-mi spui mie direct...? am bănuit eu că eşti sfios, cu toate răţoelile tale... hai vin'o să te pup...

Şi'n pupatul ei sgomotos, îmi aminti de după amiaza de eri, la secţia 3-a a curţei de apel, unde dusesem toată şedinţa pe degete, timp de trei oare. Maestrului iarăşi nu-i mai rămăsese nimic să vorbească, iar preşedintele, mă felicitase in plină şedinţă, înainte de a se retrage în desbateri, anticipând astfel oarecum asupra decisiei şi provocând mare rumoare în tabăra adversă. Domnul Georges Radu Şerban m'a condus după aceea cu maşina până la garsoniera mea din parcul Filipescu, fără a înceta o clipă să-şi lase deoparte gravitatea voevodală şi fără să discute cu mine altceva decât afaceri de bară. Totuşi e un progres considerabil în raporturile noastre personale că a ţinut să mă insoţească atâta distanţă, în somptuosul lui Lincoln. Mi-am dat seama de asta, mai ales din modul cum m'a salutat şofeurul, înainte de a trânti portiera după mine,—dar şi mai 'nainte de a coborî din maşină, mă gândeam ca la cel mai nespus noroc al vieţii mele la o întâlnire cu donna Alba, încrucişind drumul Lincolnului cu superbul ei Bugatti, pe care-l conduce une-ori singură, inmânuşată până la coate, cu degetele ei lungi şi subţiri pe volan. Am propus domnului Georges Radu Şerban să mergem întâi acasă aci, aproape de palat, în cartierul din preajma Batiştei, pentru a nu se obosi până'n parcul Filipescu. Şi privii cu coada ochiului la mişcarea trăsăturilor lui, neştiind dacă nu cumva comisesem vre-o gafă, oferindu-i să-l duc la dânsul cu propria lui maşină; în relaţiile noastre dela om la om mă simţeam cu atât mai stângaci şi mai nesigur, cu cât mă simţeam uriaş în legăturile noastre de ordin profesional, uriaş la fel cu dânsul şi recunoscut de dânsul astfel. Dar pe obrazul prinţului nu se mişcă nici o trăsătură, îmi răspunse numai sec că vrea să facă un tur la şosea şi pe urmă reîncepu să facă prognosticuri asupra considerentelor magistraţilor în speţa, pe care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1933-1947

tocmai o pledasem și asupra căreia președintele își și trădase opinia lui. Era interesant că dela un timp, prințul Georges nu mai lua cuvântul după ce pledam eu; asta nu-l împiedeca intru nimic, la speța următoare, să mă lase să vorbesc tot eu cel dintâi. Uneori mă gândeam să-i las o parte din susținerі să le desvolte el însuși; însă o beție a succesului necontenit crescând, pe care numai vorbitorii stăpâni pe argumentele lor și conștienți de magica lor putere o cunosc, mă îndemna să nu-i mai las nici o portiță. Ași fi dorit să-l aud, ca orice avocat înfricoșat de soarta renumelui său, reluând argumentația mea, răstălmăcind anume puncte din demonstrație și dându-le aceeași desvoltare, cu o altă rezonanță numai, cu muzică de fraze învârtite și argumente succedanee. Dar prințul avea eleganța să nu scoată o vorbă după mine, ori de câte ori epuisam demonstrația; mă asculta, împroșcându-și plastronul cu firele negre ale bărbii brâncovenești și ochii lui păreau că subliniază tot ce spuneam, iar felicitarea dela urmă și renunțarea la cuvânt rămâneau tot aportul lui la desbatere. Era limpede însă că acest moment final și puțin cam cabotin, îi producea o deosebită mândrie, a cărei scânteere n'o putea izgoni din priviri, iar sublinierile ce le făcea cu capul în timpul oratiunilor mele însemnau pentru toți cei de față că eu nu făceam să cânt acum decât compoziția lui. Dar de unde să știe doamna Alba toate astea? Nici măcar suflul ei Bugatti, cu tresăriri par'că de mușchi și nervi nu ne încrucișează drumul, condus de mâinile ei cu mănuși de mușchetar al lui Ludovic al XIII-lea, cu degetele lungi și fine, pe volanul nichelat. In schimb numai 24 de ore trecuseră dela succesul meu covârșitor de eri și această femee voinică și oacheșe, cu păr scurt și oxigenat, mușca din buzele mele cu sălbatică furie, ca un corb lacom, în această sordidă mansardă spre care îndârjirea și ciuda, mă împinse iarăși, îndată ce portiera Lincolnului se închisese sec, ca și răspunsul de mai înainte al prințului, și atât de ermetic, în urma mea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md=1933-1947

Imi place această viață dublă, această scormonire cu târnăcopul în tot mai adânci subterane, (deși operația se petrece la mansardă), alternând cu victoriile mele juridice și cu treptele de aspră piatră, pe care urc domol dar sigur, în considerația principelui Georges Radu Șerban. Am impresia, cu fiecare nouă izbândă, că el mă ridică la un cin nou, ca un voevod veritabil; și-atunci mai cu avânt îmbrac salopeta de miner, pentru a-mi târî existența secundară pe coridorul madamei Matilda, ca într'un fund de noroioasă mină. Din perspectiva ascensiunei mele contemplu cu milă rostogolirea în adânc a prințului Preda, dar nu fac un gest să-i viu în ajutor. El e groaznic de vinovat de păcatul de a fi fost iubit de donna Alba, (sentimentele lui personale nu mă interesează câtuși de puțin). Or, nu pot ierta această cumplită vină unui om de măreția aristocrată și frumusețea intelectuală a maestrului meu, dar acestei epave pe care trebue s'o distrug pe încetul, prefăcând-o în pulbere și neant! Cu mare satisfacție am observat că prințul Preda e sensibil la alcool. Astfel că trebue să-mi pierd nopțile regulat cu el, cum odinioară cu prințul Raoul, prin cârciumi, pentru a-i descleșta sufletul și a i-l întoarce pe dos, ca pe-un trup, în sala de operații; vinul bun și rachiul sunt adevăratele scalpele morale. Numai, ca chirurg, eu trebue să mă țin bine, și nu mi-e frică. Podgoreanul atavic din mine nu mă lasă să mă pierd dinaintea individului acesta palid ca un strigoi, închis ermetic în atâtea rezerve. Haide strigoiule, trebue să dai seama de faptele tale din viața tinereței! Il iau de gât prietenește și-l scutur zdravăn îndemnându-l să bea. La început, când l-am atras încoace, dinaintea flăcării calde și rubinii ca focul de potasiu, prințul Preda părea oarecum jenat și da totdeauna el cel dintâi semnalul de plecare; asta mă făcea să mă îndoesc de tăria deghizărei mele. Dar pe urmă băgai de seamă că prințul e devorat de o jenă cu totul princiară; căci trebue s'o recunosc, se mai găseau multe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr_1933-1947

fărâmituri de-ale trecutului în acest sac de amintiri strălucitoare; prințul nu uita că trebue din când în când să onoreze și el pecuniar consumația. Cum am adulmecat această slăbiciune, am și început să mă fălesc, ca un băiat de prăvălie care jefuește metodic magazinul stăpânului, înălțând planuri roze de viitor, dinaintea unui negustor falit. Vreau ca prințul să n'aibe nici o mustrare că mă „toacă", dimpotrivă să aibe satisfacția și sadica plăcere, că mă pulverizează el, pe nesimțite, pe mine, arivistul zorit, care-l insult cu dărnicia mea. Mă interesam așa dar grozav de chiulhanurile lui din trecut, când arunca elegant și zglobiu câte trei pogoane de pământ, pentru desfundarea unei sticle, ce stătuse două secole în nisipul renumitelor pivnițe franțuzești. Noroc că astfel de valori alcoolice nu circulau, măcar acum, pe piața noastră nocturnă; dar entusiasmul cu care-i culegeam cuvintele de pe buze, pentru a le rezolva în subita chemare a chelnerului și în comandarea celui mai prețios lichid, de care dispunea momentan localul, — de obicei o nenorocită zeamă indigestă și pipărată — îi îmbujora buzele cu diabolice surâsuri și-i umplea ochii cu diamantul topit al voluptății de distrugere. Eu mă strâmbam totdeauna când ingurgitam spirtul concentrat din pahar, dar lăsam să se vadă că asta îmi dă și mai mult elan, și mai strașnică îndârjire, ca unui tânăr novice avid de viață în mare și scump, dornic să soarbă cupa necunoscutului cu aprigă sete. Dar eu nu mă strâmbam de tăria alcoolului, ci de mucigăitu-i gust; în schimb prințul dorea să-mi dovedească prin seninătatea dulce cu care înghițea această otravă, cât de obișnuit e el cu rafinamentele vieței, deși aveam certitudinea limpede că nu-i plăcea nici lui, câtuși de puțin, această poșircă infamă.

La bețe puteam vorbi în tihnă, de Irma și de Aurica, dar eu pândeam momentul, mult așteptatul moment, de a-i sări în gât cu întrebarea, care mă ustura și mai cumplit, cu cât mă adânceam mai teribil, în aceste nopți de destrăbălare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md-1933-1947

Acum puteam să intru în voe în apartamentul lui, dar intrai câteva zile mai târziu decât aş fi putut s'o fac, iar la fotografie nici nu mă uitai de loc, nici la prima, nici la a doua visită, deşi la un moment dat eram lângă ea, o simţeam din profil.

Astfel când îmi câştigai prin această cumplită abnegaţie, dreptul de-a o admira în voe, elogiile mele nu mai cunoscură margini:

— Fosta dumitale soţie?

— Nu

— Soră?

— Nu.....

— . . . . . .

— Femeia pe care o iubesc. . . . . e aceasta şi nu Irma, femeia care te iubeşte pe dumneata şi de care poate ai fost măgulit că m'a respins în faţa şi în favorul dumitale. . . .

— Bine. . . (îmi încrucişai mâinile pe piept) . . . dar acum am drept să te apuc de umăr şi să te clatin cu toată străşnicia. . . . Cum domnule!... (urlai acum, şi nu ştiam nici eu dacă jucăm într'adevăr teatru sau strigăm cu toată sinceritatea), cum domnule.... iubeşti pe-o astfel de femee.... şi.... şi te laşi insultat în halul acela de-o cocotă.... Dar dumneata meriţi.... (revolta mea se umflă pe măsura fiecărui nou cuvânt, pentru a plesni deodată brusc, după acest „meriţi" zbierat cu toată indignarea, astfel că, întrebarea ce veni acum şueră aproape auzibil şi decepţionat).... sau poate ea nu răspunde la iubirea dumitale...?

De loc nu mi-a scăpat această lividitate de cadavru, această zvârcolire interioară, care-i umflă pieptul într'un oftat refulat cu spaimă, degeaba acum se sculă voios şi zglobiu şi bătu cu degetul pe celuloidul transparent în dreptul autografului.

— Citeşte aici....

Mă aplicai cu bine simulată curiositate şi mulţumire.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1933-1947

— Nu înțeleg nimic, nimic, îi spusei.

— Cum, mi se pare că lucrezi pentru un magazin englezesc....

— Electric Counting House.... râsei cu poftă, dar afară de titlu, nici eu, nici patronii și nimeni din magazin nu mai știm o boabă englezească.... Ba pardon, mă corectai cu un strigăt.... eu mai știu: All right... Good bye... How do you do.... Ah, ha, ha. mai știu, mai știu, Trenchcoot, Waterproof, Shakspeare, My lady (pronunțai mi, în loc de mai, iar el mă corijă cu un zâmbet de superioritate)...

Îmi traduse el, complectând și cu vorbele care intrau sub ramă: „scumpului și ciudatului, credinciosului și necontenit noului meu prieten.... m... n... Preda... atât... ah, da, și numele ei.... un nume foarte frumos...."

— Ce importanță are numele... când ea e atât de frumoasă....

— Așa e, că e atât de frumoasă? Ascultă aici și numele ei, făcu prințul entuziasmat: Alba... ce zici, Alba!?.. așa e că e minunat....?

— Alba... înclinai din cap concesiv. Da, e frumos... Într'adevăr.... e original....

El mă privi cu îngăduință, ca pe-un comis-voiajor, ce eram, mai răsărit, dar în neputință să înțeleg orice lucru mai deosebit....

— Pentru o astfel de femee ai face orice nebunie, strigai convins, privind ametit cununa părului care se pierdea nesimțit pe fondul înconjurător și ochii atât de clari și atât de adânci și de poruncitori totuși...

— Orice nebunie! clătină și el din cap, repetând mecanicește, — cu ochii pierduți în amurgul odăii....

— Mai puțin pe-acea de a disputa vecinilor de odae, cocotele ordinare... adăugai zeflemisitor și mustrător totdeodată, râzând plin de bună voință, dar cu sufletul încordat, la pândă...

Dar el nu mă auzi. Privea cu ochii largi, extrem de largi, mi se pare chiar înlăuntrul lui însuși. Și repeta imbecil: „orice nebunie... orice nebunie".

Atitudinea asta mă făcu să casc la rându-mi priviri

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/indir1933-1947

tot aşa de largi. Atunci el par'că se prăbuşi şi mai adânc în acest fel de prostraţie şi începu să bolborosească cuvinte, care la început mi se părură fără şir, dar pe care apoi le legai, aşezându-le în teribile înţelesuri. Alcoolul tare, cu care el încercase să mă dărâme, înghiţit în noaptea asta şi 'n nopţile trecute, par'că acum îl ajunsese: altfel cum mi-ar fi povestit el de frumuseţea piciorului Albei, de albeaţa sânilor ei, de culoarea enigmatică a ochilor, de părul ceţos, care se pierde imaterial în spaţiu? Şi toate aceste amănunte, pe care, vai, le cunoşteam atât de bine, întrerupte necontenit de aceiaşi bolboroseală stăruitoare, care îi îndobitocea ochii şi-i împleticea limba în gură: „orice nebunie, orice nebunie...

Surâdeam din ce în ce mai luminat, mai asigurat că Alba trebue să-l fi izgonit de mult, încât acum el se şi gândea la „orice nebunie". Binecuvântam inspiraţia, care-mi adusese aceste două cuvinte pe buze. Dar care putea fi nebunia asta? Nici el poate n'o formulase încă, dar eu trebue să stau necontenit de veghe, pândind izbucnirea ei, sau, drace! poate că ar trebui să-i uşurez eu însumi definirea ei, pentru a putea să întervin apoi... pentru...

Il priveam evident cu oarecare compătimire, trasând lucid liniile gândirei mele şi desigur că tocmai compătimirea asta, readuse pe nenorocit la limpezime de minte. Drojdia-i din cuget dispăru ca prin farmec, numai la ideea insuportabilă pentru această tigvă decăzută, că cineva l'ar putea compătimi.

Râse spre mine forţând sonoritatea hohotelor par'că, spre a mă convinge de triumful lui interior. Şi începu să-mi povestească momente şi scene din amorul lui cu Alba; îl ascultam cu urechia ţintă, mai mult pentru a prinde contradicţii în amănunte şi incoherenţele lăudăroşeniei.

Degeaba, amice, îi glăsuia gândul meu, astea toate au fost cândva de mult, nici memoria nu ţi le mai păstrează cum trebue! Une-ori se oprea în mijlocul vre-unui pretins dialog cu Alba: „iar ea mi-a răspuns.... stăi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

frate, ce mi-a răspuns atunci?..." Şi apoi spunea ceva care suna ca un răspuns oarecare. Pe urmă deodată se corigea. A, ba, pardon, asta a fost, altădată, ah da... când ne-am întâlnit.... Şi discret, îşi complecta reticenţele singur în minte, mie indicându-mi prin lumina buzelor şi-a ochilor, numai cât de sublimă e pentru el amintirea acelei întâlniri. Dar tot ce pălăvrăgea el consta mai mult din reticenţe... Mi-era groază să-l înduplec să le complecteze. Mă mulţumeam cu mângâierea, că totul părea petrecut de mult, într'un trecut îndepărtat.

Totuşi când îl întâlnii a doua zi, în amurg, pe coridor, buna lui dispoziţie, fericirea grozavă din priviri, cu care mă întâmpină, mă lovi teribil drept în tâmplă, ca o prevestire de moarte. Mă dusesem să-l iau iarăşi, căci nu vream să-i dau drumul o singură zi din cleştele alcoolului. Dar bătui deasurda în uşa lui. Când reajunsei la uşa mea, el tocmai apăru, de după cotul coridorului. Venea din oraş şi era radios: era îmbrăcat cu cele mai bune haine pe care le avea şi cu o gambetă cătuşi de puţin lustruită, aproape nouă. Tocmai vream să-i spun că-l căutasem, când el închizând ochii pe jumătate, ca'n extaz, îşi duse un deget la buze şi-mi şopti doar atât: „sunt fericit!" Şi era într'adevăr atât de emoţionat, că simţii, când le pronunţă, cum cele două vorbe îi gâlgâe în gât, ca o băutură delicioasă.

Nu mai putui glăsui nici un cuvânt şi mă rezemai de uşă: iar el trecu înainte par'că beat de mândria fericirei lui. Nici n'am avut puterea să părăsesc, să simulez o nouă plecare din această mansardă sordidă. Şi nici n'am putut închide ochii; astfel că după miezul nopţei, am putut prinde iarăşi pasul prinţului şi invocaţia lui patetică la uşa Irmei, care bătuse fără răspuns la mine, cu un ceas înainte. Invocaţia era patetică, dar par'că acum mai înviorată, mai sigură de sine, mai poruncitoare. Şi avu într'adevăr efect, căci auzii glasul Irmei învoindu-se şi pasul ei urmându-l ascultătoare. Nici nu mai încercă mânerul uşei mele.

Şi simţii prăbuşindu-se tot sufletul din mine, târân-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1933-1947

du-mă cu el în neguri, în străfunduri înfiorătoare de besnă. Așa dar, toată nebuniile, toate umilințele lui nocturne, nu proveneau de cât din apriga nevoe de a-și vărsa și mai mult, de a-și revărsa cu totul fericirea sufletului, pe care scurtele întrevederi cu Alba, nu făceau decât să i-o descopere cât e de imensă, exaltându-l peste orice măsură, dincolo de fire.

Voicuța a revenit singură, fără nici o convenire prealabilă prin telefon. M'a întrebat numai, râzând, când i-am deschis ușa, dacă mă așteptam s'o văd tocmai pe ea. Apoi, după ce a intrat și și-a aruncat pardesiul pe-un scaun, s'a întors iarăși pe jumătate spre mine, întrebându-mă, de astă dată cu glas categoric dacă nu cumva aștept pe alt-cineva. Pentrucă nu i-am răspuns și numai m'am mulțumit să ridic din umeri, ca'n fața unei absurdități, ea s'a simțit mai asigurată decât de orice cuvânt. Ba și-a recăpătat toată dispoziția din momentele ei cele mai bune și s'a dedat la cele mai strașnice nebunii. Eu o secondam pentrucă simțeam mai mult decât oricând nevoia de a mă amuza prostește, a râde din tot trupul și a mă simți flatat de toate licențele la care ea se dădea, întru hatârul și orgoliul meu de bărbat copleșit de atâtea atenții și avansuri. A mers până acolo Voicuța, cu hazul și îndrăznelile, că m'am pomenit cu ea, reapărând din bae, unde se refugiase cu un cuțit de tăiat cărți de pe birou, în chip de paj autentic: își scosese rochia și rămăsese numai într'o bluză de mătase neagră cu mâneci, în culoții negri și'n picioare cu pantofii înalți și cu ciorapii lungi de culoarea nisipului. Cuțitul îl atârnase de-un șiret și-i cădea admirabil pe-una din coapse, iar în cap își umflase bascul într'o parte. Înaintă spre mine cu pas sigur și mă salută solemn, cu o reverență foarte complicată.

— Paj! i-am poruncit. — Vino de mă sărută...

Și pajul, fără să crâcnească, s'a supus. L'am luat pe genunchii mei și sărutările noastre nu mai luau sfârșit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1933-1947

In cele din urmă am dus-o in braţe, spre divan, ca pe un copil, iar ea tocmai în clipele acestea s'a găsit să-mi strige în ureche, cu un râs scurt, răutăcios: — Mi se pare c'a sunat doamna Georges Radu Şerban! Şi mi-a sărit deodată din braţe, prăpădindu-se de râs. Apoi inclinându-se adânc, a reluat iarăşi pe ton grav şi serios: — Seniore mă duc să-i deschid!

Am căzut pe divan ca un trunchi fulgerat şi mi-am vârît capul sub răcoarea pernelor brodate. Pajul s'a reîntors şi mi-a şoptit misterios în ureche că doamna Georges Radu Şerban n'a venit, aşa că suntem la largul nostru. Insă, de data asta, oricât s'a zbătut, pajul n'a mai putut scăpa. La urmă, târziu, dintr'un fel de încăpăţânare oarbă, pe care eu n'o mai înţelegeam, m'a pus să recunosc, că în orice caz mi-a dat mai mult ea de lucru decât doamna Alba. Am crezut că vrea cu orice preţ să-mi surprindă o cât de slabă mărturisire privitoare la raporturile mele cu soţia patronului. Şi mi-a scăpat aşa, idiot, cu un oftat adânc şi atât de sincer:

— O, dacă ar fi mers şi cu dânsa tot astfel...

Şi-a fost de-ajuns, firește, ca scena când cu duşul să se repete. Voicuţa a plecat ca un glonţ, fără nici o vorbă. Insă indignarea ei trebue să fi trecut chiar dincolo de orice margini, când, după ce s'a îmbrăcat şi s'a repezit la uşa dinspre vestibul, va fi văzut că eu rămăsesem tot întins pe divan şi-i urmăream mişcările în linişte, imbecilizat şi incapabil nu numai să mă mişc s'o opresc sau s'o rog să rămâe, dar fără nici o culoare, fără nici un avânt sau spaimă în ochi, indiferent, ca un animal.

Abia multă vreme după plecarea ei îmi dădui seama că avusesem un motiv destul de serios ca să procedez aşa cum procedasem: incontinua, persistenta evocare a relaţiunilor mele cu doamna Alba, vreau să spun, îmbrăcarea în uşuratecă realitate, a unui miraj ce-mi era atât de scump şi mi se părea reflecţia unei atât de îndepărtate înfăptuiri!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistetransilvania.ro/mdrr1933 1947

Dar vedenia subită a chipului eminescian şi fericit al vecinului meu de mansardă, mă făcu să mă scutur, pe largul divan, unde am rămas până'n târziu, ca de un puternic fior. Sfântul meu miraj era profanat cu consimţimânt de această soioasă apariţie şi pentru asta n'ar fi meritat desigur un omagiu atât de greu ca ofensa, pe care i-o făcusem cu atâta cruzime şi imbecilitate Voicuţei. Sfânta asta, aşa de candidă în visurile mele, — Voicuţa dacă n'are dreptate, cel puţin ar putea să aibe — în realitate nu va fi fiind un pisc atât de imaculat şi de inaccesibil. cum mă tot amăgesc pe mine însumi că ar putea fi, Sunt un netot, asta sunt, asta e singura realitate, cu atâtea ocoluri, atât de pe departe, ce le fac în jurul ei... Sunt un laş şi-un neputincios, asta e totul. Şi iată încă o ironie a întâmplărei, cea mai teribilă din toate, cea mai neaşteptată, care mă asigură că lucrul e în orice caz posibil şi care mă chinueşte cu atât mai cumplit, cu cât eu încă mă găsesc la o distanţă aşa de considerabilă de ceea ce mi se atribue...

Aproape o lună am tratat, de astă dată, împăcarea cu Voicuţa la telefon. Toate fazele acestei grele întreprinderi au fost întâmpinate de ea rând pe rând cu mare scrupulositate: glasul Voicuţei, care mă asigura că domnişoara nu e acasă, apoi acelaş glas, care-şi declina identitatea, dar la identificarea (superfluă) alui meu, îmi trântea receptorul, fără răspuns, în furcă; în sfârşit acceptarea conversaţiei, dar refuzul ori cărei întâlniri şi aşa mai departe.

Când în cele din urmă întâlnirea a fost convenită şi stabilită la zi şi oră riguros fixate, fatalitatea a trebuit să intervină iarăşi. In ajun tocmai repurtasem una din victoriile mele de seamă şi la ridicarea şedinţei, cine credeţi că mi s'a interpus în cale să mă felicite de succes? Lilica Mavrogheni, Doamne, cu nişte ochi atât de luminoşi şi atât de încântaţi de mine, de par'că procesul ar fi fost al ei, ori mi-ar fi fost soţie sau amantă *en titre*. Venise la palat să asiste la un proces de scandal, care tocmai făcea senzaţie, dar m'a văzut pe sala paşilor pierduţi şi s'a luat după mine fără să mă strige, curioasă,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistetransilvania.ro/mdrr1933-1947

să mă vadă, şi să mă audă în exerciţiul profesiunei. Işi alesese un loc mai retras pe băncile publicului astfel ca să n'o pot vedea şi să mă... intimidez cumva. Şi când colo... la aşa ceva nici nu se aştepta. Dar sunt un maestru, o somitate şi se miră ce mai fac pe secretarul, doar Georges Radu Şerban n'a vorbit nimic!.. şi aşa mai departe. Pe urmă m'a întrebat cum o mai duc, cum îmi mai împart viaţa, la ce ore mă găsesc acasă de obicei. Şi a plecat fără să-mi acorde, ca la succesele mele dinainte, nici un rendez-vous. Nu ştiu dacă se aştepta să i-l propun eu, totul e că m'am pomenit cu dânsa, chiar a doua zi, cu o oră înainte de a sosi Voicuţa. A privit satisfăcută aranjamentul de prin odae şi-apoi mi-a sărit deodată de gât, tocmai când vream să-i comunic că sunt aşteptat urgent la domnul Georges Radu Şerban.

— Şiretule, va să zică mă şi aşteptai... deşi n'am vrut să-ţi împărtăşesc de ieri intenţia mea! Ai darul devinaţiunei, scumpul meu dulce... Ah, e superb, făcea ea bătând din palme şi aspirând adânc mirosul de crisanteme din vasul de pe birou. — E delicios, e delicios... îţi mulţumesc, îţi mulţumesc din suflet...!

Şi mă cuprinse iarăşi atât de fericită şi recunoscătoare că mi-am pierdut orice cumpăt. Mă rugam în gând divinităţei, ca Voicuţa să nu uite măcar una din ultimele formalităţi ale împăcărei: nevenirea la prima întâlnire fixată sau întârzierea cu două ore, Doamne, măcar cu un singur ceas...

Ei bine, chiar de data asta Voicuţa se găsi să bată la uşa mea cu o jumătate de ceas înainte. Pentrucă tăceam mâlc şi eu şi Lilica, plecă, iar eu profitai de prilej să mă prefac că mi-am adus aminte de o neplăcută împrejurare: cu o săptămână înainte dădusem întâlnire pentru azi la 5 unui client foarte plicticos. Lilica însă se şi postase la geam, cu ochii la portiţa care dă în stradă.

— Ah, clientul tău e Voicuţa... ea a fost, mititica iată cum se duce...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

Şi văzui cuta satisfacţiei tăindu-i colţul buzei... Apoi reveni râzând la divan, ridică vestmintele aruncate în neregulă şi-o luă spre dormitor. Credeam că se duce la bae să se gătească, însă tocmai când răsuflam mai adânc, îmi spuse:

— „Ştii, n'am gust să plec, decât pe inserat.... aşa că trecem dincolo.... Când vine clientul tău, îl primeşti în birou, iar eu, iacă, mă aprovizionez cu ceva reviste, pentru timpul cât lipseşti.

— Şi dacă mă reţine două ceasuri?

— Te plictisesc?... se reintoarce Voicuţa?

— Vai de mine, numai mi-am făcut datoria să te avertizez că e foarte pisălog clientul meu şi mă va ţine destul de mult...

— Nu face nimic.... tot sunt singură acasă... te-aştept — şi spre seară mergem undeva la şosea... sau unde vrei tu.... mi-e dor de puţină muzică şi aş vrea să dansez...

Şi complectă cântând şi legănându-se în tact:

Cu tine
In noapte
Noi doi...

Cu grea gimnastică de vorbe şi aere prefăcute, o convinsei că pentru astă seară lucrul e imposibil; clientul cu pricina, îmi va da considerabil de lucru şi de studiat. Procesul e mâine după masă şi după plecarea lui, trebue să-mi bat capul, cu căutatul unor jurisprudenţe până noaptea târziu. Dar mâine seară.... ea poate fi sigură.... că...

— Bine, atunci rămân până-ţi vine clientul... Tu treci dincolo şi stai de vorbă cu el.., eu mă îmbrac în timpul ăsta... şi ce dacă am să trec prin birou la plecare?... ai să te ridici şi mă conduci până la uşă, sper...

— Cum... dar...

—Nu mă jenez de loc.... E cineva din cunoscuţii noştrii?....

— De unde aş putea eu şti ce cunos....

— Un client... în definitiv am să ies aşa că să nu mă... în definitiv ai să-i spui că e o asemănare, dacă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

ei, şi dă-l dracului... ce ne batem capul atâta... Vino...

Era inutil să mai ridic alte eşafodaje de pretexte, căci pendulul din birou, hârâi greu şi începu să lovească în gongu-i armonios cele 5 lovituri sacramentale. Iar exact după cinci minute, când scăpai de sub dulcea povară a Lilicăi, se auzi lămurit ciocănitul Voicuţei.

— Închide bine uşa, strigă după mine Lilica. Eu în orice caz nu mă grăbesc... Poate nu ţine mult povestea asta....

Închisei într'adevăr uşa după mine şi mă apropiai de uşa cealaltă, în dosul căreia Voicuţa tocmai îşi manifesta pentru a treia oară, de astă dată nespus de violent, impacienţa. Ascultam cu sufletul reţinut, prin lemnul despărţitor, necazul crescând al Voicuţei. Ea se găsea acum într'un fel de vestibul cu scaune şi mese pe margini, pe care eu nu-l încuiam nici odată; mi-era acum teamă să nu se înfunde în vreun fotoliu, cum făcea une-ori şi să mă aştepte; iar între timp să-i vie celeilalte gustul de plecat. Totuşi speram că mânia ei fulgerătoare, atât de legitimă astăzi mai cu seamă, prima înlălnire după împăcare, nu-i va da totuşi atâta răgaz. Dar tocmai de aceia nu înţelegeam dece nu se grăbea să plece şi de ce rămăsese atât de nemişcată lângă uşă, precum stăteam şi eu de partea ceastălaltă. Mai rămânea, atrasă de atâta linişte, să apară de dincolo şi Lilica!

Cheia! îmi fulgeră prin minte. Ea examinează dacă sunt acasă, controlând broasca uşei; probabil că întunerecul nu-i îngădue să-şi facă o idee precisă, nici prin acest mijloc hotărîtor, dacă sunt acasă sau nu! Dar în definitiv ce-o interesează asta pe ea? destul că n'am fost acasă la momentul convenit, pentru a se supăra în bună pace! Aud acum pocnind uşor încuetoarea poşetei şi apoi un controbăit metalic prin gaura cheii. Şi deodată mă pomenesc cu cheia, ţâşnind încoace de partea ceastlaltă.

Urmează momente lungi de tăcere; probabil că cercetează acum cu ochiul prin deschizătura liberată: îmi aud bătăile inimei şi-mi simt cele mai mici mişcări ale

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/morr1933-1947

ei. Apoi deodată o simt îndepărtându-se, îi prind pasul nșor și prind la fel zgomotul ușei dinafară, când se reînchide, domol, atenuat. Ridic din umeri și mă reped la fereastră. Voicuța pleca într'adevăr, o văd chiar făcând semn unei mașini, care vine în grabă s'o ia. Și pornesc agasat, dincolo, la Lilica. O găsesc la fereastră de unde revine râzătoare:

— Am văzut, a fost tot Voicuța... mi se pare că-i dădusei rendez-vous, tipule nesuferit... Casanova... ea era clientul tău, don Juan de Tenorio.

Nici nu știu ce-am bâlbâit drept răspuns, desigur ceva foarte încurcat, de vreme ce Lilica triumfătoare, că izbutește să mă încurce și mai rău, cu fiecare nouă întrebare bate din palme zgomotos și mă sărută amețitor.

Dar peste un ceas, de astădată nu bătaia în ușă, ci soneria dela intrarea vestibulului, ne-a alarmat iarăși cu semnalul ei scurt și categoric.

— Va să zică tot era un client? încuviință râzătoare Lilica. Numai ia seama să nu fie tot Voicuța...

La asta tocmai mă gândeam și eu.., Pentru a mă atrage dincolo de ușa biroului, acum a sunat afară, ca să ma inducă în eroare, să mă facă să cred că am deafface cu cineva străin.

M'am apropiat așa dar cu cea mai mare precauție de ușa biroului. Cheia rămăsese tot jos; am ridicat-o, și am privit curios prin deschizătura liberă, gata să mă retrag la primul moment. Soneria a izbucnit iarăși mai apăsată și mai nervoasă. Dar țârâitul ei violent și energic, m'a încurcat și mai rău. Pe urmă a răsunat și a treia oară; apelurile din ce în ce mai repezi și mai categorice nu mai îmi lăsa nici-o îndoială că am de afface tot cu Voicuța. Acum văzui și clanța ușei dela antreu lăsându-se. Și evident, pentrucă nu era încuiată ușa cedă... Apoi apăru... o mână și un umăr de bărbat, apăru domnul Georges Radu Șerban... Am înfipt cheia

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mrr/1933-1947

în deschizătura prin care priveam şi la moment am dat uşa în lături:

— Scuzaţi maestre... tocmai aţipisem...

Şi l'am poftit cu gest mare, larg, înăuntru. Imi exprimam zgomotos nedumerirea şi bucuria surprizei, dar tăişul privirei maestrului îmi răci brusc avântul. Înţelesei: aici se amestecase neapărat Voicuţa. O clipă mai ezită gândul meu şi pe urmă refăcu sumar dar sigur toată împrejurarea: o voce anonimă la telefon, a întrebat pe maestru dacă doamna Alba e acasă; şi la răspunsul probabil negativ al maestrului, vocea binevoitoare i-a indicat o adresă, poate i-a dat şi detalii asupra apartamentului, asigurându-l că nu se mai găseşte nici o altă ieşire dintr'însul, astfel, că vânatul e sigur....

N'am putut reţine în primul moment, la vaga mijire a acestei idei năstruşnice, o alunecare a ochilor spre uşa în dosul căreia se găsea Lilica. Şi maestrului nu i-a scăpat desigur această mişcare. L'am poftit să şadă, destul de încurcat, încercând să evaluez sumar întrucât această intervenţie neaşteptată în scenă va putea încurca socotelile mele; dar numaidecât apoi mi-am recăpătat surâsul şi buna dispoziţie, şi ochii lui negri m'au fulgerat, de desuptul sprâncenelor groase. Atunci mi-am ridicat şi eu semeţ capul. Ii spuneam cu privirile: *va să zică, admiţi şi tu că lucrul e perfect posibil?* Şi i-am râs în faţă, în vreme ce el, încurcat, îmi explica motivul visitei; pleacă mâine, şi trebue să-mi amintească de dosarul... şi-mi aminteşte de-un dosar fără importanţă. Atât de fără importanţă că râd voios, iar el pleacă fruntea în jos sub lovitura de bici. Dar reînalţă repede priviri oţelite şi fălci înţepenite:

— Te-am deranjat cumva?...

Insă nu merge mai departe. Prinţul dintr'ânsul nu-l lasă, să mă apuce de piept, să mă scuture:

Unde-i? Arată-mi-o, unde e?...

Iar eu sunt hotărît să-l fac să izbucnească. Nu mai râd triumfător. Mă prefac încurcat şi încerc să îngălbenesc. Şi ochii îmi joacă de minune. De ei sunt sigur că

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1933-1947

știu să mă servească așa cum trebue. Numai dacă aș ști să îngălbenesc. Doamne, dacă aș ști... El trebue să recunoască și mai pe față că lucrul e perfect posibil; el trebue s'o recunoască aici pe loc, cu toată indignarea și cu toată ura.

Deocamdată glasul lui e încă stins și ocolește tot pe departe, întreținându-mă iar cu dosarul, pe care știe bine că-l cunosc tot ca și dânsul. Schițează sufocat punctele pe care trebue să le adoptăm întru apărarea causei, cu care ne amăgim reciproc. La un moment dat îl corijez: „Comiteți o greșală... lucrurile stau așa..." Și el se zvârcolește negru sub impenetrabilitatea de stâncă, a feței mele, din care cred că am izbutit să alung orice picătură de sânge. Dar nici acum nu se hotărăște să arunce masca și să mă apuce de piept.

Suntem amândoi goi de sânge în obraz; el își amintește, în legătură, și de alte dosare, ba chiar, sfârșit, are puterea să-mi povestească, unele întâmplări din vremea debutului său ca avocat. E tot ce-l mai las să-mi spună, căci asupra oricărei din afacerile noastre serioase, intervin, de cum aduce vorba, pentru a-i arăta că știu dinainte ce dorește să-mi comunice. Pentru a-l face să recunoască inutilitatea cuvintelor lui, pentru a-l face să recunoască mai ales, inutilitatea prelungirei acestei visite aici, pentru pretextele, pe care le-a adoptat.

In cele din urmă maestrul se ridică dârz și înfiorător. Râde și el stupid, îngrozit că trebue să se umilească până și cu această ultimă scuză de circumstanță.

— Va să zică aicea locuești... aruncă el o privire circulară și silit simpatică. Doream de mult să-ți cunosc domiciliul. Dincolo... este desigur dormitorul?...

Stăpânul casei cu sumbră fațadă se interesează de dormitorul meu! Descendentul lui Vodă Radu Șerban are poate pretenție să-i arăt: aici e baia, dincolo closetul, „știți pentrucă eu nu pot suporta săli de bae, cu closet înăuntru." Și poate ar avea fantezia să vadă și din ce faianță e lucrată această cabină secretă, ca să-și potolească chinul din suflet...

Muzeul Digital al Romanului Românesc

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Îl văd nespus de congestionat că nu m'am grăbit să-l întreb dacă dorește să vadă odăile, pe care i le descriu cu lux de amănunte și că m'am postat dârz dinaintea ușei, cu râs cuviincios, dar care lasă să se înțeleagă, că prea ușor nu se poate trece acolo.

Pieptul maestrului clocotește: și el încă are puterea să se rețină. Dar acum eu mă simt năpădit de pofta năvalnică și imperioasă de a afla dacă doamna Alba s'a întors acasă. Și abia acum spectrul profilului eminescian apare în ungherul cel mai îndepărtat al biroului în care amurgul începe să țesă păienjeniș.

— Iată pe adevăratul brigand! aș putea să-i strig domnului Georges Radu Șerban, arătându-i fantoma lividă, care bântue și chinue acum gândul meu. Dar nu-i strig nimic și mă mulțumesc numai să-mi frâng buzele în surâs răutăcios, care trebue să se înfigă ca un sfredel de moarte în pieptul pietruit al strănepotului de domn. Și răutatea asta și sfidarea grea, pe care i-o aruncă ochii mei, e cu atât mai crudă și mai batjocoritoare, cu cât simt mai îngrețoșat pe propria-mi piele, atingerea de moarte a degetelor prințului Preda pe albeața fascinantă de zăpadă, a nudității doamnei Alba...

Nici gând ca maestrul să se hotărască de plecare. S'a instalat din nou la birou, și deschide acum rând pe rând toate dosarele afacerilor noastre mai complicate pe care memoria i le pune dinainte. E o bărbăție adevărată și-un sânge rece incomparabil în acest om, cumplit de violent de felul lui, care știe totuși să se stăpânească în așa grad și să vorbească fără nici cea mai imperceptibilă slăbire a glasului. Doar ochii lui mă sfâșie ca ghiarele și numai din când în când își capătă și ei o lucire stranie de interes, când învăluesc cu sadică voluptate ușa dormitorului.

Dar tocmai acum se petrece un eveniment considerabil, a cărui înfăptuire însă eu o socoteam mult mai târzie; mă simțeam chiar puțin cam stânjenit, că nu puteam

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

găsi încă mijlocul de-a o provoca uşor, la comandă, în momentul pe care l-aş fi găsit priincios. Lilica, probabil ne mai contând pe libertatea mea din seara asta, aşa cum o amăgisem la început cu clientul imaginar, a cărui reală visită rămăsese în suspensie ca orice minciună descoperită pe jumătate, — cu aplombul ei obişnuit, cu lipsa aceia de sinchiseală, care până acum nici-odată nu-i dăduse greş, se hotărîse să iasă. Ba încă, de bună seamă pentru a marca presupusului meu client, că prezenţa ei în acest apartament e cât se poate de naturală, aşa cum ar fi acea a unei surori, a unei rude, sau chiar unei soţii (ce poate interesa pe-un client cu un proces atât de greu pe-a doua zi, care e starea civilă sau ce fel de legături personale are avocatul său?) Lilica întoarse în trecere capul cu drăgălăşenie spre noi, pentru a ne saluta cu o smerită naturaleţe, pe care n'o putea desminţi decât luciul de păcură al ochilor ei şireţi. Abia atunci mişcarea de surpriză pe care domnul Georges Radu Şerban o făcu se transmise asupra ei ca un şoc; căci abia acum privirile ei, obişnuindu-se cu diferenţa de lumini dintre camera pe care o părăsea şi acea în care intrase, recunoscu pe maestru, care, cunoscând-o deasemeni, îşi ferise ochii în obştescul zvâcnet al intenţiei exagerate de discreţie, mai pălmuitor decât cea mai plată sfidare, cu ochi larg şi necruţători căscaţi. Lilica n'a putut reţine un ţipăt uşor şi a dispărut atât de repede pe uşă, că nici nu cred c'aş mai fi putut-o găsi pe scări, dacă m'aş fi luat după dânsa. Dar, evident, nu m'am deranjat nici o secundă, căci trebuia să rămân aici, să înfrunt ochii domnului Georges Radu Şerban. — Totuşi ai recunoscut că lucrul e perfect posibil! îi strigau ochii mei, dar ai lui nu auziau nimic. Ei redeveniseră nespus de fericiţi şi domnul Georges Radu Şerban dintr'un exces, pe care nu mai izbutea să nu-l înăbuşe, de bună voinţă, nu mai contenea cu autoreproşurile pentru inoportunitatea visitei lui. Pe urmă, par'că readus la o bună realitate dintr'un vis cu un sfârşit atât de frumos, reîncepu cu un şi mai considerabil stoc de pre-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

texte plausibile, să-mi motiveze rostul vizitei sale. Şi dacă ironia, care spuma uşor în ochii mei îi scăpă până la urmă, în schimb răutatea Voicuţei îmi creiase un folos înfricoşetor de important: domnul Georges Radu Şerban mă vizitase, domnul Georges Radu Şerban prinsese ceva din intimităţile mele... maestrul, vrând nevrând, numai pentru a nu mă lăsa să bănui că toată spontaneitatea caldă a gesturilor şi a vorbelor lui dela urmă, n'a avut alt dedesupt şi că toată visita lui a avut într'ânsa în plus şi ceva prietenesc—exclusiv, pentru afacerile noastre, era doar telefonul, prin care mai mă chemase până acum de atâtea ori—trebuia să păstreze de acum înainte şi'n raporturile noastre dela birou, deci de-acasă dela dânsul, aceiaşi familiaritate şi bunăvoinţă care mă apropia cel puţin cu un pas mai mult de apropiaţii săi. (Până acum, după atâţia ani de lucru comun, el nu găsise încă de cuviinţă să mă prezinte soţiei sale. Insă putea aduce într'adevăr apropierea printr'însul o limpezire a încâlcitelor mele căi sau dimpotrivă?) In orice caz, un punct mare e câştigat: domnul Georges Radu Şerban, care s'a pretat atât de uşor unei încercări anonime de intrigă meschină, va fi mai precaut în ascultarea şoaptelor telefonice sau de orice alt fel. In zilele următoare am putut constata, la dânsul, printre forţatele-i atenţii, străduinţa teribilă de-aşi reţine mânia că se lăsase atât de uşor dus în cursă. Ai fi putut crede că necazul pentru această uşurinţă, aproape precumpănea mulţumirea că brusc stârnita-i bănuială fusese neîntemeiată: oricât ar părea de paradoxal, mi se părea că văd asta prin învelişul cu sticliş de oţel al amabilităţilor sale necurmate.

Sunt în seria marilor evenimente. Căci iata şi această surpriză covârşitoare, care mă ului cu desăvârşire, punându-mă apoi pe adevăratul drum drept al acţiunei mele.

Mă întorceam noaptea cu prinţul Preda, la braţ, spre mansardă. Prinţul Preda, care dela o vreme nu mai părea căutuşi de puţin jenat de largile mele dărnicii, se îmbă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/indir1933 1947

tase zdravăn. Il dusei chiar în apartamentul său şi-l prezentai fotografiei doamnei Alba.

– Priveşte prinţesă, mă plecai adânc în faţa ei, simulând şi eu pe turmentatul, – priveşte pe iubitul tău clandestin. Iată-l cum s'a îmbătat.... Nu e vrednic de frumuseţea ochilor tăi... e un nemernic... să-l alungi... Acum se va duce să zgârie cu degele uşa unei cocote infame şi să se dogorească la dragostea ei tarifată, de dorul tău... e un nemermic... cum poţi să iubeşti pe-un astfel de decăzut prinţesă.,..cum poţi... ?

Şi izbucnii în hohote cutremurătoare, împingând pe prinţul Preda în glumă, ca un adevărat om beat. Prinţul Preda se aşează pe pat şi mă privi lung, îndobitocit. Iar eu continuai, ocrotit de beţia-mi aparentă, poate cu răutate, în crice caz cu invidie şi scârbă:

– Cum pot braţele tale albe, să strângă stârvul ăsta la sân... cum poţi lăsa buzele astea învineţite şi spurcate să murdărească atâta albeaţă...

Eram oare într'adevăr beat eu însu-mi, de-mi creştea vocea atât de ameninţător şi cuvintele-mi deveneau atât de grele şi de îndrăsneţe...

– Cum poate pântecul tău să suporte povara asta sordidă... această poesie albă, divină, care trebue să fie pântecul tău... Cum i-a fost dat, tocmai acestui păcătos, acestui decăzut să-l cunoască, să-l vadă, să-l atingă, să-l guste,.să-l umple de balele lui alcoolice...

Şi rădeam teribil arătând la prinţul Preda, care căscase ochi enormi la mine:

– Ah, îţi place mutra lui eminesciană, ah, te încântă profilul lui... asta e tot, ce-ţi poate da această persoană, care-a încetat de a mai exista... ea nu mai e decât un profil... un profil al altuia... ha, ha, ha, ha,... ha, ha, ha, ha... ha, ha, ha, ha... şi tu prinţesă iubeşti profilul altuia, te culci cu un strigoi... pffff.

Prinţul Preda a sărit deodată de pe dunga patului şi-a bătut cu tărie cu pumnul în masă:

— Sfârşeşte, idiotule, beţivule, ţoapă lustruită, băiat de prăvălie... O prinţesă ca ea nu se poate uita decât la un prinţ...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ro/din1933-1947

-- Pffff... ha, ha, ha, ha... ha, ha, ha,.., ha, ha, ha... mai spune odată, prințule... mai spune odată ce-ai zis...

Il luai de umăr și-l scuturai ca pe-o haină veche :

— Numai la o astfel de căzătură se uită o prințesă. priviți oameni buni, la cine se mai uită acum prințesele noastre... Phhh... ha, ha, ha... ha, ha, ha... hi, hi, hi... La așa prinț, așa princesă... La....

Dar cuvintele pe care am vrut să le mai rostesc mi-au fost oprite în gât de palma prințului Preda, aplicată ermetic pe gura mea.

— Un cuvânt dacă mai rostești, te zdrobesc, îmi urlă el răgușit în ureche... Despre mine spune cât vrei... spune ce vrei... dar despre ea...

Mi-a fost deajuns o singură, o bruscă scuturătură a umerilor mei ca să-l reped pe prinț tocmai în colțul cel mai îndepărtat al odăii...

— O prințesă, care se culcă, hah, cu orice căzătură ! repetai cu încăpățânare.

Haide, nu-mi mai cânta pe tonul àsta, prinț turmentat... O fi și ea prințesă, la fel ca doamna Irma, contesa noastră de-aici... Să nu crâcnești, prinț degenerat că rup fotografia în bucăți... Să-mi răspunzi numai atâta și gata, sunt dispus să cred totul, chiar ce ese din gura ta tăvălită prin toate murdăriile. La asta să-mi răspunzi : dacă e prințesă, de ce se uită la un stârv ! Haid, răspunde, vorbește stârvule....!

Prințul, care rămăsese holbat lângă părete, când am întins mâna amenințător spre fotografie, vroi să înainteze dar nu izbuti ; vroi să glăsuiască, dar nu scoase decât un sughiț lamentabil. Paliditatea lui de mumie ajunsese iarăși la paroxism, ca în noaptea când trebuise să rabde injuriile și sarcasmul sângeros al Irmei. Abia la urmă putu să-și miște picioarele într'o împleticeală de paralitic și căzu pe primul scaun, de care i se lovi genunchiul tremurând.

— La un stârv... la un stârv nu se uită ea... bălbăi însfârșit gâtlejul lui...

Apoi tăcu înfricoșat, parcă și-ar fi simțit moartea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

înaintând cu câte-un pas la fiecare cuvânt rostit. Credeam că face sforțări ca să se liniștească, când deodată urlă, cu o vioiciune neașteptată:

— E o sfântă... e curată... ea nu se va uita niciodată la un ticălos ca mine, înțelegi.... niciodată.... Asta nu trebuie să mi-o spui tu... o știu atât de bine...

Și tăcu iarăși, în vreme ce eu insu-mi îmi căutam un reazim în jur, mă împleticeam spre întâiul scaun apropiat, în spetează căruia îmi proptii mâna cu putere. Prințul Preda oftă adânc. Părea că se trezise brusc din starea lui de beție și acum mă privea ca un cerșetor, bleg și umil, cerându-mi pomana cruțării. Dar ochiul meu îi scormonea sufletul neîndurător.

— Va să zică ai mințit, îi strigai, văzând că nu mai are de gând să-și descleștеze gura. V'as'zică prințesa asta e o simplă poveste... V'as'zică iubești doar o fotografie... Acum înțeleg, prințule, de ce simți nevoia conteselor de pe coridor... Hm, dar atunci ce însemnează autograful ăla englezesc....? mi se pare că ți l-ai compus singur, prințule, așa cum îți faurești din cocotele de pe coridor, pe contesele visurilor tale...

Dar prințul părea să nu dea atenție, firului momitor al cuvintelor mele. El își dusese ochii în podea și-i bleojdise acolo, unde de bună seamă că imaginația-i bolnavă îi înfățișa o priveliște prea teribilă, de vreme ce trăsăturile lui eminesciene se contorsionau atâta...

— Stârv... gemu el... niciodată... cu un stârv... niciodată... niciodată...

Și pe urmă se uită drept în ochii mei și buzele i se deslipiră de pe șiragurile de dinți. Rânjea hidos.

Îl apucai de umăr și-l împinsei în fața oglinzii.

— Spune-mi, îi strigai, dacă mai ești altceva decât un stârv. El se contempla în oglindă, și par'că îngrozit de imaginea palidă dintr'ânsa, porni deandaratelea, parcă ferindu-se de pumnalul unui urmăritor, până se izbi cu spatele de părete. Privea rătăcit la oglindă, bolborosind, cu sadica satisfacție: stârvule, stârvule...

Și deodată se înfipse în fața mea eroic și înveselit:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mid=1933-1947

— Şi cu toate astea, ascultă colea, comis voiajorule !... începu el să strige... Cu toate astea, înţelegi... dacă aş vrea... la un singur gest al meu, 'nţelegi — ridică el degetul drept spre tavan... la un singur semn cu degetul ăsta de stârv... şi frumoasa asta, albeaţa asta, candoarea asta ar alerga ca o nebună să îmbrăţişeze stârvul, să-şi lase pântecul în voia mângâierilor mortului.... Înţelegi ce-ţi spun? Eşti un prost şi-un dobitoc... şi băiat de prăvălie ai să rămâi toată viaţa ta... Pe când stârvul ăsta ce priveşti e al unui boer, mă!...

Inlemnisem. Şi înţelesesem. Eram chiar să mă trădez că ştiu prea mult.

— Înţeleg... fotografia... scrisul de pe fotografie... o ai la mână cum s'ar zice...

— Nu eşti prost, îmi răspunse el. Dar asta nu e nimic... fotografia asta... A, ha... am... mai am... a, ha... înţelegi... dar ce te privesc pe tine astea... nu... dacă vreau... dacă vreau...

Şi se ridică radios, şi porni clătinându-se prin faţa mea, mândru ca un general, dar nesigur şi neregulat ca un general beat...

Înfricoşat, mă urnii la rându-mi, cu ochii injectaţi, cu gâtul înţepenit. Cum puteam să-i cer ultimul amănunt, singurul lucru care-mi mai rămăsese de aflat? Să-l apuc de piept şi să-l dobor dintr'o smucitură, sau să-mi reiau aerul de nepăsare şi caraghioslâc, să-l forţez să glăsuiască înainte, stimulându-i amorul propriu.

Alesei mijlocul al doilea. Şi prefăcându-mă că abia mai mă ţin pe picioare, izbucnii în râs zgâlţâit şi mecanic, de alcoolic pierdut iremediabil. El mă privea năuc, dar nu-şi manifesta prin nici un cuvânt nedumerirea, pentru veselia mea fără sens, care, părea că nu-l intrigheză din cale afară. Astfel că trebuii să mă întrerup, izbucnind în cuvinte întretăiate brusc de sughiţuri.

— Şi de ce nu faci prinţule, semnul fatal?.. Bf... ff... pfff...

Imi sulemeneam glasul ca actorii pe scenă şi mă strâmbam mai rău ca apucaţii de ducă-se pe pustii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr-1933-1947

— De ce-o cruţi, prinţ de Danemarca şi nu-i porunceşti să vină colea în patul tău jegos?... Spune, răspunde aici, dacă-ţi dă mâna...

Prinţul se posomărî şi ochii zglobii de până acuma, căzură orbiţi, în pământ. Dar eu nu-l lăsam un moment:

— Să-ţi spun eu... toate fotografiile tale şi scrisorile cu care te mai lauzi... nu fac doi bani... sau prinţesa e tot aşa de ruinată ca tine şi cine ştie în care mansardă face pe contesa.

Surprinsei o privire furişă a prinţului, spre măsuţa de noapte. Acolo, pe marmora murdară, era cealaltă fotografie, a fetiţei de doisprezece ani, asupra căreia nici madam Matildei, nu vroise să-i dea vre-o relaţie.

Dar eu eram acum complect lămurit, asupra unei bănueli care mai mă încercase câteodată. Mă apropiai de măsuţă, lăsând deoparte orice aer de om beat şi pus pe şagă: ridicai şi-i arătai fotografia de copil.

— Din cauza ei ?...

Prinţul înclină din cap...

— E fetiţa ta ?...

Prinţul înclină iarăşi.

— Şi doamna din fotografie o întreţine în vre-o şcoală probabil ?

Prinţul încuviinţă îndobitocit...

— Poate chiar şi tu trăeşti de pe urma doamnei din fotografie...

Prinţul îşi acoperi faţa cu mâinile.

— Va's zică scrisorile au început mai de mult să-ţi renteze.

Revedeam acum întreaga scenă nocturnă din grădina publică: doamna Esmaralda pusă în curent, aşteptând afară; nobilul decăzut şi şantagist, încercând să facă pe cavalerul, dorind s'o conducă curtenitor pe doamna Alba spre ieşire, după ce stabilise preţul tăcerei şi poate încasase şi prima rată. Iar pe deasupra târgului odios, chipul Doamnei Alba, minunăţia trăsăturilor ei, imprimându-se ca o dorinţă şi-un ideal în sufletul nărăvit şi bicisnic. Frâna puternică a răspunderei de părinte, care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcm1933-1947

mai domina, grav avariată, în inima nenorocitului şi poate şi teama mizeriei definitive, îl mai opreau pe acest individ să nu dea drum liber pasiunei tardive şi furibunde.

Mai rămânea ceva de aflat?

Nimic. Numai din motive de legitimă precauţiune, trebuia să fac mai departe pe nedumeritul şi neştiutorul...

— Dar scrisorile astea cum de ţi-au picat în mână?...

Însă prinţul Preda, care căzuse zdrobit pe marginea patului, mă rugă cu cel mai chinuit şi mai umil accent.

— Lasă-mă te rog... dacă eşti bun, lasă-mă... aş vrea să dorm, aş vrea să dorm...

Când îl părăsii, îl văzui din uşă, încovrigându-se în pat aşa îmbrăcat şi încălţat şi trăgând plapuma peste dânsul...

Chiar a doua zi, prinţul Preda căută să mă vadă şi să cerceteze cu luare aminte şi înfricoşare în ochii mei, dacă am reţinut ori am pus credinţă pe vreuna din destăinuirile lui din ajun. De la început încă, el mă copleşi cu hazul lui şi cu aluzii sarcastice la starea noastră de beţie. Apoi mă îndemnă să nu cred nimic din ce mi-a spus aseară. Totul n'a fost decât scornirile bolnăvicioase ale unei imaginaţii otrăvite de alcool. Fotografia de pe măsuţă reprezintă într'adevăr pe fetiţa lui, pe care o ţine la pension şi nu gândeşte o clipă s'o aducă, nici măcar pentru câteva minute, în această mansardă dubioasă şi în această ambianţă sinistră. Dar fotografia din părete, înfăţişează o pasiune a lui de mult defunctă, o frumuseţe rară, de care, e drept, a fost mai târziu alungat, dar, care i-a dat în scurta lor iubire, *toate* voluptăţile şi *toate* fericirile sufleteşti, pe care poate să le dea cuiva o femee superioară din *toate* punctele de vedere. Dar femeia asta care a trăit într'adevăr ca o sfântă, l'a respins, îndată ce a observat, predispoziţia lui spre stricăciune şi spre decădere iremediabilă: o înşela cu femei de rând, o insulta cu gelozia lui amarnică, o chinuia cu toate bizare-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

riile şi toate capriciile care cutreerau ca vânturile nopţei prin capul lui de alcoolic. S'a străduit apoi prin toate mijloacele s'o recâştige, a amenințat-o, e drept, chiar cu divulgarea scrisorilor, dar ea a ştiut să reziste. Şi tocmai când el era gata să ajungă la cele mai năstrușnice nebunii posibile, *moartea* ei neașteptată a survenit ca o intervenţie divină, să-i scape: pe ea de zarva unui scandal incovenabil, pe el de ispita unei odioase infamii.

— Moartea ei *„fizică?"* am insistat nedumerit.

Evident. Căci cea sufletească e cu neputinţă să înceteze în inima lui, s'a grăbit să-mi răspundă. Intr'atât ea subsistă şi e vie într'ânsul, încât nu odată, chiar treaz fiind, (ce mai e de vorbit când creerul i-e apăsat de aburii spirtului!) are halucinaţii de felul acelora, din care mi-a dat şi mie o reprezentaţie.

— Ingerul morţei acestei femei frumoase, i-am spus, e chiar fata ta, fetiţa ta! Prinţule, într'atât subsistă frumoasa femeie de care mi-ai vorbit nu numai în sufletul tău, dar şi în viaţa reală, încât îţi furnizează şi stipendii de viaţă şi-ţi ţine fetiţa la pension. Nu tresări! Ceeace mi-a plăcut din tot basmul iubirei tale, e tocmai că ai ştiut să înmormântezi pe această femee, în inima ta. Dacă alcoolul şi visurile stricate care te mai cuprind din când în când, te fac să te mai gândeşti la învierea ei, ele au rămas slabe şi palide avânturi, din ce în ce mai slabe, mai palide. Şi 'n asta trebue să stea adevărata ta fericire: în stingerea treptată, definitivă, a imaginei ei în tine. Căci învierea ei ar însemna, invers, moartea fiicei tale şi evident, după ce nebunia se va consuma totală, moartea ta însuţi.

Prinţul m'a ascultat întunecat; când am sfârşit, a schiţat numai un rânjet, care ar fi fost punctul de plecare al încercărei, de a-mi scoate cu orice preţ din cap, ideea că frumoasa din fotografie trăeşte şi şantajul continuă. Dar de bună seamă, înţelese şi el că orice încercare de a mă convinge de contrariu e inutilă şi rânjetul îi dispăru tot aşa de mut, cum apăruse. Ii vorbii, pentru a-l asigura de obiectivitatea părerilor mele, cu mult elan de fetiţa

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

lui şi de dreptul pe care il are, în numele ei, de a-şi specula fosta iubită. Şi fiica lui are un drept la viaţa, proclamai, descoperindu-i astfel un reazim moral, pentru meschinăria lui fără margini (pe care, poate, mi-o voi asuma-o, la nevoe, mă gândeam înfricoşat). Oricine are drept la viaţă şi la iubire, am strigat cu convingere, apăsând pe cuvântul al doilea, desigur pentru mine. Iar cei cari au păcătuit trebue să plătească şi pentru fericirea celor cari i-au surprins... vreau să spun, a celor cu care au păcătuit în comun, pentru a fi părăsiţi apoi.

Aci, mă apucai să insist asupra distincţiei care-mi venise involuntar pe buze, cerând părerea prinţului dacă găseşte scuzabil procedeul lui, chiar practicat de unul care *incidental* deţine un secret al persoanei, în putinţă să-l ajute? Pentru a nu-i lăsa vre-o bănuială întru cât priveau intenţiile mele, îmi dădui numaidecât cu părerea că numai astfel o faptă de acest soi e o faptă reprobabilă. Deşi mă angajam pe-o pistă periculoasă, atinsei însă şi acest punct pentru a surprinde chiar la dânsul vreun semn, cât de mic, care să întărească definitiv, părerea, de care eram acum aproape sigur că scrisorile şi fotografiile pe care el le utiliza, pentru a extorca pe doamna Alba, proveneau din sertarele fratelui său. Şi răspunsul prinţului Preda fu edificator. După el, accentul vinovăţiei nu trebuia pus pe mijlocul graţie căruia o persoană devenise deţinătorul secretelor alteia: iar dacă acest mijloc fusese pura *întâmplare*, chestia imoralităţii nici nu se mai punea: Cel care a păcătuit trebuia oricât să dea o gloabă. Insă „în orice caz", procedeul era legitimat, pentru cel constrâns de nevoe să-l utilizeze: „fie de-un motiv familial puternic, ca bună oară în speţă, fie de groaza propriei mizerii, fie chiar de o iubire mistuitoare, pentru persoana surprinsă în greşală". Or, ceeace chinuia pe prinţul Preda e că el, am socotit, se vedea prada tuturor acestor alternative.

Nemernicia faptului nu apărea pentru dânsul, decât atunci, când şantajul se sprijinea pe simple plăsmuiri, înscenări sau ameninţări gratuite, speculând groaza bolnăvicioasă de zgomot a celui vizat.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

Evident că aprobai toată această morală foarte elastică a purtătorului de nume istoric, prin care putui întrevedea bine ceeace mă interesa anume pe mine, chipul cum parveniseră aceste scrisori în mâinile lui.

Mai târziu el îmi povesti răspicat (exceptând unele reticenţe străvezii) toată întâmplarea. Printre obiectele „lăsate lui cu limbă de moarte, de fratele său" s'a găsit şi o superbă cutie, lucrată de-un celebru şi străvechi maestru italian. In cutie prinţul a dat de scrisorile şi de fotografia cu dedicaţie a unei doamne din lumea mare, „*nomina odiosa*". Cum mizeria creştea şi „odată cu ea şi fata, care trebuia întreţinută, aşa cum pretindea numele ei", gândul speculărei scrisorilor a prins a miji în creerul prinţului. Dar dela gând până la practică este destulă cale; pe tot parcursul ei, el a avut de luptat aşa dar „cu conştiinţa că scormonind cele mai intime secrete ale fratelui său, comite un oribil sacrilegiu". Dar „drepturile vieţii, — a trebuit s'o recunoască şi el, care era un nobil — au fost mai puternice decât orice eleganţă sufletească". Şi acum câtiva ani şi-a luat inima în dinţi şi-a dat un telefon doamnei, autoarea scrisorilor şi-a autografului. I-a cerut un rendez-vous, pentru a stabili un „*modus procedendi*". Cum doamna în chestiune, refuza să vină la dânsul acasă, nici singură, nici însoţită, — după numeroase şi necontenit întrerupte tergiversări la telefon, ea conveni să se întâlnească la o dată anume, cu dânsul, pe înserat, într'o grădină publică, din apropierea străzei ei. Grădina publică o descoperise evident, prinţul, care refuzase la rându-i, cu energică obstinaţie, să o visiteze acasă la dânsa, la orele pe care i le indicase ea. La prima întâlnire sosise însă mama doamnei în chestiune, care-l recunoscu după un anume ziar englezesc, pe care prinţul îl parcurgea convenţional, la lumina felinarului, din mijlocul grădinei. Doamna Smaralda îi propuse să ducă tratativele cu dânsa în numele fiicei sale, dar prinţul speriat de complicaţii

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md=1933-1947

eventuale, care ar fi putut degenera poate şi din punctul cam grav de vedere al capitolului respectiv de cod penal, în urmări cu totul şi cu totul neplăcute, răspunse venerabilei doamne, că nu are nici-un fel de tratative de dus cu nimeni şi că probabil stimata doamnă era victima unei confuzii, adresându-i-se lui. A doua zi, însă, el reluase convorbirile telefonice, pentrucă mai ferite de surprize şi ceru din nou întrevedere, care nu putea fi însă decât între patru ochi. Întrevederea îi fu acordată principial, dar termenul ei rămase probabil în funcţie de plecarea soţului doamnei din oraş, căci fu contramandat în două rânduri (în ziua făgăduită, prinţul se legătuise să întrebe la o oră anumită, dacă data stabilită cu prilejul convorbirei precedente, rămânea valabilă).

Am întrerupt pe prinţ, interesându-mă, de ce nu stabilise chiar condiţiunile schimbului prin telefon, fără a-i mai cere întrevedere personală: fixarea unei sume globale pentru restituirea totală a scrisorilor sau o rată periodică sub angajamentul solemn al celei mai ermetice discreţii. Asupra modalităţei de plată, prinţul îmi declară că de când cu grava sa decădere materială, era „adversar hotărât al oricărei încasări globale": şi-apoi doamna Alba, pe cât înţelesese, nu era capabilă să-i satisfacă total pretenţiile băneşti. (Cât trebue să fi cerut!) Iar în privinţa întrevederei, îmi mărturisi la început că se temea de tratative cu persoane invisibile, care-ţi răspund tocmai dela celălalt capăt al firului de telefon. Pe urmă complectă, că la asta se adăuga şi o curiositate obstinată, care i se năzărise, din lectura scrisorilor (canalia nu se putuse abţine să nu le citească şi răscitească pe toate). Ardoarea aprigă a corespondentei îl intrigase la culme şi-l făcuse, să-şi amintească fără să vrea, cât de izbitor, semăna la figură cu răposatul, (deosebirea dintre dânşii era numai că cel mai mic de ani, fusese mult mai înalt) Vream să văd, îmi explică el romanţios „ce primă impresie produce asupra acestei superbe femei, pe care evident o şi căutasem s'o văd dela distanţă, şoapta trecutului mort".

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromania.ro/mdr/1933-1947

Pe urmă prințul Preda îmi povesti cum decursese întrevederea. Doamna Alba observase cu mult interes această „izbitoare" asemănare. La început păruse chiar afabilă și timidă; dar brusc redevenise tranșantă și rigidă. (Cred și eu, când un chip atât de scump reînviase ca să-i propună un târg așa de meschin și josnic!) Prințul Preda se mira de această bruscă schimbare de atitudine, pe care o puse apoi pe seama unei tactice de cochetărie.

— Dar ce puteam face? mă întrebă el pierdut. Era imaginea fetiței necontenit prezentă aici în fundul gândului, ca toată splendoarea doamnei Alba să pălească în fața ei. Altfel, cum aș fi aruncat orice socoteală, departe de mine și cum aș mai fi îngenunchiat la picioarele ei divine! Înțelegi tu, tinere, acest chin cumplit?... M'am și simțit totuși dator să-i lămuresc, să îmbrac în scuze nemernicia gestului meu. Și i-am spus sincer totul: i-am povestit despre fetiță... m'am zugrăvit cât sunt și cât am fost de nemernic... i-am mărturisit cum până și cutia, în care găsisem scrisorile, o adevărată operă de artă, a trebuit s'o vând, numai și numai, ca să mai amân gestul oribil pe care trebuia să-l fac, eram constrâns de toate nevoile să-l fac, acela de-a o chema la telefon...

Prințul Preda glăsuia emoționat și patetic. Iar eu, acum convins pe deplin, urmăream cu ochii par'că, momentele dramatice ale scenei, la care ajunsesem prea târziu. Doamna Alba nu păruse deloc înduplecată de scuzele celui care îi propunea condiții atât de odioase, pretinzându-i tribut și păstrând în acelaș timp în întregime dreptul de-a o constrânge și mai departe după bunul plac. Iar prințul Preda numia asta, „mândrie inumană și sălbătăcie".

— Înțelegi, imaginea, imaginea sfântă a copilei mele, prin cruzimea sistematică de a schimba vorba or de câte-or pomeneam de dânsa. Era ca și cum aș fi pomenit de o rivală... Și asta era adevărul: rivala, rivalele... înțelegi... Iată-mă între aceste rivale, cele mai înverșunate cu putiință, declamă el cu convingere: deoparte

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

frumusețea desăvârșită, de alta dragostea pură, filială, nevinovăția unui copil... Înțelegi acum chinul meu teribil de câțiva ani în șir... Fără ieșire... fără ieșire... borborosi el, strângându-și tâmplele în pumni.

Mă ridicasem pe masă, de unde contemplam ca de pe-o amețitoare înălțime, restriștea cumplită în care se zbătea prietenul meu, așa cum Iov se zvârcolea plin de bube în gunoiul existenței lui. Dar, poate prin contrast, eu respiram adânc aerul limpede de munte, pe care mi-l da această perspectivă imaginară. Năruit în sine, prințul Preda, părea un dușman zdrobit de avântul meu triumfător. Îl înfrânsesem, pentrucă aflasem dela el tot ceia ce trebuia să aflu. Acum știam de minune, locul comoarei ascunse, pentru care mă târâsem atât amar de vreme pe brânci, ca reptilele și ca viermii, prin imunditățile acestei mansarde. Prințul Preda îmi arătase până și cutia de tinichea, o cutie mare de tutun, cu eticheta regiei, în care înghemuise toate scrisorile, după ce vânduse sălașul lor scump, lucrat de-un celebru artist, din școala italiană, căruia însă îi ignora numele,—dar o veritabilă operă de artă „căci luase pe ea dela unul din anticarii cărora o arătase 60 de mii de lei".

Nu-mi rămânea decât să-mi aleg momentul, când aceste pietre nestemate trebuiau să intre în posesia mea definitivă. Trebuia să stabilesc cu multă luare aminte acel moment. Într'un fel sau altul, prințul Preda trebuia îndepărtat din apartamentul lui, în noaptea în care aveam să operez, dacă de bună voe nu-și va relua obiceiul hoinărelilor nocturne și fără ca eu să-i mai fiu însoțitor. Contesa Irma, cu care nu încetasem să mă întâlnesc, deși în ultima vreme mult mai rar, — pentrucă de cele mai multe ori știam s'o evit fără a o jigni, cunoscându-i acum de minune programul și obiceiurile — avea să-mi fie desigur de folos. Cum ? încă nu m'am gândit deocamdată. Nu-i nici o grabă: prințul Preda are o încredere nemărginită în mine, am devenit confesorul lui indispensabil. Acum mă invită la o lectură de fragmente alese din scrisorile ascunse. Voi vedea deci și cu ochii, cum trebue să procedez, când voi veni să deschid, singur ușa

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

și cutia mesei: voi vedea unde trebue să mă îndrept dela început și ce lucruri trebue să dau atunci la o parte, ca operația să se petreacă pe cât se poate mai ușor.

Iar acum mă voi delecta să ascult proza donnei Alba. Nu e vina mea, sunt obligat s'o ascult, nu pot refuza pe prințul Preda pentru a nu trezi nici un început de bănuială: voi gusta deci dintr'un fruct oprit, fără a-mi face nici un proces de conștiință. Azi voi culege frimituri vechi, uscate, din mâna ei subțire, iar mâine, ori poimâine, cine știe, voi vedea, frumusețea ei albă, pălind, când va zări comoara pierdută, cheia liniștei și a fericirei ei de-acuma, în mâinile mele.

Don Quihotte de pe Cerna, de data asta nu s'a mai bătut cu morile de vânt. El a știut să ajungă la un liman cert și glorios, care va da mai certă semnificație, avânturilor lui de până acum, în gol. Unde mai vedeți ridicolul duios al nevoii lui de a creia planuri homerice, care să se rezolve în cadrul unor acțiuni hilare? Don Quihotte de pe Cerna, a procedat dimpotrivă după o tactică mai restrânsă dar mai sigură, și-a comprimat avânturile, rezervându-se unui final incomparabil mai grandios, pentrucă pozitiv, Don Quihotte a încălcat în sfârșit positivul, a ajuns la hotarele realității, în care s'a închegat solid contururile instabile ale fantasticelor lui visuri de nebun.

Și el e fericit, pentrucă a rămas totuși un veritabil don Quihotte: adică s'a străduit să descopere o vână ascunsă a vieței, pe care a știut să se strecoare totuși ca printr'o peșteră de nimeni cunoscută; și-a ajuns la un capăt inaccesibil altora de unde va aduce liniștea și fericirea unei frumoase din povești, dar aievea. Nu era asta o poveste întreagă, un basm, un vis și totuși o realitate în plin secol de precisiuni, de materialism și de trepidație mecanică?

Iar capătul peșterei obscure dusese aci, în mansarda Madamei Matilda, care se delecta cu urmărirea vieței intime a chiriașelor sale prin crăpăturile ușilor sau prin gaura cheilor. O singură cameră rămăsese văduvită de pose-

Muzeul Digital al Romanului Românesc

soarea ei, dintre cele pe care le găsisem la venirea mea ocupate: odaia Auricăi, fata cu părul oxigenat, pe care aş fi crezut-o acum din nou în braţele prinţului Raoul dacă, întâlnindu-mă peste puţin cu acesta n'aş fi fost asigurat de el că fericirea-i reîntoarsă (stranie coincidenţă!) nu numai că e brună (câte vopsele minunate n'a inventat doar industria coafatului!) dar că se bucură de întreaga ei bogăţie capilară de mai de mult.

Poate cine ştie, Aurica şi-a găsit o locuinţă mai convenabilă pentru profesiunea ei: a coborît cu un etaj, pentru a se înălţa astfel cu un rang mai mult în ochii clienţilor. Dar eu sunt nespus de mulţumit că n'o mai văd printre noi, căci abia la câteva zile după ce am observat că ne-a părăsit, mi-am dat seama de imprudenţa ce săvârşisem de a-i pomeni de prinţul Raoul. Dacă gureşa asta incorijibilă ar fi scăpat vre-un cuvânt privind prietenia mea cu Raoul, prinţului Preda? Dumnezeule, numai că-mi reamintesc această grozavă greşală, singura verigă putredă în înlănţuirea de fier a străduinţelor mele, şi-mi dau şi mai limpede seama, cât trebue să mă grăbesc, chiar de teama mea însumi, de a smulge din puterea acestui degenerat periculos tezaurul de scrisori al donnei Alba, caseta misterioasă (o cutie de tutun) în care zace fericirea celei, căreia mi-am dedicat viaţa, puterea şi iscusinţa mea, — din liberă şi neclintită voinţă, asemeni bizarului cavaler medieval, învingător prin secole al batjocoritorilor lui şi al ridicolului divinului său romantism.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaramuri.ro/mdrr1933 1947

Stăm acum la gura sobei mângâiaţi de căldura celui dintâi foc din anul acesta: afară ţine de câteva zile o ploaie mărunţă, deasă şi rece de toamnă, iar oraşul tot e strâns zdravăn într'o imensă manta cenuşie-roşiatică. Burlanele ţurue vârtos, aci deadreptul sub acoperiş şi asta îmi măreşte gustul de ascultare al scrisorilor donnei Alba (căreia de-acum înainte îi voi spune numai astfel pe italieneşte: — în spaniolă cuvântul scris „*dona*" se pronunţă „donia", ori mie îmi place s'o chem aşa cum răsună în italieneşte, adică întocmai cum se scrie: donna, donna Alba). De bună seamă că acelaşi ţuruit a dat îndemn şi ghes şi-acum dă necontenit avânt prinţului să-mi facă această divină lectură. Eu o ascult cu religiositate, dar din când în când casc, sau îl întrerup cu vre-o amintire, care n'are nici în clin nici în mânecă, nici cu sensul frazelor citite, nici cu reflecţiile sau informările complimentare, pe care prinţul mi le dă asupra lor; ba îl întrerup câte-o dată cu vre-una boacănă de tot, astfel că prinţul Preda strânge plictisit din buze, şi sunt sigur că'n momentele acelea mă tratează în mintea lui de bădăran sau idiot. Dar trebue să mă arăt astfel insensibil la această debordare de pasiune, cu care frazele donnei Alba îmi umplu auzul, pentruca prinţul să nu bage de seamă cupiditatea sălbatecă a atenţiei mele şi nici cât de mult s'a apropiat şi cât de vertiginos se mai apropie vremea când îi voi usurpa dreptul de stăpân al acestei comori.

Într'adevăr, rândurile acestea, lungueţe şi fine, puţin cam oblice de jos în sus, ca şi în fotografie, dovedeau o pasiune devorantă, totuşi, dacă se poate spune, lucidă, care-ţi da mult de gândit: pasiune care ardea în prima parte a corespondenţei prin răceala şi persiflajul ei, ca metalele contractate de cel mai aprig frig. Suna pretutin-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

deni un ropot inegal de cuvinte neîmperechiabile, încleştând dorinţi încrustate în sarcasm, şopocăind reproşuri grele, în ràs rău de mulţumiri exagerate. In sensul autografului de pe fotografie care spunea cu totul altfel decum mă lăsase să cred prinţul Preda: „Scumpului, linguşitorului (coaxing) şi necredinciosului meu prieten" — din care, de deasupra ramei vulgare furnizate de prinţul decăzut, nu eşea decât: „Scumpului... credinciosului meu prieten. (Pe rama iniţială de bronz, din aceiaşi lucrătura veche, italienească ca şi cutia, prinţul Preda, realizase deasemeni vre-o 40 de mii lei).

Una din scrisori pomenea de-o întâlnire dela care ea lipsise — şi era în chip de explicaţie şi scuză: „...te-am despovărat astfel" — îmi traducea prinţul din englezeşte şi eu trebuia să ascult cuminte şi să nu-l corijez, când de multe ori, recitind textul, observam că nu reproduce fidel — „de truda de a-mi inventa noui şi noui ţesături de imagini, în cadrul cărora pretinzi că mă tot măzăreşti în timpul dintre vederile noastre."

Evident, nu puteam să transcriu, dar înţelesul multora mi-a rămas în memorie, ca şi unele curioase fragmente, pentru care, prefăcându-mă că nu le înţeleg, rugam pe prinţul Preda să le repete. Astfel, în scrisoarea aceasta donna Alba, învinuia pe Tudor Buzescu, de prea multă iscusinţă şi rapidă inventivitate, ceeace o împiedeca să se poată „feri une-ori de bănuiala cumplită" că el găseşte „la moment, la comandă", (imaginele acelea de bună seamă) şi ca atare „lasi gândul liniştit în lipsă-mi, pentru a scoate din el, numai când mă ai în faţă, ca un prestidigitator dintr'o cutie miraculoasă."

Astfel donna Alba ajungea la curioasa preferinţă, să-şi ştie amantul mai încet la gând. (Socot că se referea exclusiv la facilitatea lui de a o copleşi cu complimente şi galanterii alese, căci altfel ar fi fost cu totul absurd), ...„mi-aş închipui, scrie ea, că dacă nu le-ai avea în chip firesc, automat te-ai fi străduit să le ai, ţi-ai fi bătut capul, rotunjindu-le şi întregindu-le necontenit şi asta ar fi nespus de mulţumitor pentru mine, că te-am avut astfel, la picioarele mele, tot timpului depărtării unul de altul."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistarensi.vana.ro/index/933-1947

Intr'altă scrisoare donna Alba, îi imputa lui Tudor Buzescu, că într'o societate, în mijlocul căreia se găseau amândoi, el se arătase prea rezervat față de dânsa. Rezerva și-o impusese, e drept, anticipat, dar el păstrase o atitudine prea severă „prea rigidă." Prea luase „ad littĕram" înțelegerea prestabilită, prea dovedise lipsă de mlădiere, de tact, de subtilitate.

De două ori se întâlniseră astfel în saloane străine, arătându-se unul altuia reci și streini. Totuși, a doua oară ea-i reproșa că depășise măsura dincoace, se dovedise acum prea îndrăsneț și exuberant, or cât vrusese să acopere buna lui dispoziție, cu zarva cu care izbutise să întețească între fetele de față, ce-i făceau curte asiduă.

A propos de fete, donna Alba, îl îndemna cu un straniu persiflaj să-și aleagă una din ele, era curioasă să-i afle gustul, altfel i-ar fi indicat-o chiar dânsa. Dar găsea necesar „vorbind serios", ca el să se însoare. Îl sfătuia să reflecteze mai adânc la asta; ea însă-și și-ar fi simțit conștiința ușurată, dacă el ar fi fost însurat.

Pe tema însurătorii lui, corespodența ținea o bună bucată: pe semne, Tudor Buzescu alunecase cu primul răspuns departe de acest subiect, că ea îl întorcea singură severă și încăpățânată. Mai târziu, văzând că el continuă să ocolească sau să se amuze pe seama răbdării ei cicălitoare, donna Alba, îl acuză de ipocrizie și-i prezintă în tari și momitoare culori, pe acea pe care o vedea ea potrivită pentru dânsul. Se pare că donna Alba, a surprins mai înainte oarecare interes, puțină întârziere a ochilor lui pe chipul „celei alese", o infimă particulă de timp în plus față de atenția acordată restului, — iar ca urmare, răspunsul lui va fi fost de astă dată, ceva mai atent, mai cuprinzător față de propunerea concretă a donnei Alba, deși de bună seamă categoric negativ — pentrucă seria scrisorilor ce urmează e un cantec al al ei de triumf: rândurile radiază de bucuria răutăcioasă a descoperirei, iar insistențele ei, hotărîte, imperative, pentru a-l determina să facă pasul dorit de dânsa sunt

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1933-1947

acum de-o voință aprigă, încăpățânată, care nu se înduplecă de nici un argument, de nicio implorare. Ajunge chiar să amenințe cu ruptura dacă dorința ei nu e satisfăcută, în condițiile și la datele propuse! Însă strănepotul adevăratului Preda Buzescu a știut să reziste desigur și cu toate că ea l'a pedepsit pentru asta — e o breșă adâncă aci în șirul de date al scrisorilor — reluarea corespondenței a fost propriu zis încununarea virtuței și tăriei lui.

Donna Alba s'a transformat ca prin farmec: rândurile ei de-acum înnoată în fericire și'n beția izbânzei dobândite prin propria-i înfrângere. Ea se arată acum patetică și caldă, îl dorește cu toată ardoarea, i se consiitue prizonieră și roabă, e îngrijată de fiecare pas al lui.

Paginile lungi, îmbogățite înadins cu flori de spirit și poate și cu atitudini sufletești voite, gândite, cântărite din timp și aruncate apoi cu desinvoltură, tactic, spre a le marca spontaneitatea, devin acum din ce în ce mai strânse, scurte șuerături de pasiune, răvașe de un rând, adevărate șoapte sugrumate, care chiamă nerăbdător, sau cer o oră de patimă, de nebunie.

Prin cutia fermecată a prințului Preda, de tutun de de lux calitatea I-a, se poate întrevedea și chipul cum prințul Tudor a cunoscut-o și s'au căutat apoi, până la contopire, unul pe altul. De bună seamă, ura strămoșească și disprețul integral al domnului Georges Radu Șerban a contribuit în bună parte la asta. Ostilitatea, fățișă, pe care a trebuit s'o adopte odată cu mariajul și cu inventarul bunurilor și acaretelor, asupra cărora devenia stăpână, și'n care se cuprindea și lista tuturor adversităților soțului, a făcut-o fatal să-și pună întrebarca dacă cel dintâi de pe listă poate fi animat împotrivă-i de aceleași sentimente, ce ea se obligase să-i nutrească. Și uimită de propria ei frumusețe, s'a mirat grozav, că trupu-i extrem de alb, și ochii ei nedefiniți, poate vineți, și culoarea părului care se topește în aer, ar putea provoca dușmănie încontră-i chiar în sufletul unui vrăjmaș declarat și inventariat. Curioasă, și-a impus să observe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1933-1947

lucrul acesta mai ales în plimbările dela şosea, în repezile încrucişări cu maşina şi a ajuns repede la convingerea că temerea e complect nejustificată. Curiositatea odată satisfăcută, era gata să se retragă din acest joc, condus cu multă abilitate, dar pe urmă repede a băgat de seamă, că-i lipseşte ceva: jocul însăşi. Şi din ce în ce farmecul ascunsului, al clandestinităţei şi al misterului, al dibuirei în plină lumină a zilei, în plin zgomot de reuniuni întâmplătoare, recepţii, săli de teatru, or chiar saloane — ah, donna Alba era stăpânită total de pasiunea mea pentru obscur şi tainic, Doamne! cum mă va privi ea când îi voi pune în mână comoara trecutului ei! — a făcut-o să-l caute şi mai în adânc, mai ales în complicitatea acestui băiat superb, cum trebue să fi fost fratele prinţului Preda, fratele ponositului şi decăzutului, aci de faţă.

Predispoziţiile acestuia, discreţia călită în grele încercări gustul de pericol, supunerea oarbă în faţa capriciilor ei ghicite dedeparte şi mai apoi rezistenţa dârză numai acolo unde-şi da seama că amorul ei propriu va eşi micşorat, toate acestea în raport cu meticulositatea juridică a marelui avocat Georges Radu Şerban, grija lui economică, spiritul de ordine şi de clarificare, exclusivismul tenace şi absenţa oricărei posibilităţi de cruţare, de înţelegere, de iertare, au plămădit şi-au făcut să răsară într'ânsa această floare a pasiunei ei, nutrită de vântul tuturor insurgenţelor intime, muiată de apa infinit de micilor jigniri cotidiane, de pleava, acumulată cu încetul, a tuturor decepţiilor fără aparenţă gravă, nici serioasă, fără nici un fel de aparenţă. Toate acestea se cuprind limpede în scrisorile ei, pentrucă adesea e muncită de gândul de a-şi legitima cu motive rotunjite, aventura ei: dar, în fond, de sub temeiul rândurilor, oricât ea ar vrea s'o acopere cu argumente şi precisiuni, reese doar, spre marea mea fericire, aplecarea tiranică a sufletului spre necunoscut, atracţia de magnet a fiorului aventurei. Pentrucă asta ar fi întrebarea ce se pune: de ce n'a divorţat, de ce n'a pus capăt acestei stări de nesiguranţă,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933 1947

pe care o descrie cu atâta vervă în rândurile ei săltărețe, cu atâta luciditate, cu atâta rece voluptate, cu atâta sadism? Donna Alba se complăcea în această nesiguranță fără îndoială, totuși aș fi dorit o confirmare deplină, aș fi vrut să văd negru pe alb că ea se ferea, de-o limpezire a situației. Altfel nu s'ar fi mulțumit oare, cu domnul Georges Radu Șerban, cea mai limpede, cea mai clară, cea mai răspicată minte întâlnită?

Scrisorile, pe care le-am ascultat o noapte întreagă, nu alcătuiau nici o treime din total. A trebuit deci să întocmim un program complect pentru epuisarea acestuia. Așa dar, raptul pe care-l plănuisem, furtul, pe care trebuia să-l săvârșesc și care-mi da de acum delicioase emoții, se amâna dela sine. Când întreaga cutie va fi terminată și când deținătorul ei de-acum o va închide pentru cine știe câtă viitoare pauză, în saltar, mâna mea va interveni, răschirată, cu degetele încovoiate, în noapte. O, ho, mă amuză nespus această hoție, pe care o socotesc legitimă și morală, și pe care o s'o săvârșesc după toate regulile artei, peste câteva zile. Fugarul și falsificatorul din trecut, care a rămas în mine, așa mic, cum l'am lăsat în ajunul războiului, zburdă de fericire, micul hoț. Îi voi da de lucru zdravăn și abia acum va fi încântat, că apucătura lui rea, va fi însfârșit potolită. E o fericire fără margini să săvârșești meschinării, în vederea unui țel minunat, limpede, moral. Și 'n cazul de față, ferit de pedeapsă. Pentrucă prințul Preda este singurul proprietar ai unui bun, de care nu se poate plânge, c'a fost devalizat.

Dar să ascultăm scrisorile mai departe. Donna Alba abordează și tema măritișului cu Tudor și deci a divorțului cu „celălalt". (Trebue să lămuresc aci că în timpul lecturei, prințul Preda articula doar pronumele fratelui său și-al Donnei Alba, ca unele pe care mi le destăinuise dinainte: pronumele maestrului, nu numai că nu-l rostea, dar, pentru a mă induce în eroare, îl pronunța

Muzeul Digital al Romanului Românesc

cu o grijă, care nu s'a desmințit nici o singură dată: Jean și mai des Jack. Mi-a dat chiar explicația că în englezește Jack nu e corespondentul, cum s'ar putea crede al franțuzescului Jacques ci al lui John, pe franțuzește, așa dar Jean).

Donna Alba mărturisea une-ori că ar fi dispusă să lase pe... Jack, dar nu găsea încă momentul oportun. Une-ori pomenea de temeri grozave, care nu se defineau limpede: temeri în ceiace privește propria ei persoană? temeri, pentru Tudor? Alte-ori se arăta încântată de viața asta plină de nesiguranță și emoții. Mă gândeam cu strângere de inimă, ascultând-o, dacă nu cumva numele soțului e ceiace o împiedecă să facă pasul decisiv. (Buzeștii n'au fost domni, ca Radu Șerban) și iată că deodată, una din scrisorile ei pomeni, de par'că mi-ar fi răspuns mie, și de acest lucru Tudor Buzescu, de bună seamă, adusese vorba. Răspunsul ei nu mai lasă nici o îndoială: „...ei nu, dacă e așa... spre a-i dovedi, că se înșeală... iată că trece și la acest gest...

Însă pe urmă nu trecu de loc, amână, regretă iarăși „aventura" care va dispare fatal, asigură cu toată tăria pe Tudor că nu are nici cel mai neînsemnat sentiment, nici pentru el (Jack) personal, nici pentru numele lui, dar mai cere un răgaz, un mic răgaz pentru „aventură", pentru această „atât de frumoasă, atât de divină aventură" care va fi „cea mai scumpă amintire a tinereței ei", „unicul rost al existenței ei viitoare".

Și donna Alba, cerea patetic această singură grație: „*I beseech jou, this one favour*" (te implor, această unică grație, Tudor) doar șase luni, sau trei, dacă nu vrei mai mult. Iar în scrisoarea următoare se indigna teribil că el făcuse aluzie la relațiile ei trupești, cu soțul său. E abominabil, îi reproșa, să se gândească la astfel de josnicii. Dar nu da nici o explicație, nici că le interzisese pe aceste trei sau șase luni viitoare, nici că avea de gând să le interzică.

In cele din urmă au convenit, ca să acorde putere de arbitraj, privitor la durata cât mai avea să se numească

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaransilvania.ro/ndr 1933 1947

d-na Jack etc., adică Georges Radu Şerban „aventurei" însăşi. (Vă închipuiţi acum, urechile mele!)

Să facem aventura însăşi judecător, Tudor (*...We'll adventure be its own judge...)* „Ea va delimita dela sine termenul, cât voi mai fi a lui". Dar cum putea hotărî aventura, singură? Foarte bine. Intâi trebuia căutată însă o aventură ca lumea, „o aventură care să merite să hotărască" *(an adventure deserving to pass a verdict")*, intr'o speţă atât de ciudată, şi totuşi atât de firească, atât de minunată. Domnul Georges Radu Şerban va căsca ochi enormi, „când se va trezi în faţa acestei noui sosite" *(when he will find himself facing that new visitor)* „în faţa doamnei Aventuri" *(facing Lady Adventure)* care va veni să-i ia soţia.

Ascultam cu sufletul la buze şi ingurgitam acum cu creerul, cu ochii, cu urechile, cu sufletul fiecare cuvânt, fiecare silabă, fiecare sunet. Mă îndoiam dacă prinţul Preda, care cetea acum rar, apăsat, ridicând la fiecare cuvânt fruntea spre mine să vadă dacă sesizez bine sensul acestui simbol, mă îndoiam dacă el da preţul pe care îl dam eu cuvintelor ce auziam. Mă îndoiam chiar dacă prinţul Tudor le sesizase bine, adică asta nu era mare lucru, dar dacă le gustase bine, dacă le degustase, dacă le savurase cu sufletul şi cu visul, aşa cum le savuram eu acum. Eu să fi avut fericirea, să-mi ceară donna Alba, să găsesc „Aventura", pe doamna aventură, care să merite să i se încredinţeze această considerabilă misiune, de a smulge pentru mine, pe donna Alba, soţului ei!

Rămânea aşa dar de descoperit marea aventură. Şi donna Alba îşi consultă partenerul asupra ei. Propunerile lui par să nu-i placă. Nu înţelege ca totul să se sfârşească printr'o răpire, or printr'o scrisoare rătăcită; e prea banal şi apoi asta nu însemnează a lăsa aventurei să hotărască. Trebue făcut ceva, tot aci, pe loc, dar fără excesiva fereală de până acum. Şi să lase la voia soartei, momentul când domnul Georges Radu Şerban va prinde de veste. Aşa ceva e limpede şi uşor, dar ea vrea ceva mai complex şi mai agitat, deşi fără nici o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

eşire anume, din partea nici unuia dintr'ânşi, pentru a atrage atenţia soţului sau celor ce i-ar putea da de veste. O intensificare a numărului întâlnirilor, a orelor de iubire, a escapadelor cu maşina, pela mânăstirile din jurul Bucureştilor, propuneri pe care i le face el, ea le accepta, oricât ar putea da naştere la bănueli. Banuelile n'au decât să vină, ele vor complica şi mai mult situaţia: însă ei vor căuta să ascundă lucrul, până la desminţirea lor complectă, până la desgolirea adevărului, până la ultima evidenţă. Dar ea ar fi vrut, toate acestea, concentrate într'un tot urmând o anume gradaţie, mai dramatic, mai teatral. Şi mai puţin cabotin, prinţul Tudor, spre marea mea satisfacţie, nu găseşte acest complex, pe care eu i l'aş fi găsit la moment, i-aş fi imprimat cel mai agitat ritm, cea mai nebunească şi mai vertiginoasă complicaţie. O mostră din ceiace aş fi putut eu face, va avea donna Alba, această mult căutată donna a visurilor mele, când îi voi povesti chipul cum „am smuls" scrisorile lui Preda Buzescu.

Dar numărul scrisorilor s'a micşorat acum simţitor. O grea strângere de inimă îmi provoacă persistenta bănuială, că aceste puţine hârtii albe, care au mai rămas pe fundul cutiei de tutun, nu vor desvălui până la urmă, tragicul sfârşit al aventurei, care nici nu apucase să se închege de-a bine. Dar în bună parte mă înşel. Domnul Georges Radu Şerban prinde firul împrejurărilor, în chipul cel mai banal cu putinţă, îi cade în mână un bileţel, în care nu se cuprindea decât atât: „Mâine, la ora trei la mine". Şi un T. şi o dată în cifre, dedesupt. Îi comunică asta lui Tudor, donna Alba, după prima scenă, pe care i-o face maestrul. Ea se arată grozav de amărită, că lucrurile s'au dat pe faţă, într'un chip atât de stupid, tocmai când ea sfârşise de înseilat liniile principale ale unei aventuri uluitoare. „Găsisem cu adevărat o „lady" pur sânge aristocratic, o lady extravagantă, complicată şi majestuoasă". Intr'atât de contrariată a fost donna Alba de găsirea bileţelului, încât, când domnul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

Georges Radu Şerban a venit s'o întrebe de proveniența lui, a ridicat din umeri". Dar se mira cum îi scăpase; ea era încredințată că l'a pus în caseta ei secretă alături de celelalte scrisori ale lui. Şi doar nu era un plic neînsemnat, conținutul era scurt, în schimb formatul scrisorei era chiar mare, așa cum obișnuia el să-i trimită. Şi ea-l certa că a avut fantezia să-i scrie atât de puțin: în fața unei scrisori mai ample, uneia din exploziile acelea de dor și fericire, care-l apuca pe el din când în când, mai ales când n'o văzuse de câteva zile, ar fi simțit mai mult curaj... Dar așa? Donna Alba se întreba dacă se purtase cu adevărat lașă... în orice caz, se scuza ea, „noi convenisem doar, ca să negăm până la urmă, până când adevărul va rămâne gol, goluț, despuiat de furia lui cercetătoare".

Dar mă întrebam acum și eu: de ce donna Alba ținea să se desvinovățească atâta, mai bine zis să se apere, de lipsa ei, mai degrabă, de prezență de spirit? Doar așa conveniseră într'adevăr, până în ultimul moment: negație pe toată linia... Nu știu de ce mi se păru, scăparea aceasta a scrisoarei, destul de curioasă. Nu împărtășii nimic din impresia mea prințului Preda, însă împrejurarea mi se păru și mai bizară, când ajunsei la acest raționament:

Ea a dat desigur urmare invitației lui. Dacă scrisoarea cădea în mâinile maestrului în ziua primirei, acesta ar fi urmărit-o a doua zi, pe donna Alba, și lucrurile ar fi fost elucidate. Amintirea visitei cu care m'a onorat acum câtva timp în garsoniera mea, nu-mi mai lasă nici o îndoială asupra unei astfel de procedări. Ori, nu s'a întâmplat așa: maestrul a găsit prin urmare scrisoarea în zilele următoare sau poate chiar în ziua întâlnirii consumate, seara, când s'a reîntors dela palat. Evident însă că un om ca domnul Georges Radu Şerban nu scotocește prin cutioarele soției, admițând că în loc s'o fi pus în caseta, încuiată și cine știe unde ascunsă, a lăsat-o din distracție în vre-un sertar de toaletă: plicul trebue să fi rămas tot timpul la loc visibil și e bizar, cum prințul, care n'a lipsit din Bu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1933-1947

cureşti în acele zile (mişcările lui sunt arătate pas cu pas, în corespondenţă), nu l'a descoperit cu o zi mai înainte? Totuşi e posibil să-i fi scăpat donnei Alba din vre-un buzunar, mă gândesc... Dar cum din buzunar? Din poşetă, mai de grabă? Hm... a umblat ea cu plicul atâta timp în poşeta, pe care, ca orice femee o deschide la tot momentul....

Ridic din umeri pentru mine însumi. S'ar găsi la urma urmelor destule explicaţii, dar nu ştiu de ce, o nelinişte îmi rămâne în suflet. Poate pentrucă scrisul, pe care-l aud, devine acum din ce în ce mai dramatic.

Donna Alba nu se întreabă, cum acel T. l'a făcut pe d. Georges Radu Şerban, să se gârdească deadreptul la adversarul lui cel mai de seamă. Explicaţia vine mai jos: „după întâmplarea dela teatru" scrie ea „el n'a mai ezitat la cine să gândească". Dar mai departe nu mai pomeneşte nimic de acea „întâmplare" care mă nedumireşte cumplit. Prinţul Preda, ori cât se sileşte să-mi probeze contrariul, nu pare nici el informat asupra acestui punct. In scrisorile următoare, e neliniştită, că Tudor nu-i mai răspunde; în schimb ea-i trimite câteva plicuri pe zi. Intr'una expune a doua convorbire cu soţul ei, privitoare la biletul scăpat.

„Doamnă, e scrisul celui mai mare duşman al meu şi l'am găsit în iatacul dumitale, la piciorul patului" — (aşa dar, exact cum bănuisem: e cu putinţă să fi rămas acolo, două zile în şir, doar l'ar fi ridicat femeia de serviciu — sau poate aceasta l'a predat soţului? — dar atunci, întrebarea se întoarce iarăşi, de ce nu l'a predat întâia zi? Or servitoarea a mai zăbovit puţin pentru a încerca şi ea... Dar lanţul supoziţiilor se poate complica la infinit. Mai bine să ascultăm împrejurările.

Donna Alba mărturiseşte că şi de data asta a ridicat din umeri şi a răspuns cu dispreţuitoare nepăsare.

„Pieptul lui clocotea ca un tunet îndepărtat. Tudor, şi aventura asta a devenit interesantă, a început să-mi placă. Răspunde-mi, e timpul desvăluirii? De ce nu răspunzi? Vreau să ştiu dacă ai avut până acum vre-un prim contact, cu el sau cu cineva, în legătură cu în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr.1933-1947

tâmplarea care ne priveşte. Dumnezeule, dacă mai întârzii cu răspunsul, am impresia că toate scrisorile astea intră în mâinile lui. Atunci, curierul tău ne-a trădat. Doamne, e cu putinţă?.,. In cazul acesta, dacă dumneata eşti cetitorul, domnule Georges Radu Şerban, ei bine, totul este aşa precum vezi. Şi a fost nespus de frumos. Păcat că se sfârşeşte... şi intrăm într'un frumos perpetuu, care are numai singura lipsă, că nu ne mai momeşte dedeparte cu făgăduiala. Căci precum poate vei fi auzit zicându-se: frumuseţea desăvârşită e întrecută doar numai de propria ei făgăduială. Şi mi-e frică să nu fie aşa. Aşa dar să vedem urmarea".

A dumneavoastră trădătoare,

Alba Ypsilant.

Cred c'am reprodus fidel acest sfârşit de scrisoare, a cărui lectură am rugat pe Prinţul Preda s'o repete. Când el întinde mâna să ridice plicul următor, am timpul să reflectez mai din strâns asupra încetării răspunsurilor lui. Curierul n'a trădat, desigur, de vreme ce scrisorile au ajuns la destinaţie. A bănuit atunci Tudor Buzescu, că ea a declanşat aventura fără să-l avertizeze şi că propriu zis în asta consta toată extravaganţa „lady-ei adventure", pe care ea pretindea că tocmai o născocise, punând-o totuşi intenţionat pe-un plan exterior? Insă, întrucât putea să nu-i convină lui, această neaşteptată a ei manevră, care ducea la urma urmei tot la rezultatul mult dorit de dânsul? De bună seamă, lipsa ei de consecvenţă (doar până în ajun, dânsa era acea care combătea drastic orice soi de avertizare directă a celui înşelat din partea vre-unuia dintră'nşii).

Apoi ieşirea din consemn: nevestirea din timp a tovarăşului de luptă şi mai cu seamă această persistenţă de a da pe seama întâmplării, un act precugetat, poate toate astea să-l fi îndemnat pe Tudor, să-şi rezerve puţină vreme, pentru a observa lucrurile mai cu atenţie. In sfârşit faptul că ea continua să nege faţă de soţul ei, deşi îl pusese singură dinaintea celei mai drepte cărări de adevăr, nu era oare un motiv mai mult pentru Tudor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcm_1933-1947

să creadă că ea ar dori poate să se dea puțin la o parte, ca o simplă spectatoare, lăsând conflictul provocat să se deslănțue doar între cei doi, cu alte cuvinte donna nu se prăpădea așa cu firea pentru dânsul nearătându-se gata să se dea cu totul de partea lui. Dimpotrivă, da semne, că ar lăsa mai degrabă „la arbitrajul soartei", să-i arăte ea care din cei doi cavaleri e mai vrednic de mâna sa. Acesta era poate „arbitrajul aventurei"; pe care ea-l invocase mai de mult; însă ce crezuse Tudor și cum pususe ea aventura să acționeze!

Lucrurile acestea rees și mai bine din scrisorile ce-au mai rămas și cărora prințul Preda tocmai le dădea glas. Ascultându-le eu îmi întăresc și-mi rotunjesc și mai lămurit convingerile, până ce ajung repede la evidența înseși.

Donna Alba a primit în sfârșit răspuns dela Tudor, dar e desamăgită și chiar ofensată de răceala lui. Dar ea știe să găsească o explicație destul de comodă pentru dânsa și destul de insinuantă pentru el, pentru această răceală. Dă îndărăt oare în fața aventurei? Se teme, o lasă singură? Avea așa dar dreptate să se ferească de a divulga soțului adevărul: ...o inspirație fericită a servit-o așa dar, oprind-o să se demaște. Il sfătuește și pe el să facă acelaș lucru. Să nege cu toată îndărătnicia. Și ea speră că lucrurile vor ieși „după dorul lui", adică se vor repune în starea dinainte. Numai că această stare va fi considerabil stânjenită, de suspectările soțului. Intâlnirile lor *vor fi aproape imposibile:* le va mai rămâne corespondența, iar dragostea lor va deveni cu adevărat lilială. „Va trece așa dar pe-un plan incomparabil mai înnalt" se bucură ea cu rafinată ironie și sângeroasă perfidie.

Altă scrisoare: Ah, el se îndoește de sinceritatea ei, dar nu poate pricepe ce anume îl face să ajungă aci. Poate faptul că n'a fost curajoasă, în fața soțului? E curioasă să-i vadă mai întâi curajul lui, curiositate care nu i-ar fi venit înainte de marea pausă în corespon-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1933-1947

denţa lui şi de conţinutul primei scrisori, sosite după această pausă. Şi astăzi Georges a întrebat-o cum şi-a explicat prezenţa în camera ei intimă, a unei scrisori, în care se cuprinde o chemare la întâlnire, şi încă având scrisul, pe care acum în urmă l-a controlat şi e sigur că e al celui mai înverşunat duşman al lui sau mai just, al unicului său duşman: şi ea, mărturiseşte senină lui Tudor că s'a minunat ea însăşi şi şi-a întrebat la rându-i soţul, dacă nu crede cumva că are o semificaţie anume, faptul că s'a găsit în odaia ei acest scris, de duşman, şi nu altul.

„Cum vezi, îi scrie ea destul de amuzată, pentru o astfel de împrejurare „ţi-l trimit plocon pe domnul soţul meu. In clipa când el se va întoarce şi-mi va striga că dumneata i-ai mărturisit totul, atunci îi voi confirma cu aceiaşi seninătate, cu care-ţi scriu acuma, că tot ce i-ai spus este purul adevăr. Dar aveţi dumneavoastră întâi cuvântul, domnule cavaler" *(Sir Knight)*.

Penultima scrisoare: Donna Alba ştie că soţul ei a avut o întrevedere cu Tudor. Şi înţelege din atitudinea domnului Georges Radu Şerban că el nu i-a mărturisit totul. Sau mai de grabă nu i-a mărturisit nimic. Dar ce i-a declarat atunci? Ce i-a spus? Dumnezeule, de ce n'a înştiinţat-o, de ce nu o înştiinţează. De ce lucrează în *afară de dânsa?! De ce a călcat consemnul?*

Ultima. Ah, va să zică aşa? El — Tudor — i-a răspuns în bătae de joc domnului Georges Radu Şerban că nu ştie nici el cum scrisoarea a ajuns acolo. Era adresată altei femei. Tudor a găsit foarte nostimă împrejurarea, „Doamna Alba, Doamna Alba, a primit o scrisoare dela mine, o invitaţie la întâlnire? „a strigat el în faţa soţului furios." — Asta întrece toate aşteptările... Nu pentrucă scrisoarea emană dela mine, dar pentru că *Doamna Alba, a putut primi o scrisoare dela cineva".* Astea sunt cuvintele care au îndârjit pe soţ, fără îndoială însă că la ele s'a adăugat şi tonul ori mimica întrebatului, de vreme ce domnul Georges Radu Şerban l-a provocat imediat. (Despre „întâmplarea dela teatru", iar nici

Muzeul Digital al Romanului Românesc

o pomeneală, dar rămăsesem cu impresia limpede că ea era prima verigă dintr'un lanț care se termina acum). Și donna Alba întreabă insistent și imperativ pe Tudor să-i lămurească sensul oarecum batjocoritor al acestor cuvinte și să-i descrie în termeni cât mai preciși atitudinea lui justă din acele momente. I se pare cumplit de „inexplicabil" cum provocarea a putut să se întâmple, pe motiv de ofensă adusă ei personal. Ea se mira ce anume din atitudinea ei l'a putut face să aibe o atare eșire și pretinde din nou — de astă dată — îl somează să-și explice cât mai neîntârziat întreaga lui conduită.

Cu repetițiile ei, scrisoarea aceasta pare oarecum incoherentă, comparativ cu dibăcia firească sau grija compunerei din scrisorile anterioare.

Sfârșitul e chiar ciudat, prea total opus începutului, ca să nu te gândești fie la durerea unei femei care iubește cu adevărat, fie la o mare manevră sufletească, — și atunci freamătul și succesiunea desordonată a frazelor dintr'ânsa, fatal se așează în sarcina unei abilități de rară măestrie.

Intr'adevăr, în ultima pagină Donna Alba schimbă brusc tonul poruncitor și disprețuitor de până acuma și scrie că nu mai vrea nici un răspuns. Ai crede că e o culminație a necazului ei de până acuma, dacă n'ar urma exclamația aceasta subită: „Tudor, tu te vei bate pentru mine și eu îți pretind să-mi mai îmi scrii, ei bine nu, nu dragul meu. Să nu-mi mai scrii nimic. Voi veni eu, voi trece peste toate barierele și peste toate riscurile și voi veni la tine, să aflu din gura ta scumpă toate răspunsurile la îndoelile și chinuirile mele și să te îmbărbătez cu strângerile mele. Dumnezeu îmi va ajuta, totul să se termine cu bine, în ce te privește Tudor, așteaptă-mă chiar astăzi după masă, la orele trei."

Mă întrebam tocmai, când prințul Preda sfârșea de cetit, dacă n'a fost oare această ultimă plimbare spre amantul ei, prima dată, când am văzut pe donna Alba. E drept că apoi, înmormântarea aceia luxoasă, care trebue neapărat să fi fost a lui Tudor, a avut loc mult mai târziu. Să fi tărăgănat formalitățile duelului? Prințul Preda

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr 1933-1947

nu ştie ce să-mi spună asupra exactităţei datelor. El subliniază numai preţul ce trebue pus pe această ultimă scrisoare, în care ea, indirect, doreşte moartea soţului ei. Acel „în ce te priveşte“ după el, face cât toate scrisorile celelalte la un loc. Intreb pe Preda, deşi cunoşteam de minune testamentul fratelui său, dacă totuşi, prin vre-un codicil particular, prin vre-o ultimă dispoziţie, separată de trunchiul testamentului principal, răposatul n'a lăsat ceva Donnei Alba. Prinţul Preda ridică din umeri: absolut nimic. Mai avea el timp de aşa ceva? motivează el.

— Şi-apoi, cu siguranţă, el conta teribil pe braţul lui. Era un spadasin neîntrecut şi băga în cerc strâns, la treizeci de paşi, 100 la 100 cartuşe de pistol. La cincizeci de paşi dacă greşea cu unul, rar cu două la sută.

Dar eu, revăzând la tribunal testamentul, mi-am dat seama, judecând după timpul când trebue să fi fost examenul meu că testamentul a fost întocmit în preajma morţei. Intoarcerea teatrală din ultima scrisoare a donnei Alba şi nici visita ei intempestivă „pe deasupra tuturor riscurilor“ n'a prins desigur. Altfel tot testamentul ar fi fost pe numele ei, numai aşa spre a-şi persecuta, în caz de moarte, rivalul, şi de dincolo de mormânt. Dar, de bună seamă, prinţul Tudor a închis ochii cu nedumerirea că ea nu s'a hotărât încă până în ultimul moment, să mărturisească soţului ei adevărul adevărat.

In preajma marei serbări pe care Voicuţa o pregăteşte împreună cu prietenile ei şi cu „tipii lor“ de atât amar de vreme,—în studiul maestrului s'a petrecut un eveniment semnificativ pentru mine... Prinţul Georges a plecat pentru trei săptămâni sau poate o lună în străinătate şi, straniu, donna Alba nu l'a însoţit.

Ţinta călătoriei era Haga, unde maestrul, angajat de guvernul român, trebuia să studieze dosarul şi să pledeze pentru stat, într'o importantă şi foarte complicată chestiune pecuniară, pe bază de legi străine şi de tratate, în faţa tribunalului internaţional. De bună seamă, pentru

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistafransilvania.ro/mdr/1933-1947

a-l lăsa să se ocupe liniştit de această afacere considerabilă, ce i se încredinţase, donna Alba ţinuse, cu siguranţă, ea, personal, să rămână, cu atât mai mult, cu cât de reuşita acestei expediţii juridice, depindea în viitor, însărcinări similare din partea guvernului, la Geneva şi Paris.

Or, de această lipsă a maestrului au ţinut să profite adversarii de proces ai tatălui Anişoarei, buna prietenă a donnei Alba. Indivizii, pe motive destul de abil găsite, ca să aibe aspect de seriositate şi gravitate, ceruseră Curţii de Apel o schimbare de termen. Iar citaţia pentru desbaterea acestei formalităţi procedurale, sosi chiar a doua zi după plecarea maestrului; fără îndoială, că termenul nou cerut, pentru judecarea, fondului se cuprindea tot în săptămânile de lipsă ale domnului Georges Radu Şerban. Spăimântată, Anişoara a alergat la prietena ei Alba şi amândouă au venit în biroul nostru. Aci, întâmplarea tocmai adusese pe Radu, proaspăt doctor dela Paris, reîntors de curând. Alba, o văd şi acum, a avut o ezitare între noi doi: ochii ei m'au fulgerat doar o clipă, apoi cu nehotărîre, vădită de nesigura-i înclinare a capului, se adresă lui Radu. De bună seamă, că din momentul acela rolul meu a fost să mă aşez aferat dinaintea hârtiilor şi ocupaţiilor anterioare, cu toate privirile neliniştite din cauza tăcerei mele, pe care prietena Albei mi le trimetea.

Atitudinea aceasta îndârji atunci pe donna Alba, care nu-mi mai aruncă nici o privire, tot timpul rămânerei în birou. In schimb pe buzele mele flutura un zâmbet de ironie, destul de visibil şi de ostentativ, care nu trebuia să scape, dacă nu direct ochiului ei, cel puţin coadei acestui ochi, care se întorcea atât de des dela Radu spre Anişoara şi înapoi. Era preludiul predării scrisorilor acest zâmbet sarcastic: deşi ele nu erau încă în mâinile mele, lucrul putea fi considerat ca sigur în curând. Şi el crescu cu atât mai tăios, dar şi mai amar, în acelaş timp, acest zâmbet, cu cât Radu, acest băiat atât de fermecător de altminteri, probabil ameţit el însuşi de con-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

siderabila importanţă ce i se da, spre considerabila-mi umilinţă, nu mă învrednici tot timpul şederei celor două femei, printre noi, cu nici o întrebare, care să mă introducă în conversaţie. E limpede deci că, atunci când voi, sub aerul de reparare a greşelei, însă după plecarea doamnelor să-mi ceară unele relaţii asupra dosarului, trebuii să-i răspund cu aerul cel mai nevinovat din lume, că, probabil din pricina atâtor noui procese studiate între timp, abia îmi aduc aminte de ce este vorba, aşa că, nefiind sigur, dacă nu mă înşel cumva, mă găsesc nevoit să-l sfătuesc a se adresa deadreptul dosarului însuşi.

De bună seamă n'am dorit niciodată răul cuiva, dar nu cred să fi încercat cineva vre-o dată, vre-o satisfacţie mai mare, ca aceea pe care o simţii eu, când aflai de succesul adversarilor în această primă ispravă hotărîtoare a carierei lui Radu. Când el trebui să pună în cele din urmă accentul pe lipsa maestrului, ceea ce era o recunoaştere a propriei slăbiciuni, adversarii invocară automat jurnalele din dosar, din care reeşea că adesea, în momente foarte importante ale procesului d. Georges Radu Şerban a fost înlocuit de secretarul său (recte de mine), iar, acum, faptul că nici primul secretar (ăsta eram tot eu, deşi propriu zis găsisem pe Radu la maestru, aşa că, măcar cronologic, el avea întâietatea denumirei) nu găseşte de cuviinţă să vină, era un indiciu mai mult, că şi apărarea a găsit motivele invocate de partea reclamantă, juste şi ca atare curtea, cu un cuvânt mai mult cată a le admite. Fără îndoială că a mai fi insistat, precizând momentul plecării maestrului în raport cu primirea citaţiei ar fi fost o umilinţă mai mult pentru dânsul, astfel că Radu, acest superb băiat, care venise dela Paris încărcat de ultimele teorii ca să sperie o lume întreagă cu bagajul lui de învăţătură, trebui să sucombe, pe simple motive de practică eftină, aşa cum se întâmplă de obicei, cu toţi începătorii îmbuibaţi de fond juridic, dar incapabili să se mişte în laţurile meschine de cârlţi ale practicienilor chiţibuşari.

Fondul procesului se apropia aşa dar rapid şi amica

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromaneasca.ro/mdrr1933-1947

Albei îşi îndesi visitele în casa maestrului, până şi de câte două ori pe zi. In cele din urmă se prezentă la mine ea singură şi mă rugă „şi în numele Albei" ca la termenul viitor eu *singur* să mă prezint la proces. Acest „şi în numele Albei" era desigur pus anume în rugămintea ei, pentru a acoperi probabil umilinţa ce mi se făcuse înainte: nu-mi făcui aşa dar nici o iluzie că el avea aci alt rost. De bună seamă că fără să fac nici o aluzie la gafa lui Radu, care, sărmanul, abia de mai da de-atunci pe la birou, făgăduii domnişoarei că dorinţa ei va fi ascultată. Ea se crezu datoare atunci să-mi facă unele complimente asupra talentului meu de avocat şi de vorbitor şi, cu toate că aceste platitudini mă desgustau complect, ele neavând alt mobil decât interesul personal, totuşi îi dădui să înţeleagă că-mi voi da osteneala, cel puţin să restabilesc lucrurile, adică să fac ca procesul să fie iarăşi amânat, până la venirea maestrului. Domnişoara plecă mulţumită, dar cu conştiinţa limpede că n'am uitat o iotă măcar din atitudinea dispreţuitoare a soţiei patronului meu. Atitudinea mea resemnată dar demnă şi mai ales accentul hotărît cu care îndepărtam aluziile ei, destul de pe departe dealtminteri, la insuccesul lui Radu, insucces pe care eu încercai să-l acopăr, dovedindu-i ştiinţificeşte inevitabilitatea, o făcură totuşi să convingă pe Alba, la a doua visită ca să vină împreună la mine. Avusei atunci când o văzui intrând pe uşă o scăpărare de răutate în sufletul meu: ştiam că a venit greu înduplecată, dar a venit totuşi, însă, mă gândeam, va veni în curând ea singură, din propria ei convingere, umilită, înfricoşată şi implorătoare. Şi dădui complectă dreptate, prinţului Preda în discuţia curioasă ce avusesem deunăzi cu dânsul, după terminarea îndelungei şi dramaticei noastre lecturi.

Dar înainte trebue să mă opresc puţin asupra acestei curioase discuţii, pe care am provocat-o, nici eu nu mai ştiu cum, în orice caz, dintr'un spirit, dintr'o pornire

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

asupra căreia şi azi stau şi reflectez, o simplă curiozitate a sufletului, care mulţumit de concursul împrejurărilor, îşi mai creiază el însuşi câte-o greutate, îşi face singur în necaz, îşi ridică în faţa mersului hotărît, suişuri, care, uneori, în împrejurări identice, pentru unii au devenit apoi insurmontabile. Ei singuri şi-au anulat astfel cu o faptă necugetată, cu un cuvânt chiar, desordonat, propria lor titanică străduinţă, propriul lor ideal.

Aşa dar stăteam la taifas cu prinţul Preda, reconstituind trecutele evenimente atât pe cât ne îngăduia litera scrisorilor, eu ferindu-mă de bună seamă să emit convingerile ce căpătasem, ci lăsând să-mi scape doar păreri la întâmplare, dar ţintind necontenit urechia la ce ar fi putut trece mai ca lumea prin capul şi prin gura convorbitorului meu. Dar prinţul trecu repede peste orice considerente, privind pe fratele său şi se reîntoarse la capitolul a cărui evocare îi plăcea nespus: a corespondenţei sale prin telefon cu donna Alba şi la întâlnirea ce obţinuse dela dânsa în grădinuţa suspectă. In raport cu diferitele ei cuvinte, cu diferitele ei atitudini, cu diferitele ei mişcări el căuta acum să valorifice băneşte teancul de scrisori în genere, şi pe fiecare din cele care aveau un conţinut proeminent în particular. Cea mai scumpă e desigur acea în care donna Alba doreşte înfrângerea soţului ei: prinţul Preda o cifrează rotund la un milion. Totuşi e gata să mai reducă din preţ şi treptat, treptat să mai cedeze din scrisori donnei Alba, pe măsura clipelor de fericire. pe care ea i le-ar ceda în schimb.

Priveam cu desgust pe prinţ şi nu ştiu cum îmi veni atunci, dar nu mai putui rezista ispitei de a-l nărui cu desăvârşire în fundul gunoiului, în care se târa existenţa lui de-acum.

— Poate dacă i-ai fi dat întâi scrisorile şi apoi i-ai fi vorbit de copilă, ea ar... s'ar fi angajat... — lăsai să-mi scape ca din întâmplare.

Apoi dintr'un salt, mă aşezai cu şezutul pe masă şi începui să-mi bălăbănesc picioarele, aşa cum într'o împrejurare similară ar fi făcut orice comis-voiajor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromaniaromana.ro/mdrr1933-1947

— Ei bine prințule, îi strigai acum provocător. Ai procedat ca ultimul rândaș, ascultă-mă pe mine... Îți închipui ce impresie i-ai fi făcut, tu, apariția aceasta din mormânt, leit asemănarea lui frate-tău, aducându-i scrisorile de bună voie?

— Doamnă, i-ai fi zis... Doamnă, iată vi le dau toate, fără nici o pretenție... Și dacă v'am pomenit la telefon de condiții... iertați-mă... aveam o fiică... dar în sfârșit... astea toate nu vă priveau pe dumneavoastră... Poftiți... poftiți... tot ce am... Înțelegi prințule....? Atunci, ai fi fost aproape de un prinț... ce zic aproape... Prinț adevărat ai fi fost, dacă te-ai fi mărginit să-i dai un rendez-vous la telefon și să-i aduci scrisorile... atât și nimic mai mult...

Și râsei sgomotos de stupefacția lui. Dar pe urmă însăși stupefacția asta mă neliniști și mă făcu să-mi înăbuș brusc veselia, galben și temător.

Spre marea mea îngrijorare, prințul rămase tăcut, privindu-și în gânduri.

— Se poate să ai dreptate, se întoarse spre mine, iar eu simții cum se svârcolește ceva înăuntru-mi, de parcă privirile lui, m'ar fi atins ca doi cărbuni înroșiți. — Știi că se poate să ai dreptate...

Și'n vreme ce ochii lui se înfigeau tot mai adânc într'ai mei, mă întrebă mașinal, ca un hipnotizat:

— Crezi într'adevăr că mi-ar... că ar fi avut grijă și de fată și... și... mi-ar fi răspuns și sentimentelor mele... în fața acestui gest..?

Cred că înegrisem mai rău ca figura lui de mumie, în noaptea când contesa Irma îl batjocorise înaintea mea. Deodată prințul izbucni într'un râs sănătos și voinic, care-mi mută inima din loc. De râsul acesta depinde soarta mea, îmi spusei. Dacă el râde triumfător de ideea, pe care i-am vârît-o în tidva lui putredă, sunt pierdut, îmi strigai în adâncul tăcerei de moarte a sufletului meu. Dar prințul făcea haz tocmai de contrariul. Și atunci simții cum sufletul îmi revine și-mi umple tainițele creerului și-ale corpului de boarea lui răcoroasă și încurajatoare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

— In ziua de azi doar comisvoiajorii şi băeţii de prăvălie au mai rămas cu romantisme de-astea, măi băeţaş! fură primele lui vorbe, care-mi aduseră inima la loc. — Mă piciule, mă, — îmi strigă apoi din ce în ce mai înveselit, acest nobil veritabil, — care om serios ar mai proceda astfel... şi care femee serioasă n'ar mai râde de-o astfel de prostie? Mare zevzec eşti, băiatule! O vezi tu pe femeia asta atât de sucită, răspunzând astfel la un gest, cum numai cei de tagma ta mai întâlnesc prin lectura lor de romane de mahala? Ce-ar fi râs doamna Alba de naivitatea mea! Evident, m'ar fi bombardat acolo cu o pomană de hai să zicem, în cel mai bun caz, treizeci, patruzeci de mii de lei, nici cât am încasat pe cutia scrisorilor. Şi pe urmă?...

Fără îndoială că nici prin gând nu-mi mai trecu să contrazic pe prinţul Preda, dimpotrivă mă asociai la hazul lui. Ba încă îl exagerai pe-al meu pe cât putui mai bine:

— Asta ţi-am spus-o ţie în calitate de prinţ. Ce-mi atribui mie, gugumânii şi fanfaronade de-astea, care numai în capul prinţilor deşuchiaţi şi decăzuţi mai pot să mai bântue? Intrucât mă priveşte, fără îndoială, că aş proceda cât se poate de comercial... aşa cum m'a învăţat să procedez firma, pe care m'am legătuit s'o servesc cu sfinţenie.

Prinţul Preda, redevenit serios, mă aprobă pe deantregul. Pe urmă luă el cuvântul, dovedindu-mi că nu e ăsta secolul, pentru astfel de caraghioslâcuri. Secolul ăsta e al comerţului şi-al schimbului cel mai afurisit, iar de când lumea secolul cântă omului şi nu invers. „Nu ştii zicătoarea"? Ho, ar da mult şi el, moravurile şi viaţa toată să se întoarcă la vremurile de demult, dar asta nu se mai poate. Incă pe vremea lui Cervantes şi don Quichote era socotit caraghios, producând ilaritate. Dar acum... Incă de pe vremea aceia Dulcinea din Toboso îşi bătea joc de el. Imi vei spune că Dulcinea era o femee din popor, iar eu îţi voi răspunde că ironia, înainte de a trece în satul lui don Quichotte, şi-a făcut stagiul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mom/1933-1947/

în saloanele boereşti... Ah, numai gândindu-mă, şi parcă simt că mă arde râsul doamnei Alba, când, după ce s'ar fi văzut cu scrisorile în mână mi-ar mai fi acordat câteva momente, ca să-i povestesc ce e pe sufletul meu...

In felul acesta îmi glăsui multă vreme prinţul Preda spre deplina mea împăcare lăuntrică. Ba chiar avu câteva accese de triumfătoare şi cinică manifestare a conştiinţei lui de putere:

— Aşa, o am în mâinile mele, măi june negustoraş, care nu-mi faci impresia să fii de neam prea prost. — O am la picioarele mele. O pot aduce unde vreau şi-i pot poruncii când vreau: — Desbracă-te...! Haide desbracă-te în faţa mea, madam... Odată cu banii, am nevoe şi de mângâerile dumitale... Eşti sclava mea acum, înţelegi... Nu poţi să mă blamezi, pentrucă, dacă s'ar întâmpla din potrivă, dacă tu doamnă, m'ai prinde cu unele scrisori, în care am încercat un rău cât de mic la adresa soţului tău, să-l înşel, să-l extorchez de ceva parale, să-l şantajez, fără nici o ezitare m'ai da pe mâinile lui sau ale justiţiei... Aşa e doamnă? strigă el, spre fotografia, pe care până acum o proslăvea şi era gelos şi de privirile, care se îndreptau asupra-i. Aşa e doamnă? Nu răspunzi, ha?... Ei bine, atunci, desbracă-te, desbracă-te numai de cât, să-ţi văd, să-ţi simt, să-ţi mângâi corpul tău alb şi punctele roze ale sânilor. Vreau să mă urăşti când te mângâi... Ca sclavele, care iubeau şi desfătau pe duşmanii lor de moarte, pe omoritorii părinţilor şi iubiţilor lor... Asta au făcut nobilii din toate timpurile, tinere! se întoarse el iarăşi la mine. Şi sclavele albe şi frumoase, prinţese tot ca şi ei cedau, şi se dădeau şi se desfătau cu ei uitând de ceilalţi... cum îmi va ceda mie doamna asta, femeia asta din lumea mare, care pe toţi îi disprefueşte şi pe mine poate cel mai mult, dar mi se va da şi am să mă bucur de corpul ei, cu atât mai mult cu cât voi ceti un dispreţ mai mare pe buzele ei.

Haid, eşi afară agent comercial, cu bazaconiile tale... Pe curând noutăţi senzaţionale!

Şi eu mă grăbii să ies, amintindu-mi, spre ilustrarea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

celor spuse de prinț, de mutra tovarășilor mei de petrecere, nobili, unul și unul, când am invitat la restaurantul rusesc pe fiica de șambelan dela curtea țarului, chelnăriță, să ia loc la masa noastră.

Bine, înțeleg, Donna Alba este adusă și escortată de prietena ei la mine în biroul maestrului, unde sunt singur. Dar de ce timiditatea asta, de ce această privire rătăcită și fricoasă la o femee atât de mândră, atât de nobilă și care la un semn m'ar face să mă arunc în foc, pentru dânsa? Ah, încăpățânarea asta mândră și disprețuitoare s'a intimidat, s'a frânt în două ca un vlăstar prea drept și prea țeapăn. Dar veți vedea ce va urma donna Alba, veți vedea în curând și eu voi putea să observ până la ce grad va merge timiditatea și supușenia măriei-voastre, fiică de voevozi? Prințul Preda avea fără îndoială dreptate: e o copilărie să scapi o comoară ca acea a scrisorilor din mână, printr'un dar simplu, necugetat, cavaleresc. Va trebui să plătești, prințesă, va trebui, cum spune el, bietul prinț, pe care-l voi devaliza în curând, de tot rostul, de tot sensul vieții lui de-acuma, va trebui să-ți desgolești trupul alb și să lași punctele roze ale sânilor să dogorească de nerușinarea privirilor, cu care-ți voi devasta ascunzișurile frumusețelor tale. Dar mai e ceva în privirea donnei Alba care mă uimește, în vreme ce cuvintele ei caută spre mine, tremurătoare ca ale unei copile singuratece, de demult, spre primul flăcău tânăr și chipeș întâlnit în viață. Donna Alba ține mai mult ochii în pământ, e drept, dar când îi ridică spre mine, are ceva în ei de teamă, de-un fel de teamă admirativă dacă pot spune. Și e deajuns atâta ca eu să mă înflăcărez, să tratez de imbecil pe prințul Preda și s'o asigur pe ea, pe donna Alba — la prietena ei nici nu mă uitam aproape—că voi câștiga procesul, fie ce-o fi. Donna Alba îmi mulțumește cu un surâs și dispare, iar eu multă vreme, mă frec la ochi neîncrezător în această visiune. De unde această schimbare totală de atitudine? Fără să fi ajuns până acum stăpân barem al unei scrisori din cutia prințului Preda și fără ca ea să fi prins de veste

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1933-1947

că l-am cunoscut pe acest mizerabil, care-o amenință și-o speculează? Înțelegeți acum că hoția scrisorilor, care trebue să se petreacă de astădată, cât mai repede cu putiință, recapătă pentru mine alt sens, îmi dă altă însuflețire, cea mai înaltă, cea mai nobilă, din câte poate au pâlpăit sub această frunte, ce încă se îndoește de închipuirea trecută adineauri pe dinainte-i.

Donna Alba! șoptesc buzele mele. Așa te voi chema, pentru prima oară când îți voi da scrisorile. Donna Alba. Și cuvintele ei, pe care pentru întâia oară mi le-a adresat direct, dela sine, fără nici o știință de apropiată-mi putere asupra-i! Prietena ei nici n'a fost alături de dânsa, e complect inexistentă pentru mine acuma! ea a fost numai un simplu pretext ca oricare alful, un scaun, o carte, o consultație secundară privitoare la o scrisoare de afaceri.

— Soțul meu vorbește totdeauna de dumneavoastră, cu un entusiam neschimbat... aproape m'am și intimidat de acest entusiasm... încât găsind aci pe Radu, mi-a fost mai ușor să mă adresez lui... era cunoscutul nostru.., iertați-mă că vă spun lucrul acesta... dar, deși sunteți de-atâția ani la noi... lucrați în biroul lui de atâția ani... aproape nici nu ne cunoaștem... e curios dar e așa... nu-mi amintesc soțul meu să vă fi prezentat, deși putea să vă poftească din când în când... la masă... In schimb atât el cât și vărul meu îmi vorbeau de dumneavoastră și vă urmăream, prin ei, succesele cu cel mai mare interes. (Mi s'a părut, sau accentul asupra cuvântului „interes" a fost puțin cam aspru? Dar continuarea mi-a alungat îndată orice părere). Aș fi nespus de fericită, dacă printre succesele acestea s'ar număra și izbânda în procesul celei mai bune prietene ale mele...

Cum, mi-a spus ea într'adevăr cuvintele acestea, le-am auzit, le-am văzut, le-am simțit deslipindu-se de pe buzele ei, cu urechile, cu ochii, cu tot sufletul meu? Și încă vorbele acestea, acestea și nu altele! Da, Eu le-am auzit, așa a fost! aici le-a rostit, în fața mea, în camera aceasta; ele au rămas încă în aer, s'au pietrificat acolo,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

în momentul în care au fost rostite şi pentru mine nu vor mai dispare din auz în vecii vecilor.

„... aproape nici nu ne cunoaştem... e curios dar e aşa... nu-mi amintesc soţul meu să vă fi prezentat... deşi putea să vă poftească din când în când la masă... deşi putea...

Dar n'a vrut ...atunci, n'a vrut domnul Georges Radu Şerban.

Astea sunt cuvintele pe care o mare prinţesă, o mare frumuseţe femeiască le-a rostit unui... unui nemernic de secretar de avocat. Şi a mai spus şi asta... „şi vă urmăream prin ei succesele cu cel mai mare interes". A spus ea asta?... Şi a urmărit într'adevăr, succesele mele viaţa mea, modesta mea viaţă?... Spuneţi dacă nu e timpul să izbucnesc în lăcrămi de fericire,.. Ei bine, prinţesă, ei bine donna Alba voinţa voastră se va împlini. Dacă procesul ăsta nu va fi câştigat până la venirea domnului Georges Radu Şerban, eu mă voi sinucide. Bine, bravo,.. foarte bine a făcut curtea că a comutat acest termen... Radu, cum să-ţi arăt recunoştinţa mea că adversarii te-au înfrânt, savantule tânăr, la comutarea acea sfântă, hotărîtoarea norocului meu. Iar după proces, scrisorile, nobilă, sfântă, divină femee a nopţilor şi zilelor mele, a vieţei mele!

— Ai avut dreptate, ai avut dreptate, am fost un nemernic, un imbecil... îmi strigă prinţul Preda când mă văzu. — Cu siguranţă că ea ar fi răsplătit gestul meu cu... cu...

— Taci, îmi venea să strig auzindu-l. Taci, să nu continui, să nu-ţi mai scape un cuvânt că te zdrobesc.

Imi muşcam totuşi buzele de durere şi teamă, şi nu puteam rosti un cuvânt. Doar în mintea mea, se contura, se adâncea tot mai temeinic, hotărîrea: la noapte chiar, toate aceste scrisori, toate aceste fotografii.., tot... tot... dar la noapte neapărat... nici o amânare mai mult...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-2947

la nevoie îl voi constrânge cu mâna în gât... îl voi strang..

Prinţul se plimba cu paşi largi pe dinaintea mea.

— Ai dreptate bunule, scumpule prieten.... Te-am batjocorit, te-am desamăgit poate cu vorbele mele de nobil decăzut. Tu te-ai dovedit mai nobil, mai înţelept... Am pierdut... am fost un nemernic... ea, cu siguranţă... în faţa gestului mare...

— Dacă e într'adevăr un suflet deosebit, intervenii înăbuşit, sufocat, desgustat, cu desăvârşire, de mine că pot să arunc îndoiala pe sufletul ei dumnezeesc, pentru a potoli pe acest deşuchiat histeric, dela urmările gândului, pe care ca un inconştient i-l sădisem în minte.

Am spus că puteai proceda astfel, cu un adevărat suflet nobil, cu o doamnă cu adevărat de înaltă condiţie, nu numai socială dar, cum să spun, spirituală.

— Este domnule, este... tot ce doreşti. Ce dracu, nu i-ai cetit scrisorile, nu i le-ai ascultat, n'ai văzut ce suflet, ce suflet mare, nu princiar... dar imperial...

— Totuşi nu s'a dus la fratele tău în ultimele momente, cum se lăuda...

— De unde ştii tu asta... s'a dus... s'a dus... cum să nu se ducă.

— I-ar fi lăsat ei întreaga avere... înţelegi! strigai aproape scos din fire. El se opri şi mă privi mirat. Pe urmă ridică din umeri şi-şi continuă cursa...

— Şi dacă nu s'a dus, ce importanţă poate să aibă.

— Are, strigai muşcându-mi buzele. Are. Pentru că-i o femee interesată şi rea şi-şi va bate joc de naivitatea ta.

— Dar ar fi fost interesată, se ducea să-l linguşească, să-i lase averea.

Şi după ce mai făcu câteva tururi, prinţul se opri ţeapăn, drept în crucea ochiilor mei.

— Nu vezi, nu înţelegi cât e de nobilă şi mândră această femee...? Nu poţi deduce de aci, ce va însemna pentru ea, predarea tuturor acestor bilete...? Ce impresie adâncă îi va produce...? Acest gest desinteresat... care... pentru prima oară...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistetransilvania.ro/mdrr1933-1947

— Cum, şi chiar ai de gând... te-ai hotărît într'adevăr definitiv sa-i dai scrisorile, să... —urlai din toate puterile, îndreptându-mă spre dânsul cu braţele arcuite de atac...

— Ce te priveşte pe tine? murmură el cu teamă, examinându-mă neliniştit, înfricoşat

Această nelinişte visibilă îmi descoperi îndată, greşala, pe care aş fi săvârşit-o dacă continuam în acelaş mod.

El se ferea uimit, dinaintea cuvintelor mele, ca de nişte

— In definitiv, ai dreptate: ce mă privesc pe mine toate astea, nenorocitule? Dar mă gândesc la biata fiică-ta... părinte denaturat... Tu nu te mai gândeşti la fiică ta de loc, bătrân exaltat şi libidinos, pe ea unde ai lăsat-o?...

— I-o voi da chiar ei în grijă...

— Serios?... dar atunci ea se va mulţumi să-ţi făgăduiască toată solicitudinea pentru fiică... şi se va descotorosi de celelalte pretenţii... Tată şi amant nu merge, ghiujule.. trebue să-ţi alegi.

Şi izbucnii iar în haz mare:

— Ia uitaţi-vă la el ce energie l'a apucat, ce nebunie subită să săvârşească fapte mari, eroice... acest nenorocit muritor de foame... Asta puteai s'o faci atunci la început, prinţule, când mai aveai vre-o resursă... dar acum nu vezi cât eşti de nenorocit?...

Ochii i se pleoştiseră iar, privindu-mă, cum i se întâmpla totdeauna, când îl contrariai prea brutal şi pe neaşteptat. Aspectul caracteristic de mumie îl recuprinsese.

— Acuma cum ai s'o întorci, nenorocitule? Spune singur cum ai s'o întorci? răcneam înainte pentru a împiedeca această biată epavă să săvârşească într'adevăr o faptă mare şi frumoasă, unica faptă frumoasă a vieţii lui. Cum ai s'o schimbi: Scuzaţi-mă doamnă, am revenit, nu mai sunt şantagistul de până acuma, vă rog să uitaţi toate estorcările, pe care le-am scos din poşeta voastră sub cea mai odioasă ameninţare...

— Cu atât mai mult o va impresiona... revenirea asta... înţelegi?... începu el cu voce slabă, care prinse a se înzdrăveni cu fiecare nou cuvânt... Această pocăire care dovedeşte cruntă luptă lăuntrică...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947/

— Ei şi, ei şi? ţipai pentru a-l împiedeca să se audă singur. Ei şi? Foarte bine. Toate bune.. Dar aici să-mi răspunzi: cum poţi s'o întorci pe urmă la capitolul practic... „Pocăire doamnă, dar aveţi grijă de fiica mea... şi nu uitaţi că nici eu n'am ce să mănânc... Daţi-mi aşa dar ceva amor, scumpă doamnă, dar puneţi şi ceva de pomană. Inima voastră asezonată cu puţine sarmale.

Râdeam, ţipam, mă strâmbam: Înţelege odată că nu mai eşti în stare să săvârşeşti ceva deosebit... e peste puterile tale... eşti pierdut... eşti ruinat cu desăvârşire, prinţule...

El se ferea uimit dinaintea cuvintelor mele ca de nişte palme, care l'ar fi izbit cu înverşunare, una dupa alta..,

— Şi apoi îţi spun: eă nu mai e aceiaşi de odinioară.. Şi apoi dacă n'ai avut ideea asta atunci... acum nu mai poţi repara meschinăria... şi în sfârşit... e fiica ta, prinţule care te opreşte... Acum nu mai poţi, nu mai poţi... eşti mort... mort cu desăvârşire... chiar dacă vei încerca ceva, va eşua cu desăvârşire şi vei pierde şi bruma de avantaj pe care o ai acum... Eşti mort, prinţule..

Înaintam spre el, făcând un pas cu fiecare nou cuvânt. Iar el da pas cu pas înapoi, dinaintea cuvintelor mele, până când se împiedecă de pat şi căzu în latul lui, privindu-mă cu ochii holbaţi. Ar fi mumentul să-i smulg cheile, îmi străfulgeră atunci prin cap. Dar braţele-mi căzură moi, căci orice ţipăt de groază, orice scandal prăbuşea definitiv toate sărmanele mele sforţări!

Procesul... l-am câştigat şi donna Alba mă întâmpină fericită, în sala goală a clienţilor, să-mi mulţumească. (Doamne, de ce n'a fost procesul Ypsilanţilor?)... Anişoara a fost în şedinţă şi-a urmărit toată lupta... (ce-aş fi dat, donna Alba să se fi aflat lângă dânsa)? Dar trebue să-i fi povestit de-a fir a păr totul, totul, toată suita sentimentelor ei, peste care a dominat însă groaza cea mai teribilă... Imposibil, după destinderea bruscă, ce a urmat sentinţei, nu se poate să nu-i descrie întreaga zbatere a sufletului ei, aşa cum descrii celor ce te-aş-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1933-1947

teaptă cu nerăbdare, pericolul teribil, prin care ai trecut pe drum. Şi eram singur... şi erau mulţi, haită întreagă pe mine. Au ţinut o şedinţă întreagă şi jumătate dintr'a doua, numai dezbaterile. Iar deliberarea a mai ţinut trei ore, în ziua următoare, când în sala de şedinţe a intrat alt complect.

Acum văd bine ochii donnei Alba: sunt albaştri-cenuşii, dar sunt grozav de grei. La cea mai neînsemnată depărtare se întunecă şi-i crezi chiar negri, dacă umbra care-o înconjoară e mai accentuată. E de neînţeles această întunecată schimbare a unor nuanţe atât de clare, atât de senine! Ce contribue la ea? Cearcănele din jur, arcul categoric al sprâncenelor? Poate toate la un loc şi poate alte multe, pe care, cu siguranţă, le-ai putea vedea bine, dacă ea ţi-ar îngădui să-ţi ţii ochii prea aproape de ai ei.

Mâna donnei Alba îţi dă o atingere moale şi răcoroasă şi scuturată puţin pare o coardă cu flexiuni de şarpe. La sărut are un gust delicios de răcoritor şi amărui. Albul ei pălit se repercutează în mii de nuanţe la orice mişcare, ca balonaşele de săpun în soare.

Cât îmi vorbeşte, nu îndrăznesc să-i privesc grumazul şi vârful de inimioară cu care tăetura bluzei încearcă să i se vâre între sânii, ce-o bombează uşor într'o parte şi într'alta: ascult doar vocea ei melodioasă, care spre dureroasa-mi surpriză nu-mi spune prea mare lucru. Infinit mai puţin conţinut ca deunăzi, deşi vorbe mai multe. Aş lua desigur mai bine seama acestei deosebiri, care n'a putut să-mi scape, dacă nu i-aş ceti recunoştinţa şi bucuria ei toată în ochi. Şi mai cu seamă teama aceia vagă, sfiiciunea aceia de prinţesă, în faţa acestui monstru elementar, care-i tae deodată drumul, imagine, în care îmi place atât să mă văd.

Dar timpul e aproape când teama asta — Dumnezeule e cu adevărat de admiraţie? — se va dilata în chip spăimântător. Când nu vei şti să citeşti în ea unde se termină admiraţia şi unde începe frica adevărată, nebună? Când amândouă aceste sentimente vor juca ne-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mrr1933-1947

statornic în ochii ciudat întunecați, întrecându-se unul pe altul! Spectacolul àsta înebunitor îl voi gusta în curând, foarte în curând, îl voi gusta cu toate simțurile și cu toți porii sufletului meu: atunci când însăși donna Alba va fi în joc, așa cum Anișoara a fost zilele acestea.

Dar tocmai acum, gândul că zadarnic pândisem plecarea prințului Preda în nopțile din urmă, mă încearcă neplăcut: par'că-mi strânge inima și par'că-mi înfășoară cugetul cu un văl negru de presimțire rea. De àceea eu însumi nu mă prea simt la îndemână în fața donnei Alba, nu sunt în stare să-i ripostez cu nici un cuvânt, din cele ce pregătisem pentru această așteptată întrevedere cu toată seninătatea ei, care mă asigură net, că până în prezent prințul Preda n'a întreprins nimic. Scrisorile, iată marea surpriză ce trebuie să-i fac! Scrisorile, care o chinuesc în lungi nopți și neli niștite zile, aduse și aruncate în poală-i, ca niște flori culese de pe câmp. Iată ce ar întrece peste măsură, orice succes juridic, orice izbândă câștigată pentru o prietenă bună, și chiar pentru ea însăși! Între un succes, o sforțare care intră în linia aptitudinilor și ocupațiunilor obișnuite și între această scormonitoare și îndărătnică operă de sobol, de luni și ani de zile, pentru liberarea scrisorilor, pentru ea însăși și numai pentru ea, nu-mi pot închipui nici că se poate face comparație. Oricând, sufletul femeilor a fost profund atins de aventura dificilă și materială, complicată și obscură, mai de grabă decât de orice victorie, câștigată la lumina zilei și după mijloacele de luptă de toate zilele. Extraordinarul, nepătrunsul, iată ce pot bucura un suflet ca al donnei Alba, mai ales atunci când toate evenimentele converg, spre persoană ei, o au pe ea însăși de cauză și fericirea ei de scop.

De aceia laudele de-acum cu care mă intimidează donna Alba mi se par poate, oare cum de circumstanță, oare cum mondene și reținute. Aș vrea să-i văd coșul alb al pieptului, acest decolteau strălucitor tăiat de vârful de inimoară al bluzei, svâcnind de surpriză și de groază,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1933-1947

aş vrea să văd, fulgerul spaimei umplându i ochii de licărul lui rupt în frânturi de lumină; aş vrea să i văd mâinile cu ondulări de şerpi, începând involuntar mişcarea, care roagă şi cere graţie: asemeni frumoasei castelane, soţie a războinicului învins vreau s'o văd, când oamenii războinicului biruitor o aduc tremurând înaintea cumplitei lui voinţe suverane! Şi-apoi aş vrea să-i văd privirile, când, cu o simplă mişcare, cât mai simplu pregătită cu putinţă, afectat de simplu ii voi întinde dalbelor ei mâini proprii puterea întreagă ce-o am asupra ei.

Spuneţi-mi dacă există o satisfacţie mai mare pe tot pământul şi în toată viaţa, decât generozitatea asta cu iz de vechitură medievală, gestul ăsta de mic burghez devorat de închipuiri romantice, poliţă plătită împărăteşte frumoasei unei lumi mândre şi necruţătoare, spre care accesul e tăiat de cele şapte grele lacăte ale dispreţului congenital.

Sunt atât de aproape de acest considerabil moment al vieţei mele şi cu toate astea, obiectul principal, iarba minunilor care-l poate realiza, nu se află în mâinile mele: se găseşte în alte mâini din strânsoarea cărora eu trebue să le smulg cu isteţime or chiar cu forţa.

Nişte mâini negre, mumifiate, puţin prea mici pentru a le compara cu labele zmeului din poveste, dar cu aspectul lor cadaveric, destul de asemănătoare. Iată-mă-s în miezul povestei, cu fătul năsdrăvan care luptă şi cu zmeul care apără gelos comoara fermecată. Asta e, asta e... tot romanul spre care năzue don Quichotte de pe Cerna, cum năzuia şi celălalt dela Mancha, veritabilul... Povestea, povestea... A te minţi în poveste, e trăi în poveste... asta e supremă necesitate sufletească... a fi cândva eroul povestei... cea mai dulce şi mai subtilă mângâere sufletească: a povesti despre tine sau a auzi pe-alţii povestindu-ţi... sau mai mult decât orice pe lume a povesti lăcomiei *ei* ascultătoare peripeţiile trecute, pentru a smulge şi a-i aduce fericirea.

Dar ceia ce mi se pare nespus de groaznic în aceste momente hotărîtoare, e tocmai grija ratărei ultimului

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaramaniei.ro/index1933-1947

moment. E neglijența sau nedibăcia hotărîtoare dela urmă. Comoara e încă în stăpânirea mumiei fioroase, îngrozitoare: rânjetul ei infernal și ochii de dincolo de mormânt o veghiază cu cea mai aprigă străjnicie; iar, ceia ce e mai oribil, în acest colț al vieții mele, de realizată și apoi de temută speranță a baroului, de purtător al atâtor mari și grele victorii judiciare, e că în povestea obscură, ascunsă, neștiută de nimeni, care mă bucură mai mult decât or ce izbândă clară și reală de bară, printr'o nechibzuință pentru care-mi mușc mâinile, rolurile amenință să se inverseze: mumia sepulcrală e gata să-mi înșface gândul meu cel minunat și să se prezinte ea, domniței „albe ca zăpada" pocăit, în rolul de făt nazdrăvan și frumos, de viteaz dezrobitor.

Ce însemnează așa dar, toate aceste izbânzi, pentru care iată, mi-am câștigat dreptul de a săruta mâinile albe ale Donnei Alba, pe muchia prăpastiei înfiorătoare a acestei perspective?

Când am revăzut pe prințul Preda, hotărîrea lui era nu numai luată, dar și întărită printr'un început de executare. Așa dar nu izbutisem să-l intimidez cu urletele de daunăzi și cu spectrul mizeriei sărmanului său copil. In schimb fusei mulțumit că spaima ce i produsesem atuncia nu lăsase nici o urmă în sufletu-i ușuratec văduv de orice circumspecție și control. Predispoziția spre lăudăroșenie și emfază a acestui deșuchiat care-mi păruse atât de ermetic la început, alungase orice simțimânt cumpănitor de care aș fi putut să mă tem și liniștit acum despre partea asta, cât se poate de liniștit și de calm ascultam amănuntele acțiunei sale și-a planurilor pentru viitor. Chemase pe donna Alba la telefon și după câteva încercări izbutise să se înțeleagă cu dânsa. Nu-i lămurise însă scopul întrevederei cerute pentru că-și rezerva integrală plăcerea surprizei covârșitoare; dar o asigurase, pentru a o scoate din nedumerire, că e cu totul în interesul ei să-i acorde această nouă întâlnire. Răs-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1933 1947

punsul donnei Alba a fost în cele din urmă afirmativ; totuşi — spre marea mea uşurare de suflet — ea n'a putut să fixeze încă data şi locul. Intocmai, cum procedase la începutul tratativelor dintre dânşii, în privinţa datei, prinţul Preda rămânea să se intereseze zilnic la anumită oră şi asta cu începere de săptămâna viitoare; cât despre loc, pe care el i-l lăsase asemeni la apreciere, ea nu avea nici-o obiecţie de făcut, asupra grădinei, în care se întâlniseră acum trei ani.

Am statornicit bine atunci, pentru mine, motivele care îndemnau pe donna Alba să temporizeze: săptămâna asta trebuia să vie dintr'o zi intr'alta soţul său, care câştigase procesul dela Haga. (Se menţinea deci necontenit ca un gât de cal înaintea mea). La sfârşitul săptămânei, chiar Sâmbătă seara, trebuia să se dea însfârşit reprezentaţia şi balul, plănuite de atâta amar de vreme de banda Voicuţei. Mica năzbâtie, năzărită într'o doară la o masă de club, luase grave proporţii şi acum evenimentul artistic era comentat cu anticipaţie şi cu multă ardoare. Spectacolul avea să aibe loc la Teatrul Lyric; întrebai îngrijorat pe prinţ dacă are cunoştiinţă de el.

Avea desigur, dar regreta că nu poate participa. Bănuia că va fi şi donna Alba acolo (soţul ei tocmai trebue să se întoarcă din străinătate, unde a repurtat un mare succes diplomatic, — mă informă el — „dar nu-mi poate spune mai mult")—însă se interesase. Locurile erau grozav de scumpe: 1000 de lei la balcon, de persoană. De parter şi de loji nici nu mai poate fi vorba. Or cât ar dori să vadă pe acea căreia i-a închinat de acum înainte toată viaţa lui, în cea mai desăvârşită strălucire, totuşi găseşte sacrificiul inutil; dar avea s'o aibe în faţa lui peste puţină vreme, mai învorvărită în blănuri or mantou, nu-i vorbă, dar venită acolo numai pentru el. Se va mulţumi în seara reprezentaţiei s'o aştepte pe peronul teatrului, unde elita debarcă din grelele maşini. Fără ca ea să-l bănuiască măcar, în umbră, îi va trimete sărutul lui cu ochii, se va întoarce apoi numai decât acasă şi-şi va petrece toată noaptea fumând şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

făcându-şi cafele, cu ochii ţintă la fotografia ei. Toată noaptea, hotărît!

— Ah, de-aş putea să nu-i pretind nimic... Totuşi, în primul rând, voi aştepta să-mi făgăduiască dânsa ajutorul...

— Pentru fată?

Dădu din umeri. Apoi după ce mai gândi puţin:

— Voi şti cum să aduc vorba... şi anume îi voi descrie mizeria mea, scuzându-mi purtarea din trecut. Fatal ea mă va întreba: — Ei şi-acum? Acuma cum o duci? sau; — Probabil că acuma ţi s'a schimbat situaţia, de vreme ce eşti capabil de astfel de eleganţe... Evident că nu mă voi plânge... dar voi bâlbâi, mă voi încurca în aşa fel, în vorbă, încât ea să înţeleagă. Pricepi, cât de covârşitoare o să pară hotărîrea mea, când ea îşi va da seama de sacrificiul ce fac. Nu crezi, nu găseşti...? De bună seamă voi juca puţin teatru, voi refuza bunăvoinţa ei... şi voi da necontenit cu mustrarea de conştiinţă pentru trecut: însă imaginea ei... m'a determinat... a fost mai tare ca foamea care mă ameninţă... asta e... mai tare ca foamea,.. asta va fi lovitura de graţie... şi ăstai adevărul... Şi-atunci? Mai poţi crede că nu mai e posibil acum gestul... că nu merge rolul dublu de amant şi de om care cere de pomană... Ce dracu? cer eu doară... eu spun numai... las să se înţeleagă... atât şi nimic mai mult... ea va bănui însă şi nu va putea admite ca lucrurile să continue astfel... îmi va da ajutor cu sila... M'am gândit eu destul...

— Ajutor da... dar cum te va iubi?...

— Dacă-i spun că gândul la dânsa m'a îndemnat. Ce tot vorbeşti aci? nu se poate... e prea grozav gestul.

— Desigur *gestul* e grozav, apăsai cu oarecare ironie pe cuvântul prea des întrebuinţat de el. Dar dacă el nu se desfăşoară după cum doreşti tu...? Dacă bunăoară îţi va lua scrisorile pur şi simplu, îţi va mulţumi elegant şi...

— N'am să-i dau eu comoara fără un preambul, pe care am să-l statornicesc dinainte...

— Spui, că îi vei descrie mizeria din trecut şi-apoi o vei lăsa pe ea să te întrebe asupra soartei tale de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

acum. Ei bine, dacă ea întoarce vorba într'altă direcție?

— Fii fără grijă, voi ști cum s'o aduc înapoi...

— Dar atunci îi va pare... gestul ăsta, cum tot îi zici, îi va părea cam teatral...

— Îi va părea grandios, prea grandios ca amănuntele să nu dispară complect, în fața întregului... Însfârșit, văd că tocmai tu care mi-ai dat ideea nu ești pătruns până unde trebue, de măreția ei... Găsesc foarte firesc.

— Din partea unui comis-voiajor.

— De-ai ști cât mi-ești de drag, de când mi-ai dat gândul cel bun, ai vedea cât ești de nedrept, când mă acuzi că aș vrea să te înjosesc, sau să te ironizez cât de puțin... Am vrut să spun numai că nefiind în causă și mai ales, cum singur mi-ai mărturisit, neavând nici un fel de aptitudine pentru iubire, nu-ți dai seama complect de dimensiunile ideei care ți-a scăpat. Tu ești un lucid, un inteligent și o stofă aleasă, am văzut eu. De aceea îți sunt infinit de recunoscător. Dumnezeule, și când mă gândesc că întâi te-am luat în râs... Ah, scumpul meu amic, comis-voiajorule, tu ești adevăratul suflet de nobil... eu sunt un decăzut și-un nemernic... prin tine am răzbătut la lumină... Lasă-mă, lasă-mă să-ți mulțumesc... Toată viața mă voi gândi la asta și-ți voi fi recunoscător...

Și pe neașteptate prințul Preda se repezi asupră-mi, mă înfășură cu brațele și mă sărută sentimental și îndesat pe frunte.

Mărturisesc că eram înduioșat.

Maestrul a sosit Joi seara, iar reprezentația de gală a societății „Aproapele" (beția zdravănă dela Ruși dăduse așa dar ființă unei asociații de caritate) a avut loc Sâmbăta. Lojile și balcoanele erau supraințesate, băncile dela parter fuseseră scoase și privitorii stăteau în picioare. Spectacolul începuse cu admirabile tablouri vivante: fete frumoase, în costume adecuate, une-ori aproape fără costum, compuneau grupuri alegorice, multe din ele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaltransilvaniara.ro/mdrr1933-1947

originale şi de foarte bun gust. Spre sfârşit, tablourile vivante, deveniseră chiar picante, în înţelesul mai larg al cuvântului. Superbe nudităţi albe or brune se expuneau fracţionar cu avânt şi darnicie: estetica mijlocului se sfinţea prin măreţia scopului. Moraliştii puteau deci gusta priveliştea cu împăcată constiinţă şi în căutarea prin rândurile de loji a bustului donnei Alba, văzui cu ajutorul reflexurilor multicolore ale rampei, mulţi dintr'aceştia adulmecând figurile complexe şi nemişcate cu ochii bulbucaţi de interesul cel mai pur.

Revista în care jucă Voicuţa mă impresionă mai puţin plăcut, deşi se depuse aci un talent remarcabil. Domnişoara Scumpa Caragea, de care-mi vorbise cu atât elan foştii mei prieteni, întrecu chiar aşteptările celor mai fervenţi admiratori; era într'adevăr multă naturaleţe şi rafinată observaţie în jocul ei. Apoi siguranţa mişcărilor şi aplombul glasului nu numai că izbutiră să câştige pe spectatorii cei mai dificili, dar insuflară, o animaţie extraordinară, partenerilor, astfel că scenele se perindară într'un tempo spumos şi desăvârşit. Intr'adevăr avea mare dar fata aceasta şi te mirai de ce nu se consacră definitiv artei, pentru care dovedea atâta chemare. Spre marea mea satisfacţie, apoi, însăşi Voicuţa se achită strălucit de cele două roluri ale ei, de amoraş şi domnişoară micuţă de pension. Prietenelor şi prietenilor din „banda noastră" nu le scăpără nici o greşală; până şi cele două apariţii mute ale Lilicăi, fură salutate cu vii aplauze de amicii din sală şi rubedeniile respective.

Dar toată tinereţea asta aristocrată se străduia, pentru ce? Ca să ajungă la imitaţia desăvârşită a perfectului mitocan. Toată revista era alcătuită după modelul celor ce fac furori în grădinile de vară. Iar eroul lor nu putea fi altul decât vestitul Nea Ghiţă, nea Matache, nea Tănase, iar eroina, consoarta sa: Ţaţa Frosa, ţaţa Leanca, ţaţa Miţa Porumbiţa. Descendenta domniţei Ralu, care făcuse să răsune la Bucureşti versurile lui Euripide, când parte din protipendada noastră nu sta bine încă nici cu cititul, — se străduia acum să dea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md=1933-1947

nota cea mai justă vulgarității de suburbie; „te simți bine țățicule?" hai să ne dăm în tiribombă păpușelule", „nu vrei să mă tragi în barcă, papugiule?". Elita țărei făcea haz nespus de jocurile nesărate de cuvinte: era un fel de satisfacție aci împotriva valurilor democrației potopitoare, dar luai seama că mai mult arivistii proaspeți or scăpații de maximum o generație din lumea ce era răscolită cu nesaț pe scenă, se amuzau mai mult și mai zgomotos. În fond, privind mai bine mișcările intenționat grotești și puțin nerușinate îți puteai da seama ușor că triumful platonic al acestei boerii era tocmai o jalnică înfrângere: iar adevărata victorie era tot a mitocanului, ale cărui fapte și vorbe făceau deliciul descendenților rafinaților fanarioți. Mă întări în această impresie mai cu seamă singura excepție a regulei: în semiobscuritatea sălei remarcai pe cei doi soți Radu Șerban profund desamăgiți. Fără îndoială nu cetii nici un fel de desgust ostentativ pe fețele lor: nu făceau mișcări de plictiseală și nici nu părăsiră loja scandalizați. Dar atât cât permitea luminiștea vagă a sălei, ochii lor se scăldau în desilusie și stupoare, și numai donnei Alba îi flutura pe buze un zâmbet de compătimitoare îngăduință.

De multe ori ea nici nu mai privea spre scenă; cu toate că se găsea o explicație destul de limpede a acestei lipse de interes pentru arta d-rei Scumpa Caragea (care tocmai căuta un cuplet pe aria. „Sunt fată de general", totuși o ispită de gând mă făcu să tresar că ea se folosește de prilej pentru a distinge în marea de capete din sală pe cineva anume. Nu știu de ce m'am neliniștit într'atâta această nejustificată prin nimic bănuială. Din colțul obscur, în care mă găseam am fixat cu toată puterea ochilor mei arzători pe donna Alba și ochii ei deasemeni au părut la un moment că se opresc într'ai mei și rămân astfel legați de ei, multă vreme. Cearcănele ei, în penuria asta de lumină, accentuate când nu se uita spre scenă păreau adevărate inele de întunerec și se confundau cu ochii înșiși, cari crescură astfel considerabil. Incât n'ai fi putut ști care e adevă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaluceafarul.ro/1933-1947

rata direcție a privirei ei, dar poziția feței, neclintirea asta de minute și sferturi de ceas, nu contribuia cu nimic să-mi alunge gândul care mă muia în fericire: dimpotrivă. Tub ocrotirea semi întunericului ne permiserăm astfel (eu crezui tot timpul că ea-și permite la fel cu mine) o adevărată deboșerie de priviri: ochii noștrii se căutară cu sete, se înlănțuiră, se strânseră, se contopiră și tremurară în spasm. Astfel ne surprinse lumina bruscă și puternică a sfârșitului de act: rătăciți înfiorați, descoperiți, ochii noștri (cel puțin, de-ai mei sunt sigur) clipiră de rușine înaintea atâtei lumi și atâtor lumini. Când îndrăznii mai apoi să ridic din nou privirile spre donna Alba, cu sfiiciunea aceea înfricoșată, care urmează păcatului, o găsii preocupată, la fel ca și soțul său, să trimeată sau să răspundă la salutări, în diferitele puncte ale sălei. Mă pregătii la rându-mi de salutat și așteptai momentul hotărîtor, pradă unui trac, cum de mult nu-mi mai fusese dat să simt. Urmării deci cu coada ochiului toate zig-zagurile pe care le făceau privirile lor. La fiecare colț de zigzag ei aruncau un zâmbet or un salut: când socotii că a sosit clipa propice mă înfipsei zdravăn în picioare și mă îndoii dela mijloc cât un rob în fața unui sultan. Și când mă ridicai gemui de oroare: cei doi soți răspundeau răzători pe deasupra capului meu, lojei în care se aflau părinții Voicuței. Astfel că atunci când pogorîră privirile cu adevărat spre mine, numai putui prinde clipa decisivă și încremenii de îndignare pe propria-mi stângăcie, când ei mă salutară cu bunăvoință și prietenie. Mă înclinai roșu ca un rac, însă când mă îndreptai iarăși, observai că zâmbetele lor erau și de astă dată îndreptate puțin mai alături, unde descoperii pe prințul Raoul. In sfârșit am fost zărit, am salutat și mi s'a răspuns: cu multă amiciție de domnul George Radu Șerban, cu o distinsă, grăbită și familiară grație de donna Alba. Dar acum mă întrebam nefericit, dacă ochii aceia măriți de întunerec, dacă rotocoalele acelea care se strângeau și se lărgeau de pasiune mă vizaseră sau nu pe mine, în timpul actu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

lui. Aşteptam cu nerăbdare ridicarea cortinei pentru a mă încredinţa, de astă dată impunându-mi stricteţea unui observator obiectiv, dacă rotundele şi întunecatele oglinjoare fosforice emanau cu adevărat spre mine, radiaţiile lor şi dacă reflectau în ele, doar covârşitoarele efluvii de pasiune ce ţâşneau exclusiv din sufletul meu.

In fierberea nerăbdătoare-i aşteptări mă găsi Raoul, pe care-l despărţise tot timpul numai câteva capete de mine. Bunul meu prieten fu foarte fericit să mă vadă; mă asigură despre asta manifestarea zgomotoasă pe care o stârni, după felul lui, in cinstea reîntâlnirei noastre. Apoi mă împărtăşi cu o mulţime de noutăţi privind mai ales pe scumpa lui iubire cu păr lung, negru şi larg ondulat, pe care şi-o regăsise Era tot aşa de delicioasă ca la început. Insă ştiindu-i vechea slăbiciune pentru inele, le ascunsese pe toate într'o cutie secretă a biroului, după ce dăduse să i se facă nişte imitaţii superbe, care şi începuseră să-i dispară. Prima jefuire, pe care a simţit-o pe când se prefăcea că doarme şi a lăsat-o să se consume, — la puţine nopţi numai după reluarea vieţei în comun, — s'a petrecut într'un chip nespus de amuzant. Pe când ea se îmbrăca înfrigurată ca s'o şteargă, prinţul Raoul s'a prefăcut că se trezeşte. Ea-ii spunea Riri — goală pe jumătate, a trebuit să se supună chemărei lui, şi-a scos din nou ciorapii, pentru punerea cărora a pretextat un motiv sub orice plansibilitate şi-a venit cu inelul între degete, ca să se prefacă apoi că-l găseşte prin aşternut, ba chiar să se plângă că s'a înţepat în colţurile pietrei lui. Prinţul a convenit că într'adevăr era cam larg, şi că e întotdeauna în pericol să-l piardă, cum i s'a mai întâmplat dealtminteri şi cu un altul, „mult mai puţin costisitor, mai de mult". Insă pentrucă pe ăsta l'a găsit dânsa, i-l face cadou: cu condiţia expresă să nu-l piardă. In caz când ea va dovedi că ştie să-l păstreze, peste şase luni, îi va mai face încă unul cadou, pe care tocmai are de gând să-l scoată din „safe-ul dela banca Naţională". Şi într'adevăr a doua zi prinţul Raoul apăru cu un safir de toată nostimada,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

tot așa de fals ca și rubinul pe care i-l dăruise. Riri a fost extrem de fericită. După șase luni ea s'a văzut așa dar și cu safirul, în vreme ce în locul lui, în degetul prințului a apărut acum un strașnic smarald. Și astfel prințul Raoul a rezolvat problema fericirei: cu câte-o bucățică de sticlă, frumos colorată și șlefuită geometric, el a pus zdravăn căpăstru, eternei nestatornicii femeești. L'am felicitat din suflet, pentru ingeniositatea cu care a putut nu numai să păcălească pe partenera lui de amor, dar cu care știe să-și amăgească indirect și propria lui inimă: a te ști iubit pe câteva pietricele și a te declara mulțumit pe acest fel de izbândă sufletească este într'adevăr o tărie pe care eu, căutătorul asiduu și metodic, ca un detectiv, de scrisori tainice, ar trebui s'o invidiez.

Fără a lega însă convorbire asupra unor astfel de subtilități sufletești, a căror descurcare și tălmăcire mai mult tulbură și încurcă, chiar și pe cel ce le întreprinde, descoperindu-i poate multe amăgiri, de care se trezește orbit el însuși,—mă mulțumii din nestinsă curiositate, să întreb din nou pe prietenul meu dacă părul lui Riri, într'adevăr mai păstrează exact aceeași neobișnuită lungime, care l'a fermecat pe el, cunoscătorul, și l'a îndemnat s'o iubească atât pe-această fată simplă și cu rele obiceiuri. găsită noaptea pe drum. Entusiasmul prințului mă încurcă iarăși cu desăvârșire: ezitările mele nu mai putură rezista în fața competenței lui în materie, așa că trebuii să convin, în cele din urmă, că iubita asta în nici un caz nu putea să fie una și aceiași persoană cu prietena mea din mansarda madam Matildei. Părul regăsitei, păstrase intacte calitățile dela început; în privința asta talentul tactil al prințului nu putea da nici un greș. Totuși, pentrucă mi-era drag și pentrucă era vărul donnei Alba, și mai ales pentrucă eram și eu prea uluit de această ciudățenie, îmi exprimai dorința de a-l visita și de a-l găsi în plin menaj și în plină fericire și el mă invită cu brațele deschise, șoptindu-mi că nu va vesti pe amica lui, căreia dorește să-i facă o surpriză, ma

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1933-1947

ales, că ea nu odată l-a întrebat de mine, *de prietenul care-l însoţea când a cunoscut-o.*

Aşa încât, încep iarăşi să am bănueli in privinţa Auricăi; deocamdată nu pomenesc nimic, fireşte, prinţului de mansarda misterioasă, totuşi sunt acum grozav de curios să văd pe individa asta, cu păr negru şi lung, care i-a căzut în cale, puţin timp după plecarea vecinei mele cocote, din odăiţa ei cu pat scârţâitor. Cu atât mai mult doresc s'o văd, cu cât îmi dau seamă cât de teribil de nedumerită trebue să fie ea însăşi, când prinţul Raoul îi va fi povestind, că sunt secretarul unui mare avocat, că dau toate dovezile că-mi voi egala încurând maestrul, (astfel că orice confuzie cu un voiajor de comerţ e deadreptul exclusă) şi că locuesc de multă vreme într'o garsonieră nespus de elegantă. Dar nu înţeleg de ce ea n'a căutat să elucideze aceste echivocuri, povestind prinţului despre mansardă; doar Raoul îi ştie profesia, aşa ca putea la urma urmei să-i dea toată povestea pe faţă. De bună seamă că nu i-a spus nimic, de vreme ce nici prinţul nu mă întreabă nimic în privinţa asta: asta e semn că ea are motive serioase să ocolească un astfel de subiect. Iar motivul nu poate fi, dacă e într'adevăr vorba de Aurica, decât unul singur: părul blond de anul trecut, al fostei mele vecine. Prinţul Raoul nu i-ar erta pentru nimic în lume că l'a păcălit cu vopseli, tocmai la ce adoră el mai mult. Dar cum s'a lungit aşa deodată părul ăsta? Să fie totuşi o perucă, deşi prinţul pare gata să-şi vâre mâna în foc că nu poate fi vorba de alt păr? Incep să cred că ardoarea Auricăi, i-a întunecat puţin şi lui vasta-i competinţă. Toate ar fi atunci bune, numai o uşoară nelinişte îmi rămâne: dacă Aurica are tot interesul să tacă faţă de Raoul în privinţa mansardei, oare ce interes ar avea să tacă întrucât mă priveşte, când ar întâlni vreunul din foştii vecini de mansardă: mă gândesc mai cu seamă la prinţul Preda sau la Irma, care ar putea desvălui apoi totul amantului

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

ei cu intermitenţe? Un lucru e cert: că până acum n'a făcut nimic de vreme ce nu s'a întâmplat nimic deosebit în raporturile dintre mine şi prinţul din mansardă; n'o să se întâmple aşa dar nici în cele vre-o câteva zile, ce-mi mai rămân până voi putea obţine cutia de scrisori. De bună seamă Aurica, dacă e ea amica deacum a lui Raoul e din cale afară de precaută: probabil că ocoleşte cu dibăcie pe orcare ar putea să-i producă vre-o turburare de orce fel menajului ei. Iată un lucru, pe care mi-l confirmă însuşi prinţul Raoul:

— Ştii, îmi spunea el, e atât de cazanieră, mon cher! Imposibii s'o conving să ieşim vre-odată. Numai dimineaţa la opt îi place să facem o plimbare la şosea în automobil. Insă nu ţi-ar rămâne peste zece în oraş...

In actul următor, nivelul reprezentaţiei s'a ridicat câteva grade mai mult deasupra vulgarităţei celui dintâi. S'a jucat cu şi mai multă desinvoltură şi s'a cântat pe arii de toate felurile: româneşti, franţuzeşti, ruseşti, nemţeşti şi ungureşti. Pe urmă a început petrecerea propriu-zisă. Şi nu mult după aceea m'am trezit în faţa donnei Alba singure, într'un colţ de sală mai puţin frecuentat.

Am văzut-o dedeparte înaintând uşor; purta o toaletă simplă neagră cu luciuri de mătase, care-i accentua desăvârşit culoarea albă a pielii; decolteul în inimioară îi lungea uşor linia gâtului. Din mulţimea ei de bijuterii, de care auzisem, nu vedeam acum decât străluciul subţire cât un fir al unui lănţişor de aur de care sta suspendat în dreptul pieptului un briliant enorm, ce-şi juca flăcările cu neastâmpăr pe fondul negru, ca o mare, albă şi zbuciumată stea în noapte. Braţele mate, lungi şi fine erau desvelite până la încheetura umerilor, pe care tivul îi închidea cu o curbă dulce. Rochia îi îmbrăţişa strâns bustul şi şoldurile apoi se desfăcea în cloş amplu, căzând în pliuri mici până la glezne. Incolo, nimic, nici o altă podoabă decât o superbă orchidee, prinsă cu un ac de aur la umăr, şi a cărei culoare, băgai de seamă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndrr:1933-1947

apoi, se armoniza cu garniturile pantofilor de-un auriu pal, culoare ce trebuia să răspundă ciorapilor de mătase chaire.

O salutai cu o plecăciune largă încă dela distanţă şi aşteptai înfricoşat, gol de sânge, zâmbetul ce se apropia. Şi ea se opri în faţa mea şi mă întrebă cum mi-a plăcut spectacolul. Îi răspunsei că m'a mişcat nespus străduinţa atâtor prinţi şi descendenţi de mari-boeri de a reda cât mai autentici mahalagii şi ea înclină de mai multe ori capul râzând. Se îndepărtă puţin ca să privească prin lorgnon în lungul sălei, apoi reveni. Mătasea suplă a rochiei, de-un negru adânc, ameţitor agita cu moliciune faldurile, ce se retrăgeau minunat, oridecâte ori piciorul începea să înainteze. Desigur, ameţit cu desăvârşire de profunzimea teribilă a acestui negru (pentru că în momentele acestea nu îndrăsneam să mă uit în ochii ei) luai hotărîrea şi curajul de a mă convinge, dacă într'adevăr în timpul reprezentaţiei ochii ei fuseseră îndreptaţi spre mine. Adică ei fuseseră într'adevăr îndreptaţi în direcţia mea, dar vroiam acum să aflu anume dacă ei priviseră într'acolo numai pentru mine şi mă vizaseră exclusiv, de vreme ce şi în actul al doilea cele două pete de întunerec de sub fruntea-i cu arc regesc, se răsfrânseseră asemenea tot timpul în centrul încordărei ochilor mei; dar razele lor centrale or cât mă străduisem să mă dumiresc, tot nu izbutisem să descopăr unde bat anume.

Dacă m'aş fi uitat şi-acum in aceşti ochi, de bună seamă că n'aş fi fost în stare să îndrug două vorbe; dar ocrotit şi îndârjit de apele negre ale mătăsei, putui articula cele ce i-am grăit, cu claritate şi tărie, deşi dacă ar mai fi fost nevoe de un cuvânt mai mult, cu siguranţă că mi-ar fi rămas stins pe jumătate în gât.

— Intr'un cuvânt, cum văd, spectacolul nu prea v'a plăcut? mă întrebă ea revenind.

Şi după o tăcere puţin cam întârziată, care mi-a fost necesară ca să leg cuvintele şi să-mi găsesc îndrăzneala trebuincioasă pentru a le rosti cu şir, am răspuns:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1933-1947

— Dimpotrivă, pentrucă numai auzul mi-era ațintit spre scenă, pe când privirile mele au îmbrățișat tot timpul cea mai mare frumusețe pe care am văzut-o în viața mea, singura căreia i-am rămas credincios anii întregi în taina gândului meu, din clipa când văzând-o înaintând pe stradă, cu maestatea cu care înnainta acum câteva clipe încoace, am amețit ca de o lumină prea tare a soarelui, și două cărți enorme pe care le aveam în mână, pentrucă mă găseam în fața unei școli unde trebuia să trec un examen, au căzut cu zgomot la picioarele ei, ca cel mai sincer și mai desăvârșit omagiu. Ea a zâmbit atunci, mulțumindu-mi cu ochii, atât de minunat și mi se pare puțin înfricoșată, *probabil de puternica detunătură a dicționarelor clasice,* că zâmbetul ei s'a încrustat într'atâta în sufletul meu ca și hotărîrea nestrămutata de-a o regăsi și de-a apăra dumnezeiasca apariție de orice înfricoșare, că nu știu ce-ar putea șterge această încrustație și această hotărîre din sufletul meu. Până acum ele au rămas intacte, dacă nu și mai accentuate, ca în ziua dintâi, dacă mai e cu putință să mai crească vre-un lucru, care la origină este infinit.

Și urmă iarăși tăcerea profundă ca negrul lucios al rochiei, tăcerea întocmai care precedase exprimarea acestei nemaipomenite îndrăsneli. Iar după puțin răspunsul veni atât de greu și atât de rău în contrast cu acest glas muzical, puțin cam aspirat acum și coborît care-l rostea;

— Nici recunoștiința datorită maestrului dumneavoastră n'au putut să diminueze... încrustațiile și hotărîrile acestea nestrămutate?

Eu am văzut limpede că donna Alba a vroit să complecteze, să adauge, ce? o răutate mai mult, o ironie mai sângeroasă și mai insuportabilă? — dar din mulțime a apărut soțul ei și venirea lui m'a împiedecat să aud pronunțată până la capăt sentința-mi de moarte. Dar oare nu fusese ea rostită până la capăt, ce mai doream să aud? Un singur fir de speranță îmi mai rămăsese în lumina ochilor ei, spre care răpus de tăria

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-2947

loviturei înălţasem privirile mele, cerând indurare: şi lumina aceia păr'că n'ar fi fost aşa de neîndurătoare ca răspunsul ei.

Dar domnul Georges Radu Şerban sosi intre noi, descoperindu-mă galben ca un mort. M'am plecat adânc şi înaintea lui, făcând loc în conştiinţa mea acestui gând nou, dar grozav de întârziat că el ar putea să pară nedumerit găsindu-mă de vorbă cu soţia lui într'un coridor de teatru, la un bal public. Iar la aceasta se mai adăuga culoarea cadaverică de pe figura mea, pe care mi-o închipuiam cu nimic mai puţin pământie şi mai sinistră ca a prinţului Preda, în noaptea care a decis prietenia noastră. Când m'am reînălţat am văzut pe donna Alba, păstrând acelaş zâmbet şi aceiaşi lumină necontenit mai îngăduitoare a ochilor cu care-mi ascultase cutezanţa şi cu care mi-o respinsese apoi, arucându-mă cu câteva vorbe, înapoi, în ţărâna din care-mi permisesem să mă ridic. Dar faţa maestrului nu exprima nici chiar cea mai elementară neplăcere; dimpotrivă părea bine dispus şi abia acum găsi prilejul să mă felicite pentru chipul cum mă comportasem în procesul Anişoarei şi să-şi exprime regretul că nu m'a poftit la câteuna din puţinele primiri şi reuniuni ce au loc foarte rar, nu-i vorbă, în casa lor „pentru a ne cunoaşte şi din alt punct de vedere de cât cel profesional". De faptul că nu s'a gândit vreodată să mă prezinte donnei Alba nici nu aduse vorba, dimpotrivă părea lucrul ăsta să-l preocupe prea puţin, ca şi când cunoştiinţa era firesc să se efectueze dela sine, ca intre oameni ce sălăşluesc sub acelaş acoperiş sau poate ca între un slujbaş stipendiat şi stăpâna casei; or aci nu mai încap formalităţile prezentărilor ce nu se cuvin decât oamenilor de acelaş rang.

La drept vorbind eu nu puteam face vre-o demarcaţie precisă între aceste impresii, care variau necontenit, împiedicându-mă să mă fixez asupra vreuneia anume, pentru a întemeia dintr'ânsa un reper veridic. Iar când domnul Georges Radu Şerban epuiză complimentele şi regretele, donna Alba, găsi de a sa datorie să-i rapor-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

teze la rându-i obiectul conversaţiei noastre şi anume cele privitoare la spectacol. Maestrul râse voios de scurta caracterizare pe care o dădusem reprezentaţiei şi o încuviinţă în total. Pe urmă doamna îşi luă rămas bun întinzându-mi mâna cu o bună voinţă, pe care eu o găsii mai umilitoare, decât orice gest de mândrie or de dispreţ. Părea să-mi spună: Uite, te ert, dar altădată...

Totuşi sărutai cu nespusă bucurie această mână lunguiaţă, albă şi netedă, care rămânea pentru mine pentru veşnicie mâna ce urzeşte iţele destinului meu. Iar ochii mei îi răspunseră la rându-le, foarte binevoitori:

— Totuşi prinţesă vom putea parcurge peste puţin cu sărutul tot lungul braţelor ăstora superbe... căci ştim ceva, undeva, într'o mansardă obscură... Ceva, o comoară, pe care o vom avea în curând... Drace, orice-ar fi să se întâmple, chiar mâine, nici o zi mai târziu... Topii toate aceste vorbe în râsul meu şi mă închinai adânc.

A doua zi era o Duminică: Marţi şi Miercuri veniau două sărbători la rând iar pentru restul săptămânei agendele noastre nu indicau nici o afacere importantă. Maestrul putea aşa dar să plece Luni seara să şi viziteze moşiile, pe care nu le mai inspectase de mult. Prin urmare Luni seara cel mai târziu trebuie să obţin scrisorile: nu era exclus ca Marţi, donna Alba să acorde prinţului Preda intrevederea cerută.

Operaţia nu-mi părea complicată; mă stânjenea oarecum numai din punct de vedere sufletesc. Într'adevăr, mă gândeam nu fără vie strângere de inimă la marele act pe care-l hotărîse prinţul Preda în luptă grea cu conştiinţa şi nevoile lui. Aveam să spulber totul prin hoţia mea, care devenea astfel mai puţin cinstită, în raport cu considerabila lui rezoluţie. Mângâerea că eu îi insuflasem această idee eroică nu avea nici un efect asupra cugetului meu: într'o împrejurare ca aceasta ideea e micşorată până la extrem de faptă. Şi ce faptă!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947/

Un om care aruncă pâinea dela gura lui şi a fiicei sale pentru un sentiment, pentru o iubire, ea însăşi din cele mai frumoase, dar pălind în faţa unui gest atât de uriaş. Şi iată-mă pe mine survenind ca să tâlhăresc o intenţie atât de nobilă ce lasă în urmă toată aventura mea de până acum? Care era capătul, scopul moral care da legitimitate acestei îndelungi şi îndârjite fapte ale mele? Dorinţa de a libera pe donna Alba de constrângere şi-apoi aşteptarea ...recompensei. Prinţul Preda aşteaptă şi el o recompensă de sigur, care rămâne încă la latitudinea donnei Alba: dar ce pune el pe talger: două vieţi, două vieţi, dintre care una întreagă, una nouă nouţă şi fragedă ca lugerul florilor. Iar eu pun în schimb osteneala acestor ani din urmă şi-apoi nopţile pierdute cu Irma şi cu prinţul Preda.. Hm, i-am insuflat ideea prinţului Preda... dar cine stă să asculte de aşa ceva... în faţa faptei uriaşe?

A rămas însă un mare noroc care mă scapă de toate aceste griji şi îndoeli: ironia tăioasă a donnei Alba. Crunta pălmuire de acum câteva ceasuri, căci donna Alba a plecat de mult şi eu am rămas aci lăsându-mă îmbrâncit de grupuri într'o parte şi într'alta, ca o coajă de nucă de şuvoiul apelor. Dimineaţa vine, se simte şi'n această ermetică sală acoperită până în dreptul glesnelor de ninsoarea confetiilor şi de panglicele zdrenţuite ale serpentinelor. Cei cu cari am rămas până la ora asta sunt nişte oameni petrecareţi nevoe mare şi aproape beţi. Voicuţa a rămas şi ea şi mi-a trecut de mai multe ori pe la nas, în aprigă învârtire, pe noul ei tip, un băiat înalt şi frumos şi simpatic. (Vechea ei mare slăbiciune pentru oameni dubli în raport cu înălţimea ei). E necontenit lângă dânsul, altfel m'aş apropia şi cu toată supărarea dintre noi, i-aş şopti că-mi place prietenul ei şi aş felicita-o pentru el şi pentru jocul ei, pe care, mai ales, l'aş umple de cele mai mari laude. Pentrucă sunt aproape beat, deşi nu am băut nimica: ea m'a umilit, donna Alba, m'a umilit şi m'a deslegat deci de orice ezitare, de orice luptă de conştiinţă. Voi smulge scriso-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaardealului.ro/index 1933 1947

rile şi mă voi simţi şi eu o clipă, stăpânul stăpânei mele... He, he... o clipă, două, sau cine ştie câte... acum pentrucă ea m'a deslegat, mi-a lăsat braţe libere ca să fiu cât vreau eu de canalie... de ce n'aş gusta mai multă vreme din această băutură ameţitoare: a fi stăpânul stăpânei sale.

Lilica a venit să mă poftească la dans: o refuz cu multe menajamente şi scuze; drace, numai de dansat nu mi-arde acuma, dar aş bea grozav. Lilica mă face nesuferit şi-mi arată tot dispreţul ei că m'am depărtat de „bandă".

— Ştiu eu pentru cine! îmi strigă ea vrând să plece.

O opresc de mână şi-i aduc elogii înfiorător de exagerate pentru rolurile ei din piesă; şi biată fată mă crede cu cât exagerez mai mult, mă ascultă prietenoasă, se reazimă de umărul meu şi mă întreabă când poate să vină la mine. Şi după ce stabilim o dată apropiată, mă trage de mână după dânsa printre dansatorii, cari nu mai obosesc, şi-au eşit par'că din fire şi sar exagerat ca anticii coribanţi.

— Haidem să te împac cu Voicuţa.

Totul s'a sfârşit în plină dimineaţă, undeva, într'un cabaret, în care petrecerile se termină către amiază. Am fost tachinat tot timpul cu vorbele Lilicăi: „Ştiu eu pentru cine"... „Ştim noi pentru cine"... Ba chiar mai mult decât atâta: „Să dai mult să găseşti patron cu nevastă frumoasă"... „Ah, o prindea de minune negrul acela pe Alba...". (Voicuţa era cea care făcuse remarca din urmă). ...„Ba eu nu găsesc c'o prindea de loc, scuzaţi domnule Aspru" ripostă sora ei.

Dar acum toate săgeţile ăştia care veniau direct or indirect spre mine nu mă sgâriau de loc. Nu mai îmi spuneam acum ca odinioară: „mă supără nu răutăcioasele aluzii în sine ci considerabila depărtare de adevăr, a ceia ce mi se atribue!". Nu — nu mai puteam spune astfel, pentrucă acum, dimpotrivă, mă găseam cât se poate de aproape de adevăr, la doi paşi numai şi ceia ce le întrecea pe toate în nostimadă, e că donna Alba

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

nici nu bănuia măcar, această apropiere, nu bănuia nimic divina răutăcioasă!

Am plecat în plină dimineaţă, nu fără a fixa, la întrebarea ei discretă, o oră şi pentru Voicuţa, a doua zi după întâlnirea cu Lilica, desigur. Trebue să mă antrenez la îndrăzneală şi volubilitate, la faptă!

Părăsisem de mult gândul de a „da lovitura" prin cele două camere goale, care ar fi putut duce din coridor deadreptul în aşa zisul birou al prinţului Preda. Mă convinsesem că într'adevăr amândouă odăile era închise şi cheile se aflau la prinţ: asta n'ar fi însemnat nimic desigur înaintea seriei de passe-par-tout-uri pe care mi le confecţionasem încă dela început, dar ultima uşă, care da în odaea scrisorilor era închisă pe dinăuntru cu un lacăt enorm vârît prin belciuge de puşcărie; iar admiţând că uşa s'ar fi putut sparge, intrarea mai era barată de-un dulap enorm de stejar de modă defunctă în care prinţul îngrămădise nu mai puţin de o tonă de vechituri.

Dar întreaga fortificaţie aceasta n'avea să aibe nici o putere în faţa sentimentelor omeneşii: al meu de iubirea cea mai sfântă amestecat cu furia cea mai vulgară, deşi calculată, lucidă, de umilinţa care se cere răzbunată, de încăpăţânare aprigă şi neogoiată; — al lui, întru cât privea raporturile noastre de încrederea cea mai desăvârşită, pe care i-o smulsesem prin minciună şi prefăcătorie. Nici n'am mai avut vreodată o noţiune de ceia ce se chiamă josnicie omenească, desgust radical de speţa căreia aparţineam, ca în momentele când am săvârşit această faptă, atât de îndelung pusă la cale şi atât de rapid dusă la capăt.

Îndată după chef m'am schimbat de haine şi-apoi m'am şi dus la prinţul Preda, care tocmai îşi făcea toaleta matinală. I am comunicat într'o dispoziţie de fericire, cum numai febra nopţilor nedormite îţi poate da, că astăzi se hotărăşte soarta mea şi-a lui. Toată ziua voi fi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ro/1933-1947

ocupat cu tratativele ce trebue să duc cu niște capitaliști, cari vor, nici mai mult nici mai puțin, să mă aibă de tovarăș.

In cazul izbutinței soarta prințului era, se înțelege, asemenea pecetluită; căci ajungeam în putința de a-i da o atribuție perfect potrivită pentru el și zdravăn retribuită: ocupat doar dimineața dela 9 la 1 și de două ori după amiază, iar ocupația, „nici că gândești prințule cât de ușoară pentru tine": translator de corespondență în franțuzește și englezește... Pentru nemțește și ungurește *avem* altul... „Translator, adică știi ce va să zică asta prințule? Tu numai traduci, corespondența: alții o compun, alții o transcriu...". Leafă deocamdată 9000 lunar.

— Știu și nemțește! acceptă prințul, cu fața atât de iluminată că-mi făcu rău. Asta nu ți-o spun cu gândul vre-unei augmentări de retribuție, dimpotrivă salariul ce-mi oferi mă copleșește! Pentru 9000 lunar fac și pe dracu'n patru... dacă'mi cereți... Pentrucă... înțelegi mă.., mă Constant mă, mă dragul meu amic, mă dragul meu binefăcător... înțelegi tu mă Constant mă, mă norocule mă... că tu ești norocul meu trimis de Dumnezeu, care s'a milostivit în sfârșit și cu mine... dacă eu am 9000 lei lunar, atunci chestia cu Alba, e limpede ca bună ziua... Atunci îi dau scrisorile cu o noblețe... înțelegi tu... cu un gest... și ție-ți datorez totul.. Crezi tu că am să uit asta Arhanghele al lui Dumnezeu?

— Bine prințule; bine, minunat, minunat, dar îți spun sincer, când m'amm gândit la tine, nu-mi sta de loc în cap nici scrisorile, nici Alba ta; numai la ea, nefericitule, m'am gândit, la sărmana ta fiică (și podeaua nu se despică să mă înghită, când mă auzi). He, he, băiatule, de când coace asta.. vreau să spun afacerea, asta însă n'am vrut să-ți pomenesc nimic... cât timp lucrurile erau numai în aer. Și-apoi mai e ceva... unul din coasociați și-ar avea omul lui... dar eu te-am recomandat pe tine cu atât avânt că i-am convins pe ceilalți toți... La urmă și ăsta, recalcitrantul, s'a dovedit mai flexibil... și deasta îți spun: diseară, nu mai târziu, pentrucă mâine

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1933-1947

dimineață trebue fixate locurile, mâine e Luni și începem... punem pe hârtie totul... deci diseară la orele 9 fix să fii la Colonade, la șosea... știi unde sunt Colonadele?

— Asta e acum...

— Prințule, cu cele mai bune haine ale tale... eu voi sosi cu el, știi îi cam place să guste un pahar; însă uite ce te rog... să te porți ca un adevărat prinț, înțelegi...? burghezul trebue epatat.., ia-l, știi... elegant de tot, dar nu de sus; să se vadă că ești prinț, dar că-i recunoști și lui importanța pe care o merită... Iacă 5000 lei, să-i ai la tine; ca să te arăți gata de a plăti și tu consumația... da n'avea nici o grijă, c'o va plăti el... Dar tu să desfaci porte-feuille-ul neapărat, cel puțin să se vadă capătul hârtiilor... Pe urmă să faci bunătate să-mi dai banii, tipule... la prima leafă, evident... Până atunci, trebue să pari și tu ceva mai puțin nemâncat...

Prințul care dădea necontenit din cap și făcea semne ca omul sigur de sine, căruia i-e inutil să-i mai dai astfel de recomandații, mă sărută cu nesaț, recunoscător și fericit. Mă grăbii să plec, pentrucă eram așteptat, îi motivai. „Chiar sunt în puțină întârziere!" Imi luai deci rămas bun și ieșii, pentru a reveni dela ușă:

— Prințule, tu te și instalezi la o masă și începi să consumi, dacă vezi că întârziem, poate să venim și la zece... Dar tu trebue neapărat să fii acolo la 9; să nu faci impresie că ne aștepți pe noi, ca să te așezi la masă (mișcare violentă de reprobare totală a unei astfel de temeri). Bagă de seamă, eu-i și spun că ți-am dat întâlnire. Ce dracu, arată-te barem acum punctual... odată în viața ta prințule!...

— E lasă, dragă... asta-i acum... mă dădăcești ca pe-un copil... mă înveți tu pe mine cum să mă port față de... ori cine ar fi ala... într'un restaurant... Taci că nu mă înveți și cum să țin furculița în mână. La opt și jumătate mă înființez acolo... și vă aștept până la 11. Și mai mult dacă vreți... Dar întâi vino iar să te sărut...

Fugii, trimețându-i din ușă la rându-mi un ultim sărut și mă dusei acasă să mă culc.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md=1933-1947

Seara la nouă şi un sfert, eram la mansardă. Mă stânjeni însă multă vreme dela lucru, madam Matilda, care nu se mai sătura ascultând la uşa odăii în care locuise Aurica; aci se mutase acum o chiriaşe nouă, de aceiaşi profesiune cu precedenta, dar cu clientelă foarte extinsă şi activă. De două ori, la intervale de zece minute, socotite cu ceasornicul în mână, ieşii afară şi găsii la postul de observaţie pe libidinoasa bătrână, pe care, la venire mă prefăcusem că n'o văd în obscuritatea incomplectă a coridorului, al cărui bec îl stinsese. Credeam că ciudata ei voluptate va fi de scurtă durată, şi vream să scap definitiv de dânsa, însă în urmă trebui să constat că înăuntru se petrece ceva anormal, de vreme ce madam Matilda se sbuciuma de atâta timp pe loc şi numai obrazul şi-l imobilizase, lipindu-l de tocul uşei, cu ameţitoare vibraţii. Mă apropiai tiptil de dânsa, când tocmai se întorsese în contorsiunile ei cu faţa spre apartamentul prinţului şi-i pusei mâna pe umăr. Par'că ar fi fost încărcat cu nu ştiu câte sute de volţi braţul meu, aşa a sărit madam Matilda în loc şi prima ei grije a fost să-şi ducă o mână la inimă, pentru a o ţine să nu sară prin carapacea-i de grăsime şi-o alta la beregată, pentru a-şi opri chirăitul ce-avea să urmeze primei horcăeli înăbuşite, de stupoare.

Abia acum îmi dădui seamă că procedeul meu n'a fost tocmai fericit; dacă cincantenara asta libidinoasă apuca dela început să răgească! Schimbai deci tactica total şi 'n loc s'o zgudui de umăr şi s'o întreb aspru, cum îşi permite să asculte la uşile locatarilor, aşa cum plănuisem, făcui semnul discreţiei cu degetul pe buze.

— Ce asculţi aci? şoptii râzător.

Ea-şi acoperi faţa cu mâinile şi dădu să fugă. O oprii de braţ şi-mi plecai şi eu urechia spre orificul broaştei, deşi nu era nevoe, căci se-auzea perfect, chiar dela oarecare distanţă de uşă, zvâcnetul sacadat al somierei.

— Frumoasă distracţie ţi-ai găsit... îi şopti apoi strângându-i şi mai bine braţul moale.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

— Ce se face, dacă la mine nu se găseşte cine se distreze...

O mângâiai binevoitor pe obrazul care ardea; îi auzeam inima bubuind în piept, de parcă ar fi vrut să dărâme invelişul osânzos. Şi pentrucă ochii îi străluceau din cale afară, îi aplicai o palmă uşoară pe umăr evaluându-i cu atenţie bine simulată rotunjimea, apoi îi apreciai în acelaş chip globul enorm al sânului...

Ea chicotea cu cochetării de hipopotam... Îi şopti atunci în caldul urechei:

— Iţi dau timp o jumătate de ceas.. să te îmbraci... nu aşa ca o grossmutter din provincie, ci... mă înţelegi... cu hainele cele mai bune pe care le ai din tinereţe...

— Hainele ale nu mai încape la mine...

— Trage-le până or plesni... că tot o să le scoatem noi, făcui pe spiritualul, insinuant.

— Am eu altele bun la cufăr...

— Perfect...

Mă opintii cu toată străşnicia de care dispuneam să-i fac vânt şi ea porni chichotind de plăcere şi săltând din şale ca o vacă elveţiană în zbeg.

Mă îndreptai fără să mai pierd o secundă la uşa prinţului şi începui să încerc febril passepartout-urile în broască. Totul merse cu o uşurinţă cu totul şi cu totul de neaşteptat, pentru unul care cheltuise în vederea acestor câtorva minute o cantitate atât de copioasă de timp. Uşa dormitorului nici nu era încuiată aşa că fu treabă de moment, după ce mă simţii cu cutia de tinichia, încărcată de scrisori, sub braţ, să traversez odaia atâtor visuri şi năzuinţi deşarte ale acestui biet nenorocit şi să-i desprind cu o smucitură idolul scump din părete.

Trecui pe lângă uşile mute ca o umbră. Numai din camera madam Matildei răzbătu şi mă urmări câţiva paşi larma persistentă a robinetului de apă.

Aşa dar iată-mă-s acum stăpânul comoarei, descoperitorul unei comori, al unei chei spre fericire. In visurile

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1933-1947

tuturor, în visurile chiar ale celor mai gravi, mai serioşi şi mai realişti oameni, stă ascunsă, sub aere acerbe de neînduplecat positivism, dorinţa romantică a unei astfel de găsiri, a unei astfel de posesiuni. Orice aţi spune dar, căutând fundul minţei fiecăruia, e cu neputinţă să nu dai (unde tocmai nu gândeşti în mai mare cantitate) de nostalgia norocului, a neaşteptatului, a dobândirei subite de puteri chiar supranaturale şi drăceşti. Este un mincinos cel ce afirmă contrariul, sau un sceptic în sensul că nu se vede favoritul împrejurărilor prielnice, dar de îndată ce capriciul norocului îl atinge cu aripa lui, iată-l şi pe acest individ morocănos şi prefăcut, detestând măcar în intimitatea gândului, necredinţa lui anterioară în zeiţa Tyché, Fortuna or cum vreţi să-i ziceţi. Eu-i spun: Aventura, zeiţa Aventura.

Pentrucă aventura este mai mult decât întâmplare, o întâmplare căutată, voită, un colţ din trena imensă a necunoscutului, de care te agăţi orbeşte cu mâinile, pentru a te pomeni în mijlocul unui ocean nemaivăzut, cu zbucium grozav de talazuri dar şi cu tărâm de nemaiştiute priveşlişti, când ştii să birui clocotul de apă înfuriată. Sunt aşa dar ca un conquistador într'o ţară nouă: regina ţinutului, cea mai frumoasă între frumoase, la un semn al meu va trebui să mi se închine.

Dar la prima întâlnire cu minunata regină, iaca, ea nici nu se gândeşte să se plece: dimpotrivă tot eu sunt cel care-mi abat în jos fruntea şi pieptul, în faţa zâmbetului aceluia tăios, care par'că e o continuare, par'că n'a mai contenit, n'a dispărut nici măcar în timpul nopţei de pe această faţă divină, din seara reprezentaţiei de la Liric. Majestatea sa de bună seamă nu-mi cunoaşte puterea, de trece atât de nepăsătoare şi ironică pe lângă mine: trebue să i-o fac cunoscută cât mai neîntârziat. Dar cum? In ce fel? Iată o întrebare care mi se defineşte din ce în ce mai temeinic în minte. Cum? In orice caz, dacă ar fi să-i înmânez într'un fel sau altul scrisorile, n'am să le prezint într'o cutie de tutun de lux calitatea I-a. Vasăzică, întâi un mic răgaz

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-194/

pe care pot să mi-l acord: găsirea unei cutii convenabile pentru a păstra un lucru atât de preţios. Dar ce fel de cutie?... trebue şi aci dovedit un gust. Iată un punct foarte important deşi cu totul neprevăzut în desfăşurarea evenimentului ce pregătesc: gustul. Regret că nu mai sunt în raporturi bune cu prinţul Preda ca să-l întreb de anticarul unde a vândut cutia fratelui său: mà simt chiar foarte amărît că n'am dat însemnătatea cuvenită, acestui amănunt, când povestitul lui ajunsese aci.

Dar în definitiv toate acestea sunt lucruri secundare; în fapt sunt posesorul unei mari puteri şi pot să am mulţumirea că în viaţa mea am fost hărăzit şi eu cu unul din acele daruri, care te fac, în copilărie să holbezi ochii imaginaţiei la un erou miraculos din epopeile vechi, sau din O mie şi una de nopţi. In fund şi asta e o satisfacţie deosebită, să ai conştiinţa puterei care ţi-a sosit pe neaşteptate şi pe care toţi cei din jurul tău o ignoră: e chiar o prostie să faci uz de ea prea din vreme, înnainte vreau să spun, de a gusta din farmecul neatenţiei şi lipsei de importanţă cu care te tratează semenii tăi, nebănuind cu cine au de aface. Marilor eroi şi semizeilor, (ba chiar Dumnezeu şi sfântul Petre aveau această vie predilecţie) le plăcea să străbată oraşele şi mulţimile în mantale petecite, cu pălării sparte şi desculţi, numai pentru a-şi da seama şi mai mult de puterea lor din umilinţele şi injuriile la care se expuneau, atingând cu cotul haimanalele uliţelor sau cerând îndurare ca nişte simplii milogi atotputerniciei seniorilor.

Sensaţia aceasta din urmă doream s'o am mai ales când prinţul Georges se apropie de mine; dar, oroare, teribilul meu maestru se purta acum cu mine cu o amiciţie care mă exaspera. Cât despre prinţul Raoul nici nu mai vorbesc. E drept că el sosi într'o bună zi în biroul maestrului cu acea călcătură gravă şi îndesată în tocuri, care-i sta atât de bine, drept ca un brad şi cu gambeta adâncită mult pe frunte. Dar povestea lui fu din cale afară de impresionantă şi nefericită: Riri, apăşoaica de mansarde, fugise iarăşi. Dar asta nu era nimic. Nemer-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

nica nu se lăsase amăgită doar de sticlele artificiale ale prințului; dimpotrivă îl spionase bine canalia și observase ascunzătoarea adevăratelor bijuterii. De bună seamă, primul giuvaergiu de pe uliță consultat de dânsa, îi descoperise că darurile cu care o amăgea prințul nu făceau nici două parale. Excroaca, în loc să se lase apucată de nervi și să-și amenințe amantul cu ruptura, procedase cu sânge rece și cu răbdare. Și când fusese sigură de lovitură (Dumnezeule, nu numai sărmanul de mine se putea mândri cu talentul de fur) devalizase pe prinț de întregul lui avut. Dar mai era și-o culme deasupra acestei întregi tragedii: dintre toate obiectele de găteală și de orice alt fel, ce-i aparținuse personal, tâlhăroaica nu uitase lângă ascunzătoarea devastată decât un săculeț de mătase roșie, în care se afla, ce credeți oare? — nici mai mult, nici mai puțin o perucă, o superbă perucă de păr brun, ondulat.

Prințul Raoul, care părea mai contrariat de faptul că toată competența lui se năruise, decât de bijuteriile volatilizate mă asigură însă că era o perucă făcută tot din părul ei, pe care-l purta la început când a cunoscut-o; după ce i-a furat primul inel, probabil, pentru a se ascunde mai ușor și-a retezat lungul păr și i-a dat celui rămas altă culoare. Dar i-a părut rău pe semne de minunea acea de cosițe, căzute sub foarfecă, ca să le arunce. Iar mai târziu iată că i-au prins de minune: văzând că prințul nu întreprinde nimic împotrivă-i și-a luat inima în dinți și a căutat să-l revadă. Conta mult, vezi bine, pe ardoarea cu care el a iubit-o și care, după atât amar de vreme, nu putea să nu izbucnească decât cu și mai multă tărie. Și-a scos așa dar părul mort din săculețul lui roșu și l'a reînviat cu ajutorul unui specialist priceput sub formă de perucă. În privința asta prințul *iar* poate să pună mâna în foc: nu există păr pe lumea asta fie canin, fie omenesc, pe care el să nu-l cunoască după pipăit chiar după 30 de ani. Asupra ăstui punct nu admite nici un fel de replică și e gata să facă orice fel de pariu. De acea nu trebue interpretată, lăsarea pe-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr-1933-194/

rucii în săculeț la locul brigandajului, ca o ironie la adresa lui; o hoață inteligentă ca Riri nu putea părăsi la fața locului de dragul unei glume, un atât de periculos corp delict, care pe lângă alte indicii întru găsirea-i, dădea și pe acela, considerabil, de-a avertiză pe păgubaș s'o caute sub o altă culoare și coafură.

— E Aurica ! glăsuii atunci...

— Aurica? ridică din umerii trunchiului și din umerii obrajilor lui tătărești, în acelaș timp, prințul Raoul. — Despre care Aurică vorbești?

Și atunci îi povesti că urmărind odată o femee, care mă interesa, am fost dus de-aceasta în mansarda interesantă, a unui blockhaus, de construcție puțin mai veche. Acolo am găsit însă un adevărat stup de fete frumoase : băteam, pentru a le descoperi, în ușa fiecăruia sub pretext de a afla pe supraveghetoarea, care da cu chirie odăile. „In acest chip am pătruns și la Aurica", o blondă zdravănă și al cărui chip mi s'a părut dela început foarte cunoscut. Cum mi-era cu neputință să mă dumiresc de unde o știam pe această splendidă curtizană, am vizitat-o de mai multe ori, până când am întâlnit o odată în pragul ușei, în toaleta de oraș. Atunci prima bănuială justă mi-a tăiat îndată capul.

Și continuai astfel,—ferindu-mă de a aduce vorba de prințul Preda și de locuitul meu în mansardă—să-i înșir lui Raoul conversațiile cu Aurica și stupoarea ce i-a produs amănuntul, că inelul de rubin în jurul căruia se învârteau toate aceste conversații avusese o valoare grozavă, revelație care avu ca efect dispariția aproape imediată a ei din locuința știută. Ii explicai apoi prințului de ce în scurtele noastre întrevederi pe care le-am avut de atunci nu i-am pomenit de acest lucru : probabil pentrucă nu s'a întâmplat să rămânem mai mult împreună și mai cu seamă, pentrucă nu mi-aș fi putut închipui vreodată că hoțoaica, a cărui fugă eu o dadeam pe seama temeriide a se fi simțit pe jumătate descoperită, ar fi putut să-și ia îndrăzneala și să se refugieze tocmai la acela, de care în primul rând ar fi trebuit să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mrr1933-1947

se ferească. Numai la petrecerea dela Liric, eram gata să deschid vorba despre acest subiect, dacă el nu mi-ar fi luat înainte şi nu mi-ar fi exprimat mulţumirea că a găsit-o şi că se simte prea fericit cu dânsa, astfel că m'aş fi simţit la rându-mi stânjenit din cale afară să-i mai aduc la cunoştiinţă prea deadreptul, că între timp am fost şi eu dintre aceia cari i-au frecventat odaia. Mi-am făcut datoria să-l întreb numai în privinţa coafurei ei actuale pentru a-mi întări deocamdată convingerea asupra identităţei sale şi desigur nu m'a convins că trebue cu atât mai mult să tac faptul că ea redevenise brună, cât că încă dela început, deci la puţin timp după ce eu o pierdusem din vedere, revenise la dânsul în plenitudinea frumuseţei ei capilare, cu întreaga-i coamă brună şi ondulată, care-l fermecase atâta pe el, cunoscătorul, înainte. Rămânea numai pentru a curma orice echivoc şi nesiguranţă să viu să văd şi eu şi iată dacă mi-aş fi ţinut promisiunea cu un minut mai înainte..

Recapitulând şi întregind reciproc datele ce ne puteam da, rămaserăm la concluzia fermă că Aurica şi Riri nu pot fi decât una şi aceiaşi persoană; în consecinţă rugai pe prinţ să-mi permită să mă ocup puţin eu de această împrejurare, promiţându-i că în scurt timp îl voi repune în posesia bijuteriilor sustrase. Prinţul Raoul mă refuză însă cu delicateţea lui obişnuită:

— Îţi închipui *scandalul!* apăsă el asupra acestui cuvânt, care mi se păru că-l impresionează puţin cam exagerat. Când însă complectă: „Ce-ar zice Alba, în situaţia ei, când afacerea ar răzbate în jurnale?" numai ţinui câtuşi de puţin să insist şi admirai cu tot sufletul şi cu toată sinceritatea chipul într'adevăr boeresc, cum acest vlăstar de domni primea ultima lovitură a soartei.

Mă simţeam dinainte-i într'un acut simţimânt de jenă, nemernicul de mine, care mă gândisem că aş putea răspunde şi altfel râsului tăios al donnei Alba decât prin imediata predare a scrisorilor, îndată ce le voi fi găsit o îmbrăcăminte mai decentă, — când Raoul întrerupse brusc, religiositatea, dacă pot spune, acestor momente cu hohotele lui sacadate:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947/

— Cha, cha, cha.,. în schimb mi-a lăsat câinele... cha, cha, cha... n'a ştiut pe ce trebue să pună mâna, nenorocita...

Şi el mă părăsi râzând cu rară satisfacţie, cu ochii par'că iluminaţi de o visiune, pe care mi-era imposibil s'o încherb in mintea mea. Va să zică tot ea e „nenohrocita" în toată această afacere! fu singurul haz care-mi rămase, în urma lui, din marea şi sgomoioasa-i dispoziţie.

Am găsit acum o splendidă cutie, mi s'a spus, de mahon, căptuşită pe dinăuntru cu mătase, lucrată în vârf de briceag, de-un vestit puşcăriaş, sculptor în adevăratul înţeles al cuvântului. Acum scrisorile sunt la locul lor, par'că respiră şi ele în voe, liberate din strânsoarea rău mirositoare a temniţei înguste de tinichea in care le înghesuise prinţul. Tapetul mătăsos al noui lor locuinţe păstrează încă urme de necunoscute, de fine parfumuri şi sper astfel că mirosul de tutun, de care s'au impregnat, le va dispare cu vremea. Spun cu vremea, de oarece încă nu m'am decis la acţiune, nici măcar n'am croit planul procedeului de predare. Ştiu atâta că trebue să fie cât mai grandios, deşi nespus de simplu şi mă simt foarte încurcat la alegere, ca şi donna Alba în faţa doamnei aventuri. Resping tot ce mi se pare prea teatral, dar alung, cu un fel de temere irezistibilă şi hotărîrile reduse doar la o simplă linie. Intre timp observ pe figura donnei Alba o dispoziţie care mă zăpăceşte de-a binelea, pentrucă variază brusc dela o bună voinţă plină de indemnuri a ochilor ce-mi poruncesc limpede să-i vorbesc neapărat, cu toată schima aceia necontenit înţepătoare a buzelor, la o privire rece şi dispreţuitoare, cu care mă împărtăşeşte în zilele următoare. I-am pierdut şi ochii, trebue atunci să constat, nu numai buzele; dar în curând o voi dobândi în întregime. Insă cum? cum? Tocmai acum când am ajuns la limanul aventurei mele, care mi se pare formidabilă, iată nu mai ştiu pe unde să apuc,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

nu găsesc stânca de care trebue anume să mă agăţ, pe ţărmul ajuns cu atâta trudă, în înot îndârjit şi voinicesc.

Stranie întâmplare! iată tot prinţul Preda, veni să mă scoată din încurcătură cu impetuosul lui brânci. Asta s'a întâmplat la Palatul de justiţie pe când mergeam cu maestrul braţ la braţ: o, eram acum atât de departe de vremea când trebuia să-l urmez cu geanta încărcată, pierdut în ceata clienţilor şi a solicitanţilor, spre maşina elegantă, care avea să-l ducă numai pe el. Acum maestrul nu-mi mai slăbea braţul: mă plimba ca o trufie, ca un trouvaille al lui fericit, prin lumea magistraţilor, a avocaţilor şi a justiţiabililor: eram descoperirea lui aşa cum scrisorile donnei Alba, erau descoperirea mea, comoara mea scumpă şi făcătoare de minuni, dar aceasta ascunsă acum în loc de nepătruns, chiar pentru cea mai rafinată imaginaţie cu putinţă. Intr'o după amiază, aşa dar, când maestrul îmi expunea un plan al lui nou de luptă, într'o afacere recentă şi foarte complicată, aşteptând cu grijă, o zei mari şi capricioşi! observaţiile mele critice, doi ochi încordaţi îmi prinseră şi se fixară în ochii mei ca două gângănii negre, pe care apoi ţi-e cu neputiinţă să le mai scoţi din carne. Ii simţii de departe, trecând prin multiplele perdele de oameni, mobile şi vuitoare, din marea sală a palatului. Pe om încă nu-l descoperisem dar îl bănuiam. Şi el apăru într'adevăr. Evident m'am făcut că nu-l observ, nici că-l cunosc şi am luat cuvântul ca să contrazic asupra unui singur punct numai pe preopinentul meu. Maestrul s'a oprit atunci în loc să mă asculte, cu privirea în cimentul podelei după obiceiul lui. Avusei deci tot timpul, vorbind înainte, să observ pe prinţul Preda, a cărui privire acum radioasă şi batjocoritoare o primii cu o indiferenţă atât de naturală, cu un aer atâ de străin, că o clipă însuşi lumina de pe faţa lui păli, ameţită complect de calmul şi nepăsarea mea ca în faţa oricărui necunoscut. Dar era prinţul Preda şi eu eram tot eu, firește, şi mai eram şi alături de prinţul Georges.

Acesta imi primi obiecţile, îmi ripostă asupra lor şi-şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1933-1947

susţinu iarăşi punctul de vedere dela început consolidat de astădata şi pe faţeta, pe care eu descoperind-o mai şubredă, o atacasem. După care îşi petrecu mâna pe după braţu-mi şi mă trase mai departe după dânsul spre uimirea holbată a celuilalt prinţ, decăzut, pe lângă care trecurăm amândoi fără a-i acorda nici cea mai mică atenţie.

Dar fără să fac nici un fel de mişcare înapoi simţeam ochii lui Preda cum mă împung prin spate; când începu să mă strige, mă întorsei mirat şi foarte lent şi-l privii cât se poate de nedumerit şi de calm, într'atâta mă aşteptam să înceapă să ma strige. Prinţul Georges se opri şi el fără nici măcar să se întoarcă; apoi când îmi cerui scuze dela dânsul, văzând aerul triumfător şi pasul hotărît al celui ce ne urmărea, îşi luă rămas bun dela mine şi se îndreptă spre eşire. Un moment măcar ochii lui nu căutară spre prinţul Preda, sau poate nu văzui eu bine. Părea numai puţin mirat că răspundeam la o chemare adresată pe alt nume decât cel pe care mi-l cunoaştea, dar poate că şi asta nu fu decât o simplă impresie a mea.

Prinţul Preda îi urmărea mersul cu ochii micşoraţi, strângându şi buzele încreţite, puţin crispate într'un rânjet, care îmi cam zdruncină puţin siguranţa de mine.

— Ce doriti dumneavoastră? îl întrebai prietenos, (uşurat de plecarea maestrului) ca pe un necunoscut simpatic pe care vrei să-l scoţi din eroarea în care se găseşte.

— Probabil faceţi o confuzie... nu mă numesc Dănicel...

— Nici eu n'am zis Dănicel... am spus Bănicel, cum te ştiu...

— E o greşeală... mă numesc cu totul altfel...

— Scuzaţi, vă rog, domnule Aspru, domnul mare avocat Mihail Aspru, care văd că sunteţi nu numai secretarulprinţului Radu Şerban, dar şi prietenul lui, asociatul lui... Numai dintr'o nedumerire vă rog să mă scoateţi; de ce n'aţi încercat să mă scoateţi din eroarea chipului

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaransilvania.ro/indir1933-1947

cum v'am pronunțat numele chiar față cu amicul dumneavoastră, soțul prințesei Alba Ypsilant, născută Russet; de ce a-ți ținut să-l îndepărtați, înainte de... de-a sta de vorbă cu un amic pe care văd bine că l'ați uitat așa de repede... deși el însuși e născut Buzescu?

— Nu l'am îndepărtat de loc; cum aș fi putut eu îndepărta pe domnul Georges Radu Șerban, care mi-e patron și nu asociat, cum spuneți. Numai că domnul Radu Șerban terminase instrucțiile ce avusese să-mi dea, iar eu trebuia neapărat ca să rămân să i le execut. Evident, n'ar trebui să vă explic eu toate astea, dar, pentrucă văd că persistați în confuzie...

— Sunteți prudent ca un avocat într'adevăr ilustru, precum am aflat că vă consideră lumea pe-aci... Drace, eu par'că trăiam într'altă lume, de n'am aflat până acum adevăratul nume și adevărata calitate a unui amic atât de prețios. Insă sunt mândru, nespus de mândru că dimpotrivă, eu singur cunosc ce nu cunoaște toată această lume, și anume că maestrul Mihail Aspru, alias Constant Bănicel, este și un admirabil detectiv. Numai dintr'o nedumerire aș dori să mă scoateți: ca detectiv ați lucrat tot în numele patronului dumneavoastră sau în numele frumoasei dumneavoastre patroane? In cazul dintâi, sunt dispus să cred că maestrul s'a îndepărtat de dumneavoastră, lăsându-vă într'adevăr instrucțiile necesare, precum m'ați informat; în cazul de-al doilea sunt nevoit să rămân tot la părerea mea dintâi, că dumneavoastră v'ați îndepărtat de maestru, cu o prudență de care vă felicit; căci îmi închipui cât de penibil ar fi fost într'adevăr și pentru mine și pentru dumneavostră și mai cu seamă pentru ilustrul domn Georges Radu Șerban, să intrăm în subiectul de discuție care ne interesează pe noi toți și care...

— Domnule, te-am lăsat să vorbești pentru a vedea unde vrei să ajungi, dar văd că pierdem vremea în zadar... Dă-mi voe să te întreb: dumneata ai vre-un proces, ai vre-o neînțelegere cu vre-un vecin, ai vre-un act de făcut, altfel nu înțeleg ce poți dori dela mine...?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

— E, lasă astea... Mai de grabă spune-mi ce instrucţluni ţi-a lăsat patronul pentru modesta mea persoană... Să sfârşim cu ocolurile care, în orice caz dumneavoastră, vă smulg un timp foarte preţios...

— Evident că mă amuzi dumneata, de vreme ce, cum vezi, nu chem gardianul să te conducă la oficiul respectiv, adică acolo unde se distribue diagnosticurile urgente. Sper că nu eşti şi furios şi de aceea prefer să te mai aud şi mai departe. Până când îmi vine rândul la proces, cred că mă voi distra bine cu dumneata...

— Incepi aşa dar, să revii şi asta mă bucură, deşi încă tot de departe şi cu toate că mă ameninţi în chip atât de nedelicat. Eu, cu mult mai delicat ca dumneata, pentrucă prinţul tot prinţ rămâne, ţin să te previn, înainte de a mai aduce vorba de gardieni şi de oficii, cu sunt cu madam Matilda şi contesa Irma, pe care le-am lăsat la bufet. Ele sunt două femei onora... vreau să spun, două bune martore, cu care se poate dovedi uşor, înaintea oricărui oficiu, că o anumită persoană a locuit în anume loc sub nume fals şi-apoi a fugit într'o bună noapte, după ce s'a introdus întrebuinţând chei false în camerele altora şi... cum să zic... sustrăgându-le obiecte...

— Va să zică ăsta-i cazul dumneavoastră. Trebuia să începeţi cu asta domnule. Asta are într'adevăr aer de afacere judiciară, care mă poate interesa. Numai că pentru a vedea dacă aveţi câştig de causă, trebue să-mi răspundeţi la oarecare chestiuni. Dar înainte de orice trebue să vă atrag atenţia că obiectul acestui jaf pentru a vă putea plânge de el, trebue să fie bine determinat, nu poţi acuza pe cineva că te-a prădat de aerul din cameră, de un ziar vechi şi fără importanţă, de vre-o scrisoare care nu-ţi aparţinea sau de vre-un obiect cu care dobândeai vre-un câştig ilicit... In al doilea rând, iarăşi trebue să vă atrag atenţia că dacă afirmaţi lucruri care nu sunt adevărate (ceia ce în drept se traduce cu afirmaţii care nu pot fi dovedite serios), spre defăimarea cuiva, sunteţi grav ameninţat de rigorile legei. Articolul respectiv din codul penal, adică cel care se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md=1933-1947

referă la calomnii şi injurii, prevede pedepse care se ridică chiar foarte aproape de acea ce s'ar fi acordat făptaşului, în cazul când s'ar fi făcut cu adevărat vinovat de ceia ce-l acuzaţi dumneavoastră. Iar, ca să termin, îmi fac datoria de a vă mai atrage luarea aminte că la acordarea unor astfel de pedepse se are în vedere în primul rând onorabilitatea persoanelor ce sunt acuzate, în raport cu onorabilitatea persoanelor care acuză şi a celor ce servesc de mărturie... Cum vedeţi lucrul e nespus de delicat şi riscant... In rezumat deci: trebuesc dovezi sigure şi martori de perfectă onorabilitate, singurii cu cari se poate ataca onorabilitatea unui om, în sfârşit un obiect al delictului precis, bine determinat şi licit... Şi acum să le luăm pe rând: ce obiecte spune-ţi că vă lipsesc?

Prinţul Preda mă privea posnaş şi sigur de sine; părea dispus să se preteze jocului, ceia ce mă cam încurca iarăşi oarecum, evident fără a-l lăsa prin nimic să bănuiască întrucât era precară ţânţoşenia ce-i arătam.

— Scrisori de valoare şi o fotografie, răspunse el râzând.

— Perfect. Vă erau adresate personal?

— Nu, însă erau adresate fratelui meu, al cărui moştenitor direct şi legal sunt...

— In ce constă prejudiciul bănesc sau moral, ce rezultă pentru dumneavoastră din sustragerea acestor scrisori; erau de afaceri? Conţineau dispoziţii de ordin civilo-comercial? Cuprindeau destăinuiri, cari vizau exclusiv onorabilitatea familiei dvs.?

— Interesează asta?

— In drept, numai asta... dacă nu există prejudiciu, nu există fapt... Şi subliniez: prejudiciul dvs. personal: pentru prejudiciul fie material, fie moral al altei persoane, trebue să introduceţi plângere numai cu mandat expres şi legalizat din parte-i...

Prinţul strânse buzele şi mestecă în gol câtva vreme,

— Mi-a cauzat un prejudiciu de ordin sufletesc..

— Nu înţeleg, aţi spus doar că aceste scrisori nu vă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1933-1947

erau adresate personal. Dar însfârşit, totul e posibil... Numai că trebue dovedit. Dovedită paguba, dovedit obiectul delictului. Aşa dar: le a mai văzut cineva? vreau să zic ştia cineva de existenţa acestor scrisori? Nu. Cu ce dovediţi atunci că ele existau, că în ele se cuprindea ce spuneţi, că acest cuprins vă produce într'adevăr o pagubă personală, şi, cum spuneţi morală...?

— Toate acestea le ştie numai cel care le-a sfeterisit, rânji el.

— Dar dacă el nu mărturiseşte de bună voie? îl întrebai cu tot interesul, ca şi când aş fi descusut pe orcare client strein. Fiind învinuit nu poate fi tras nici măcar la jurământ, în penal...

— Însă au cunoştiinţă martorii de o fotografie...

— Vă aparţinea? Vă era dedicată personal?

— O aveam moştenire...

— Era a unui membru din familia dumneavoastră...

— Era o amintire scumpă... toţi ştiu că ea a dispărut odată cu persoana care...

— A văzut cineva pe persoana aceia ridicând-o din părete sau a întâlnit-o pe coridor plecând cu ea...

— Asta nu, dar... coincidenţa...

— E o bună prezumţie într'adevăr. Însă: aţi găsit şi au văzut martorii că aţi găsit uşile descuiate, lucrurile răvăşite...

— Nu. Uşile erau încuiate şi lucrurile la locul lor...

Interogatorul urma astfel vertiginos întru avantajul meu total şi totuşi prinţul Preda, nu părea de loc neliniştit de speranţele ce-i luam rând pe rând. Dimpotrivă, eu singur eram cel care simţeam o surdă nelinişte, în faţa acestui rânjet calm, batjocoritor, suspect. Acest nenorocit, distrus acum complect, nu consimţea să sucombe definitiv, reducându-se, după obiceiul lui în urma marilor lovituri, la starea de mumie. Sau poate lovitura supremă ce-i aplicasem, îi clintise puţin mintea din loc?

— Individul care a fugit, a plecat cumva cu chiria neplătită? pe timpul cât a stat acolo s'a dedat la vre-o faptă infamantă? aţi găsit vre-o urmă de-a lui în apar-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md=1933-1947

tamentul dvs., sau măcar pe coridor în apropierea uşei dvs...?

— Nimic, nimic, din toate acestea,,. sunt însă curios să aud cum va explica el, un om atat de onorabil ca dânsul, că a putut locui atâta vreme într'o mansardă ocupată de indivizi cu reputaţie îndoelnică..

— O, domnul meu, nu se poate provoca o astfel de explicaţie pe calea justiţiei... Sunt curiozităţi în viaţa omului... Poate vrea să se refugieze de cineva inoportun, ştiu eu, o amantă sau cine ştie cine, să simuleze astfel plecarea în provincie, sau vrea să-şi aibe la dispoziţie vre-o odaie de rendez-vous...

— Când nu e însurat şi are un apartament luxos...

— De ce să intrăm în astfel de amănunte... Nu e însurat, dar poate că are legături destul de puternice, pentru a fi constrâns să evite a fi văzut în anumite condiţiuni. Poţi să pui în mişcare justiţia pentru a-ţi satisface o astel de curiositate care nu te interesează direct, nici pe dumneata, nici societatea, nici morala publică? Poate-i plăcea o cocotă nostimă, descendentă decăzută de conţi, să zicem, unguri... Insă nu dorea ca o astfel de femee să pătrundă în apartamentul lui, în care intra altfel de lume şi la un moment dat putea să intre o persoană, a cărei privire trebuia ferită de astfel de privelişti şi-a cărei prezenţă trebuia scutită de eventuale contacturi, de ori ce fel...

— O merçi; domnule avocat, îmi întinse de astă dată prinţul Preda mâna, pe care i-o luai şi i-o strânsei cu efuziune...

Figura lui era extrem de radioasă, înfricoşetor de radioasă. Şi nu mai contenea cu mulţumirile.

— Sunteţi într'adevăr un mare avocat.,. Mă rog. ce vă datorez pentru consultaţie? Protestai cu largi gesturi care trebuiau să traducă totală desinteresare.

– Vai, nimic... de vreme ce nu putem face nimic... nu obişnuesc să iau onorarii dela oameni, pe care-mi dau seama că nu-i pot servi deplin. Mie-mi place să câştig procesele... dragul meu domn...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndr1933_1947

Rădeam cu stânjenită voe bună de beningnu-mi joc ironic de cuvinte, din ce în ce mai nesigur de succesul meu, pentrucă prințul Preda rădea cu și mai multă bună voe, cu și mai largă satisfacție decât mine.

— Totuși mi-ați dat un sfat, pe care sunt nevoit să-l prețuesc nespus domnule... vreau să spun maestre, scumpe maestre, glăsui el dulce și perfid. Intr'adevăr, m'ați scăpat dintr'un iminent pericol... și pentru asta trebue să vă fiu recunoscător. Drace, ce m'aș fi făcut, dacă mă încurcam în afacerea asta atât de puțin serioasă și cu niște martore de profesie atât de puțin onorabilă în fața unor instanțe atât de grave și serioase ca acele din acest palat. In schimb însă m'ați lăsat să întrevăd adevăratul rost al lucrurilor și implicit, ca un meșter avocat ce sunteți, instanța la care trebue de acum să apelez. Pentrucă scumpe domnule avocat, m'ați făcut să ghicesc persoana, care, obișnuind să vie în apartamentul dvs., trebuia cruțată de priveliști neașteptate or contacte pe care pretindeți că totuși aveați din când în când plăcerea să le căutați aiurea. Eu, mai mult ca ori care, nu trebue să aflu nici o contradicție în astfel de afirmații; de multe ori în lipsa idealului și în dorul lui teribil ai nevoe să recurgi la evadări și surogate... Absențe mai îndelungate, supărări, cari trec... Toate bune, toate bune. Totuși dacă m'ați lăsat să întrevăd cu o infailibilă claritate persoana în chestiune, care precum știți și mie mi-a fost și mi-este încă nespus de scumpă cu toată depărtarea de mine, ce pare să fi crescut și mai mult, cu aceste întâmplări; — în schimb pretextul pe care mi-l serviți pentru a-mi explica prezența dumneavoastră în vecinătatea locuinței mele odioase, deși, cum am spus, pentru mine cât se poate de bine venit, îmi permit să-l găsesc mai puțin plausibil. Vă rog să mă scuzați, dar ce vreți? Nu-l găsesc, nu-l văd... Insă coroborând prețiosul indiciu ce indirect ați bine voit a-mi dărui și pe care-l reții fără nici o reticență, pot să-mi alcătuesc și singur convingerile de care mai am nevoe. Și așa totul se luminează în fața mea ca ziua: prin urmare chiar persoana de care mi-ați pomenit...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdm1933-2947

— Eu nu v'am pomenit de nici o persoană... conversaţia dvs. a trecut iar în domeniul indescifrabilului.

— Persoana, pe care mi-aţi suggerat-o vreau să spun, ei bine, ea e aceea care v'a determinat să încercaţi aventura, care v'a reuşit de minune şi pentru care vă felicit...

— N'aveţi dece domnule! Ca să vă fac plăcere primesc şi felicitările dvs. Sunteţi înir'adevăr nespus de nostim; dar mă mir de ce nu mă felicitaţi şi pentru trecerea Atlanticului în avion, pentru descoperirea polului nord, pentru primul zbor cu racheta în lună...

— Sborul săvârşit de dumneavoastră, este pentru modesta mea persoană tot aşa de preţios şi admirabil ca şi isprăvile, de care-mi vorbiţi. Dar reintorcându-ne la ce ne interesează, ţiu să vă exptim din nou miile şi viile mele mulţumiri pentru informaţiile şi suggestiile ce mi-aţi dat: aşa dar ca să rezum, întocmai ca dumneavoastră adineaori: instanţa supremă la care trebue să mă adresez este şi rămâne soţul doamnei... de ce ai tresărit? întinse el mâna cu latul palmei răşchirat spre pieptul meu... nu trebue să tresari...

— Ţi s'a părut...

— Nu trebue să tresari, pentrucă, nobil cum sunt, te asigur că la instanţa supremă nu voi recurge decât după ce voi trece prin faţa celei a doua instanţe: doamna,— de oarece, la prima instanţă care eşti dumneata, văd că nu pot face nimic.

— Fă cum doreşti domnule, eu nu înţeleg nimic din ce spui, însă îţi atrag atenţia că dacă încerci să faci intrigi or insinuări între mine şi altcineva, din motive pe care deocamdată nu vreau să le examinez, vei risca mult. Te rog să nu uiţi aceste cuvinte ale mele şi seriozitatea cu care ţi le spun.

El îmi trimise, drept orice răspuns un sărut cu vârful arătătorului. Şi-mi spuse numai, zâmbitor şi galant:

— Pe curând!

1868 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

După plecarea prințului Preda am rămas cu impresia limpede că el trebue să mai aibe ceva la mână, o fotografie pe care eu n'o știam, vre-o scrisoare pe care o pusese deoparte. Gestul lui nobil la care se hotărîse definitiv trebuia căptușit cu o rezervă de siguranță; în caz când efectele lui n'ar fi fost tocmai cele dorite de dânsul, mai rămânea astfel în saltar o scrisoare sau mai multe, care să repună lucrurile în starea dinainte sau să forțeze pe recalcitrantă a reflecta mai adânc cum trebue răsplătite gesturile mari. In privința asta sufletul meu se bucură în adâncul lui; el n'ar fi putut ajunge până la o atare meschinărie. Dar o satisfacție morală, atât de beningă nu însemna nimic față de dezamăgirea considerabilă în care mă cufundă această teribilă bănuială, aproape evidentă. Așa dar toată munca mea, toate oboselile mele și toate sacrificiile de timp, de liniște și de seriozitate au fost zădărnicite: mă vedeam aidoma ca'n dimineața care urmase cetirei dosarului Ypsilanților. O singură scrisoare în mâinile lui anula toată valoarea comorei pe care o dobândisem cu atâta îndrăsneală și trudă: eram consternat. Dar care scrisoare și-o putuse oare opri pentru zile negre? De bună seamă, cea mai periculoasă din toate, pe cea din urmă. O astfel de scrisoare tocmai ar fi putut lipsi, cu toată importanța ei decisivă, fără a isca nedumeriri, dintr'o colecție ca aceasta; a fost doar scrisoarea ultimelor momente de încordare, de înfrigurare, de pregătire la luptă: era cât se poate de firesc donna Alba să-și închipuie că adresantul n'a mai stat s'o așeze liniștit în cutiuța de străveche artă, lângă celelalte. O fi pus'o într'altă parte, cine știe unde; dar pentruca n'a mai fost găsită, de bună seamă că s'a pierdut; nu mai era nici o nevoe să-și bată capul cu lipsa ei. Canalia de prinț, pe care-l compătimeam! I-am dejucat evident intenția, dar ce folos e tare, e încă tare, grozav de tare.

Unde-o va fi ținând-o? mă muncesc să-mi închipui. Tot în săltarul birouașului șubred? Haida de... n'ar mai face el o greșală ca asta! Cu siguranță c'o ține cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mon1933-1947

dânsul, o poartă cu dânsul, de bună seamă în portefeuille. Drace, a-l întâlni undeva, a-l atrage undeva, bunăoară în grădinuța întâlnirilor lui cu donna Alba... cu un pumn bine aplicat l-ai putea dobori fără remuşcare. Şi pe urmă perchiziționat ca la poliție, ca la poliție...

Şi toate astea repede, cât se poate de repede, până nu dă de veste ceva donnei Alba. Oare e cu putiință să fi ajuns ceva la urechia ei? Maestrul e încă aici, peste câteva zile pleacă iar la moşie. Insă rămâne telefonul; el îi va cere din nou întâlnirea, care a rămas în suspensie. Dar pentrucă nu are ce să-i mai dea în schimb... In orice caz nu pot să cred c'a chemat-o aşa de repede la negocierea singurei scrisori pe care o mai are. De altfel reeşea limpede asta din atitudinea lui şi din sensul conversației noastre. Totuşi nu e exclus s'o avertizeze acum, după această convorbire. El a plecat cu convingerea că am lucrat din îndemnul donnei Alba; aşa dar îi va rânji în pâlnia aparatului, rugând-o în bătaie de joc să nu se bucure prea mult, căci ce e principal se găseşte în mâna lui. O va felicita evident cum m'a felicitat şi pe mine pentru ideea ce-a avut şi mai cu seamă pentru instrumentul ce şi-a ales.. Şi donna Alba va fi pusă astfel în curent cu formidabila mea aventură... O dacă ar fi aşa... Şi nu poate să nu fie aşa... cum ar putea să fie altfel? Nu pot pricepe cum? Să recapitulăm iarăşi: el are convingerea că am fost în serviciul ei, mai mult decât atâta, drace, că sunt amantul ei. Ce-ar mai putea altceva atunci să-i mai rânjească în pâlnia telefonului, spuneți, decât asta?.. Şi-atunci donna Alba fatal, trebue să-mi ceară concursul mai departe, fatal, trebue să mă proclame confidentul ei, agentul ei... pentru dobândirea acestei ultime scrisori... cu adevărat agentul ei de afaceri secrete... sau dacă epava asta eminesciană nu vrea de bună voe... piratul ei, o, piratul ei, al donnei Alba!

Ah, trebue să ne gândim de pe acuma, să fim gata atunci când ni s'o adresa dulcele ei glas, să ne gândim la chipul cum i-am putea juca festa decăzutului ordinar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr 1933 1947

şi şantagist. In orice caz, va avea de-a face atunci cu mine şi de astă dată direct, pe faţă... şi de astă dată învestit cu puterea ei... ca de puterea unei zeiţe.

Ii voi frânge şi oasele, dacă nu e ascultător şi nu-şi cunoaşte interesul lui şi-al bietei lui fete, a cărei întreţinere la pension de-altminteri, intenţioasem chiar mai înainte de ridicarea scrisorilor s'o continui. Dar acum denaturatul ăsta parcă şi-a uitat de tot de fata lui..

Dumnezeule, care va fi primul cuvânt al donnei Alba, cum va căuta întâi spre mine când mă va întreba cum am procedat? Va face evident la inceput pe indignata... poate va fi chiar de-a binelea, necunoscând intenţiile mele,.. Dar acum bate în sfârşit la uşă, momentul în care le va afla.

Pentru întâia oară când întâlnesc după acea pe donna Alba, faţa ei e împietrită de ură şi dispreţ. Şnapanul o pusese de bună seamă în curent cu totul. Dar maestrul era aci; astfel că donna Alba încă nu putea să-mi vorbească. Dar aşteptam cu sânge rece puternica izbucnire a mâniei care se acumula astfel zi de zi, şi mă legănam în ţesătura de raze a urmărei acestei izbucniri, după ce voi lua şi eu cuvântul. Scrisorile n'aveam să le prezint decât după ce le voi fi complectat. Pentrucă descoperisem într'adevăr lipsa nu numai a celei din urmă, cum bănuisem, dar şi a celeilalte deopotrivă de periculoase, care se termina cu sinistra politeţe: A dumneavoastră trădătoare, Alba Ypsilant". Poate mai păstrase şi altele de lipsa cărora însă nu aveau cum să-mi dau seama. Mizerabilul de prinţ!

Cu siguranţă că-şi pusese rezerva la păstrare. chiar în momentele acelea de zbucium al putredei lui conştiinţe, cu care izbutise să mă amăgească şi pe mine.

Mâna pe care obişnuia s'o pună teatral pe inimă, nu se ridica decât ca să pipăe prin stofă hârtia, care-l asigura că puterea lui nu scădea cu nimic. Şi în chipul ăsta cât ar fi putut creşte el totuşi în ochii domniţei Alba, Doamne, poate chiar în inima ei!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdm1933-1947

Dar nu m'am odihnit de loc în nopţile din urmă. In primele două m'am zvârcolit muncit de gânduri sterpe în perna dogoritoare de fierbinţeala zădărniciei şi neputiinţei. Am cântărit şi am măsurat în schimb tot ce-ar fi fost cu putiinţă de făcut, astfel că ideea cea nouă mi-a căzut cu cel de-al doilea revărsat al zoriior, ca o fructă coaptă. Altceva, absolut nimic altceva, nu mai rămânea să fie ales!

Deci în a treia noapte, am pândit lângă uşa de jos a mansardei, deghizat de negură şi când contesa Irma s'a închegat din întunerec am oprit-o cu un pst! discret, ca al oricărui client banal. Ea s'a apropiat şi vă puteţi închipui figura-i când m'a văzut. Era ceva mai mult decât culoarea surprizei, în ochii şi 'n trăsăturile ei, era spaima, spaima desăvârşită. Aflase că jefuisem pe prinţ de fotografie şi de nişte „lucruri de mare valoare". Ştia de asemeni — şi de hatârul trecutului avu gentileţea să mă avertizeze — că prinţul îndată ce va pune ghiara pe mine mă va şi da pe mâna poliţiei; de altfel plângere împotrivă-mi a şi introdus la comisariat şi procuror.

— Va să zică Irma, n'ai fost cu el acum trei zile la palatul de justiţie...?

— Când te-a reclamat acolo?

— Când s'a întâlnit cu mine...

— S'a întâlnit cu tine acolo şi nu arestat?... Eu nu fost nici odată cu el undeva...

— Cum putea el să mă aresteze pe mine Irma, acest nenorocit decăzut? Eu puteam să-l arestez pe el... Uită-te te rog la mine şi alege între noi...

Eram acum în faţa ei şi cu portul şi cu aerul, avocatul şi nu agentul comercial. Izbutii s'o conving — nu fără oare care greutate totuşi, — să mă urmeze la mine acasă; ea se înfricoşa desigur că o voi conduce în cine ştie ce hrubă, în cine ştie ce subsol misterios astfel că atunci când oprii prima maşină în treacăt, ea refuză să se urce. Imi spuse că va alege ea maşina cu care mă va însoţi şi pentru asta a trebuit să facem drumul până la staţia cea mai apropiată. Când îmi văzu apartamentul râse şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/indri 1933 1947

ea de temerile ei, dar îmi explică: „Eu fate cinstite, nu-mi place să am amante un apaș...“ Pe urmă îmi sări de gât dar eu o desprinsei binișor de pe mine și-o așezai frumos pe fotoliul de piele din fața biroului.

— Intâi lucrurile serioase, Irma. Pe urmă, ne vom strânge și în brațe, cât vei dori.

Și-i povestii, aducându-i un nou val de uimire în față, că în parte prințul Preda avea dreptate. Il jefuisem, dar de ce? De o fotografie și de niște scrisori, care aparțineau unei doamne ce-o cunosc. Cu aceste scrisori, pe care pe vremuri doamna le trimise unui frate al lui, banditul o exploata pe femee. O teroriza la tot momentul că o denunță bărbatului și o storcea în mod neomenos de bani. Intâmplarea a făcut ca eu să fiu secretarul bărbatului ei; ea și-a pus atunci nădejdea în mine și m'a rugat să-i viu în ajutor.

— Este amanta ta... se nu minte...

— Nu Irma, nu e amanta mea. Dacă aș fi cunoscut-o acum 15-20 de ani când s'a petrecut povestea cu scriscrile, poate că da. Dar acum e o femee gata să împlinească cincizeci de ani. Pentru prințul Preda e tocmai potrivită; mi se pare că el a iubit-o pe-atunci, dar ea a preferat pe fratele lui. Poate c'o mai iubește, dar asta nu-l împiedică s'o speculeze ca ultimul precupeț. El ar vrea s'o și aducă la dânsul, dar ea știe că duce prea mare nevoe de bani și nu-i răspunde la chemări; iar el n'are ce face, trebue să se mulțumească numai cu banii. Insă situația pentru ea e intolerabilă; ea-și iubește prea mult bărbatul și vrea să se descotorosească definitiv de acest alcoolic. I-a oferit o sumă globală odată pentru totdeauna, dar el a refuzat-o... preferă s'o aibe necontenit la mână și s'o exploateze; afară de asta se știe slab și cheltuitor și se teme să aibe la un moment dat prea mulți bani la buzunar. Ș'apoi cum ți-am spus, el tot n'a pierdut nădejdea de-a o avea. De aceia ea mi-a destăinuit totul și mi-a cerut ajutorul. I l-am făgăduit și cum știi, am făcut ceva.

— Nu înțeleg cum ai putute să te ofere așa ușor și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcn1933-1947

se pierzi atâta vreme pentru o femee care nu interesează pe tine.

— Foarte bine pui chestia Irma. Imi place de tine că eşti o femee cu judecata sănătoasă şi realistă. De aceea m'am gândit să recurg la ajutorul tău şi să te fac tovarăşă.

— Tovareşe ?

— Ascultă aici... Femeea, doamna asta de care-ţi vorbesc, pentru toate serviciile mele mi-a plătit. Mi-a plătit toate cheltuelile şi câştigul meu net a fost de 100000 lei. Dar să vezi ceva: mizerabilul de prinţ, fără să presimtă că eu vreau să-i apuc scrisorile, probabil însă cu mult mai înainte de a mă cunoaşte, de teama vre-unui furt or a unui incendiu, poartă totdeauna cu dânsul o parte din ele. Două, trei, nu ştiu nici eu câte şi nu-şi aduce aminte nici doamna. E sigură însă că i-a rămas in orice caz două şi anume cele mai importante: cele pe care le-a trimis în urmă de tot. De altfel când m'am întâlnit cu prinţul la palatul de justiţie, unde eu mă duc ca avocat şi nu ca apaş ca dânsul, el mi-a râs în faţă, spunându-mi că toată munca mea a fost degeaba. Astfel el a recunoscut că o are încă la mână. Ei bine, Irma, doamna care m'a angajat îmi dă încă 100000 lei dacă-i aduc şi aceste ultime scrisori. Probabil că el le ţine în acelaş loc pe toate ; eu cred că le are în portefeuille, sau poate le-a cusut în haină, or în vestă... Ascultă aici— îi pusei mâna pe umăr — dacă tu mi le aduci ai dela mine50000 lei, fără nici o discuţie. Ţie ţi-e foarte uşor să mă ajuţi, având în vedere desele invitaţii nocturne ce-ţi face... or le-a încetat?... mă grăbii s'o întreb îngrijorat.

— O, ce vorbeşte, chiar az noapte certat la el că tot timpul scoale din somn...

— Să n'ai nici o grijă că ţi s'ar putea întâmpla ceva, cum nu mi s'a întâmplat nici mie. Scrisorile nu-i sunt adresate, aşa că şi dacă te-ar bănui, n'ar putea să te reclame. Numai să nu te surprindă asupra faptului, atunci te-ar putea uşor învinui c'ai vrut să-i iei alceva.

Două ceasuri am dăscălit pe Irma cum trebue să procedeze ca prinţul să nu bănuiască nimic. Fu vorba aci

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1933-1947/

și de droguri pentru stârnirea somnului, de care Irma era aprovizionată pentru uzul său personal. Îi descrisei scrisorile, îi arătai una de probă, pentru a i se întipări bine în ochi formatul și patina timpului. O învățai să încerce și stofa paltonului or a pardesiului, precum și a vechiturilor pe care prințul le poartă mai rar; de asemeni nu uitai nici fundul pălăriilor, micile buzunare ale vestei, porte-monnaie-ul, căptușala ghetelor și ori ce la prima vedere i-ar părea impropriu pentru a servi de ascunzătoare. O sfătuii, dacă perchizițiile hainelor dau rezultat negativ să nu întreprindă nimic până nu se consultă din nou cu mine; cu acel prilej aveam să stabilim pe unde mai trebue căutat; iar pentru cazul când ori ce speranță va fi epuizată, încercarăm să preconstituim cum ar trebui să uzeze de farmecele ei pentru a-l trage mai ușor de limbă. Până atunci nici un cuvânt despre mine, numai evident, când mă aduce el în vorbă; și'n acest caz ea trebue să mă înjure cu convingere, însă nu cu prea multă exagerare, ca să nu dea și astfel de bănuit.

— Dă mâna colea Irma, că vei executa cuvânt cu cuvânt, punct cu punct tot ce ți-am spus, fără nici o greșală.

Irma mi se aruncă în brațe:

— Lase, știu eu că tu nu vei da nici un lei la mine, dar am să te servesc cu cea mai mare bunevoințe... Numai se nu afle pe urmă că tu iubește la dame aceia...

— Nu, Irma, te înșeli. Uite partea ta o iau la mine din primul stoc ce am primit; uite o pun în buzunar s'o am la mine; și cum pui mâna pe scrisoari, cum îmi telefonezi la numerele ce ți-am indicat... Poți să-mi dai întâlnire ori unde crezi tu de cuviință pentru a face schimbul... să nu zici că te aduc aici la mine să-ți iau și scrisorile și să-ți opresc și banii. Poți să vii chiar la palatul de justiție, dacă vrei., dar acolo nu mă găsești decât după amiază; dacă mă anunți din vreme te pot aștepta acolo cu banii în sala cea mare a pașilor pierduți...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

Evident, Irma îmi păstra aproape întreaga iubire, pe care mi-o arătase la început. Dar şi pachetul de bancnote pe care îl introdusei în portefeuille înnaintea ei era prea gros, ca ea să nu ia o atitudine serioasă şi să clatine de câteva ori capul afirmativ, în semn de dârză hotărâre.

— Bine, îmi spune ea. Afacerile sunt afacerile şi amor este amor, ca se nu amestecăm una pe alta ca se zice că n'am se ocup serios de ce fegheduit. Dar în noapte aste vreau se remâne la tine...

Fără îndoială că are şi ea dreptate. Poate îmi mai aduc aminte sau îmi trăzneşte prin cap ceva nou...

Evenimentele cari s'au precipitat apoi nu mi-au desmințit decât în parte prevederile. Donna Alba a intrat în biroul meu la două zile după plecarea maestrului. Asta s'a întâmplat într'o după amiază, căci veniam acum într'adins şi după amiazele, îndată ce terminam lucrul la palat, fie pentru a primi visita ei nerăbdător aşteptată, fie de a intercepta pe aceea a prinţului Preda, în cazul când, pentru a fi apărată de cine ştie ce neplăcere, ea l'ar fi convins să vină fără grijă, pentru a-i expune mai pe larg împrejurările dispariţiei scrisorilor sau pentru a trata cumpărarea celor lipsă.

Donna Alba nu mai păstra în atitudinea ei nici ironia binevoitoare, une-ori sarcastică şi rece, care-a urmat convorbirei noastre dela treatru, nici aspra şi net duşmănoasa figură dela urmă, după probabila conversaţie la telefon avută cu prinţul Preda. Ea părea acum senină şi ţinea chiar să se străvadă adânca ei linişte interioară, care vrea să-mi arate că orice-ar putea să se întâmple, pe ea n'o înfricoşează, nici măcar n'o impresionează. Iar pentru a comunica cu mine a adoptat acum aerul cel mai îndepărtat, cel mai străin, cu care tratezi o afacere oarecare, cu un om, de care te desparte nimic altceva decât o tarabă de negoţ, aşa cum ne despărţea pe noi în aceste clipe marele birou al domnului Georges Radu Şerban.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md=1933-1947

— Domnule, — mi-a grăit ea pe cât a izbutit mai simplu și mai concis — am fost informată că sunteți în posesiunea unor scrisori, care nu vă privesc câtuși de puțin și pe care le-am adresat mai de mult unui prieten, astăzi defunct. Cum mi s'a afirmat că le-ați obținut abuzând de buna credință a fratelui celui căruia le adresasem, chiar în preziua momentului când acesta se convinsese că e cuviincios să mi le predea de bună voe, am înțeles acuma că pentru a le putea dobândi trebue să intru în negocieri cu dumneavoastră. Am venit deci să vă ascult condițiunile.

Era acum momentul meu. Aspirai adânc aerul parfumat de prezența ei și mă rezimai în mâinile proptite solid de dunga biroului.

— Doamnă, începui cu glas ferm și rar care-mi răsuna plăcut în propriile mele urechi, — mă pregăteam tocmai să vă vorbesc de aceste scrisori și așteptam momentul princiios. Pentrucă mă întrebați dumneavoastră întâi asupra lor, cu atât mai bine. Vă rog însă înainte de toate să-mi permiteți să vă destăinuesc cum a ajuns la cunoștința, mea existența acestor scrisori și ce m'a determinat să încerc prin sforțări une-ori destul de dificile să intru în posesiunea lor...

Buza ei de jos se răsfrânse delicios deși cu scopul de a-mi învedera că intenția mea de a lungi vorba o plictisește. Dar cuvintele care urmară fură pentru mine atât de stupefiante că rămăsei interzis, aproape paralizat, bune minute întregi, care urmară:

— Domnule, mi-e cu neputință, să prelungesc această convorbire. Mobilul și explicațiile dvs. mă lasă complect indiferentă. Vă spun numai atât; doresc să obțin aceste scrisori și vreau să cunosc prețul lor de răscumpărare. Suma vă rog s'o indicați pe o bucată de hârtie fără nici un adaos și să mi-o înmânați prin valet. Dacă vă temeți de vre-o complicație, ceiace e natural pentru un om care se îndeletnicește cu operații de asemenea natură, puteți să mi-o comunicați pur și simplu prin telefon.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md/1933-1947

Şi atât. Donna Alba ieşi cu acelaş pas ferm cu care intrase, cu capul ridicat şi cu aer de nepăsare, ca şi când n'ar fi făcut altceva decât să dea unele dispoziţiuni grădinarului ei. In uşă, numai, adaugă:

— Dacă încercaţi să-mi explicaţi în scris ceiace am găsit că e inutil să-mi explicaţi acum verbal, vă încunoştinţez că voi trimete exerciţiul dumneavoastră stilistic, înapoi, necitit. Nu primesc decât nota de plată, cu indicaţia strictă a sumei, care, vă asigur, dacă nu e irealizabilă, vă va fi achitată imediat.

Şi când putui bâlbâi primul cuvânt „doamnă" uşa reveni, după cea dispărută, în uşorii ei. Va să zică nimic, nici o cale de comunicat, de lămurit, de desvinovăţit, cu această femee! Şi lucrul era cu totul firesc, dacă ea lua cu atâta uşurinţă de bună, afirmaţia prinţului Preda că sustragerea s'a efectuat tocmai când el hotărîse să facă gestul cavaleresc; întrucât intervenţia mea, romantica mea intervenţie, despre care ea luase cunoştinţă astfel indirect, putea să mai fie interpretată drept o cumplită faptă admirabilă, săvârşită întru mulţumirea şi bucuria ei? Dar cum nu-şi putea pune o femee ca dânsa întrebarea asta tot atât de firească: cum. hotărîrea această subită a prinţului a venit atât de târziu, şi anume tocmai după ce hoţul de scrisori de-acum a intrat în joc? Cum trebue să fi miorlăit în pâlnia aparatului prinţul Preda, ce accent a pus cuvintelor lui de-a izbutit s'o convingă în afară de orice judecată dreaptă, de-a izbutit să-i smulgă această condamnare arbitrară, fără cercetare şi apel ca'n vremile strămoşilor ei? Ce-a putut el să-i povestească din marele meu joc, cum l-a deformat acest joc, cât a sfâşiat el din aventura mea, de a izbutit să strângă în loc de lumină şi interes în sufletul ei, întunerec şi dispreţ iremediabil? Cu ce tact trebue să fi vorbit banditul, cu ce stăpânire de sine, de a reuşit întâi să se convingă că ea nu e amestecată cu nimic în fapta mea, pentru a mă simţi singur şi a mă putea apoi preface în ţărână!

Dar mai e o poartă prin care pot să trec pentru a-mi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistetransilvaniene.ro/mdr1933-1947

stabili dreptatea ce mi se cuvine. Mai e prințul Raoul, pe care trebue să-l văd neapărat astă seară, căruia trebue să-i vorbesc neapărat astă seară, să-i povestesc tot, tot...

Prințul Raoul a plecat însă de mult în străinătate. Și-a luat cățelul lui și a plecat, renunțând definitiv la căutarea diamantelor, renunțând la pasiunile lui, la totul. Eu însă nu pot să renunț. Și iată mi-a venit acum o idee nouă, mare, simplă, atât de simplă ca ziua aceasta. E tocmai ceiace așteaptă donna Alba și e tocmai ceiace mă învinuesc de azi dimineață de când îmi fac lenta toaletă, că nu mi-a venit în minte s'o vestesc în toiul cuvântului ei. S'o întrerup arțăgos și bădăran pentru a i-o spune. Dar poate e mai că nu se așteaptă la nimic. Numai că totul trebue făcut cât mai repede cu putință, cât mai repede, chiar astă seară, nu mai târziu. În loc de orice bilețel cu orice sumă, donna Alba va primi astă seară cutia întreagă cu scrisori. Fără nimic, nici o explicație, nici o literă de a mea. Drace, e atât de simplu și atât de clar, că toată dimineața din juru-mi, care la început mi s'a părut păcloasă și grea, acum s'a limpezit și e delicioasă. Aerul nu mai apasă ca de aseară și până acum, nu mai mă sufocă și iată particip și eu din toată inima la larma ciripitoare a brabeților din crengile, ce ajung până la fereastra mea, ale plopului din ograda vecină. Clopoțelul telefonului mi se pare el însuși un șirag de note în plus la clinchetul pe care-l face sporovăiala vrăbiilor. Ridic receptorul: e de necrezut! Irma îmi povestește ceva senzațional și dramatic; a văzut scrisorile, prințul le păstra chiar în portefeiulle, sunt două, de formatul, mărimea și cu scrisul celor ce i-am arătat. Din nefericire, prințul a bâlbâit ceva în somn tocmai când ea se pregătea să le vâre în buzunarul pijamalei; și s'a întors cu fața spre dânsa, continuând să doarmă. Ea însă avea impresia că se preface: or dacă s'ar fi pus pe fugă, cu siguranță că el ar fi ajuns-o din două salturi și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md=1933-1947

totul ar fi fost zădărnicit. Pe când așa s'a gândit că e mai bine să le vâre liniștită înapoi în porte feuille și să i-l aducă, lângă dânsul pe măsuță. Prințul atunci s'a deșteptat de-abinelea (cu siguranță că s'a prefăcut că se deșteaptă) și s'a întins cu zgomot.

„Ce s'a întâmplat?" a făcut el buimac.

— Uite ți-am văzut port feuille-ul jos și ți l-am ridicat. Dacă nu băgam de seamă, putea să-ți rămână acolo, sub scaun dimineața și să pleci fără el în oraș... deși nu era mare pagubă. M'am uitat prin el, nici o lescae, nenorocitule. Numai scrisori dela femei.

Prințul nu s'a turburat de loc de împrejurarea aceasta cum ar fi trebuit să facă într'un caz la fel, orice om care s'ar fi deșteptat cu adevărat, din somn profund, în momentul acela și și-ar fi văzut porte-feuille-ul cu un conținut atât de prețios, în mâini streine. S'a mulțumit să rânjească, iar Irma a fost la rându-i mulțumită de mărturisirea ei sinceră că i-a cotrobăit pe dinăuntru, lucru pe care el cu siguranță că-l văzuse cu coada ochiului. Mai rămânea de știut dacă el fusese treaz și'n clipa când ea-l scosese din buzunar. Judecând după gemătul și mișcările lui el se trezise ceva mai târziu și anume în clipa când gemuse și când ea concomitent vârîse scrisorile înapoi. A simțit prin somnu-i iepuresc că nu e lângă dânsul și a căscat ochii; fiind spre dimineață a putut-o vedea la haine. Dacă ea a calculat bine aceste clipe, calmul ei a fost salvator ca și inspirația de a nu ascunde că s'a uitat înăuntru și de a-l zeflemisi nepăsătoare pentru conținut. Pe urmă nici o întrebare, nici o aluzie mai mult, nimic, nimic. Irma se purtase într'adevăr ca un mare maestru. Rămânea însă în teribilă îndoială clipa când a putut el cu adevărat să-și dea seama de ce se petrece în juru-i. Dacă momentul acesta a avut loc cu câteva secunde mai înainte, totul e pierdut; dacă dimpotrivă s'a petrecut cu o iotă de timp după ce i-a cotrobăit în buzunar, scrisorile vor fi și la noapte la locul lor și de astă dată, Irma va întrebuința o doză ceva mai puternică de prafuri de adormit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

O sfătuii totuşi să nu caute să-i iese înainte în astă noapte şi să-şi păstreze şi deacum înainte acelaş sânge rece. Dacă va veni el singur, bine, să-l urmeze, nu însă până nu-l va fi copleşit de mofturi şi refuzuri întâi categoric şi apoi pe jumătate. Dacă nu, să aştepte, o noapte, două, trei...

Rămânea aşa dar să aştept eu însu-mi la fel şi de aceea amânai trimiterea scrisorilor donnei Alba.

Dar ce aşteptare! Prinţul îmi dădu târcoale pe la palat şi mă salută cu cea mai francă bunăvoinţă şi prietenie. Şi pentru că-i răspunsei zâmbitor deşi ceremonios, mă rugă să-i acord, într'un colţ mai retras, răstimpul cât mi-ar comunica numai două vorbe. Bine înţeles că-l urmai foarte curios. Şi el îmi grăi astfel:

— Te-aş pofti cu plăcere la un păhărel de lichior, după procese, dar mi-e frică să nu prelungim şedinţa la cârciumă, şi n'aş mai vrea pentru nimic în lume, să mă întorc noaptea singur cu dumneata acasă!

Şi'n timp ce eu ridicai din umeri în semn că nu pricep nimic, el se îndepărta trimiţându-mi saluturi şi făcând haz zgomotos.

Mă munceam însă cu gândul înfrigurat: vrea să-mi arăte oare că a simţit înţelegerea mea cu Irma?

De două ori îmi mai telefonă Irma, dar fără a-mi da nici o interesantă veste nouă. Prima oară, prinţul se uitase cam chiorâş, la sticla cu liqueur, din care ea vroise să-l trateze şi ea dăduse atunci singură pe gât păhărelul ce-i oferise lui (ea era obişnuită cu aceste prafuri) spunându-i:

— Da adică pentruce eu se tratez la tine... Tu se cumpere liqueur şi se dai la mine.

Se iubise cu el toată noaptea fără niciun folos şi fără să privească măcar în treacăt spre haina lui, întinsă pe speteaza scaunului; dar băgase de seamă cum îi urmărea orice mişcare a ochilor.

A doua oară ea-l respinsese de-a binelea şi Irma îmi cerea părerea dacă nu procedase bine. Mă grăbii s'o felicit şi să-i recomand iarăşi şi iarăşi păstrarea celui mai desăvârşit calm şi tact.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1933-1947

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Dar la două zile după întoarcerea maestrului, fui brusc deșteptat din somn de trâmbițările sălbatece ale soneriei: Irma sosise în persoană să-mi aducă în zorii zilei vestea cea mare și trofeul. Prințul Preda bătuse la ușa ei și-o rugase să-i toarne un liqeuer, ea-l refuzase, blestemându-l că i-a stricat somnul, și refuzase de asemeni să-l urmeze. Fără banii înainte, îl înștiință categoric nu mai face nici o mișcare. El și-a scos porte-feuille-ul, dar ea i-a dat peste el, făcându-l să sboare până la ușă...

— Fugi cu sărăcia asta de aci, i-a strigat... Și cărăbănește-te și tu.

El l-a ridicat demn și a scos dintr'ânsul o bacnotă de 500 lei, pe care i-a purtat-o pe la nas.

— Asta e pentru tine, i-a spus. Dar ea a putut vedea dunga celor două plicuri ieșind dintr'una din despărțiturile uzate ale pungei lătărețe de piele.

— Adu banii, i-a pretins ea... Și după ce s'a văzut cu hârtia în mână:

— Asta e în contul datoriilor! i-a strigat. Să poftești când vei face rost și de rest.

Dar la rugămințile lui a consimțit, s'a prefăcut că ascunde banii în dosul paravanului unde-și avea dichisurile intime și de-acolo și-a strecurat sub mânecă pachețelul cu praf pregătit mai dinainte. Când au ajuns în camera prințului, și-a adus aminte că și-a uitat cheia în ușă. A trimis pe prinț s'o ia. I-a turnat atunci praful în paharul cu apă. In timpul nopței însă prințul s'a ridicat, a luat paharul, a vărsat apa în cuvetă și și l'a umplut din nou la robinet, cu apă proaspătă. Atunci contesa Irma a luat o hotărire năstrușnică, a uzat fără pic de întrerupere de toată arta ei pentru a obosi pe prinț până la extrema limită. Pe urmă i-a declarat că ea singură se simte extrem de obosită și nu mai are putere să se miște până la camera ei. El însă s'a oferit rânjind s'o conducă; ea i s'a aruncat atunci în spinare, petrecându-i brațele pe după gât și cerându-i s'o ducă astfel. — Dacă mă duci așa, i-a făgăduit, până la mine, acolo îți voi arăta un fel de iubire pe care nu o arăt de cât la amanții mei de inimă!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/indir1933-1947

El a purtat-o atunci aşa cu toate că în coridor era acum lumină plină. A încuiat numai uşa dela apartament şi şi-a vârît cheia în buzunarul pijamalei. Haina îi rămăsese încuiată înăuntru. Drept răsplată ea l'a oprit la dânsa, arătându-i într'adevăr încă o nouă curiositate din arta ei complexă de curtezană, strângându-l cu pasiune brusc renoită şi declarându-i că-l iubeşte, pentru că s'a convins însfârşit că el e nobil cu adevărat. Cum el trăgea însfârşit să aţipească, ea îl scutura necontenit din somn, hotărîtă să nu-i dea pace. Îi propusese să-i facă o cafea ca să-i alunge somnul; el consimţi şi ea putu însfârşit să-i verse odată cu romul, şi ceva din praful miraculos.

— Zece cafele îţi dau prinţule, şi tot nu te las să dormi... îi ţipa îndârjită în ureche, scuturându-l zdravăn. Vreau să văd cât eşti tu în stare să rezişti, acuma când te-am făcut amantul meu de inimă. Dacă închizi cumva ochii, nici odată, să ştii, nici odată să nu te mai prind la uşa mea...

Dar după a treia cafea prinţul era distrus. Irma l-a mai mişcat cu toată puterea şi l'a înghiontit în coaste şi când s'a convins că era într'adevăr insensibil ca un buştean, i-a luat cheia din pijama, apoi a intrat în apartamentul lui şi a ridicat scrisorile. I-a examinat bine port-feuilleul toate buzunarele şi căptuşala hainei să vadă dacă nu mai ascunsese vreuna pe undeva. Până şi cele două despărţituri ale portmoneului mă asigură că le-a cercetat potrivit instrucţiunilor, mele pentru ca să-mi dea amănuntul că n'a găsit acolo de cât doi poli. A revenit în camera ei după ce a încuiat bine la prinţ (şi la dus şi la întors coridorul era pustiu) şi a pus cheia la loc în pijama; apoi s'a îmbrăcat sumar şi a alergat la mine. Ţinea să se reîntoarcă până nu se deşteaptă prinţul şi era aproape sigură că-l va regăsi tot aşa cum îl lăsase. De tăria prafurilor ei nu s'a îndoit nici odată: atât cât i-a dat lui şi pe dânsa, care s'a obişnuit cu ele, at fi dat-o gata şi ar fi ţintuit-o la pat câteva ceasuri. Când a venit încoa deasemenea n'a văzut-o ni-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

meni; dacă acelaș lucru se va întâmpla și la întoarcere cu atât mai bine. Dacă nu, n'au decât s'o vadă; va aduce cu sine o grămadă de pachețele, și legăturele de ridichii și ceapă verde ca să se vadă c'a fost la piață.

Biata fată! In timpul cât îmi povestea am examinat scrisorile: erau într'adevăr cele două, așa dar cele mai grave dintre toate, ceia ce mă îndrituia să fiu sigur acum că prințul nu mai avea nimic ascuns; dacă s'ar mai fi gândit iarăși la vreo rezervă, a rezervelor pe care s'o îngropat cu grijă cine știe unde, nu și-ar fi putut alege alta într'acest scop. Inmânai pachetul cu bani Irme și ea mă privi cu recunoștiință drept în ochi, dar și cu sfiiciunea celui ce primind o recompensă materială, își dă seama că poarta cealaltă a sufletului s'a închis, Totuși, așa lividă de eroicul ei exces, mânjită de izbucnirile perverse ale prințului Preda, sleită de puteri și de încordare, am atras-o spre pieptul meu și-am sărutat-o pe frunte. Sărmana contesă decăzută Irma! Cu josnica ei artă, scăpase din mare cumpănă pe frumoasa principesă Alba Ypsilant, ale cărei pleoape roze despart încă la ora asta lumea de basm a visurilor princiare, de grija zilei nesigure ce mijește din neant.

Rămas singur, mi-am dat numaidecât seama că noua mea izbândă, va putea să aibe și urmări neliniștitoare. Prezența domnului Georges Radu Șerban aci, în București, într'o zi ca asta mă stânjânea destul, mă punea în mare nesiguranță. După masă aveam un proces greu care nu putea să se termine desigur astăzi. Trebuia să conving pe maestru să participe singur la dezbateri, iar eu să pot rămâne la birou, pretextând studierea unei alte afaceri grele care, avea să intre în discuție peste două zile. Domnul Georges Radu Șerban căruia-i arătai intenția mea, după sfârșitul consultațiunilor, nu-mi găsi rea ideia, mai ales că-i știui sublinia unele nedumeriri, în privința chestiunilor de studiat, care-l interesară și pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdm1933-1947

dânsul. Revenii astfel după amiază destul de vreme, nu fără a mă simți gâtuit de o supărătoare emoție, la gândul că în timpul prânzului s'ar fi putut întâmpla ceva. Putui să mă liniștesc repede în această privință, dar pericolul nu era de loc exclus, atâta timp cât prințul Georges întârzia acasă; îmi persista tenace în miezul capului presimțirea că desperatul acela, deposedat de ultimile lui surse de șantaj și nebănuind intențiunile mele în privința existenței lui și ce făcusem pentru o fată, ar putea năvăli dintr'un moment într'altul și povesti maestrului într'un acces de furie tot ce s'a întâmplat; pretextele invocate pentru a-mi legitima rămânerea la birou tocmai bine n'ar fi lipsit să întărească întru câtva în convingerea stăpânului casei cu sumbră fațadă, spusele acum fără reazim ale aventurierului.

Și iată, acum, pentru prima oară, după atâta amar de ani sumbra fațadă a palatului prințului Georges îmi reapare în ochi cu toate amănuntele lui îndoliate, cu tot aspectul lui funebru, dela început. Obișnuința cotidiană îi șterse acestă posomorită înțățișare, iar prezența perpetuă a donnei Alba, îi estompase dungile severe ale negrului, îi destinsese arcurile grele ale bolților, îi umpluse matul geamurilor cu irizări de speranțe. Dar, astăzi. pășind spre el, mi-era cu neputiință să înăbuș impresia, că mă îndrept spre un cavou și-mi amintii pașii, retrăii, toate emoțiile primei mele aventuri, în casa stăpânei zilelor și nopților mele. In lăuntrul biroului care-mi devenise atât de familiar aspectul exterior al palatului se întregea în teribila impresie ce mă stăpânea, cu orânduirea rece, deși somptuasă, a mobilierului. Dar îmi dam bine seama că îndată ce mașina cu domnul Georges Radu Șerban va porni toate aceste obsesii vor dispare ca iasmele de noapte la primele suflări ale zorilor; procesul avea să-l ție mult și bine la palat, iar nenorocitul de prinț Preda, odată liberat de prima criză a mâniei, avea să redevină lucid, să mă caute în sala pașilor pierduți sau acasă și să încerce în urma suggestiei ce aveam să-i dau chiar astăzi oarecare trata-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

tive, ce-i puteau fi folositoare, şi'n care, cu deplină sinceritate eram dispus să mă angajez.

Dar prin telefon maestrul aflase că procesul nu era printre cele dintâi pe condică şi mai zăbovea. Eu deschisesem larg dosarul de poimâine (aveam în arhiva noastră dosarul fiecărei afaceri, alcătuit din copiile exacte ale tuturor pieselor din dosarul respectiv dela palat; un om meticulos şi ordonat ca prinţul Georges nu putuse să nu organizeze astfel serviciul nostru, pentru care angajasem special, la fiecare secţie, câte-unul din dactilografii practicanţi în cancelariile instanţelor) şi-l cercetam cu mare interes, — dar avusesem grijă să mă aşez astfel ca să pot observa prin larga şi înalta fereastră din dreptu-mi toată mişcarea străzei în faţa marelui portal.

Răspundeam tocmai la unele întrebări ale prinţului, care căuta un autor trebuincios prin cristalele rafturilor lăcuite, pe care se înşirau în ordine alfabetică volumele legate în piele neagră, când văzui pe prinţul Preda apărând în dreptul grilajului cu ochii extrem de măriţi pe faţa-i suptă şi mumificată, cu părul eşind dezordonat de sub gambeta-i de formă perimată.

Imi simţii braţele încordându-se involuntar şi apucând dunga mesei de lucru; prinţul Georges îmi explica acum de ce-i era necesar autorul vechi pe care-l căuta. Prinţul Preda privi din mers în dreapta şi'n stânga sa; apăi ridică ochii de pe portal tocmai în spre fereastra noastră, dar nu coti să intre pe poartă şi după puţin dispăru în partea cealaltă a străzei. A văzut maşina! gândii, — de bună seamă li ţine calea afară s'o oprească, sau îşi vede de drum înainte, să aştepte pe maestru la palatul de justiţie. Totuşi trecerea asta repede prin faţa casei maestrului parcă mă mai linişti: dacă e mânat de-o furie irezistibilă, îmi zisei, ar fi intrat dintr'o dată înăuntru şi nu s'ar fi sfiit de o maşină pusă de-a curmezişul mâniei lui. In orice caz dacă e dispus să întindă planuri, e posibil că va începe iarăşi discuţia întâi cu mine, sau cu donna Alba. Dar asta e ora când el ştie bine, că atât maestrul cât

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

și secretarul său se găsesc la palatul de justiție: am înțeles, atunci! Amicul vrea să aibe o întrevedere hotărîtoare cu donna Alba. Hotărîtoare, pentrucă n'a mai chemat-o la telefon. Vrea probabil s'o amenințe, să-i arăte starea lui de disperare, s'o facă să înțeleagă că și fără nici o probă în buzunar, el tot va deslănțui scandalul... Adică întocmai cum mă gândisem la început; nu poate să fie altfel, mă liniștesc din ce în ce mai mult: nenorocitul, care visa dragoste romantică și cavalerească se vede acum lipsit de totul, până și cu viața fetei lui, periclitată.

Totuși când maestrul părăsi casa simții din nou supărătoarea apăsare a carotidei. Urmării cu atenția încordată a timpanelor, mașina, ocolind dincolo de poartă și claxonând. Claxonând oare pe prințul Preda care va fi ridicat, dincolo de grilaj, brațele în sus, s'o oprească? Nu. Accelerația mașinei cât timp mai e în dreptul grilajului crește în mod normal astfel că deocamdată nu se petrece nimic deosebit. Dar când automobilul a dispărut, auzul meu își întinde zadarnic antenele în depărare: ce poți să auzi dintr'o casă cu ziduri de cetate ca asta, chiar pe-o stradă atât de puțin umblată. Dar dacă nu aud nimic, în schimb iată, pot vedea pe fereastră pe prințul Preda, care intră ca o tempestă... Perfect, perfect, presupunerile mele încep să se adevărească. Poftim, prințule, poftim!

E oprit la ușă jos. Ies în sala de așteptare ca să tai drumul feciorului.

— Ce s'a întâmplat?

— Un domn, întreabă de doamna princesă.

— A...

Atât, un „a!" indiferent și mă retrag. Dar am grijă să las ușa cu închidere ermetică și căptușită cu perne îndesate în piele neagră, puțin crăpată, nimica toată, un milimetru, o fracțiune de milimetru, atât cât să nu se poată vedea dela început că nu e închisă. Aud astfel

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaliterara.ro/index1933-1947

perfect sosirea prințului Preda și glasul feciorului: „Doamna princesă vă roagă să așteptați aci". Pe urmă liniște. Nu văd nimic, dar îmi închipui figura răvășită a prințului decăzut, în mijlocul sălei somptuoase, care-l împresoară sfidătoare și severă, cu toată puterea de evocare a propriului său trecut. Și'n mijlocul acestei mustrări tăcute dar încordate, înțeleg bine, starea sufletului acestui nenorocit care se pregătește tocmai să joace ultimul lui rol desperat și respingător.

In sfârșit o ușă care se deschide energic și apoi glasul categoric al donnei Alba:

— Domnule, dar eu v'am interzis să mă căutați aicea.. Credeam ca în ultima noastră convorbire la telefon ne înțelesesem. Dacă dumneavoastră socotiți că mă puteți intimida cu suplimente de îndrăsneală, vă înșelați. Vă rog să părăsiți imediat..,

— Pardon doamnă, un moment numai și voi executa întocmai porunca dumneavoastră... Tocmai asta țineam să știu, dacă învoiala noastră subsistă și după ultima ispravă a agentului dumneavoastră, căci regret infinit doamnă, dar nu mai pot să cred că el lucrează din proprie inițiativă. Doream mult să aflați însă că nici de data asta succesul lui n'a fost definitiv. O fi găsit el și celelalte două scrisori, dar vream să vă spun că n'a avut imaginație sau că isteața sa complice n'a avut nici o imaginație, să meargă cu investigațiile, puțin, puțin mai departe... mai alături. Asta ca să punem lucrurile la punct... odată pentru totdeauna... A căutat în portefeuille, dar nu i-a dat în gând să se uite și'n acest porte-monnaie ce-i drept nu prea potrivit pentru dimensiunile unei scrisori... nu l'a bătut capul c'o scrisoare ar putea fi și chitită în patru, tocmai anume, ca să intre într'un portemonnaie în care nu dă la toată lumea în gând să-și vâre ochiul... mai ales când îl vede așa, scuzați, uzat și ponosit, adică tocmai pentru acea...

Donna Alba îl întrerupse și nu-mi scăpă accentul de uimire din glasul ei:

— Dar domnule, spuneați deunăzi că tocmai aveați

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndr.1933-1947

de gând să-mi aduceți aceste scrisori din imbold personal și fără nici o condiție, când vi s'au sustras toate.

— Din nebăgare de seamă mai rămâseseră două pe fundul cutiei.

— Ați spus că vi s'au luat cu cutie cu tot, o cutie foarte prețioasă dela fratele dumneavoastră... veche operă de artă a unui necunoscut maestru italian, din secolul al XV-lea...

— ...

— Va să zică vă opriseți deja unele rezerve, în momentul când v'ați luat hotărîrea să săvârșiți marele act spontan... Foarte elegant, n'am ce zice...

Era ca un fel de bucurie batjocoritoare în vorbele donnei Alba, nu numai ironia amară a celui ce și vede astfel soarta alunecând din mână în mână, ruptă în două de doi hulpavi care trag de ea desmetic într'o parte și într'alta. Descoperea prea mult curaj la această femee, în clipe atât de hotăritoare în care se juca norocul ei; punea ea oare aci ultimele resurse de mândrie și sfidare, ca orice biată existență care se vede încolțită din toate părțile și se încăpățânează să expire, demn și vitejește, așa cum a trăit? Sau poate bucuria asta nereținută țâșnea din subita înțelegere a curățeniei gândurilor mele în această obscură împrejurare, din care nemernicu-mi rival se detașa însfârșit în odioasa-i realitate, — din intuiția vie, pe care șnapanul însuși i-o descoperise că un aliat considerabil și neprețuit veghiază credincios asupră-i, or câte necugetate jigniri i-a adus pentru desinteresatu-i ajntor.

— Dumneavoastră de ce nu m'ați crezut pe cuvânt că v'am dat totul... ripostă după un timp, prințul Preda...— poate că vă aduceam și rezervele de care-mi reproșați... Puteam să am la rându-mi încredere, că vă veți ține de cuvânt... în privința... ofrandei... ce-mi acordați pentru sărmana... mea fiică...? Însă precum vedeți, trebuie să vă țineți de cuvânt.., o mică dovadă trebue să rămână chiar între oamenii cei mai de cuvânt, râse ironic prințul Preda.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md=1933-1947

In momentul acela deschisei brusc uşa, făcând sgomot cu mânerul ei ca să se creadă c'o desprind chiar din strânsoarea metalicului ei pervaz. Apoi mă prefăcui că vreau să mă retrag cu discreţie, dinaintea ne-aşteptatelor prezenţe, când prinţul Preda mă apostrofă vitejeşte:

— Mi se pare c'ai auzit ceva... Dealtfel nu e mare lucru, ştiam de mult că ascultatul la uşi e una din marile dumitale calităţi. Dar chiar dacă n'ai auzit nimic şi dacă doamna princesă îţi reproşează c'ai uitat să cauţi sau ai uitat să pui să se caute şi 'n acest modest portemonnaie, te sfătuesc să nu mai încerci... dacă n'ai avut puţină imaginaţie la timpul său degeaba! Acuma poţi să răscoleşti tot Bucureştiul, şi nu vei mai da de nimic.., te-asigur...

Şi prinţul Preda scutură in aer jerpelita lui pungă pe care Irma tocmai o controlase, după sfatu-mi, „la timpul său" cum spunea dânsul. Nu-mi putui reţine un zâmbet, un zâmbet de triumf. Şi numaidecât apoi nevoia de-a vorbi, de a mă făli, cu faptele mele mă podidi ca un şuvoi de sânge. Şi mai cu seamă nevoia de-a asigura gândul limpezit al donnei Alba, că nu se mai găseşte nici cu un fir de păr în puterea acestui individ periculos.

— Domnule, eu nu ştiu despre ce fapte şi despre ce reproşuri vorbeşti dumneata; mi-ai mai povestit ceva în felul ăsta la palatul de justiţie, dar n'am înţeles nimic. Insă dacă te-a jefuit cineva de scrisorile de care vorbeşti şi pe care pe cât înţeleg le deţineai în mod nedrept şi imoral (apăsai asupra acestor cuvinte, pentruca donna Alba să observe că întocmai cum scumpa ei minte a întrevăzut în sfârşit, lucrurile s'au schimbat acum) şi dacă la prima dată sustragerea de care vorbeşti, n'a reuşit deplin, apoi la a doua încercare fii sigur că n'a mai rămas nimic necotrobăit. Ţi-o afirm cu competinţa celui pe care profesiunea l'a pus uneori în contact cu autorii unor astfel de isprăvi ca şi cu următorii lor. Dar dovada cea mai evidentă, cea mai eclatantă a afirmaţiei mele e tocmai hazardata şi lipsita de tact,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

prezență a dumitale aci în momentul acesta, ca și limbajul speriat și inconvenabil ce întrebuințezi... dumneata, care din strălucirea de odinioară, rămăsesei cel puțin cu fel mai deosebit de a vorbi, de a te prezenta și de a proceda...

Doream să glăsuesc astfel mai departe dar donna Alba mă amuți cu o privire mai disprețuitoare decât cea cu care ascultase pe prinț. Vorbi acum ea adresându-se celuilalt:

— Domnule mi-e indiferent, dacă mai aveți sau nu din scrisorile acelea, țin să vă aduc însă la cunoștință odat pentru totdeauna că nu din cauza lor v'am acordat pensiunea știută, pe care-o veți primi și de-acum înainte dumneavoastră și fiica dumneavoastră. Iar ca ultim cuvânt, vă înștiințez că dacă vă veți mai permite să călcați aicea, ea vi se va tăia în mod automat și definitiv... și orice nouă tentativă a dvs. de a mai mă plictisi va fi reprimată în consecință.

Și plecă fără să-mi mai acorde nici măcar o privire, or cât de rea și de batjocoritoare.

Prințul Preda era extrem de radios; apoi redevenind grav se apropie de mine, apucându-mă familiar de-un nasture al hainei.

— Pentru ce mi-ai făcut asta?

— Pentrucă eram sigur că eși mai onorabil astfel din procesele dumitale de conștiință. Iată ce arăți figura singură spune cât te simți de mulțumit acum. Și dacă doamna nu-ți pomenea de loc, de cele ce ți-o pomenit acum la urmă, fii sigur că eu îmi luam asupră-mi soarta dumitale și a fiicei dumitale. Încă te pot vesti că am și expediat școalei rata pe ultimul semestru pentru fiica dumitale...

Și pipăind cu mintea ca pe-un gând de preț, surpriza donnei Alba, când i se va răspunde dela pension că pensia fetei lui Buzescu a fost achitată până la sfârșitul anului, împinsei amical pe prinț spre ușă:

— Acum la revedere, bunule tovarăș de petrecere, grăbește-te, să nu-ți periclitezi din nou soarta abia asigurată, cu sosirea unei persoane, care nu cred că s'ar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

bucura de loc să te găsească aci, chiar dacă i-ai pretexta că ai venit să mă consulți într'o chestiune personală, cum îmi închipui că promptul d-tale spirit de à—propos s'ar grăbi să-i spună...

Prințul însă îmi păru neliniștit chiar dinainte de a-i aminti această neplăcută perspectivă...

— Bine, omule, își dădu el necazul pe față, — ai trimes și dumneata banii la pension fără să mă întrebi, ca și prințesa Ypsilant...

Dădu să mai spună ceva, se mai încruntă odată, făcu apoi un: „Bine!" de mulțumire și mă lăsă. Nu știu ce mă făcu să mi se năzărească atunci deodată că acest mincinos și excroc fără pereche, nici n'are vreun copil....

Plănuisem să dau cutia cu scrisori donnei Alba — și odată cu ea deslegarea sufletului ei, ca și deslegarea sufletului meu de bănuiala nedreaptă ce încă îmi păstra până la protivnica dovadă — în ziua care avea să urmeze primei plecări vag anunțată a maestrului. Dar o vizită curioasă în studiul nostru, primită mai înainte ca d. Georges Radu Șerban să-și stabilească data precisă a călătoriei, schimbă hotărîrea mea cu desăvârșire. Persoana care determina această schimbare era un basarabean mare și zdravăn, un proprietar bogat din Chișinău, d. Petrow, senator și soțul dansatoarei Olga Petrowna, a cărui artă și frumusețe le admirasem, acum patru ani la restaurantul denumit „la Ruși". Cazul noului venit nu era lipsit de interes; înainte de război, domnul Petrow care avuse mare avere la Odessa și avea încă la Chișinău cunoscuse și luase în căsătorie pe-o fată de balet Olga, care deveni astfel d-na Olga Petrowna și încă baroneasă, pentrucă sub țari domnul Petrow era recunoscut ca drept purtător al acestui titlu aristocratic. De iubire prea mare, înnainte de a pleca la război, el chiar îi dăruise în plină proprietate o casă pe care tocmai o cumpărase la Chișinău. Revo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

luția însă izbucni și domnul Petrow nu mai știu de soția sa; el izbuti totuși să ajungă în Basarabia și vroi să reintre în posesiunea averei din România și implicit și a casei dăruită soției, una din cele mai importante din oraș și care întrecea prin valoare restul proprietăților redobândite. Aci însă întâlni pe doamna Petrow, care, venită mai din vreme, făcuse și ea demersuri să reintre în posesiunea casei și reușise în cele din urmă mai mult grație talentului și a frumuseței ei decât a actelor, care erau oarecum în neregulă. Domnul Petrow se bucură foarte văzându-și soția și reîncepu cu dânsa traiul de odinioară, dar peste puțin observă cu groază că femeea nu prea se arată tocmai așa de bucuroasă de sosirea lui. Cel dintâi conflict serios dintre dânșii izbucni din cauza angajamentelor ei artistice. Domnul Petrow convenise în cele din urmă ca ea să execute contractele încheiate în regulă cu impresarii, până la sosirea lui, dar nu-i mai îngădui să se angajeze din nou, mai ales că majoritatea erau încheiate pentru București și pentru alte orașe îndepărtate din vechiul regat și Ardeal. Femeea se prefăcu că acceptă, dar el băgă după câtva timp de seamă, că angajamentele vechi se înmulțesc mereu și nu mai dau nădejde c'or să se sfârșească. Ceartă mare, amenințări cu despărțirea de-o parte și de alta, până când rusoaica, îi făcu într'o bună zi somație să părăsească în câteva săptămâni clădirea. Ea petrecu aceste săptămâni dând reprezentații și când reveni la Chișinău încercă nici mai mult, nici mai puțin să-l expluzeze cu portăreii.

(Când expunerea ajunse la acest punct, ea fu întreruptă prin ridicarea bruscă de pe scaun a maestrului, a cărui față era extrem de contractată or cât își da silința să-și recapete calmul lui obișnuit. Eu nu-l mai văzusem până acum într'o astfel de surescitare, așa că-l privii cu mare uimire. El îmi făcu semn despicând negrul mustăților de al bărbei cu albul eclatant al râsului lui reținut, că nu e nimic și invită pe basarabean să continue).

Domnul Petrow indignat la culme de această imper-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1933-1947

tinență, cu toate că-și iubea soția nu cu mult mai puțin ca la început (straniu râs amar ieși din gâtlejul maestrului) contestă imediat execuția și porni proces greu cu articole și jurisprudențe rusești și basarabene de anularea donației, complicată prin acte ocolite (era vorba propriu zis de-un act de cumpărare făcut pe numele ei) — proces care trecu în fața instanțelor Chișinăului, apoi se mută la București, unde fu întrerupt, prin rugămintea ei de a fi iertată. Domnul Petrow era însă (sau se făcea) neînduplecat pentrucă și el îi trimisese mai de mult mesagii de împăcare, (rânjet de dispreț la maestru) însă ea nici nu voise să audă; și abia acum la urmă, văzând că angajamentele au scăzut și ca număr și ca strălucire și că până și restaurantul de noapte rusesc unde-și găsise adăpost în ultimii ani era amenințat de faliment, se gândise să revină la dânsul, — mai ales că pierduse și speranța câștigării procesului, pe care nu mai avea nici mijloace să-l continue. Procesul ajunsese așa dar acum în fața curței de apel din București, unde tot ea izbutise să-l strămute pentru motive de suspiciune legitimă, (d. Petrow era convins că mai mult pentru motivul slăbiciunei pe care o au până și bătrânii magistrați români, în fața frumuseței femeești); se găsea în ultima fază și prea adânc jignitul soț era gata să-l redeschidă, pentru a termina definitiv cu el (la prima instanță îl câștigase). Cum însă soția sa dispunea încă în mod copios de capitolul frumuseței, d. Petrow nu știa la ce avocați se mai putea aștepta tocmai acum să aibe împotrivă; mai mult chiar, se temea și de ai săi, însă auzind de faima și „seriozitatea" maestrului, crezuse că lucrul cel mai bun e să recurgă la dânsul.

— Sunteți advocatul care știți să duceți procesele pe drumul cel mai scurt spre rezolvat, pentrucă nici odată nu cochetați cu adversarul, ori cine ar fi el, complimentă el cu diplomatică... sinceritate pe maestru, drept încheere, ca un vrednic basarabean ce nu trebue nici odată să uite cuvântul bun dela urmă și care trebue să dea lucrurile pe șleau.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndrr1933-1947

Maestrul, care nu zâmbise o clipă auzind motivul real care determinase pe vizitator să i se adreseze, acceptă cu un avânt, pe care nu i-l cunoșteam. Printre altele îi răspunse rusului:

— Am văzut și eu pe soția d-tale dansând și am admirat-o într'adevăr și ca artistă și ca mare frumusețe. Dar tocmai pentrucă e atât de frumoasă...

Și aci se întrerupse. Petrow zâmbi larg și ,puțin înfricoșat, dar eu văzui în negrul ochilor maestrului sclipiri de cremene și amnar.

— Dar nu înțeleg de ce n'ai divorțat încă ? se întrebă îndârjit maestrul. O soție care te somează să ieși din propria ta casă...

Basarabeanul surâse și mai larg, și deastădată ușurat și fericit, că-și găsise omul.

— E cocoane, glăsui el plin și pe îndelete, am începnt și divorț... dar s'a suspendat și-acela... cine știe, de iertat, poate m'o mai îndemna Dumnezeu s'o iert... dar casa n'o mai merită...

Și'n vehemența și și'n disprețul total cu care maestrul invectivă pe acest client ca ori care altul, pentru o afacere personală, care pe noi nu ne privea câtuși de puțin, sub alt unghi decât al principiilor de drept civil în sine, revăzui ca o sclipire de fulger în nori grei de praf și de furtună, frumusețea goală a rusoaicei, atât de asemănătoare la statură și la chip cu donna Alba. Și privii uimit la barba voevodală a vlăstarului de voevod român, neîndurat la greșelile femeești, mișcându-se ca în ritmul pronunțării unei sentințe de moarte, pe când rostea basarabeanului zâmbitor:

— Să știi că voi face tot posibilul să-ți câștig procesul, numai dacă îm făgăduești că n'ai s'o ierți niciodată!

Și abia acu mă izbi cu o putere fără de seamăn amintirea acelei visite cu care maestrul mă onorase inoportun în momentele când mă împărtășam cu Lilica Mavro-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/din1933-1947

gheni din deliciile unei aventuri neprevăzute şi trecătoare, gustată din plin tocmai pentrucă era liberă de orice fel de obligaţie sau interes. Şi iarăşi mă năpădi cu putere, într'o lumină neaşteptată şi supărătoare, atitudinea de dăunăzi a donnei Alba descoperindu-mi acum tardiv, aspecte asupra cărora atenţia şi amorul meu propriu nu stăruiseră îndeajuns, în clipele când ele îmi apăruseră totuşi, cu toată lipsa lor de consistenţă momentană. Inainte de orice nu mai rămânea îndoială că singura privire ce-a acordat atunci donna Alba intervenţiei mele a fost de-un dispreţ vădit, poate intenţionat accentuat, în raport cu cel cu care tratase tot timpul pe bietul prinţ Preda. Mai apoi zâmbetul acela de totală nepăsare şi desgust cu care-l încunoştiinţase „odată pentru totdeauna“ că „nu din pricina scrisorilor“ i-a servit pensia ştiută se referea şi la mine evident; ba nu, cuvintele acelea nu se puteau referi decât numai la mine; văzuse doar şi ea prea bine că prinţul Preda nu făcea alt decât să mintă cu disperarea cauzei pierdute pentru veci.

Donna Alba îmi sfida aşa dar puterea ce-o dobândisem asupră-i, îşi bătea joc de mine şi de ea. A-i fi dat scrisorile după un astfel de avertisment, însemna să le primească, drace, ca pe-un simplu jurnal de mode sau un roman franţuzesc. Şi asta fu ideea care mă izbi, când, după plecarea basarabeanului, prinţul Georges continuă să-şi exprime, acum mai în voe, indignarea faţă de atâta slăbiciune, faţă de atâta lipsă de mândrie şi eleganţă, cât îi fusese dat să vadă din partea acestui „rus“. Donna Alba trebue să observe mai bine dimensiunile puterei mele, îmi spusei la rându-mi şi aceste dimensiuni nu-i pot apare la justa lor valoare decât acordându-le o perspectivă oarecare. Ei bine, donna Alba va avea prilej să măsoare chiar azi, lungimea acestei subite dar considerabile perspective.

Şi când domnul Georges Radu Şerban, care pentru prima oară de când lucram împreună îşi manifesta atât de făţiş şi violent o impresie personală şi o trăsătură a caracterului său în deobşte comprimat, îşi termină filipica,

18 68 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

pe când eu mă gândeam obstinat că numai asemănarea fizică uneori cu adevărat izbitoare dintre soţia sa şi rusoaică îl face să spumege astfel) îi comunicai dorinţa mea de a-l părăsi.

Se uită la mine, mirat, speriat parcă; iată aşa dar altă mişcare a capului său, — care-mi denotă că domnul Georges Radu Şerban nu ştie de cât să-şi reprime pasiunile, pornirile şi nedumeririle, în faţa mersului obişnuit al vieţei, dar atât şi nimic mai mult; ele însă rezidă nenumărate şi colcăe în sufletul său cu o putere de izbucnire cu atât mai mare cu cât de bună seamă sunt mai latente şi mai înfrânate.

Stătu câtva pe gânduri mângâindu-şi barba, se ridică şi se plimbă de câteva ori în lungul odăi,... şi atunci bucuria mea fu cu atât mai mare că-l părăsesc cu cât îmi dădui seama că începusem a-l iubi pe omul ăsta mândru cu care mă obişnuisem. El se opri în faţa mea şi-mi spuse:

— Te cam grăbeşti dumneata; peste un an aveam să-ţi trec toate afacerile mele... pentrucă şi eu băgasem de seamă, că aproape m'am săturat de acest capriciu.

Pe urmă corectă cuvântul „capriciu", explicându-mi că hotărîrea lui de a se dedica barei şi legilor a venit în urma unei mature chibzueli, în mijlocul naufragiului general al clasei suprapuse; deşi el personal n'avea a se teme de efectele exproprierei şi ale catastrofelor valutare, totuşi a socotit necesar pentru împăcarea conştiinţei lui că trebue să fie un pioner al campaniei de intensă activitate, cu care credea că boerimea va întreprinde îndată lupta pentru recâştigarea preponderenţei pierdute şi implicit pentru justificarea trecutei preponderenţe, precum şi un apărător înverşunat a ce mai rămânea să fie scăpat.

Or, cu vremea, toată această atitudine bine diferenţiată s'a fărămiţat, amestecându-se într'o ocupaţiune avocăţească obişnuită, foarte interesantă şi această din punctul de vedere al problemelor de drept general care-l pasionează deopotrivă, dar care-i acaparează prea din cale afară timpul, de care mai are nevoe şi'n alte

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md/1933-1947

direții, unde-l împing fără voe, numele și cerințele sufletului și-ale obârșiei sale.

Ca și la venirea mea în acest birou, de mult, sunt atâția ani de atunci, subliniai și acum, când maestrul a putut să observe că ocupația lui a devenit dintr'un principiu de luptă o meserie propriu zisă, nu întru totul compatibilă cu noblețea princiară (unde e prințul Raoul să-l audă, revenind mai mult or mai puțin la ideile pe care acest simpatic prieten de neam mi le susține cu atâta ardore, mai de mult, combătându-și cumnatul ?) și-mi exprimai din nou admirația pentru linia lui dreaptă și pentru prestanța cu adevărat voevodală cu care a știut să străbată în anii din urmă, un domeniu de preocupări mai mult burghez prin alcătuirea și rostul lui actual.

Începui apoi să enumăr diverse motive care mă îndemnau să nu mai întârzii câtuși de puțin în îndeplinirea hotărîrei mele; găsii la repezeală câteva și i-așî fi putut înșira o mie și unul. Dar el nu-mi dădu răgaz de vorbit.

— În definitiv nu sunt cu nimic îndreptățit, grăi el solemn și convins, să înduplec *o forță* în toată puterea cuvântului de a mai păstra o situație subalternă. Regret mult că o tovărășie nu mai pot face cu dumneata, vreau să spun una formală, deltfel nici dumneata nu pretinzi și n'ai pretins asta — în sfârșit vom mai putea colabora din depărtare; dacă primești, eu îți pot trece chiar de acum mai toate afacerile mele, — îmi rezerv numai pentru anul ce urmează și pe care mi l'am mai acordat ca activitate judiciară, cele vre o patru, cinci afaceri care mă obsedează și de care nu pot sa mă las până nu voi vedea că se rezolvă în sensul pe care-l doresc...

I-am mulțumit prințului extrem, extrem de încurcat. Totuși, m'am grăbit să-i mulțumesc, numai și numai ca refuzul meu, în fața acestei princiare gentileți să nu-i pară o jicnire și mai mult încă un motiv de legitimă suspectare. Și mă văd iarăși atât de meschin în umbra cărvârșitoarei generosități de care n'am nevoe, parcă m'aș regăsi la începutul târziei și falsei crize de noblețâ a deșuchiatului prinț Preda. Doamne, nu sunt omul care să mă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr 1933 1947

tem acum c'aş putea rămâne fără clientelă, dar gestul ăsta de amiciţie venind tocmai dela un om atât de mândru şi de întunecat, mi se pare într'adevăr copleşitor.

Domnul Georges Radu Şerban mi-a oferit şi-o masă de despărţire; pentru prima oară se întâmplă să fiu invitat la masă de d. Georges Radu Şerban. Este o constatare asta, pe care şi maestrul se simte din nou dator s'o observe: nu m'a mai invitat niciodată, deşi ar fi fost de dorit. O mai strânsă legătură între noi se cuvenea, mai amicală, mai familiară, repetă el regretele dela Teatrul Liric dar însfârşit, afacerile, preocupările, activitatea; dacă s'ar fi săvârşit începutul, ar fi fost apoi mai uşor; doamna Georges Radu Şerban şi-ar fi adus după acea mai repede aminte de îndatoririle lor; însă începutul recunoaşte, trebuia să-l facă el şi nu l-a făcut.

Iată o mulţime de automustrări care mă bucură din cale afară; dacă regret ceva la rându-mi e că domnul Georges Radu Şerban nu-şi descopere şi alte vini mai grave, de nescuzat faţă de mine, sau că nu-mi dă măcar capătul de fir după care să le pot descoperi eu. In orice caz, cu cât dânsul se recunoaşte mai în vină, cu atât diminuiază importanţa sufletească a ofertei de patron, ce mi-a făcut la despărţirea noastră de afaceri. Sunt chestii de tovărăşie avocăţească în care ne-am despărţit întocmai după cum ne-am purtat tot timpul unul faţă de celălalt: leali şi vrednici. Ce-au face aici sentimentele noastre particulare şi mai ales acel sentiment care mă domină şi care are obârşii mai vechi de cât raporturile noastre de breaslă, în care eu am avut tot timpul un rol subaltern?

Astfel îmi zic privind acum, ori de câte ori îmi ridic ochii, rădăcina gâtului donnei Alba, şi porţiunea de piept pe care mi-o îngădue decupajul triunghiular al decolteului rochiei de stofă albastră. Donna Alba are locul vis-a-vis de al meu la masă, însă mai sus decât atâta, nu îndrăsnesc să ridic ochii, deşi sunt atât de in-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

trigat să văd cum mă primesc privirile ei mute şi ce-ar putea ele să-mi spună mai departe; dar e minunat gâtul acesta, pe care-l văd atât de aproape la lumina zilei şi pe care timpul n'a încreţit epiderma vie şi savuroasă cu umbra nici unui păienjeniş, ori cât de brusc şi ori în ce unghi s'ar mişca într'o parte ori într'alta, capul ei de suverană a casei. E grozav de tânără donna Alba cu toţi cei treizeci de ani ai ei, pe care după socotelile mele trebue sau e aproape să-i împlinească.

Domnul Georges Radu Şerban mă întreţine cu un eveniment politic recent, pretext pentru a-mi face cunoscut desgustul lui total pentru politică. (Şi eu care credeam că pentru politică se lase el de Drept!) Aprobându-l în totul, observ că ochii mei au mai câştigat încă o mică porţiune de loc spre ochii donnei Alba, dar laş or strategic, cum vreţi să spuneţi, progresul s'a efectuat tot prin ocol. Vârful fraged şi vag pufos al urechilor şi-apoi întregul lor mic pavilion sunt acum pradă privirilor mele. Vinul domnului Georges Radu Şerban e foarte bun şi mi s'a oferit o masă din cele mai alese; asta mă face să mă simt la îndemână pe fotoliul meu şi să mă bucur teribil că gândul de a nu mă grăbi cu predarea scrisorilor, mi-a venit la timp. Dar nu vi se pare curios că maestrul nu se miră încă de tăcerea prelungita a soţiei sale? Intru cât mă priveşte, când beau vin bun eu nu mai găsesc de loc de ce să mă mir că el n'a început să se mire. Drace, poate că eu trebue sa-i adresez primul cuvânt: la drept vorbind politeţea asta mă încurcă teribil şi-apoi e politicos să întrerupi pe maestru pentru a-i spune ei ceva, pentru a-i oferi poate ceva după masă? Nu, asta pentru nimic în lume, cel mult pot ridica acum ochii mai bărbăteşte să-i cuprind tot capul în lumina privirei mele. Şi-o surprind astfel pe donna Alba, fixând întrebătoare pe femea care ne serveşte şi care trebue să se afle undeva în cadrul uşei de serviciu. Donna Alba încuviinţează ceva aplecând repede capul cu înţeles, apoi aud uşa trosnind ca un capac de ceas, după cea care a dispărut. Aştept să bravez ochii donnei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1933-1947

Alba, care acum trebue să revie firesc spre mine; şi ei revin, îmi primesc privirile mele şi-şi coboară luminile lor încet şi indiferent spre farfurie. La naiba cu gravitatea asta nepăsătoare; între mine şi dumneata, îi spun în mintea mea, e un secret doamnă. Acest soţ care expune opinii şi trage concluzii nu ştie ceea ce numai noi doi ştim, iar dumneata nu i-ai pomenit de aşa ceva şi nici acum nu te scoli voinicește de pe scaun să arăţi spre mine şi să strigi: Destul, destul! Sfârşeşte odată! Acest om pe care l'ai invitat la masă ştie ceva pe care nu-l ştii, are în mână ceva, care te-ar face să îngălbeneşti şi să tremuri la moment, ca gelatina de pe lunguiata farfurie, din mijlocul mesei. Dar mai bine să îngălbeneşti, să tremuri, să strigi la mine, să mă ucizi, decât acest om care stă atâta de calm în faţa mea să ştie ceva, pe care tu soţul meu, să nu-l ştii!".

Însă dacă donna Alba nu se ridică şi nu strigă astfel, eu de ce să nu-mi ridic ochii la dânsa şi să nu-i strig prieteneşte cu sclipirea lor temperată după voe, plăcerea pe care mi-o face de-a o avea în faţa mea şi de a tăcea complice cu mine, umăr la umăr cu sufletul meu. Superb e umărul donnei Alba! Iată, electrizat de el, mai mult decât de grija agasantă a politeţei, simt că trebue să-i adresez un cuvânt. Se va supăra de el? o va face el să izbucnească? Să vedem. Deocamdată râsul ochiului meu, n'a făcut-o să izbucnească. Să vedem acum cuvântul...

Şi-o întreb dacă a cetit o carte, care, într'o privinţă, se referă la ce vorbise soţul său; într'o privinţă, pentrucă era o carte de literatură şi nu putea fi decât o carte de literatură pretextul care'n urma discuţiei cu maestrul mă putea pune în legătură cu dânsa. Nu, doamna Alba nu cetise cartea, dar răspunse cu aleasă bunăvoinţă cum se cuvine unei gazde de înaltă condiţie, să se poarte cu invitatul soţului ei. Dar dacă n'a cetit cartea despre care am întrebat-o, în schimb a cetit alta de acelaş autor. Foarte bine, pe acea am cetit-o şi eu. Schimb de impresii, spargerea zidului de tăcere dintre noi. Dela o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1933-1947

carte treci ușor la alta și dela un autor la celălalt. Donna Alba știe să descopere repede nucleul primordial al unei cărți. Părerile ei sunt juste și temeinice, îi place să vadă drept și nu ascunde nimic sub rotocoale de fraze încâlcite, pentru a te lăsa să întrevezi numai colțuri dintr'un adevăr, pe care complect îl vede numai ea, și care e prea subtil pentru a ți-l putea prezenta răspicat și ție. In privința asta donna Alba are ceva din mersul drept al spiritului soțului său. Ceiace mă face și mai mult să mă cutremur de donna Alba ca de toate femeile care nu se ascund după degete, când vreau sau nu vreau ceva. In schimb glasul ei dulce mă desfată și mă îmbie. Dar iată ceva cu adevărat de negândit: îmi pune acum și ea întrebări. Și mi-aduc aminte clinchetul de argint al acelui „My dear" auzit cândva în treacăt. Doamne, închipuiți-vă vocea asta nu numai glăsuindu-mi ceva mie, dar pentru mine, numai pentru mine! E insuportabil de turburător acest gând. Iar dessertul a sosit și cu el presentimentul sfârșitului acestui farmec indescriptibil, care a început doar de curând, de când maestrul pe care de-atâția ani de zile l'am auzit lăcând considerații, și-a terminat însfârșit pe cele hărăzite zilei de azi.

Donna Alba îmi surâde și mă privește clar în ochi. Supărător de clar. De ce nu văd acolo o mișcare, o alungare de unde, pe rotundul umed al iriselor cenușii, care să însemne: asta e pentru tine, mă tem de tine, știm numai noi — sau altceva la fel. Dar ochii aceia mă privesc extrem de limpede și dessertul se duce. Ah, mai e și cafeaua, pe care o pregătește chiar donna Alba aci, în ibrice nichelate, în urma dorinței și rugăminței soțului ei, care pare să aibă mare slăbăciune (singura lui slăbiciune?) pentru această licoare... Așa dar ea pregătește acum, cu mâna ei ceva și pentru mine — și pentru mine. A mai pregătit și dejunul, firește... Dar, s'a gândit oare, comandând jupânesei vre-unul din feluri că ar putea fi mai potrivit pentru mosafirul ce se anunță? Mă simt rușinat singur de întrebările mele burghezești, și mă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/morr1933-1947

acuz vehement în minte de grosolănia lor, care poate creşte astfel nestingherită la adăpostul muţeniei gândului laş.

Cafeaua asta însă mi-e nespus de simpatică pentrucă are de pe acum o aromă atât de tare, iar prepararea ei rezistă încă mâinii fine a domniţei Ypsilant. Dar în dosul conştiinţei mele persistă pâcla neagră a sfârşitului, care va veni numai decât. Şi donna Alba suflând în flacări, m'a privit iar prea limpede. Îşi închipue oare că mă va birui cu limpezimea asta, cu nepăsarea delicată, prietenească dar sigură, dar ducând la un liman negru, la aceiaşi mare moartă, pe care o simt întinzându-se tot mai aproape, îndărătul conştiinţei mele cu cât preparatul şi servitul cafelei se apropie de terminat? Ei bine nu. Mai putem avea un subiect de vorbă... Hm, hm... şi încă subiect. Rusul, basarabeanul, Petrow... Un subiect mare cât această namilă de basarabean.—A, ştiţi maestre, am văzut dosarul lui Petrow, am fost foarte curios să-l văd...

Petrow! Cuvântul magic! Ah, da, Petrow! îşi recapătă maestrul toată verva. „Ţi-am vorbit de el, Alba". Şi maestrul, care e în bune dispoziţii, acum se amuză teribil, de acest basarabean, care încă ar mai putea să ierte, după ce a fost dat afară din propria-i casă.

Pentru prima oară când o umbră trece în sfârşit pe limpezimea privirei donnei Alba; iar în momentul acela, privirea ei mi-a fost dedicată mie. Imi prinsese intenţia. Surâde, dar fără dulceaţa senină dinnainte, surâde aspru şi dârz, ca dinaintea unei hârjoane, la care e provocată. „Să vedem" pare să zică. Şi răspunde net şi tare soţului ei.

— Ei bine, dacă vrei să ştii părerea mea din urmă, găsesc că e foarte nobil din partea lui.

De neiertat greşală! gem atunci de fericire în adâncul meu de isteţ meşter al capcanelor de vorbe. Donna Alba s'a prins în cursă mai repede decât speram, s'a aruncat prea orbeşte cu inima ei nobilă şi francă în vălmăşagul, în care vreau s'o atrag.

— Intr'adevăr... râse din toată inima lui mândră şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

rea prințul Georges... nobleţe rus... Ce vorbesc, nobleţea rusească ştia să pedepsească... Poate vrei să spui: generozitate de nou venit pe planul din faţă... după ce s'a ghiftuit bine de toate preceptele literaturei nihiliste... dar eu mi-am plasat ironia greşit: nobleţea rusească, veche, e altceva... o, e înspăimântător de reamintit cum ştia ea să-şi ţină neatins privilegiul şi blazonul...

— In domeniul sentimental a fost cu totul altfel şi acolo şi'n toate părţile... dealtminteri, în orice domeniu, nobleţea nu e brutalitate, e generositate...

— Cine vorbeşte de brutalitate?... dar în orice caz nu pactizare, acceptare, tragerea cu buretele de către chiar cel umilit peste toată josnicia eclatantă...

— ... uitarea a îndulcit mult amintirea.

— a îndulcit-o?

— ... uitarea anihilează propriu zis amintirea, dar pe încetul, nesimţit... pentru ei, deocamdată a îndulcit-o... e un început, o primă fază... a şters pe îndelete contururile prea dure, a presărat cenuşe pe evidenţele prea ţipătoare... când descompunerea ultimelor fâşii de amintire se va fi desăvârşit, ei se vor putea numi iarăşi fericiţi... Şi înţelepţi, pentru că au ştiut să găsească fericirea...

Dar deodată donna Alba a privit înspăimântată spre mine. Cum, a ajuns până aici, s'a lăsat aşa de uşor dusă până aici, de propria ei convingere, pentrucă propria-i causă, chiar în faţa mea? Ea plecă fruntea, râzând fără plăcere ceştii, pe care o ducea la gură. Iar eu râd cu calm şi plăcere şi-i învederez asta, ori de câte ori ochiul care-a redevenit distant se reîntoarce totuşi pe furişi spre mine.

— „In definitiv poate să ai dreptate!" se grăbeşte apoi să închidă discuţia, pentru a-mi tăia această nebună plăcere, care m'a apucat. Dar poarta prin care a încercat să scape e prea largă ca să nu-şi dea seama, că pot intra şi ceilalţi după dânsa, în bună voe. E nevoită să revie; pentru a porni tot pe drumul apucat întâi cu mai multă grijă însă, faţă de puterea de întindere a cuvintelor.

— ...totul depinde de momentul şi împrejurările care au determinat un gest, o slăbiciune, o greşală...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1933-1947

Dar domnul Georges Radu Şerban e intransigent asupra acestei teme, aşa că nu îngădue nici o circumstanţă:

— Sunt fapte care nu admit nici o discuţie. Şi nici o scuză, nici o scuză propriu zisă, chiar acest paleativ care se chiamă trecerea timpului. Ah, trecerea asta a timpului... prescripţiile ne-au înghiţit averile noastre, ele au întors lumea din temelii... delăsarea... încuviinţarea... moliciunea... lenea...

Doamne, par'că i-aş fi şoptit eu la ureche prinţului Georges tot ce trebue să răspundă soţiei sale sub ochii şi sub auzul meu!

— Dar tot ăştia ne-au şi ridicat... pe părinţii noştri, râse uşor donna Alba.

— Lenea, moliciunea au ridicat pe părinţii noştri?

— Moliciunea celor ce le-au încuviinţat ascensiunea...

— Şi asta e o virtute la dumneata?...

Domnul Georges Radu Şerban fremătă. Ochii donnei Alba fulgerară radios: găsise o diversiune. Căci maestrul se prinse îndată într'o nouă şi largă consideraţiune: ah, da, a mai auzit asta, dar nu, jocul ciclurilor e o simplă poveste. A fost numai un început, un singur început... a spune c'au fost mai multe începuturi e un paradox, o inepţie... şi-acum e sfârşitul, un singur sfârşit... dacă mai continuă astfel, dacă nu se iveşte o redresare generală...

— Aceste răzleţe ridicări pe ruini vreţi să-mi spuneţi dumneavoastră? o, nimic altceva decât simptome ale anarhiei, ale sfârşitului sfârşiturilor, care se apropie vertiginos. Scăparea nu poate fi decât reintoarcerea spre trecut, totală, fără nici o condiţie, fără nici o răstălmăcire...

Privirea donnei Alba nu mai manifesta o bucurie cu creşteri subite de intensitate. Pentru a nu-şi demasca intenţiile ea o menţinea la o expresie constantă, pe care căuta chiar s'o acopere cât mai mult. Şi naviga viguros printre cuvinte ca să-şi ţină bărbatul pe locul unde-l adusese. Dar în faţa acestui zel care mă dispunea din cale afară (doar apucasem să aud ce trebuia să aud!) se profila din ce în ce mai înaltă stânca mea, de care îm-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

barcaţiunea factice a donnei Alba avea în curând să se prefacă în ţăndări.

Când ea putu s'o zărească, fu prea târziu, ca să-şi mai pregătească vre-un refugiu într'un nou subiect de vorbă sau chiar într'o cameră alăturată, pentru că, în definitiv, masa se sfârşise.

— Dar, reîntorcându-ne la locul de unde am plecat şi care nu merită un ocol atât de exagerat, — mă amestecai mieros şi galant, îmi voi permite să trec de partea doamnei... (a doamnei care mă fulgera cu sclipirea grea a ochilor micşoraţi de ură) ...şi voi conveni că iertarea, care poate fi discutabilă în orice alt caz, pentrucă uneori poate fi încuviinţată — evident după o matură şi riguroasă scrutare, în raporturile dintre bărbat şi femee e chiar necesară de foarte multe ori...

— Astfel de concepţii ne-au stricat familiile, se întoarse asupră-mi vărsând din ochi mânii de oţel, maestrul.

— Am spus că trebue să intervină condiţii *sine qua non*. Iată bună oară doamna a propus una; îndepărtarea în trecut. Poate că în cazul care-a produs această discuţie nu se potriveşte dar presupunem că evenimentele astea s'ar fi petrecut să zicem aproape cu o decenie în urmă...

— Mai ales în iubire, mă întrerupse nerăbdător domnul Georges Radu Şerban, chiar puţin mai tare decât s'ar fi cuvenit într'o sală de mâncare, trecutul nu poate opera. Dimpotrivă, eu cred că tocmai aci injuria creşte cu timpul.. iată, adu-ţi dumneata aminte de-o ofensă, de-o injustiţie, o trădare pe care ai suferit-o în copilărie de la camaradul pe care-l iubeai mai mult... nu ştiu dacă ţi s'a întâmplat asta, dar mie mi s'a întâmplat adesea, pentrucă eu am pus totdeauna în iubire tot sângele meu... Ei bine tot sângele ăsta mi se revarsă cu şi mai puternică intensitate în obraji, ori de cate ori mă încearcă amintiri, de acestea... mai ales când ele şi-au locul în şcolile mai mari, în universitate... vreau să spun într'o vârstă mai crescută, mai lucidă, dar tot tânără... Şi ne

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

găsim în domeniul amiciției, domnule... care e o simplă legătură conștientă... dar transpuneți vă rog toate astea în amor, în pasiunea care nu cunoaște rațiune, pentrucă prin obârșie e mai mult trup decât suflet, iar creer de loc; eu definesc acum iubirea adevărată domnule, nu aventura...

— Exact... însă tocmai timpul e cel care face loc rațiunei în această compoziție chimică pe care ați definit-o, formulai sentențios acest loc comun, care-mi trebuia și de a cărui eftinătate nu prind de veste mai ales oamenii pasionați și constanți, cum mi se descoperea acum prințul Georges, când discuția a trecut într'un climat incomparabil mai torid, în raport cu temele noastre obișnuite de logică pură din civil și comercial. — La drept vorbind, lucrează aci mai mult amorul propriu. Iată, îl observ *la dumneavoastră, nu mai departe* tocmai că mi-ați exemplificat cu evenimente din școală, în care veninul din rana amorului propriu mușcă de fapt... ce vor zice ceilalți?.. asta este marea întrebare?.. Dar ia presupuneți — și mă reîntorsei râzător spre donna Alba ca și când aș fi vroit să-i obțin aprobarea, într'o discuție cu totul și cu totul străină și foarte naturală:

— Ia presupuneți, că scandalul nu a izbucnit... nimeni n'a știut nimic... și numai amantul en titre singur... sau soțul, presupunem, află singur de infidelitatea iubitei...

— Imposibil..

— De ce imposibil?

— Imposibil să nu mai știe cineva...

Donna Alba stătea dreaptă pe scaunul ei, dreaptă și nemișcată ca o statuie și chiar trăsăturile ei dulci și fine, păreau acum dure, ca tăiate în stâncă. Antebrațele sprijinite dur de masă însemnau asemenea energie și bravare, însemnau calcularea calmă și rece a momentului de intervenit...

— E limpede ca lumina ochilor, complectă prințul... Știe celălalt... complicele... ai putea suferi rânjetul lui, ironia lui interioară?..

Pupilele donnei Alba se întoarseră vag spre mine. Un zâmbet tot așa de vag, mai mult o expresie de încor-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

dare îi înflorea acum buzele. Se aştepta oare să arunc a treia presupunere, aceia a complicelui dispărut, mort, ucis *din alte motive*, tocmai de cel înşelat şi deci răsbunat din timp şi indirect, — întrucât priveşte rânjetul lui prea imobil acum şi comun, în fundul mormântului.

Îi zâmbii la rându-mi generos. Nu, n'ai nici o grijă, o asigurară ochii mei. Dar vezi bine, că trebue să deschidem odată discuţia asta mai departe doar dumneata singură cu mine. Răspunsul ei era zâmbetul amar, umilit, dezastrul sufletului împărătesc care e nevoit să privească generozitatea unuia ca mine.

Ne ridicarăm. Domnul Georges Radu Şerban era radios. La replica lui cu care se tăiase discuţia, şi pe care vedeam că pune mare preţ nu mai avusesem ce să ripostez. Sunt înduioşetori de naivi, une-ori, oamenii de capacitatea şi talentul maestrului, în domenii sufleteşti, în care cel mai neînsemnat don Juan devine nepreţuit expert. Adăugă — pentru a nu lăsa să rămân cu ideia că e chiar atât de necruţătoare persoana lui? — nu, pentru a-mi da lovitura definitivă:

— In fond sunt temperamente şi temperamente. La drept vorbind şi eu admir pe acest basarabean, că poate fi aşa cum se arată. Dacă e posibilă o admiraţie amestecată cu compătimire; am auzit că la ruşi e posibilă... Şi râse cu toată pofta.

Donna Alba, care se retrăsese la fereastră îşi examina cu atenţie degetele lungi şi luciul unghiilor, stânjenită oarecum ea însăşi de succesul precar al soţui ei, în ajutorul căruia totuşi i-era cu neputinţă să intervină.

Licheorul mi se servi alături, într'un mic salonaş turcesc, cu divanuri joase, cu profuziune de covoare autentice persane, cu măsuţe scunde, încrustate cu fildeş, cu obiecte de metal vechi patinat, înflorat de uşoare şi complicate desene, cu gonguri grele de aramă, cel mai mare atârnând deasupra intrărei triunghiulare, ca la corturi, sub falduri prestabilite demătăsuri cărămizii, cu ţesături

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md/ 1933-1947

în arabescuri și pe sub umflătura perdelei ridicate a unui imens Karamaniu. Cafeaua trebuia luată de bună seamă tot aci, dar pentru că prințul ținuse s'o facă donna Alba, neîncrezător poate în arta jupâneselor, nu mai fusese adus aci tot arsenalul acela de ibrice, mașini de spirt (la priză oare nu ieșea tot așa de bună?) și flacăra de alcool vicleană și periculoasă sub atâtea mătăsuri și țesături.

Aceasta fu explicația pe care mi-o dădui singur, pentru a alunga ideia care-mi sărise subit în cap, ca o lăcustă, că trecerea în iatacul turcesc și luarea lichiorului nu făceau parte din programul donnei Alba, care ar fi vrut poate să se descotorosească mai repede de mine, și că poftirea mea în această încăpere pornise din inițiativa maestrului, fie din obișnuința pentru alți oaspeți, fie că mai avea încă poftă de vorbă, fie însfârșit pentru a fi în linia diminuării precât posibil, a greșalei de care se învinuise deunăzi, că n'a deschis între noi doi mai din vreme și porțile unei apropieri mai prietenești.

Ceea ce-mi întărea și mai mult acum bănuelnica mea năzărire e că deocamdată stăteam acum aci cu domnul Georges Radu Șerban, iar tava de argint înegrit în stilul decorului ce ne înconjura cu ulcioruşele arăbești de lichior și cu păhărelele de cristal, singura digresiune modernă, în ansamblul musulman, o adusese femeia care ne servise la masă.

Maestrul îmi povestea acum unele din neplăcerile sentimentale din timpul juneței, la care făcuse aluzie la masă: erau într'adevăr mici perfidii camaraderești și-apoi o grosolană trădare între prieteni, care merita poate să rămână amintire neștearsă, în memoria descendentului unei istorii foarte sbuciumate și destul de bogate în astfel de triste glorii. Și mă întrebam atunci dacă trecând pragul ipoteticului, pus deci în fața unor fapte reale, în care o femee ar fi jucat rolul acelui amic preaapropiat sufletește, care-l rănise atât de grav prin felonia lui (era vorba de-o dârză ceartă de politică studențească) intrasigența maestrului n'ar fi oferit pe-alocurea și vreo

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1933-1947

cât de vagă crăpătură, pentru lărgirea căreia, o îndărătnicie zdravănă cum numai femeile știu să arăte, n'ar fi făcut cu vremea progrese? Însă apoi trebuii să adopt mai degrabă această presupunere incomparabil mai apropiată de certitudine, că într'adevăr în viața lui studențească dela Paris, o femee simbolizase rolul nu al prietenului trădător dar al mărului discordiei, al politicei studențești, pe care maestrul mi-o expuse în amănunte destul de legate între ele, dar de prea puțină importanță la drept vorbind, ca să nu văd limpede într'ânsele pendantul, ce vorbesc, căptușala de mătase, fondul simplu al unei drame de alt ordin. Admirai atunci încăpățânarea și iscusința, cu care acest strănepot de voevozi, ocolea esențialului, motivul femenin, prea grav, prea considerabil în concepția lui ca să-l mai pomenească într'o expunere de intrigă în care bietu-i rol fusese doar al înjositului, al umilitului. Și reflectai o clipă dacă donna Alba, care de bună seamă a avut prilejul să audă această poveste de mai multe ori, n'a sezizat cu antenele inteligenței sale, substratul acestui fragil eșafodaj de pretexte secundare și n'a cântărit, până la ce adâncimi a evaluat acest om în sufletul lui nemernicia rivalului său, a trădătorului, și, cu atât mai mult, orice nemernicie de acest soi, încât nici măcar nu lasă să se întrevadă măcar de ascultător, putința rolului lui de victimă, într'o astfel de împrejurare? Așa ceva nici nu se poate presupune, nici nu se poate concepe, și poate el însuși s'a convins că lucrurile dacă s'au petrecut cum s'au petrecut s'ar fi putut totuș foarte bine numai să pară astfel.

Regretam grozav că donna Alba nu era de față ca să audă aceste destăinuiri, vreau să spun, ca să vadă din ochii mei că înțeleg. că văd limpede dedesuptul lor, așa cum le-a văzut și dânsa cine știe de când. Dar donna Alba nu apărea și nu consideram asta ca o jignire ; îi acordam iertare galant, telepatic, și ea poate mi-o primea cu ură și desnădejde, pentrucă-mi dam seama ce însemna zbuciumul ei, că acest soț distins

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

putuse aluneca în faţa mea tocmai pe povărnişul unicei convorbiri, pe care, n'ar fi vrut să alunece şi mai ales, ca orice femee geloasă de inteligenţa ei, că manevrase prea stângaci intervenţiile ei, de a canaliza în altă direcţie, cursul de rău al vorbelor rostite altfel de cum ar fi năzuit. Perspectiva pe care i-o deschisesem prin hotărîrea mea de plecare, pentru a-i arăta întreagă puterea mea de-acuma, trebue să-i pară într'adevăr grozav de ameţitoare!

Dar ca un răspuns al gândului meu, se auzi un părâit de uşă şi prin deschizătura mătăsoasă a cortului arab, văzui torsul şi linia coapsei ei, în mişcarea ce făcea să traverseze hall-ul. Dacă ar fi venit încoace aş fi crezut că a ghicit gândurile mele, că m'a surprins anume cum îi contemplam prin ziduri fazele dezastrului sufletesc. Dar ea vroia să treacă înnainte, când soţul o opri, pronunţându-i numele, dispus şi prietenos şi rugând-o să vină.

— Indată! răspunse scurt, pe franţuzeşte, şi-şi văzu de drum pentru a reveni peste câteva fracţiuni de minut.

Chipul donnei Alba era serios şi abătut când intră înnăuntru. Maestrul o întrebă dacă nu se simte cumva indispusă şi la răspunsul ei afirmativ se ridică îngrijat spre dânsa.

O, nimic serios! făcu şi pentru a-i dovedi că nu merită atâta nelinişte subita-i indispoziţie, zâmbi şi se aşează binevoitoare pe divan. Mă întrebam atunci dece donna Alba nu se folosea de pretextul invocat, pentru a ne părăsi. Dar clipitul repede ca un scăpărat, al ochilor maestrului şi mişcarea lui de mirosire a aerului, în care a simţit par'că ceva, îmi explică mai repede decât orice, pentru care motiv, donna Alba se hotărise să rămână şi să zâmbească puţin; atunci văzui că această femee mândră, despre care crezusem cu totul altfel, nu avea tăria rezoluţiilor ferme, a ducerii lor neîndeplecate până la capăt. Crezui astfel că această paralizie

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvaniara/mdrr1933 1947

de voință era mărită în deosebi de influența persoanei lui autoritare și stricte; totuși mai târziu putui să-mi dau seama, că revenirea ei printre noi, cu toată profunda neplăcere ce-i produceam, și care eșia limpede din toate aceste variații de conduită și dispoziție — ca și încăpățânarea de a rămâne să audă până la capăt o discuție ce trebuia să-i fie penibilă, aveau de rost tocmai dimpotrivă, îndârjirea de a-mi brava orice tentativă de indiscreție, de a-mi primi la caz de nevoe orice lovitură, în față. O curiositate cumplită, irezistibilă o adusese în preajma noastră, în preajma mea, - de a vedea dacă pot merge într'adevăr cu îndrăzneala și răutatea până la capăt, sau în cel mai bun caz, de a-și da seama până la ce limită a răbdării, pot s'o chinuesc, chiar numai prin zgândărirea excesivă a acestor momente de facondă bogată și nepotolită, a unui om atât de măsurat în mod obișnuit în gesturile și'n cuvintele sale.

Neliniștea, pe care încă o mărturiseau scrutările atente ale prințului Georges în fizionomiile noastre, o îndemnă spre marea mea satisfacție, pe splendida femee, să asculte cu mult interes, rezumarea ce el îi făcu asupra subiectului nostru de vorbă, — „o poveste care de multă vreme n'a mai intrat în convorbirile noastre, Alba, — i se adresă el — de-atunci de când cu tragica întâmplare, prin care am trecut".

Un fulger de spaimă trecu prin ochii donnei Alba în acel moment, în contrast cu figura ei, care, spre liniștirea definitivă a domnului Radu Șerban, înclină repetat capul în semn de recunoaștere totală a spuselor lui.

Din acel moment, maestrul, care nu-i văzuse licărul de groază în cele două minunate ferestruici ale feței și sufletului ei, nu mai dădu, cel puțin aparent, semn, că e în prada unei îndoeli, în ce privește cugetul nostru: al meu și al soției sale. Sau tocmai această exuberanță curioasă a omului prea tăcut și crunt, această mărturisire, de ușurare a conștiinței, pentru fapte și împrejurări din trecut, nu era decât o stratagemă, pentru a duce până la capăt o investigație extrem de dificilă și tot

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

pe atât de iscusită, întru deslușirea deplină a bănuelii, încolțite cine știe de când în sufletul lui atât de receptiv și încăpător, că în jurul lui, în casa lui, în afară de participarea lui, se petrece ceva nou, strein, curios.

Era timpul așa dar, imitând exemplul donnei Alba, eu însu-mi să fiu mai precaut, — însă asistând mai departe la desfășurarea acestei complicate scene familiare, mă putui convinge ușor că presupunerile mele merseseră prea departe. Mai puțin convinsă decât mine sau poate de loc, asupra acestui lucru, donna Alba nu mai știa cum să-și mascheze consternarea din ochi, cu liniștea forțată a figurei, a zâmbetului de ascultător oarecum obiectiv și care mai de grabă era o crispație de înfricoșare, pe chipul ei fermecător.

Pentrucă deodată amintirile prințului Georges atinseră un punct, covârșitor, îmi aduseră o noutate care mă ului în chipul cel mai neașteptat cu putiință. Rivalul lui de la Paris nu fusese doar decât fiul vrăjmașului declarat al tătului său, al bătrânului Radu Șerban, fusese unul din descendenții Buzeștilor, neam cu care Radu-Șerbanii, — ținu să mă informeze prințul Georges — erau în proces greu și necurmată vrajbă. Mlădios la minte și de concepții generoase, prințul Georges nu putea fi adeptul și susținătorul strâmtei și întunecatei psihologii a urei moștenite; într'un moment de mare elan, spre desaprobarea părintelui său și spre marea admirație și încântare a colegilor de învățătură, prințul Georges îmbrățișase pe fiul dușmanului familiei sale, cu care bătrânul moșier Șerban se războia încă în fața instanțelor. Dar mustrarea teribilă, pedeapsa elanului nesocotit a venit îndată și atunci furia atavică a năvălit, în chip legitim și mai tumultoasă. S'a petrecut o ieșire pe teren chiar la Paris și prințul Georges teribilul duelist, a fost rănit la mână. (Iată un eveniment uimitor de care rătăcitorul pe atunci prinț Preda habar nu avea!) Iar buba coaptă a urei fără răgaz și ogoire, a putut sparge mult mai târziu, la București, *după un simplu incident de club.*

— Puteau fi, doi adversari, ca să zic așa ireductibili, membrii aceluiaș club?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1933-1947

Ocoleam, evident, cu întrebarea acasta, destul de secundară şi naivă în mijlocul unei astfel de destăinuiri pentru a stimula descrierea „simplului" accident. Donna Alba era pietrificată. Ea înţelegea de minune rostul naivităţi mele şi era nespus de frumoasă: cu ochii ficşi, cu buzele strânse, cu trăsăturile încordate, complect imobilă, era într'adevăr o minunată statue, fără viaţă.

Prinţul Georges, pronunţă numele clubului în care toţi descendenţii boerimei de odinioară şi toţi ariviştii cari şi-au câştigat prin legături matrimoniale, dreptul de-a etala oare care morgă de sânge albastru, se simţeau datori să se înscrie. Cunoaşteam povestea şi evident, nu acestea erau amănuntele care mă interesau. Prinţul Georges abia de-l frecuentau pe-atunci acest club, la care plătea totuşi cotizaţiile, din obişnuinţă familiară. S'a dus numai când a avut nevoe să-şi provoace adversarul, într'un fel sau altul. *Necazul s'a reaprins la teatru, în timpul unei reprezentaţii de gală.* Lojile vrăjmaşe se nimeriseră faţă în faţă şi'n câteva rânduri atitudinea fostului rival, a fost cam îndrăzneaţă (poate privind prea drept pe donna Alba?). Prinţul Georges, nu dădu însă nici un detaliu asupra chipului sau mobilului acelei îndrăzneli; se mărgini să scrâşnească în barbă numai atâta,—aşa cum va fi scrâşnit poate în faţa Donnei Alba, în acel grav moment al vieţei sale:

— Işi închipuia poate că rana, pe care mi-o dăduse la Paris l'a făcut tabù în ochii mei, şi încerca să vadă cât de elastic e acest tabù...

I-am răspuns, continuă, cum se cuvine, cu o promptitudine, la care nu se aştepta desigur. Nu pot să regret că totul s'a sfârşit atât de tragic, pentrucă se vedea limpede cât de hotărît animat era împotrivă-mi de dorul exterminărei. Dar asta m'a impresionat foarte puţin în foiul luptei; n'a făcut cel mult decât să-mi crească înverşunarea şi să lovesc mai cu sete. Singura mea grijă în momentele acelea a fost emoţia pe care i-am cauzat o scumpei mele Alba — se întoarse el spre dânsa, mângâind-o uşor pe frunte şi privind-o cu intensă simpatie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcm1933-1947

Cum mă ruga ea, încă dela teatru, să renunț la acest gând... dacă așa ceva mai era cu putiință...?! Evident, cu cât se *arăta mai îngrijată de soarta mea*, cu atât îmi ațâța mai mult nevoia de izbândă. Asta a fost de când lumea imboldul cel mai aprig de hârjoană: rugămintea femeii de a rămâne sub umilință, și cel mai aprig de biruință: grija ei teribilă pentru biata ta viață... Sunt momente acestea tinere prieten, de mare exaltare sufletească, necunoscute, cu totul generațiilor sportive și automobiliste de azi; miza vieții aruncată în mijiocul jocului dă alt ritm și altă căldură moleșitului sânge omenesc,

Din somn adânc de stană se trezi donna Alba sub mângâerea soțului ei. Pieptul i se lăsa acum adânc și se ridica tulburător. Privirea-i se strecura înfricoșată pe sub pleoapele aproape coborîte, ca la fetițele vinovate, înspre buzele mele, care tremurau de spaima teribilelor cuvinte din ultimele scrisori sustrase priatului Preda. „Dumnezeu îmi va ajuta să se termine cu bine, în ce te privește. Așteaptă-mă la trei!" și apoi cruzimea pălmuitorului și nimicitorului salut: „A Dv. trădătoare: Alba Ypsilant". Doar de culoarea rânjetului meu depindea acum existența ei! Mândra donna Alba, a cărei apropiere mă făcea să tresar, ăl cărui nobil mers mă cutremura ca o apropiere supra-naturală, era acum o biată copiliță tremurătoare în fața mea și nemărginitul ei dispreț pentru cel ce-și îngăduise să arunce un ochi indiscret în fundul trecutului ei, se topise lamentabil în această surprindere sângeroasă în plină cinică duplicitate, așa cum nu mai știu acum câtă vreme descoperisem totala goliciune a Voicuței, în cada odăii mele de bae. Insă era delicioasă donna Alba, în aspectul acesta de copiliță cu obrajii aprinși de bujorul spaimei de moarte! și de pe figura mea de puternic învingator ea nu putu desprinde de cât cea mai umilită admirație pentru nemărginita sa frumusețe. Pleoapele ei se ridicară atunci puțin mai mult ca ale păpușilor mecanice când le scot dimineața oopii din pătucul în care le-au culcat; și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr-1933-1947

când înțelese bine cuvântul ochilor mei, privirile ei fugiră dela mine, dar vădit înviorate. Și mie-mi fu atât de ajuns ca să simt nevoia aerului în gâtul sufocat de emoție. Gândul meu era lămurit: mâine, când maestrul va fi la palat, voi suna, aci, voi chema pe donna Alba și-i voi întinde fără niciun cuvânt, cutia de scrisori. Fără nici un cuvânt, fără nici un cuvânt — în această teribilă spaimă: aceasta va fi marea mea faptă, marele meu gest, marea mea lovitură!...

Astfel îmi poruncea clar și răspicat gândul meu, când donna Alba, făcu o mișcare nesocotită, Dumnezeule! acea delicioasă, acea divină mișcare, ce schimbă fundamental toată ordinea ideilor și voințelor mele. O mișcare foarte neînsemnată: ea se aplecă puțin să îndrepte o pernă, — în aceeași țesătură cu acoperământul divanului, — care se rostogolise. Și nu o ajunse, cu vârful degetelor, la prima încercare. Atunci se întinse ceva mai mult și rochia i se ridică ușor dealungul piciorului, pe luciul ciorapului de mătase. Un fulger nu m'ar fi orbit mai rău ca această frumusețe, nu ar fi orbit mai grozav orice gând, orice colț de lumină în mintea, cufundată ca de-un cataclism subit în străfundurile besnei de patimi. Totul a fost numai o clipă, căci ea și-a îndreptat numaidecât poala rebelă, dar genunchiul acela rotund și pulpa aceea lunguiață mi s'au înfipt prea adânc în suflet, ca să mai se facă ziuă iarăși în cugetul meu. Știu numai că mi-a șoptit cineva în ureche: „acest genunchi, *dacă ai vrea, după cele ce-ai auzit,* ar putea cădea chiar mâine sau cât de curând pradă gurei tale." Și îmbujorarea nouă a donnei Alba, ce a subsistat grabei cu care și-a netezit poalele indiscrete, a fost par'că un răspuns de aprobare; un răspuns al altcuiva, care răspundea celui ce asculta în locul meu.

Pentrucă eu însumi în momentele acelea nu mai existam; eram par'că dus pe sus de cel ce-mi glăsuia mie, pentru mine, și care une-ori se despica în două, preschimbându-se astfel în două persoane distincte, din care nici

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromana.ro/mdr/1933-1947

una, îmi dam seama vag, că nu puteam să fiu vechiul eu.

Ei, sau el, căci cele două persoane, reveneau iarăși la nevoe într'una, au bâlbâit pentru mine, pe când mă plecam adânc în fața donnei Alba și strângeam mâna maestrului.

— Sunt temperamente și temperamente... Dumneavoastră ați răzbunat crunt o simplă necuviință, a unui fost dușman și prieten, pe când altul e gata să uite ofensele cele mai grozave ale soției lui; și iarăși — continuai cu îndrăzneală, deși asta nu era poate în nici o legătură cu ce se vorbise până acum aici, dar era creasta de spumă a tot ce fierbea acum, la o cumplită temperatură, în sufletul meu — și iarăși sunt suflete de femei slabe, slugarnice ca al acestei rusoaice, care vine acum să cerșească mila soțului ei, după cum sunt altele, care rămân dârze, — rostii acum eu însu-mi aspru și dârz, — în orice restriște, care cu un simplu, un unic gest, pot să se ridice iarăși asupra acestei răstriști, să-și restabilească puterea, să domineze situațiile, să fie ea, oricare din ele acea spre care se întinde mâna de împăcare, să fie ea care să știe a nimici orice putere, orice armă, orice piedecă de umilință s'ar întinde în calea ei... În întâmplarea basarabeanului acestuia, vă asigur, nu el e mai de compătimit, ci acea care se târăște acum la picioarele lui... Să fiu în locul acestui basarabean, aș izgoni-o tocmai pentru că s'a lăsat astfel prinsă, tocmai pentru că se târăște... Femeia sclavă... toată frumusețea ei, toată divinitatea ei dispare în această josnicie, mai teribilă ca tot trecutul ei.

În două rânduri, în timpul acestei încheeri oarecum deplasate pe care o dam întreținerei noastre de până acum, putui să-mi opresc ochii și asupra donnei Alba... ea mă privea cu ochi măriți, poate și mai palidă decât la începutul acestei convorbiri, dar calmă, mută, la fel de imobilă, ca 'n grelele momente prin care trecuse adineaori. Maestrul, îmi răspunse:

— E interesant că te-ai gândit și la ea... și evident te felicit... Iată, suntem atât de egoiști că nu vedem lucrurile decât din punctul nnstru de vedere. Dumneata pari

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdm1933-1947

o excepție... Se cunoaște nu numai *că nu te afli în cauză*, dar nici nu te simți cu adevărat aproape de vreuna... deși avusesem altă impresie, — se despică glumeț barba lui de mustăți, pentru a se corecta apoi după o clipă.

Cu toate că-i strânsesem a doua oară mâna maestrului, iar acest supliment de conversație, cu ușa deschisă, era poate inconvenabil pentru o casă princiară, împinsei tupeul să aduc celor de care mă despărțeam și această noutate:

— Știți că m'am mutat maestre... Locuesc tot în Parcul Filipescu, dar acum în strada San Francisco 93, am găsit o vilă singură, admirabilă... San Francisco 93... Dacă aveți să-mi comunicați ceva; No. telefonului l'am păstrat, se găsește în carte.

Din urma soțului ei, ochii donnei Alba mă fixau demăsurat. A fost o părere sau luminile lor s'au aplecat abia perceptibil, în semn de încuviințare?

Plănuisem anume să întârzii puțin a doua zi după amiază, așteptând acasă, peste termenul obișnuit maestrului să plece la palat, — căci răstălmăcind bine privirea de despărțire a Donnei Alba, mă întăream tot mai mult în credința că semn curând va veni dela ea. Cu toate că întinsei așteptarea aproape cu un ceas, telefonul nu-mi aduse nici o veste în această primă zi. Nici în a doua, nici în a treia. A patra zi, într'o Joi el mă găsi dimineața îngropat într'un noian de neliniști și sumbre planuri de nou atac, de astă dată direct și hotărâtor, îndată ce aș fi aflat că maestrul a părăsit orașul. Acuma donna Alba nu mai era pentru mine, o formă de poveste, o candidă și ideală întruchipare de vis; ea devenise deodată femeia palpabilă și dorită; contururile lente și prelungi ale trupului ei se tolăneau lasciv în gândurile mele ca încolăcirile lenețe ale norilor de țigări, care-mi încărcau necontenit de Duminecă încoase văzduhul camerelor, cu toate că obișnuit nu fumam. In dimineața asta, tocmai fusesem avertizat

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

de vizita celui dintâi client când soneria telefonului mă întoarse plictisit din drumul spre uşă; dimineaţa ce puteau veni decât veşti de afaceri, — şi cu toate că mă dedicam în deosebi celor complicate, cu mult avânt şi plăcere (îmi opream doar puţine, pe cele drepte, interesante şi evident, cât se poate de bine plătite) — nici o afacere şi nici o veste nu mai putea zgâlţii sufletul meu din torpoarea grea, din lâncezeala cumplită în care mă doborise aşteptarea îndoită a vestii unice şi mari, a bunăvestirei sufletului şi vieţei mele. Mă izbi astfel ca o minune căzută din cer, sunetul de argint şi cleştar al glasului ei în pâlnie. Nici nu-şi spuse numele, dar mai era oare nevoie? şi mă întrebă numai dacă Luni după amiază, pot fi la ora 5 acasă, „pentru a stabili o înţelegere asupra scrisorilor" şi'n caz negativ, în care din zilele: Marţi, Miercuri ori Joi din săptămâna viitoare, pot s'o aştept la aceiaşi oră? Trei mii de răspunsuri galante şi spirituale pregătite şi noui cred că n'aş exagera din cale afară dacă aş spune că mi s'au încrucişat în acele clipe în minte, toate împletindu-se în jurul aceleiaşi întrebări: „vreţi să spuneţi când puteţi veni să vă predau ce vă aparţine...? „Dar respiraţia mi s'a înecat în gât şi n'am putut articula decât un stins: „dacă sunteţi bună, vă rog să-mi îngăduiţi un moment", în semn că trebue să-mi consult agenda, deşi ştiam bine că Luni după amiază, voi fi acasă la orice oră. Ba chiar căutai la ziua respectivă în calendarul de birou şi privii acolo locul gol măsurând astfel cu fapte răgazul ce-mi luasem pentru a-mi recâştiga prezenţa de spirit pierdută; totuşi nu fusei în stare să găsesc cuvântul convenabil i bâlbâii în aparat acest comun, imbecil, şi brutal răspuns: „Doamnă, Luni voi fi acasă şi voi fi fericit că vă pot aştepta"... Mai vream să-i spun în continuare: „... pentru a deveni robul vostru fără ieşire, în schimbul libertăţei sufleteşti ce vă acord" sfârşit de frază, ce-mi venise în gând, în momentul rostirei începutului, dacă ea nu m'ar fi întrerupt cu un „mulţumesc" rece şi grăbit, închizând repede aparatul.

Dar sentinţa vieţei mele se rostise: glasul Celui de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md/1933-1947

sus o rostise. Și 'mi păru chiar bine, că totul fusese atât de sumar, atât de fără culoare și ton. Sfârșitul meu de frază îmi păru acum o oribilă imbecilitate și mulțumii lui Dumnezeu, că nu-mi fusese dat să fie auzit. Invitai pe clientul de-afară cu extremă afabilitate și 'n timpul expunerei necazurilor lui îl rugam din când în când să reia lucrurile dinapoi, de-acolo de-unde puterea înțelegerei mele invadată de milioane de gânduri, înceta uneori să mai cuprindă și păsurile lui. Bietul om avea impresia, pentrucă știam să-i suggerez lucrul ăsta, că procedez astfel pentru că prefer, documentarea amănunțită și solidă. Dar judecând după buna mea dispoziție, după spiritele ce-i făceam la fiecare minut, după curajul și îndemnurile de siguranța ce-i dam (îndemnuri ce nu-mi scăpau în mod obișnuit în timpul consultațiilor afară numai atunci desigur când donna Alba îmi ceruse ajutor pentru Anișoara Sava) — bietul om putuse să creadă în toată voia, că primisem vestea unei formidabile moșteniri sau a câștigului maxim la loterie.

Norii de tutun dispărură de-acum din casa mea, dar fantoma elegantelor lor volute, spiritul superbelor lor încolăciri, rămase; rămase tot văzduhul ori-cărei încăperi populat numai de linii unduioase, tremurătoare, de lentă desfășurare, de tandră și pasionată vibrare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvaniei.ro/mcrr1933-1947

Donna Alba sună, în ziua hotărâtă, la cinci și douăsprezece minute după ceasul meu. O văzusem dela fereastra biroului descinzând dintr'o mașină de piață. I-am ieșit eu singur în întâmpinare și i-am deschis; gonisem toți servitorii pentru după amiaza asta și vream să observe că m'am gândit la acest lucru. Am primit-o cu un adânc compliment, ea mi-a răspuns cu un zâmbet, care dorea să se vadă că e forțat. Era toată în gri închis, doar în picioare purta trotteuri de solzișori negri, iar blana dela gât, fără a fi identică în culoare cu restul îmbrăcămintii se apropia pe cât se poate: nu sunt cunoscător în materie și n'aș putea spune cărui animal aparținuse, dar era lucitoare și somptuoasă și-i îmbrăca figura într'un chip cu adevărat princiar. În hall, donna Alba înnaintă câțiva pași și se întoarse întrebătoare spre mine, neștiind pe unde să apuce. Aveam aci biroul într'o parte, și un salon într'alta, cu ușile larg deschise, ca un fel de adaos al sălei de așteptare. Eșind în întâmpinare-i, avusesem grijă să închid numai ușa biroului, ca nu cumva să intre deadreptul aici. Întinsei mâna spre ușa din fund, unde era un al doilea hall cu scara la etaj într'o parte și cu sufrageria în cealaltă. În fund era terasa, care da într'o mică grădină. Îi indicai donnei Alba, — care arunca numai scurte priviri în lături și 'nainte, ca acel care vrea numai să se orienteze, fără a da prea multă importanță locului prin care trece, — frumoasa scară cu rampă de fer forjat ce-și încolăcea apoi spirala grea a bolței, de-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1933_1947

asupra capetelor noastre. Fără nici o ezitare, donna Alba începu să urce; eu o urmam la oare care distanță pe trepte orbit de minunea luciului de mătase al cărui păienjeniș îi cuprindea din strâns începutul de unduire al pulpei mângâiat la răstimpuri cadențate de marginea grea a rochiei cenușii. Pe drum ea-și scosese blana, petrecând-o pe după mână, astfel că sus, când se întoarse spre mine ca să primească noui indicații, păru mai abordabilă, mai puțin intimidantă, în taiorul gri, de sub care eșea pieptul dulce și blând al bluzei de mătase albă. Ii arătai acum chiar ușile deschise în fața cărora ne dusese scara și pe care după ce intrarăm, le închisei. Ea nu se întoarse surprinsă de acest amănunt și nici nu se opri; privi în treacăt la dreapta unde sta asemenea deschis spre marele meu dormitor și nici în această clipă nu lăsă să se întrevadă vre-o mișcare de protestare, de surprindere sau de rea impresie. Innaintă până la o consolă-birou de mahon ce-o aveam în fund lângă ferestre și se opri acolo, sprijinindu-se ușor de geanta de șopârlă înfiptă cu un cap în tablia mesei. Mă așteptă să sosesc (apropiasem între timp ușile dormitorului) și se așeză pe scaunul pe care o poftii după ce trecui și eu în partea cealaltă a mesei. Atunci, desfăcând butonii dela o mânușă, pentru a-i închide iarăși, glăsui foarte atentă la nevinovata-i ocupație, în momentul când tocmai vream să deschid eu vorba:

— Domnule, cunoașteți scopul visitei mele. Vreau să știu chiar acum condițiile dvs. pentru a intra în posesia *imediată* a *tuturor* scrisorilor mele...

Nu mă privea, însă vorbea semeț și apăsat; ținea gâtul drept, capul puțin lăsat pe spate, după obiceiul ei și pentru a vedea bine operația pe care o săvârșea cu butonii mânușei, ridicase mâinile la înălțimea bărbiei. In dreptu-i, la părete se găsea o înaltă oglindă cu piedestal, în care se putea contempla întreagă și cu ajutorul căreia puteam să-i cuprind și eu cu privirea partea de jos a corpului, ascunsă de consolă. Donna Alba stătea picior peste picior, cu un ușor aer de degajare, care trebuia să-mi dovedească mie că nu se simte stân-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md=1933-1947

jenită câtuși de puțin. Când se plictisi cu încheiatul mănușei, își întinse antebrațul pe birou, așteptând răspunsul meu, așa cum era în profil; și părea acum mult preocupată de diferitele amănunte ale persoanei și îmbrăcămintei sale, așa cum îi apăreau în oglindă, potrivit poziției în care se găsea.

— Ași fi dorit totuși doamnă să-mi permiteți în prealabil a insista asupra unei rugăminți pe care v'am mai făcut-o și mi-ați respins-o și-anume să vă expun motivele care m'au determinat să întreprind activitatea ce am desfășurat pentru obținerea acestor scrisori, vreau să spun chipul cu totul întâmplător cum am aflat de existența lor... Vă asigur că voi lăsa cu totul la o parte peripețiile destul de plicticoase adesea, alteori pentru mine amuzante, prin care am trecut, pentru a vă elibera de sub dominația destul de neplăcută...

Donna Alba asculta acum cu multă bunăvoință, fără nici un semn de nerăbdare micul meu preambul. Îmi răspunse însă sarcastic, trufaș și înfiorător de neted:

— Dacă și asta intră în *prețul* pe care aștept să mi-l pretindeți, mă văd silită să mă supun la orice descriere și la orice discurs. Sunt în casa dumneavoastră, venită cu scop precis și determinat și găsesc inutil și ipocrit să mai fac orice fel de împotrivire, afară evident de impresiile și reprobările lăuntrice, care-mi aparțin și care pe dumneavoastră nu vă pot supăra întru cât, precum am spus sunt cu totul lăuntrice... *și platonice...*

Și spunând astfel, o văzui șerpuindu-și frumosu-i corp prin oglindă, în semn că se așteaptă, întradevăr resemnată chiar la o prețuire care poate să nu fie numaidecât bănească, de vreme ce am întârziat-o, până la aducerea ei aici, cu încheerea târgului.

— In consecință, continuă ea cu un râs ce marca succesul dobândit asupra sufletului meu consternat și asupra ochilor mei uluiți de atitudinea ei francă și hotărîtă să înfrunte orice umilință, — pentru a ne întoarce la întrebarea dumneavoastră, nu vă pot făgădui categoric decât că nu vă voi întrerupe până la urmă expunerea dumnea-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ro/1933-1947

voastră, mă voi sili chiar să vă dau ascultare fără a garanta însă, că atenția mea va fi fidelă tot timpul bunăvoinței de a vă asculta.

Acest adaus păru să atenueze și chiar să modifice sensul catastrofal al primelor cuvinte așa cum putuse să-l accepte înțelegerea mea desigur prea grosolană, dar oricum legitimată de ambiguitatea, poate involuntară, a frazei și de aerul donnei Albe când o rostise. Dar depănarea împrejurărilor care urmară, nu făcură decât să mă încredințeze că nu greșisem și că donna Alba își trasese dinainte limita până la care trebuia să meargă cu concesiile, limită care părea limpede să înglobeze programatic și fără nici un preliminariu exact ceia ce așteptam să obțin cu expunerea cinstită a sacrificiilor mele cu a căror evocare crezusem c'o pot ispiti, cu invocarea patetică a mobilului ce m'a determinat la ele, și cu destăinuirea puterei ce persoana ei a avut și va avea în veci asupra existenței mele.

Astfel donna Alba, aștepta cu un zâmbet curios în colțul gurei, jumătate rușinat, jumătate sfruntător ca eu să încep cuvântul. Dar pentrucă tăceam dezarmat de această atitudine cu totul neașteptată, la rându-mi jumătate înfricoșat de fericirea care mi se da fără nici o sforțare, jumătate nesigur încă dacă nu sunt prada unei greșite aprecieri optice și acustice, ea vorbi iarăși persiflantă, și eu socotii, cu un cinism spăimântător:

— Cum văd, ați renunțat la poveste... Găsiți că e inutil... Intr'adevăr, ar fi răpit prea multă vreme...

Și-și plecă singură capul rușinată de imaginea ei din oglindă, pe care putuse s'o vadă rostind cuvintele, pe care le pronunțase. Ingrozită de sine însăși făcu chiar o mișcare neizbutită de a scăpa de tiranica ei reprezentare în sticla reflectatoare; dar în spate-i era o oglindă la fel și scaunul greu de piele, de sub dânsa nu putea fi mutat cu ușurință. Atunci își ridică fața și se înfruntă singură, cu voinicie. Intâlni prin luciul de apă încremenită privirea mea tulbure, îmbrățișându-i liniile estompate de rochie ale întregului ei corp și în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1933-1947

trebându-se cu uimire, dacă e într'adevăr cu putință ca aceste comori să se desvăluie așa de ușor și de repede, întru deplina ei îmbătare. Donna Alba se cutremură din cap, până'n picioare, vizibil sincer dar dorind par'că să fie și văzut în acelaș timp, acest cutremur de scârbă și de resemnare, de privirea care aluneca lacomă pe unduirile formelor ei. Iar zâmbetu-i redeveni din nou stăpân pe sine, rece și batjocoritor. Părea că spune sfidătoare, negustorește: Hotărâște-te odată, ce vrei banii sau corpul meu, sau amândouă deodată...? Bani, văzuse așa dar din întârzăierea mea de a mă pronunța, din despărțirea mea de maestru, și acum din această mărunță în raport cu a lor, dar foarte elegantă locuință, în care mă retrăsesem, și-o adusesem, că nu doresc. Și ochii ei păreau a spune cu acel dispreț cu care mă imprășca: Ei da, am înțeles mai dinainte și uite am venit!...

Iar pentrucă o prințesă ca ea nu-mi putea repeta și cu glas tare lucrul asta, pentru a mă scoate din buimăceală, mă întrebă dacă poate să telefoneze în oraș, cu dublura aparatului, pe care o aveam în această cameră. La răspunsul meu afirmativ ea formă cu lungile-i degete numărul trebuincios și-o auzii asttfel înștiințând pe Anișoara Sava, că nu mai vine s'o ia la 7 și o roagă să vie ea Anișoara, singură, la masă la donna Alba, la opt și jumătate.

Era într'adevăr 6 fără un sfert, trecuse așa dar nesimțit, aproape un ceas cu venitul încoace, cu condusul aici, cu aceste încercări neizbutite de a prinde un fir de conversație, cu atâtea ezitări și tăceri, cu vorbitul la telefon. Dacă la 8 și jumătate Anișoara Sava trebuia să vină la masă, la 8 Donna Alba trebuia să plece de aici. Așa dar ea-mi reacorda, dela sine, un timp prețios pe care nu știusem să-l întrebuințez în mod folositor; pe de altă parte mă avertiza indirect, că peste două ceasuri marea favoare înceta... pentru totdeauna. Era tot ce putea să-mi acorde. Minunăția frumuseței sale, a întregei ei intimități! Ce mai puteam să aștept? Dar numai pentru două ceasuri, numai pentru două... Atât era prețul zba-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mon1933-1947

terei acestor aproape zece ani... Dumnezeu mai poate face socoteala acum, dacă nu și mai mult... decând marile dicționare de limbi vechi și moarte mi s'au rostagolit din mână, la trecerea ei vrăjită.. Pentru zece ani — două ceasuri...

După ce repuse aparatul în furcă, donna Alba nu se mai așează pe scaunul din fața oglindei. Ea cerceta acum atentă, tablourile mici și răslețe de pe pereți. Rămânea mult timp înnaintea fiecăruia, fără să mă întrebe nimic asupra lor, fără să mă privească... Aștepta tăcută să mă apropii poate și s'o întreb de impresiile ce-i produce... sau să n'o întreb nimic... Să mă alătur cât mai strâns de dânsa, pentru a privi amândoi dintr'o perspectivă cât mai asemănătoare... Și mâna-mi să se întindă ca un șarpe pe de după șalele ei... și ea când va simți-o să se dea ușor înapoi ca pentru a-și mări distanța de privire, să se lovească de dârzenia ei de fier, să se lase pe dânsa, să fie prinsă și de celălalt braț al meu, de pieptul meu, de încleștarea caldă a buzelor mele.

Mă ridic tremurând de pe scaun. Donna Alba nu mai caută un alt tablou, deși au mai rămas câteva neprivite pe restul părețelui, pe care a început examinatul, precum au rămas și pe cel din spatele ei. S'a oprit la unul, de lângă canaturile acum apropiate ale ușei dormitorului. Și așteaptă... M'a simțit cu coada ochiului, ridicându-mă și a făcut o ușoară mișcare, cu pieptul și cu gâtul, de rămânere, de așteptare, de acceptare...

Zece... sau poate unsprezece ani...

Unsprezece ani am așteptat momentul acesta imaginându-l în tot felul de chipuri, afară numai de chipul în care mi se prezenta acum. L'am mângâiat de atâtea ori sub bolțile închipuirei mele, l'am căutat povestit de alții în puternice sau slabe descrieri. Eroul literar care într'o astfel de împrejurare m'a impresionat mai adânc a fost Zvidrigailov, sărmanul Zvidrigailov... a lui Dostoiewsky... Nenorocitul a înfruntat cele nu știu câte gloanțe din butelia revolverului cu care frumoasa Avdotia Alexandrowna se apăra... N'a fost nimerit de nici

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistetransilvania.ro/mdrr1933-1947

unul: mâna mândrei surori a lui Rascolnicov tremura de indignare și gloanțele s'au irosit toate pe la urechile nebunului cutezător; însă când a prins-o în brațele lui, desarmată și înfrântă, când visul lui mângâiat de atâția ani, în tremur de aprigă dorință, era numai la o secundă de termenul lui, Zvidrigailov a avut puterea s'o întrebe tot, ca un veritabil erau dostoiewskian.

— Nici acum, după ce am înfruntat moartea pentru a te cuceri, Avdotia Alexandowna, nici acum nu poate să îndrepte sufletul tău spre mine o cât de mică adiere, dintr'însul?

El îi pipăia astfel sufletul, tocmai când trupul îl avea strâns în mâini. Și ea a răspuns: Nici acum, te detest, te urăsc... mi-e silă...Nu știu cum îi spunea lui Zvidrigailov pe numele lui mic, după cum sunt sigur că vorbele ce i-am pus în gură nu sunt tocmai cele pe care le-a rostit eroul scriitorului rus. Destul că la răspunsul ei, Zvidrigailov a liberat-o din strânsoare și a plecat să se spânzure...

Însă Zvidrigailov era un biet ponosit, uzat, meschin, urât și mi se pare desfrânat. Dar, cu toate că bântuit de atâtea nemernicii, sufletul lui rămăsese mare.

Pe când donna Alba își făcuse neconfrariată de fizicul meu socotelile ei; aș putea să cred complect nestânjenită și chiar să mă simt măgulit. Ea nu mă întâmpină cu browning scos pe neașteptate din poșetă și cu gloanțe care, fără îndoială în mâna ei n'ar da greș. Ea dimpotrivă mă acceptă, mă chiamă, dă chiar semne de nerăbdare; a găsit chiar atitudinea cea mai lesnicioasă pentru a trece deadreptul la împlinirea visului celui mai delicios cu putiință. A mers cu ironia, cu disprețul, cu desgustul chiar până acolo că m'a isbăvit de orice preliminariu, ba chiar mi-a remis înfricoșetor de sarcastică o bucată de timp, care se risipise de-asurda pe scaune și pe sub comodă. Iar acum văzându-mă că mă înțepenesc din nou aici bănuește, poate că încă n'am înțeles, că încă n'am aflat curajul să înțeleg oferta ei. Colțul ochiului ei mă țintește doar printr'o singură rază... Mâna dinspre

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistetransilvania.ro/mdrr1933-1947

mine s'a sprijinit în șold, dând la o parte colțul taiorului, pentru a descoperi cât mai larg caldul de mătase al bluzei. Sânul stâng își marchează astfel semeț locul lui, iar vârfu-i țanțoș e mulat în întregime de finu-i înveliș. Piciorul se ridică pe vârf și se lasă încet umplând pulpana rochiei de zigzagul mișcător și amețitor al coapsei cu pulpa.

Totul așteaptă în profilul ăsta de o perfecție irezistibilă, totul e gata să se dea... Mie, să mi se dea mie... buzele subțiri care nu s'au destins totuși o clipă din ușoara lor încordare de dispreț, nu mai sunt acum îndreptate spre mine... ce mai aștept?

Donna Alba dă chiar semne de nerăbdare? E deajuns să-mi articulez în minte această nedumerire, ca să mă îngrozesc deodată de absurdul ei. Intr'adevăr ea mă întreabă ceva despre autorul micului tablou din fața căruia nu s'a mai desprins. E cu putiință oare ca să uzeze de această stratagemă, pentru a mă aduce lângă dânsa să-i dau explicații... Mi se pare iarăși că gândul mi-a mers prea departe, a luat-o razna și mă simt din nou în mine cumplit de caraghios. Ea mă întreabă unele date privitoare la pictor care par s'o intereseze... Așa dar îi răspund de aci, de unde mă aflu.

Dar a fost deajuns această întoarcere lentă a ei, ca să năzăresc teribila țeavă de revolver a Avdotiei Alexandrowna. O, nu era deloc metalică arma donnei Alba. Mâinile ei fine erau goale, poșeta și mânușile erau lângă mine, pe colțul consolei. Dar ochii aceia întorși spre mine, dar răsfrângerea aceia a buzelor, mă împroșcau cu toate proectilele cele mai ucigătoare din lume. Donna Alba nu mă respingea, tocmai ca să-mi arăte cât mă disprețuește, donna Alba mă chema învinsă, îmi ceda zdrobită, surprinsă într'un ungher pustiu, cu ascuțișul cuțitului în tâmplă.

Fața teribil de dulce, de mândră și de disprețuitoare, se întoarse și acum, dela mine, să-mi facă loc... să pot ajunge lângă trupul gata să mi se dea, cu cel mai sincer, mai ostentativ desgust. Ea nu poate să-și reprime, măcar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

pentru un moment, teribila neplăcere, e peste putere să dea trăsăturilor ei o altă expresie mai puțin descurajatoare, cu atât mai mult cu cât întârzierea mea de înțelegere sau de tactică și sarcasm o exasperează și mai mult, o nimicește, îngropând-o definitiv, sub propria ei scârbă de sine. Și atunci întoarce capul ca să înlesnească josnicia. Și minunăția profilului ei divin este astfel iarăși a mea.

Am înfipt atunci mâinile în sâltarul biroului și am scos cutia cu scrisori pe masă. Ochiul stâng i se întoarse puțin, văzu, încuviință, tot corpul ei încuviință prin necurmat acum cutremur nervos de spaimă și rușine. Și-un tresărit identic, profund, până'n rădăcinile sufletului mă sgudui puternic și un țipăt de alarmă chirăi dealungul vălmășagului de sânge: — Ce faci nenorocitule? desprinzându-se din tumultul de instincte deslănțuite. Ea nu auzea nimic de bună seamă din această larmă care mă dobora, ea se scuturase chiar de orice frică, de orice slăbiciune și zâmbea mută, palidă, cu fălcile strânse ca pentru o odioasă operație, fără pic de sânge în obraji. Zâmbea înainte, hotărîtă, triumfătoare, dreaptă, nețărmurit de înaltă. Atât de înaltă că puteau să urle acum toate instinctele din mine, puteau vestmintele ei să înceapă chiar de îndată să cadă, unul câte unul dela sine, gândul meu se strânsese și el într'ânsul, se scuturase și el de orice ispită, de orice slăbiciune, și era acum și el hotărît, triumfător, drept, înalt, nețărmurit de înalt.

— Aveți aici scrisorile doamnă, mă ridicai și rostii tare și greu și rar, vorbele acestea care căzură cu zgomot de bile de plumb.

Ea înălță deodată fruntea, căci se putu s'o înalțe și mai mult decât mi se părea înnălțată, peste orice posibilitate și întoarse astfel capul spre mine, figura lipsită un moment de orice altă expresie decât a unei subite, grele, năpraznice mirări. Dar repede apoi colțul buzelor căzu în mișcarea lui de persiflaj și ochii se umplură la loc de luciul desgustului franc. Nu răspunse nimic. Înclină capul, ca într'un fel de aprobare. Și ochii reveniră la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

tablou. La acelaș tablou. E'n regulă, părea să spună. Aștept...

Acuma numai țipă nimeni în mine; acum pot să nu mai închid ochii și să nu mai strâng zdravăn pleoapele ca să tai orice intrare acestor unduiri și linii de șarpe. Acuma nu mai plec capul în podea ca să ascund de pe figură-mi, cumplita-mi groază de mine. Acum privesc larg, adulmec și mă dau întreg nesațului acestui viol, care va urma îndată, al gândului și al sufletului. Vreau să violez gând și suflet și vreau să aud scrâșnetul de stupoare, de durere și de admirație mută, al gândului și-al sufletului care mă respinge cu gloanțele necurmate ale disprețului. Sunt hotărît să lovesc până la nimicirea definitivă acest zâmbet, mai teribil decât ochiul cel mai amenințător de revolver. Și vorbele-mi cad iarăși grele ca pietroaiele de plumb:

— La drept vorbind nu mă așteptam să veniți...

Privirea revine automat, căscată spre mine.

— Credeam că veți încredința această penibilă misiune soțului dumneavoastră.

Zâmbetul a pălit dintru început: colțul buzelor își distramă accentul nesuferit, într'o vibrare repede, nervoasă, nestăpânită...

— Așteptam cu o nerăbdare nespusă, ca tot ce provine din partea persoanei voastre, care mă interesează în chip deosebit...

Un singur, un răsleț, un nesigur reflex al expresiei de adineaori, care dispare apoi repede, strivit, învins, pentru totdeauna:

— ...așteptam acest semn al desrobirei. Apariția soțului dumneavoastră însemna chiar dela ușă, pentru mine, destăinuirea pe care v'ați hotărît în cele din urmă s'o faceți, liberarea, însemna creșterea infinită a puterei dumneavoastră... însemna încuviințarea, zdrobirea lui... v'am prezentat această perspectivă extrem de interesantă — după mine, cel puțin, un biet burghez, care a încercat să-și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1933-1947

cârpească un pospai de noblețe din cărți demodate — și-mi făcea impresia că ati ascultat-o, când am avut plăcerea să fiu invitatul soțului dumneavoastră... aveam fericirea să cred că am fost înțeles...

Donna Alba se îndreptase toată spre mine, crescuse considerabil, ochii erau cercuri mari de foc și buzele-i tremurau ca în friguri... Mâinile îi bâjbâiau ușor de-oparte și de alta a șoldurilor, ca înaintând printr'o lumină orbitoare. Era acum nespus de frumoasă, era așa cum aș fi dorit-o, într'o înălțare de extaz, — crescând în fața mea ca o zeiță și eu să ating pământul cu fruntea, orbit de strălucirea ei.

Iar sufletul revărsat acum total în armonia această trupească, îi aducea un spor incomensurabil de forță magnetică, de putere fermecată, care îmbată până 'n nemărginit ochiul și-l rătăcește.

Insă deodată, în fața transfigurărei glasul cărnei se răsvrătește iarăși în mine, țipând asurzitor în adâncuri: „e încă timpul să îndrepți, e încă vremea să înaintezi, să cuprinzi... să strângi! Pe urmă n'ai decât să-i spui ce vrei, n'ai decât s'o umilești cât îți place..."

Dar teama de disprețu-i ucigător, stă și ea trează, de veghe în aceleași adâncuri... o singură greșală, o singură ezitare și totul ar fi pierdut... Continui:

— Probabil însă că o noblețe autentică respinge poveștele unui... succedaneu, ce zic, unei pastișe caraghios întocmite, cu riscul chiar de a proceda apoi în modul cel mai... burghez cu putiință...

Capul donnei Alba a căzut în pământ. Mâna ei tremură în lături, ca'n căutarea unui jilț ocrotitor... Dar mișcarea e reprimată cu un svâcnet de mânie al întregului ei corp și fața se ridică spre mine, teatrală și demnă... Insă înecată într'o mare restriște și teamă.

— Am așteptat zi la zi, grăesc înainte cu îndărătnicie, să se întâmple acest mare act de autobiruință și de biruință totală, și de limpezire, de luminare... I-așI fi spus maestrului: — De-acum sunteți cu adevărat fericit... Și permiteți-mi să mă consider și eu fericit că am contribuit la aceasta...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistetransilvania.ro/mdrr1933-1947

Pentru a doua oară, capul Donnei Alba se înclină lovit și se lasă moale pe-un umăr. Revăd atitudinea ei de deunăzi, din iatacul turcesc, de școlăriță pedepsită. Mai lipsește ca o mișcare oare care să-i ridice tivul rochiei și să-i descopere genunchiul. M'aș arunca ca un nebun la picioarele ei și i-aș cere iertare pentru vorbele mele nesăbuite. Ah, imaginea acestui genunchi care înfrânsese în splendoare orice închipuire a lui anterioară! cum mă răscolește și-acum, cum asmute în mine țipăte deșuchiate și obscene: — Ce faci, ce faci, oprește-te, gândește-te ce pierzi, gândește-te ce minuni ascund aceste suggestive vestminte..? Într'un minut ele vor fi ale tale, toate aceste minuni... Cel ce-mi strigă astfel, mă zmucește cu tărie de piept, îmi strânge zdravăn beregata, mă sufocă. Dar eu sunt mai tare, încăpățânarea mea e mai tare. Violul cugetului e infinit mai dulce decât o voluptate banală. Și mie-mi place să storc până la ultima picătură orice fel de plăcere.

— Când v'am auzit glasul la telefon, am socotit asemenea, o clipă, că spovedania s'a produs și că pot aștepta dintr'un moment într'altul vizita soțului dumneavoastră... Dar vai, glasul care are pentru mine intonații îngerești nu-mi da nici o veste cu adevărat biblică... mă lăsa însă să bănuesc, că suggestia mea a rămas lipsită de tărie și nădăjduiam așa dar că veți veni să-mi cereți ajutorul, să prindeți noui puteri din îmbărbătarea mea...

O clipă, în mijlocul acestei mărturisiri, ochii ei s'au ridicat în ochii mei, pentru a recădea apoi repede în direcția nesigură de până acum. Ce-a însemnat această privire? mă gândeam. Ea a părut în mica ei clipită de existență, plină de-o altă lumină fragedă, caldă, îmbucurată. Și'apoi deodată grozav de înfricoșată de acest tiranic joc al meu. Să-și fi închipuit într'adevăr că vreau s'o chinui cu constrângerea de a-și descoperi singură sufletul soțului său, de-a o umili astfel până'n ultima putiință, de-a o sili aci pe loc, la accente de teamă, la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

scrăşnete de rugă, de implorare. Figura ei s'a şi ridicat de ceară spre mine şi ochii s'au căscat în ţipătul mut al disperărei. Dar e momentul să sparg şi această crustă din ce în ce mai îngroşată de teroare, e momentul să-i arăt adevărata şi marea mea putere.

— Poftiţi doamnă, aveţi aci scrisorile dumneavoastră... Eu nu am dreptul să mai prelungesc o situaţie care ar putea să pară că împrumută un aer de siluire unui îndemn curat, pe care l'am emis pentru uşurarea voastră sufletească... pentru seninătatea conştiinţei dumneavoastră, pe care nu mi-o pot închipui întinată de nici un gând ascuns, şi pe care aş fi vrut-o limpede şi strălucitoare ca şi marea voastră frumuseţe exterioară...

Donna Alba şovăe, se apropie palidă, nesigură, în somn hipnotic. Am deschis capacul cutiei şi prietenos pentru a-i desface sufletul din crunta încleştare de până acuma, am început să-i lămuresc că din nefericire nu-i aceasta cutia de artă veche italienească în care prinţul Tudor îşi ţinea comoara. Fratele lui o vânduse de teama mizeriei pe-un preţ important, iar această de faţă mai modestă, săpată cu vârf de briceag de-un condamnat artist, e găsită de mine, pentru a scăpa bietele scrisori din închisoarea nedemnă în care prinţul Preda le vârîse şi care era o cutie de tutun. Ii explicai că am ţinut să-i dau toate aceste amănunte, pentrucă n'aş fi vrut în ruptul capului să-şi închipue că mirosul de tutun care-a alungat parfumul iniţial provine din neglijenţa mea şi nici mai cu seamă a bietului prinţ Tudor.

Donna Alba nu stătu o clipă să contemple scrisorile şi nici să adulmece în ele fiorul greu al amintirilor. Ea se mulţumii doar să le îndrepte puţin, le apăsă cu latul palmei, par'că pentru a le face mai bine loc în cutie şi închise capacul. Ah, divina posesiune a sufletului care alunga astfel orice emoţie străină, care anula memoria oricărei pasiuni şi posesiuni anterioare!

O clipă încercai să văd cum s'ar fi petrecut această predare materială dacă aş fi cedat ispitei celei mai mici slăbiciuni. Cu ce lacrămi, sau cu ce durere mută, care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/indrr1933-1947

nu vrea să se dea în spectacol în fața unui trecător intrus, cu ce joc de teatru ar fi primit ea din mâinile mele brutale, aceste mărturisiri ale unui trecut „cu totul altfel, mai nobil, mai sfânt etc." Acum însă era atât de emoționată donna Alba, și atât de nesigură că totul nu e, poate, decât o punere în scenă, atât de grăbită să se convingă de adevăr, că nici nu băgă de seamă, când blana, care rămăsese pe colțul biroului, alunecă pe luciul lemnului ca o imensă șopârlă și se lăsă jos pe fotoliu. Ea-și ridică numai geanta și mănușile și porni spre ieșire, fără grabă, cu capul în pământ, fremătând de nesiguranță, gata să se întoarcă pe loc la cel mai neînsemnat cuvânt, la un pornit de râs, la întoarcerea din parte-mi fără nici o scădere, a totalului dispreț cu care mă împroșcase.

O lăsai să ajungă la ușă, și-o strigai de-acolo cu intenție.

— Donna Alba!

Se 'ntoarse într'adevăr îndată, ca atinsă de un șfichiu de flacără.

— Ați uitat blana...

Și revenii înapoi din mijlocul odăii până unde mă luasem, socotit, după dânsa pentru a o găsi și a i-o aduce. Când fusei lângă ea, mă întrebă slab, forțându-se par'că să i se audă cuvintele, dar cu un ușor surâs de plăcere:

— Donna Alba?

Nu erau această mică și sfioasă întrebare, și acest zâmbet de plăcere semnul izbânzei care începea să se definească? Îi lămurii cu aceiași dârză îndărătnicie de până acum, pe când îi petreceam blana pe după grumaz.

— Donna Alba e personajul care mi-a răsărit în suflet, atunci, de mult, sunt unsprezece ani aproape, când ați trecut pe lângă mine pentru întâia oară... De atunci a rămas în visurile și aspirațiile mele ca un prototip, ca o existență suprareală, spre care trebue să tinzi fiind condamnat a n'o ajunge nici odată... De aceia or ce pată persistând pe această strălucire de soare a gândului meu, m'ar durea cumplit, mi-ar întuneca umila mea existență, mi-ar goli cerul de zei... de zeul suprem...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

Petrecându-i fularul înblănit, donna Alba se lăsase ușor pe spate pentru a-l primi din mâinile mele. Omoplatul ei se lipi astfel câteva clipe de pieptul meu și brațul meu îi acoperi în treacăt brațul. Ascultă zâmbitoare cuvintele mele și scurtele noastre atingeri n'o făcu să tresară... dimpotrivă în cabrarea asta voită, puțin exagerată, ea poate aștepta ca brațul meu să se închidă însfârșit, să apese, să strângă... Era și acum lumină de surâs pe fața donnei Alba, dar ce deosebire de culoare, de sens, de intenție... cu zâmbet răsplătitor și suveran, suprareala existență îmi ridica însfârșit osânda de-a nu-i putea ajunge sufletul niciodată... Dar eu trebuia să fiu înainte, îndărătnic, înverșunat de îndărătnic, trebuia să merg cu încăpățânarea înainte, chiar până la reprimarea acestei luminoase schimbări a ei,—un avânt irezistibil mă cutropise, de-a o doborî cu desăvârșire, fără a-i atinge un singur fir de păr, de a-i smulge sufletul întreg din minunatu-i corp și a-l opri pentru totdeauna cu mine aici, în patetica-mi singurătate.

Donna Alba se scuturâ ca dintr'o atitudine necuvenită, pe care ochi străini au surprins'o. Nu știu dacă a fost cumva înșelare, dar am avut impresia că îndepărtându-se, umerii ei s'au ridicat întrebători... S'a întors spre mine puțin vexată și cu un vag aer de rigiditate...

Iar pătimașul meu sânge îmi zvâcnea acum turbat în urechi, pe care mi le umplea până la asurzire, cumplitele lui insulte: imbecil, nemernic, zânatec, mai ai încă acest moment, înainte de a coborî prima treaptă... înainte de a ajunge în mijlocul scărilor, înainte de a părăsi holul al doilea... deșuchiat, imbecil, sinistru cretin... don Quijotte...

Innainte de a deschide marea ușă a vestibulului, ea se întoarse spre mine și-mi luă mâna, pe care mi-o strânse ușor. Mi-am lăsat liberă mâna între degetele ei, pentrucă am avut impresia că ea vrea s'o ducă până în dreptul inimei. Ea, ea singură, fără nici un concurs al voinței mele, afară doar de această delăsare a mâinii în voia alei sale. Strigătul meu de izbândă sta gata în pragul buzelor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

şi fericirea de-a o înnălţa ca pe-un fulg sta gata în pragul cugetului meu. Dar mâna se opri la mijlocul drumului. Ea mi-o strânse acum ceva mai tare şi mi-o scutură prietenos. Şi-mi spuse:

— Ai fost un brav om şi cu adevărat un cavaler. Îţi mulţumesc.

I-am sărutat mâna cu adânc respect şi am deschis larg uşa, închinându-mă profund pentru că eram acum un brav cavaler recunoscut. Am câştigat sau nu partida?

Pasul ei răsuna pe mozaicul din curte, se auzi portiţa dela stradă. Sângele îmi vâjia în urechi: Imbecil, imbecil... don Quijotte... ai pierdut totul, don Quijotte... mori de vânt... nebunie... don Quijotte de pe Cerna...

Şi şuvoaiele lui mă înşfăcară deodată, sălbatece, duşmane, pedepsitoare...

E într'adevăr cumplită pedeapsa sângelui în nopţile albe. Toţi cei cari s'au găsit aproape, la un singur pas numai de-un atât de scump noroc şi l'au lăsat să scape din sfială, din neînţelegere, din stângăcie ştiu bine ce înseamnă torturile de apoi ale acestui padişah al vieţii. Dar când sorocul zbuciumului se împlinea spre năvala, care începuse acum mai din vreme, a zorilor, îmi vedeam sufletul liniştit şi clar până'n adâncul fundurilor lui, ca un crâng verde după o furtună. Nu pierdusem nimic, cântau atunci dimpotrivă toate păsările acelea zgomotoase din crâng: într'un imn de triumf, ele proslăveau chipul cum mă purtasem. Nu mă uitam nerăbdător la telefon şi nu tresăream când altcineva se găsea să mă cheme: marea mea faptă, pentru a fi şi mai în adânc cuprinsă de sufletul şi mintea donnei Alba, pretindea timp şi perspectivă. Dar nici eu nu trebuia să aştept, împăcat în mine, roadele de ani, care nu mai aveau să întârzie. Înţelesei şi acceptai că trebue să mă zbat puţin, să mă găsesc necontenit în preajma maestrului, să-i prezint într'una mărturia prieteniei şi admiraţiei mele, să-i primesc pe-a lui, să-l mai frecuentez şi să mă gră-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
fev.statransilvania.ro/mdrr1933-1947

besc a răspunde cu bucurie și încântare, când poftirile la masă se vor repeta. Și într'adevăr, maestrul mă rugă să trec pe la biroul lui în două din serile care urmară: trebuia să studiem acolo două afaceri importante, pe care el ținea să le continuăm tot împreună, cu toate că nu erau din cele la care el se zorise să renunțe, cedându-mi-le mie, dimpotrivă îl interesau în gradul cel mai înnalt din punct de vedere juridic. Într'a doua seară, după ce terminarăm, el mă rugă să zăbovesc o clipă, ieși și reveni după puțin, pentru a mă pofti la masă. Mă simții copleșit de emoție, deși, în clipa când îmi ceruse să întârzii, pricepusem despre ce poate fi vorba. Donna Alba se arătă din cale afară de amabilă cu mine, de data asta. Pot spune c'a fost deadreptul încântătoare. Însuși maestrul părea dispus că soția sa participă și cu sufletul la onorurile cu care el se grăbea la tot minutul să mă încarce. Donna Alba ea singură mă întrebă cea dintâi, ce am cetit în ultima vreme și cum mă simt ca avocat de sine stătător. Se interesă de cartierul în care mi-era situată casa, cartier despre care ea aflase în genere, lucruri foarte bune, și chiar îl văzuse în treacăt, dar vrea să știe și de la mine, dacă sunt mulțumit. Spuneți, dacă nu mă puteam socoti cel mai fericit om din lume, după astfel de întrebări ticluite par'că anume?

Dar de ce „par'că!" Drace, poate pentru că din când în când donna Alba rămânea cu ochii adânciți în aer? Asta-i acum! Într'adevăr ea se uită astfel pe sine uneori, cu gândurile aiurea, dar poate aci sta și mai mult dovada, că ea e frământată de gânduri grele, cu al căror început plecase din casa mea. Asta trebuia să mă bucure și mai mult și chiar mă simțeam de bună seamă, infinit mai fericit de cât în clipele anterioare, când după aceste momente ea se îndrepta spre mine, cu și mai multă drăgălășenie, cu și mai mult farmec. În iatacul turcesc unde ne mutarăm din nou apoi, conversația, care nu se întoarse câtuși de puțin asupra subiectului de vorbă de deunăzi (și eu găsii de ales tact să nu o împing într'acolo, ba chiar s'o îndepărtez cât pot de o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1933-1947

atare direcție, în cazul când maestrul ar pune-o iar pe tapet, — tocmai pentru a învedera că nu vreau să precupețesc prin nimic gestul ce făcusem) fu negrăit de plăcută și apropiată. Doar mișcările acum mai degajate, însă astfel nemăsurat mai amețitoare, ale donnei Alba, pe sofaua și'n decorul turcesc, fură pricini de revolte surde ale mocnitului și nemulțumitului meu sânge, pe care-l potolisem zilnic până acum cu apoteoza succesului meu sufletesc. El se încăpățâna să aștepte adevărata apoteoză în mulțumirea lui și nu a sufletului și de aceea, ori de câte ori genunchiul ei se reliefa mai acut prin poala rochiei, or mătasea cu aspect de picior gol a ciorapului se detașa ceva mai mult de sub negrul stofei, răsuna până în urechile mele clocotul lui sălbatec. Evident nimic deosebit, nici o mișcare anume pentru mine, pentru îmboldirea ochilor și a dorințelor mele; aceasta cred că am observat-o cu limpede luare aminte și-am alungat regretul care mă încerca une-ori, când trebuia să-mi schimb în această privință la lumina de var incandescent a rațiunei critice, vre-o părere falșă ce-mi făceam câteodată. Insă gândul meu rece și calm, gândul meu olimpian, pe care nu puteau să-l atingă talazurile de sânge, mă asigura că nu poate fi altfel, după întrevederea noastră misterioasă. Femeea această divină, putuse afla atunci și reflecta adânc mai pe urmă, că drumul până la mine duce printr'un ocol de cleștar, cu văzduh de puritate polară, ceiace evident asmuțea acum și mai înverșunat curiositatea și sufletul ei într'acolo, însă, înaintând cu cea mai atentă scrutare. printre stâncile ascuțite de ghiață. Tot ce putui face ca s'o ajut pe acest drum nou și nu prea obișnuit femeilor, dar dorit sălbatec când le lași numai să-l întrezărească, fu ca ochii mei s'o umple de fericirea lor, de-a o vedea senină și mulțumită.

Beție a bețiilor! Triumf al gândului asupra licorii negre și roșii din vine, în care zac gigantele păduri ale

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

veacurilor în zăcămintele de petrol, toate haitele sălbatece ale trecutului, toate urletele de fiară, toată spaima dinților ascuțiți și-a coarnelor fioroase, și toată elasticitatea panterelor? N'ați văzut, când curge sânge, cum licăre în fiecare picătură ochii monștrilor din fundul oceanelor de timp? Dar ce-au aface toate astea cu telefonul pe care mi l'a dat chiar azi dimineață, în zorii zilei, donna Alba, în prima zi a plecării soțului ei? Ea știa că la ora asta, prea matinală, eu sunt încă sus, în încăperile de sus, în care am primit-o, sunt poate încă în pat, îngânându-mi visurile care o văd numai pe dânsa, cu programul banal dar nevoit al zilei ce vine. Nu știu de ce această ascultare în pijama, a glasului ei, această poruncă a nerăbdării ei de a mă lăsa îmbătat de argintul glasului ei, într'o ținută sumară, mi se pare atât de prietenoasă, de familiară, îmi dă impresia vestirei obișnuite, a unei ore de pasiune și de potolire, într'o iubire în care s'a consumat orice preliminariu. Mi-a anunțat scurt venirea ei după amiază și numai atât, după un bună dimineața cu un răsunet de frăgezimea unui buchet de trandafiri albi: la rându-mi am văzut-o atunci pe dânsa într'o minunată pijama de mătase, cu picioarele goale în pantofii de casă, și căldura somnului încă nealungat deplin din sânge, m'a moleșit ca puterea unei băuturi prea tari în plinul dimineței. Aceasta e prima strângere a gândului nostru, prima îmbrățișare a sufletelor noastre, mi-am zis, — și în ziua aceia de fericire am comis o mie și una de nebunii; am făcut glume chiar și'n greaua pledoarie de după amiază, care vream să se termine cât mai repede cu putință.

Și ea a venit. Era acum tot în taior, dar de-un gri mai deschis, tot cu troteuri însă de piele de șarpe și bluza era mai gălbue ca petala de trandafir (pentru mine era azi ziua trandafirilor), blana era par'că aceiași, iar în cap avea un feutru cenușiu, potrivit altfel dar de format aproape bărbătesc. Ea urcă acum fără să mai aștepte la tot pasul indicații, dela mine, numai când fu să pornească dela intrare, privi o clipă spre ușa acum

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

deschisă a biroului și mă consultă cu ochii. Pentru că-i răspunsei cu o ușoară mirare sub frunte, înaintă fără să mai privească în dreapta ori în stânga; ușile i le deschideam eu și-mi exprimam, galant, mulțumirea că ea-mi cunoaște așa de bine modesta mea locuință. Ea se mulțumea să-mi răspundă doar cu un zâmbet de simpatie, de prietenie. Sus își luă locul știut, pe fotoliul ce-mi venia în dreapta, când eu mă așezam înapoia micului birou.

Acum nu-și mai închee mănușile, le scoase pur și simplu, apoi se lăsă într'un cot pe colțul consolei cu două degete spre frunte. Aceasta pentru a-mi face o mică introducere discretă, — deși nu eram în pericol să fim auziți de nimeni — prin care își arăta jena de a fi nevoită să-mi pretindă întrevederi atât de nepotrivite cu programul meu Era minunat de bun, acest pretext al convorbirei noastre de astăzi, al celei de a doua a noastre convorbiri particulare. Cum? protestai cu o tot mai caldă elocință, pe măsură ce vedeam că-i place mai mult, cum? când, fără știrea ei, de ani de zile, de zece ani de zile, din imbold propriu, cu avânt nemăsurat, m'am zbătut pentru liniștea, pentru liberarea ei, și tocmai acum, când subterana mea trudă a dat de lumina țelului sfânt căruia mi-am dedicat tinerețea, acum ea poate să mă întrebe astfel? Dimpotrivă timpul meu este al ei; ea poate să dispună de el cum va vrea. Ea e zeița și norocul meu și ea trebue să-mi poruncească orice dorește; Doamne, dacă ar mai exista încă o pâclă ascunsă pe zarea vieței ei, ce fericit aș fi (îmi cerui iertare pentru această necugetată dorință) dacă aș primi îngăduința-i să-mi pun din nou zelul și credința mea în lucru, de astă dată, sub binecuvântarea ei, sub ochii ei, cari mi-ar da la tot pasul puteri drăcești...

Ea-și lăsase mâna dela frunte, ascultându-mă, și o întinsese pe masă în direcția mea; cealaltă era sprijinită de brațul fotoliului. Mă privea cu atâta lumină în ochi, cu atâta surprindere, cu atâta fericire, ca'n fața unei descoperiri într'adevăr mari, aproape mistice. Dar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

tocmai pentru ca puritatea devotamentului meu să rămână deplină, eu îmi înfrângeam înainte, atacurile de răsvrătire ale acestui sânge prea inebunit de mirosul semenului său apropiat, pentru a nu scăpa nici cea mai neînsemnată aluzie de pătimașă dorință, nici cel mai mic gest de nemaiînfrânată poftă. Dar mă rugam cald zeilor cari au făcut acest trup sfânt ca gestul apropierei omenești să vie dela ea.

Și mâna ei se întinse și-mi apăsă mâna mea. Și-atunci înțelesei și binecuvântai zeii cari au lăsat haină de trup sufletului nostru.

Dar donna Alba, îmi spuse strângându-mi mâna:

— Iți mulțumesc scumpul meu prieten. Intr'adevăr această nobilă desinteresare, această afecțiune atât de pură și ne mai întâlnită pentru sufletul meu, care poate nici n'o merită, mă copleșește. Grație dumitale au început astfel să mi se deschidă în minte unele căi ale sufletului, despre care ne-au adus multă mărturie glasurile trecutului, dar pentru care noi, oamenii vremurilor acestora nu avem înțelegere. Astfel am putut gândi adânc, după întrevederea noastră, la care mi-am impus să-ți mărturisesc, am venit condusă de gânduri de care mi-e rușine. M'a ars atât de cumplit flacăra rușinei, dacă mi-e permis să fac această banală figură de cuvânt pentrucă în sfera în care m'ai ridicat, însăși formele expresiei simt nevoia primenirei — încât nu puteam rezista nevoii de a te revedea din nou și de a-ți cere iertare.

Uimirea cea mai grozavă nu-mi cuprinsese încă sufletul în întregime. Foarte atent la fiecare cuvânt, credeam că desprind din glasul ei, cu toată aparența de transfigurare a feței, o subtilă ironie și un răspuns teribil la purtarea și la cuvintele mele, când m'a vizitat deunăzi. Dar mărturisirea ei curse mai departe:

— Până la sfârșitul convorbirei noastre, mintea mea neînțelegătoare a crezut că-mi ofereai astfel o mică glumă nu lipsită de un abil și drăguț tact, pentru a pedepsi cu drept cuvânt, dispoziția mea cam facilă, într'o împrejurare, care nu merita desigur să fie tratată așa ușor. Dar re-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

venită la mine, în singurătatea casei mele, am pătruns mai adânc vorbele și purtarea dumitale... și mi-am examinat cu atenție viața mea...

Aci mâna ei strânse iarăși mâna mea și fu deajuns atâta ca să înțeleg că femeia aceasta se răzbuna sângeros. Milioanele de globule care se strânseseră lângă epiderma mâinei mele priveau agitate la milioanele de globule care stau și persiflau, ca după niște gratii, adăpostite de epiderma dulce și caldă a palmei ei. Iar globulele sângelui meu se frământau de ciudă, de oroare, de furie neputiincioasă, împotriva acestor globule femeiești — mai istețe, mai șagalnice și mai asmuțitoare, — clocotind surd și amenințător, că nu le las slobodă năvala. O încordare a degetelor mele, o întoarcere din scurt pe loc a mâinii, o strângere sălbatecă a degetelor lungulețe și-a unghiilor trandafirii, și războiul ar fi fost declarat...

— Viața mea, continuă donna Alba, a fost într'adevăr minată de-o minciună gravă, a fost compromisă, stricată de această minciună, în cei mai frumoși ani ai mei. Grație dumitale, eu am descoperit această grozavă minciună... grație dumitale obrazul meu a putut roși că timp de atâția ani eu am trăit cu soțul meu, i-am primit îmbrățișările, i-am ascultat gândurile lui sincere și bune, mințindu-l cu cea mai neturburată convingere, cu cel mai josnic avânt... Nu pot să-ți descriu în ce culori mi-am descoperit acest nefericit suflet al meu în fața oglinzii vieții mele, care ești dumneata... Vreau să-ți mărturisesc, nu pot să-ți exprim tare aceste impresii, pentru că dumneata ești o oglindă conștientă și ai înregistrat totul la timpul său... Nu știu cum pot să-ți vorbesc astfel, fără să-mi acopăr ochii în fața dumitale...

Boscorodii ceva imcomprehensibil, pentru că aș fi vrut să izbucnesc în protestări vehemente dacă aș fi putut găsi măcar un cuvânt cu care să pot începe: dar ea mă opri cu un gest, al mâinei celeilalte. Cu cea pe care mi-o dase dela început mă strângea în acest moment întocmai ca o amantă, care și-ar deschide însfârșit și sufletul ei, celui ce i l-a pus pe-al lui de mult la picioare...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

— Vreau să scap, de această strânsoare, gemu donna Alba, strângându-mă cu înverşunare, vreau să scap de această minciună sordidă care-mi apasă până la asfixie conştiinţa. Vreau să-i mărturisesc totul, vreau să-i dau lui scrisorile, pentru a face întocmai cum mi-ai deschis mintea, scumpule prieten, vreau să-i explic totul, totul. Şi cum sunt slabă, mă simt grozav de slabă şi laşă, recurg iarăşi, umilită şi mică la ajutorul dumitale, îţi invoc acest ajutor, pe care nu ştiu cum să-ţi fiu de recunoscătoare, când mi-afirmi că regreţi că nu mai ţi se oferă vre-un prilej să mi-l poţi da... asa cum ai dori dumneata... Iată-l prilejul de a mă ajuta... ţi-l ofer... Dumneata... te rog, te implor... du-i dumneata scrisorile...

Pausă. Stupoare. Pustiu de gând. La răsărit, la apus, la miazănoapte şi la miazăzi, deşert necurmat, neted. Doar mâna ei care strânge năpraznic, mai trăeşte singură, dar cu o intensitate de negrăit, în oceanul sterp de nisip.

— I-am scris totul... i-am povestit totul... reluă ea după un adânc oftat. I-am mărturisit, aşa cum m'am priceput, mobilul interior, care m'a îndemnat să mă descopăr însfârşit... Nu avea teamă, nu i-am pomenit un cuvânt de dumneata. Dumneata nu vei fi decât un simplu transmiţător... nu pot, ai făcut prea mult pentru mine, ca să-ţi ofer un rol prea greu, inacceptabil şi imposibil socotind raporturile dumitale cu dânsul. M'am gândit un moment chiar să te scutesc de această neplăcere şi să chem în ajutor pe mama mea, care se află de câteva luni, la o prietenă a ei, la Craiova... Însă mă temeam, de opoziţia şi de sfaturile ei... Nu, nu puteam să recurg la ajutorul ei... nu pot să recurg la ajutorul nimănui, căci ar fi să pierd iarăşi totul. Numai dumneata poţi să mă ajuţi, pentru că numai dumneata nu poţi să-mi dai un sfat contrar, — îmi închise ea gura care se întredeschise dornică de a curma odată această teribilă comedie — pentrucă numai dumneata eşti singurul om din această lume, care nu poate să-mi mai schimbe gândurile mele...

In pausa scurtă pe care o făcu acum, sărmanul de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md=1933-1947

mine, erou al replicilor fulgerătoare din fața instanțelor, nu găsii nimic de rostit decât iarăși un fel de muget ușor, înăbușit în gât, ca de viței, în vis.

– Serviciile cu care te rog deocamdată să-mi vii în ajutor, își sfârși donna Alba cuvântul, cât mai rezumat, sunt acestea: să-mi scoți un pașaport și să-mi obții viza pentru țările pe care le-am enumărat în această listă...

Ea-mi lăsă mâna pentru a căuta în poșetă...

– Deasemeni un bilet pentru Paris, în wagon-lits... ai aici banii trebuincioși, îmi puse ea dinainte un plic. Soțul meu vine peste două zile, rămâne trei sau patru și pleacă iarăși. Atunci vreau să am totul gata. Eu voi veni la dumneata în ajunul plecărei, îți voi readuce cutia cu vechile scrisori... dela... Tudor și separat scrisoarea, prin care îi lămuresc totul. Dumneata nu va trebui să-i raportezi decât, că în ajunul plecărei mele, am venit la dumneata la ora consultațiilor, ți-am dat cele ce doream să-i predai și te-am rugat să-mi faci acest serviciu fără a-ți da vreo indicație asupra celor cuprinse în anvelopă și cutie... Și acum, pentru că te-am ținut prea mult scumpe prietene, te rog să mă ierți... eu mă duc pentru că îmi rămân atâtea de pregătit... În privința scoaterei pașaportului și-a biletului de tren, te rog să fii cu atenție, pentru că el, poate se va interesa cine m'a ajutat, și n'aș vrea să vadă în dumneata ceva mai mult decât pur și simplu pe transmițătorul unei corespondențe secrete. Te rog să mă ierți însă... Cum nu am avut la cine să mă adresez, ca să facă astfel încât să-mi obțină aceste acte fără risc, m'am gândit tot la dibăcia agenților de care te-ai servit pentru a dejuca tertipurile prințului Preda, și despre care el m-a lăsat să cred lucruri extraordinare. Întocmai ca atunci, te rog să procedezi și acum și te rog să nu mă lași scumpul, scumpul meu prieten...

Și mâinile ei, de astă dată împreună, îmi strânseră cu atâta căldură și desperare bietele mele degete, că nu putui decât să dau toate promisiunile cerute și s'o însoțesc neputiincios, spre marea stupefacție a milioanelor de globule, par'că acum coagulate, spre ieșire. Pe tot

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

drumul, ea-mi ţinu mâna într'a ei, ca la un frate şi înainte de a ieşi mi-o scutură din nou cu toată puterea.

Din uşă îmi mai spuse:

— Astăzi i-am scris şi vărului meu Raoul că voi trece să-l visitez la Bruxelles. E ocupat acolo cu o mare expoziţie canină. E uimitor de inteligent băiatul ăsta: a avut succese atât de grozave cu câinii lui încât mă vesteşte, că aproape şi-a refăcut averea pe jumătate.

Am îndeplinit poruncile donnei Alba cu inima celui ce-şi cumpără singur coşciuc şi găteli de moarte, însă fără nici o scrintire. Dar un gând straşnic, un pretext din cale afară de puternic şi aparent obiectiv, pentru a o opri totuşi, în ultimul moment, îmi luminase mintea cu două zile înnainte de revenirea ei. Şi restul, toate formalităţile care mai rămăseseră de făcut toate vizele înşirate de mâna ei scumpă pe însemnarea ce-mi lăsase — unica scrisoare ce aveam dela dânsa compusă anume pentru mine — le săvârşii şi le obţinui nu numai cu grija şi discreţia de până acuma, dar şi cu un avânt, cu o bucurie, cu o nerăbdare nemai pomenită, pentru ziua revederei noastre, pe care până'n ajun o aşteptam cu fior şi cutremur. Pentrucă găsisem ideea mântuitoare, ideea uimitoare care, desvoltată cu meşteşug ca o pledoarie la tribunal — şi voi pune aci tot talentul, toată căldura puterei mele de convingere — avea s'o determine să renunţe la plecarea ei, *fără a avea aerul că eu sunt cel care ţiu s'o opresc*. Ideea, gândul, pretextul ăsta diabolic va lucra pentru mine şi ea ştie că sfaturile mele sunt ridicate pe cea mai sfântă desinteresare, sunt însufleţite de cele mai sincere intenţii. Ah, ideile acestea sfinte, *ocolul acesta intelectual şi aventuros*, planuri, răsplanuri şi acţiuni, care m'au dus aci atât de pe departe, — dar cum? atât de sigur, atât de adânc, — m'au vârît ca o rădăcină în sufletul ei, încât trebue acum să mă smulg cu putere, ca să mă poată considera din justul unghi de vedere ce-mi convine. Cât de departe mă simt şi în timp, dar şi în înăl-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

ţime, de acel moment al rostogolirei dicţionarelor din mână... cât de mult se va fi flatat ea de această stângăcie, dar cât de ridicol trebue să-i mai fi apărut eu... exact ca uimirea zgomotoasă a unei ţărance, în faţa unui aspect neaşteptat, care o face să bată din mâini prosteşte, să emită sunete guturale şi incomprehensibile, care ridică în aceiaşi măsură obiectul admirat, pe cât se înfundă mai mult în simplicitate şi caraghioslâc. Şi la serbarea dela Liric, mai avusesem naivitatea să-i amintesc această ridicolă stângăcie, pe care creşterea puteri-mi de mai târziu cine ştie de când o obligase să o scoată singură din memorie! Apoi însfârşit îndrăzneala aceia fără margini, pentrucă la început fără un plan bine determinat, de a pătrunde în casa ei şi de a mă prezenta maestrului; Doamne, par'că fu ieri prima mea aşteptare în biroul marelui avocat alături de domnul Sava, tatăl Anişoarei şi de boer Gile, despre care am auzit mai apoi că murise de căldură pentru că plecase din cale afară de încotoşmănat într'o prea călduroasă zi de vară! Noroc, că dreapta raţiune, cumpătul just, chibzuiala adâncă m'au pus apoi pe drumul cel bun, încet dar sigur. Ce-ar fi fost oare, ce-ar fi putut ieşi din asta, dacă aş fi lăsat din lanţ primele mele gânduri: să mă înfig dinaintea mersului ei regesc ca un paloş de dârzenie şi să-i dau pe faţă, cu orice rizic, arşiţa adorărei, care nu-mi mai încăpea în suflet. Şi această teribilă îndrăzneală sub acoperământul fiului de încruntaţi voevozi, Georges Radu Şerban.

O clipă numai puterea născocirilor m'a năucit şi pe mine; le-am dat drumul prea departe, prea fără cernere prin calculul sever al unei juste dozări; de aceia donna Alba e în prezent graţie unei neatente exagerări, victima puterei mele de concepţie după cum, în chip firesc, sunt gata să deviu eu însumi prin plecarea ei propria mea victimă. Şi iată, în ultimul moment, gândul măreţ, gândul cel sfânt îmi vine iar în ajutor; vine să se integreze de minune în angrenajul imensei complicaţii pe care am desăvârşit-o cu purtarea mea de deunăzi, restabilind-o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcm1933_1947

la justa ei valoare în sufletu-mi, uluit el însuşi de această negândită şi considerabilă întorsătură. Gândul miraculos, care operează ca un adevărat făcător de minuni, el te scuteşte în chipul cel mai elegant cu putinţă de caraghioasa şi melodramatica postură a prosternării în faţa zeului adorat, el zgudue pe acest zeu, îl face să se desprindă singur de pe soclul în care s'a pietrificat şi ţi-l aduce umilit la rădăcina soclului tău. Din adorator, simplu, anonim, poate chiar blestemat şi alungat, gândul ocolit, tactic, te ridică pe tine la rangul de zeu... Puternic şi temut. In cel mai rău caz cel ce vine întinzând mâna la cel ce aşteaptă, ca dela egal la egal.

Cam astfel de deşuchiete şi copilăreşti reflecţii mă cutreerau, se alungau, se împreunau, se zbăteau către un sens unic în creerul meu, până'n clipa venirei donnei Alba. Asta s'a întâmplat cu două zile înainte de data ce-şi fixase pentru plecare. Maestrul părăsise oraşul imediat după prâz şi-avea de gând să lipsească cinci zile. Mă înţelesesem cu donna Alba ca ea să mă anunţe îndată de plecare, pentru a mă îngriji de viza biletului de călătorie şi de reţinerea cabinei în wagonul cu paturi. A doua zi apoi, ea trebuia să vie în persoană să le ridice, împreună cu paşaportul, pentru a putea să plece într'a treia.

Şi lucrurile începură să se petreacă întocmai. Când revenii dela palat, jupâneasa mă înştiinţă că doamna Donna (aşa era înţelegerea: în corespondenţa noastră telefonică precum şi în cea viitoare, care avea să aibe loc prin poştă, după plecarea ei, ea nu trebuia să fie de cât d-na A. Donna) îmi dădea de veste că „peste două zile e procesul şi că să mă îngrijesc de acte. Mâine vine să mă consulte". La rându-mi dădui atunci telefonic, dispoziţii agenţiei respective şi cerui ca totulsă fie gata până mâine dimineaţa la nouă, când mă voi duce să-mi iau biletele şi să achit suma ce mi se calculă. Nu sfârşii bine acestă convorbire, că telefonul mă chemă iarăşi: de astă dată era chiar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mom1933-1947

donna Alba, care vrea să se intereseze dacă revenisem şi dacă am fost pus în curent cu ce încredinţase jupânesei. Ii înşirai tot ce făcusem şi tot ce mai rămânea de făcut şi spre imensa-mi surprindere, ea mă întrebă dacă pot s'o primesc chiar acum, pentru a-mi mulţumi personal. Pleca peste câteva minute şi urma să fie încoace în mai puţin de o jumătate de oră; avusei tot timpul să expepediez jupâneasa, căreia îi dădui ordinul expres, (ca şi la prima visită a donnei Alba), să nu apară până nu voi suna-o în mod anume, nici jos, nici sus, nici în faţă,— nici ea, nici bărbatul ei, care îndeplinea misiunea de şofeur şi oarecum intendent, nici bucătăreasa, oricine şi orcât s'ar suna la intrare şi oriunde, altfel, de cât cum potrivirăm să fie semnalul meu special, singurul care avea să le redeschidă accesul înăuntru.

Vestirea acestei veniri neaşteptate îmi pusese zdravăn sângele în mişcare şi mă simţeam stăpânit de-un trac considerabil: de masivitatea argumentelor mele, de tactica în care de altminteri mă ştiam neîntrecut a dozărei lor, a ordinei şi rapidităţei lor de succesiune şi de căldura tonului, cu care aveam să susţin cea mai de seamă încercare a vieţei mele, depindea toată soarta mea. Cu atat mai bine că lucrurile se vor petrece cu o zi mai înainte; dorinţa donnei Alba de a mă vizita şi acum era un semn bun, pentrucă arăta şi la ea o dispoziţie de apropiere; de bună seamă reflectase că pentru atât cât făcusem pentru dânsa, meritam mai multă atenţie din parte-i, —or poate găsea cu drept cuvânt, că pentru o chibzuială mai amănunţită şi mai în linişte a ceia ce ne mai rămânea de făcut, era nevoie de mai multă vreme de stat împreună şi încă impărţită în două de-un larg răstimp de reflecţie. Poate în sufletul ei descoperise în cele din urmă un gol, o şovăială, o mică neîncredere în prea largu-i şi subitu-i plan, poate venia să găsească la mine încurajare şi avânt: foarte bine, foarte bine, minunat de bine, n'avea decât să poftească şi avea să vadă ea cât avânt aveam de astă dată să-i insuflu! Insă atenţie, tactica mea trebuia să rămână intactă, seriozitatea, gravitatea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

mea şi 'n deosebi aerul acela de obiectivitate, de desinteresare, care-mi câştigase până la orbire încrederea ei, trebuia să nu sufere nici cea mai neînsemnată clintire să nu dea nici cel mai părelnic semn, că la mijloc nu-i decât o farsă îndrăsneaţă şi perfidă, că în dosul paravanului scrobit şi prefăcut, nu bântue decât cea mai puternică şi mai sălbatecă patimă omenească. Minutele treceau repezi şi tracul era pe sfârşite: simţeam cum sângele mi se umple de mirosul bătăliei apropiate: cugetul mi se libera de îndoeli, de nesiguranţe şi laşităţi. făcea loc de liberă mişcare spontaneităţei, care aştepta cu încredere şi nerăbdare, în dosul perdelei subconştiente. Venirea donnei Alba în ziua asta, îmi ridicase de pe suflet povara îngrozitoare a 24 da ore, de nelinişte, de zbucium, de teamă, de groaza nesiguranţei.

Planul meu era simplu şi clar. *Argument:* voiajul, aşa cum îl plănuise ea avea să fie extrem de costisitor. În sfârşit, asta nu putea să însemne prea mare lucru, dacă maestrul se hotăra mai repede într'un fel sau într'altul. Dar ce se întâmpla dacă, rănit de moarte, de revelaţia ce eu aveam să-i aduc şi de evadarea ei laşă, pe de altă parte chinuit de dragostea ce de bună seamă i-o păstra intactă, caracterul lui puternic şi lucid avea să înnoate multă vreme în nehotărîre? Ce se întâmpla dacă rezoluţia lui, verdictul lui, pedeapsa pe care avea să i-o infligă consta tocmai in această, amânare a deslegărei, în această aşteptare, ca ea, biruită de tăcerea lui, de puterea lui de a nu se rosti nici într'un fel, de spectrul sinistru al mizeriei, care se făcea tot mai palpabil cu trecerea lunilor, să se reîntoarcă înfrântă, zdrobită, pentru a cere iertarea umilită şi sfâşiată. Şi cine putea şti dacă o va aştepta atunci îndurarea celui cu suflet rănit de moarte; cine putea şti dacă acest urmaş de expeditiv tăetori de capete mai putea găsi în golul dinlăuntru-i cât de slabă putere pentru a rezista instinctului răscolit de răzbunare. Fatal, la întoarcere, în urma prelungitei şi nepătrunsei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1933_1947

lui tăceri, ea trebuia să-şi găsească un prea ascuns refugiu, pentru a sonda atmosfera, pantru a încerca de departe, pentru a-şi face curaj! Se poate închipui uşor ce efecte sublime putea scoate un avocat de talia mea din această succesiune gradată de tragice perspective! Ce ajutor îi mai rămânea ei în străinătate? Succesele la expoziţiile canine ale vărului Raoul? Haida de! Se poate închipui uşor ce efecte de sarcasm putea iarăşi găsi un meşter vorbitor ca mine în această unică resursă a speranţei, pentru a spulbera definitiv în ridicol, toată pulberea ce-ar mai fi rămas din firavele ei planuri, trecute pe sub masivitatea de mai a argumentaţei mele. *Ergo*: (şi aici se înalţa, pe ruina hotărârei ei, eşafodajul deocamdată fragil, pentrucă ţesut din cel mai cald şi mai sfios vis, a ceia ce puneam în loc, în sufletul ei golit câteva clipe de orice nădejde)—biletul de drum să fie scos, formalităţile paşaportului îndeplinite până la una, iluzia plecărei să fie redată în întregime, însă donna Alba să rămână în ţară. Corespondenţa să-i fie trimisă la Paris, poste-restante, de unde prinţul Raoul sau unul din corespondenţii mei acolo, la care aveam să reflectez, o va expedia înapoi încoace. Insă, unde anume în ţară putea să-şi găsească adăpost donna Alba în tot acest răstimp, a cărei durată era problematică? E limpede că la nici una din moşiile prinţului Georges, nici chiar cele pe care i le dăruise ei. Nici la vre-o prietenă ca Anişoara Sava şi nici la vre-o prietenă a familiei ca acea dela Craiova, unde se afla doamna Esmaralda acum. Pentrucă nimeni, nici Anişoara, nici doamna Esmarada, nu trebuia să afle tot timpul acestei neînţelese aventuri de locul anume al ascunzişului donnei Alba: iluzia aflărei sale în streinătate trebuia păstrată şi faţă de ele prin acelaş sistem de corespondenţă plăsmuit de mine, de astă dată în sens invers.

Şi-atunci, atunci? Care rămânea unica persoană, de a cărei credinţă donna Alba nu se putea îndoi nici măcar cu un fir de gând, unica persoană ce nu avea să încerce, — odată ce s'a legătuit astfel, nici prin cea mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

neînsemnată aluzie, prin cel mai de neobservat semn al figurei, — s'o abată din drumul ei, să-i presare neîncredere în țelul voinței sale? Care? Cine? Donnei Alba, nu-i rămânea decât să pronunțe sigură, numele acestei persoane.

Aici, tot etajul acesta avea să rămână al ei, al doamnei A. Dona, (pentru servitori și pentru ori și cine alții) nimeni nu va mai avea îngăduire să urce treptele scării care duc aici, nici chiar plecata și supusa mea persoană, fără chemarea ei. Ea va fi aci ca la dânsa și de nimic nu va avea să se îngrijească, în tot timpul, acestei scurte sau îndelungi așteptări, așa cum zarurile lui Dumnezeu vor hotărî și cum se va lumina capul maestrului neîntrecut în logica de bară Georges, totuși fiul mândrilor, aprigilor și încăpățânaților vlăstari ai voevodului Radu Șerban. Dar ea va sta aci, va locui aci, sub acoperământul meu și'n fiecare dimineața eu voi ști și mă voi gândi că ea este acolo deasupra mea, în etajul suprapus existenței mele zilnice așa cum cerul este suprapus vieței noastre pământești.

Și fermecat eu însumi de acest nou și elegant ocol al pasiunei mele, spre divinu-i țel, mă napustii în goană nebună pe scări, căci deafară mă chema subțire și ușor prelungit, apelul dulce al degetului ei pe butonul clopoțelului electric.

Donna Alba a suit și-acum singură, cu pas sprinten și grăbit treptele scării mele, cu o familiaritate, care mi da fiori și-mi umplea sufletul de funigeii celor mai dulci speranțe. Pentrucă azi era cald, eșise în rochie, o rochie neagră, mată și ușor pufoasă care-i juca pe corp în acest repede urcuș, ca țesătura celui mai subtil elastic. Tot negrul ăsta mat, despre care învățații spun că e închis oricărei culori și oricărei lumini, era atât de elastic, se lipea atât de cald de orice mișcare, încât toată teoria savantă cădea dela sine: negrul ăsta era transparent și donna Alba mergea goală, gonea goală spre dormitorul meu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

Cu gândul într'aripat de măestria rară a alcătuirei ei, după ce am dat din nou raport a ceiace aranjasem cu agenția de voiaj, îmi cerui permisia, ca să fac unele observații asupra rezoluției acesteia de plecare, ce părea să-i dea multă însuflețire și dârdoră de acțiune. Donna Alba încuviință puțin mirată și atunci dădui numaidecât drum elanului meu. Obișnuința de a avea succes în vorbire mă făcuse de mai multă vreme să nu-mi mai dau seama de el, decât prin efectul pe care-l făcea asupra ascultătorilor, și care venind automat nu-mi mai făcea, evident, nici el, nici o impresie. Rare ori, câte-o formă nouă de exprimare sau o îndrăsneață săritură pe piscuri ameițitoare de logică, mă făcea să mai mă aud în sensul estetic al cuvântului, și să mă contemplu ca într'o oglindă, în gândul meu, ca un Narcis al rațiunei pure. Dar acum fusei nevoit să mă aud tot timpul și să mă impresionez eu însumi de patetismul meu. Mai ales când atinsei coarda care trebuiă să vibreze cu o finețe și o eleganță nespusă, fără a-și pierde cu nimic din intensitatea tragică, a perspectivei de decădere ce putea să aștepte istorica familie Ypsilant, eu cred că atinsei culmi de rară artă și sunt sigur că dacă s'ar fi nimerit aci să mă aprecieze, austerul meu maestru, nu s'ar fi putut stăpâni să nu mă sărute. Javrele de rasă ale prințului Raoul întunecară și mai mult clar obscurul acestui sumbru tablou tocmai prin nota lor strident hazlie, deși abordată de mine cu prea strânsă cumpătare, și dădu sfârșitului aspectul unui final de Edgar Poë.

Donna Alba mă ascultă cu mult interes, dar putui observa că interesul acesta se referea mai de grabă la talentul cu care-i vorbeam, decât la oracolul înfricoșetor căruia îi dam glas. La urmă, evident, izbutii s'o emoționez de-abinelea și credeam că i-am întrânt radical entusiazmul, mai ales că rămase mai mult timp, după ce terminai, cu privirile în nehotărît, când deodată se reîntoarse spre mine bucuroasă, dar pătrunsă în acelaș timp și de-o ușoară sfiiciune și-mi spuse:

— Nu știu cum să mă felicit, că am izbutit să-mi câș-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/index-1933-1947

tig, fără să-mi dau seama știu cum, un aliat și-un prieten de atât de mare talent.

Îmi caută miezul ochilor cu miezul ochilor ei, iar când tocmai exultam mai intens, pregătindu-mă să-i explic, în ce chip anume, m'a putut câștiga nu aliat, dar rob, — donna Alba reluă cuvântul, amuțindu-mă și precipitându-mă din vârful înălțimilor pe care le cucerisem în fundul celei mai sinistre și mai lipsite de ieșire văgăuni, prin destăinuirea ce-mi făcu.

Mai întâi ținu să mă încredințeze că și dacă lucrurile s'ar fi petrecut exact cum le văd eu, pornind dela premizele dela care pornesc eu, încă, nu ar fi făcut ea primul pas către soțul ei, *orice-ar fi fost să se întâmple.* (O, cum m'a străbătut, ca o suliță de foc, acest „orice-ar fi fost să se întâmple „înțeles în câte și'n cât de felurite forme). Dimpotrivă, l'ar fi așteptat ea pe dânsul dacă el convenea la (aci donna Alba prelungi vocala terminativă, probabil încercând să evite cuvântul „iertare)... împăcare, era rolul lui să vie, s'o caute, să-i întindă ramura" absolvirei" — și numai așa l'ar fi însoțit înapoi.

Dar era inutil să se mai oprească și să cerceteze asupra unor astfel de posibilități, decurgând dintr'o situație, care nu era cea adevărată.

Pentrucă situația adevărată se întâmpla să fie aceasta: Donna Alba nu se afla atât de săracă precum credeam, nici nu era deloc săracă, ba chiar era cât se poate de bogată. Poate mai bogată decât soțul ei. Adică putea să fie astfel la un singur semn al ei. Dar d. Georges Radu Șerban nu știa nimic de acest lucru, nici Anișoara prietena ei intimă, nici Raoul și nici nimeni altul, în afară de mama ei și acum, de mine, în a cărui credință și discreție se bizuia prea mult ca să nu mi se destăinuie. Maestrului de-asemeni îi descoperea abia acum acest lucru prin scrisoarea ce compusese, și pe care avea să mi-o aducă mâine, pentru a i-o preda după plecarea ei. Dar ea vrea ca taina să se păstreze și mai departe, rămânând numai la buna dispoziție a maestrului ca ea să ajungă sau nu la urechia lumei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1933-1947

Această considerabilă avere constând din titluri streine, din depozite numai în străinătate şi din două imobile de raport la Paris, cumpărate cu câteva luni înainte de moarte, i-o lăsase Tudor Buzescu, printr'un codicil secret al testamentului, codicil pe care-l trimisese în ajunul duelului, notarului său la Paris. Despre această avere a lui din străinătate, nu ştia dealtminteri nimeni, nici chiar fratele său, pentru că o dobândise evident posterior despărţirei lor definitive; pe de altă parte, lăsând aici o imensă avere aflătoare în ţară, nimeni nu-şi mai obosise prea tare imaginaţia să plece cu bănatul şi peste hotare, pentru a-şi face o idee mai apropiată de adevăr, asupra totalului moştenirei celui căzut în împrejurări atât de romantice. Nici chiar donna Alba n'a ştiut imediat după decesul şi înmormântarea lui, că a devenit o atât de bogată moştenitoare; potrivit instrucţiunilor primite, notarul a înştiinţat-o despre aceasta, printr'o scrisoare închisă într'un plic fără en tête şi adresată doamnei Esmaralda, căreia, potrivit dispoziţiei exprese a testatorelui îi revenea întreaga moştenire, în caz când donna Alba refuza să accepte. De atunci şi până acum acest magistrat, al cărui studiu e unul din cele mai de seamă ale Parisului, a avut grijă, cerând tribunalului Senei un custode pe care l-a supraveghiat tot timpul, de creşterea fondurilor prin capitalizarea şi fructificarea veniturilor neîntrebuinţate, întrucât donna Alba a întârziat chiar până astăzi, evident, negrăbită de nimeni şi de nimic să se proînunţe ntr'un fel sau altul. Doar doamna Esmaralda, în urma sfaturilor unui prea emerit jurisconsult, pe care s'a dus incognito să-l consulte tocmai la Iaşi, a trimis o declaraţie autentică notarului (autenticitatea a obţinut-o la un tribunal din Oltenia) prin care-l înştiinţa că întru cât o priveşte, ea acceptă moştenirea, dacă fiica ei o va refuza. Iar lucrurile stau astfel de aproape unsprezece ani în această fază, donna Alba având la îndemână, după lege, încă douăzeci de ani ca să spună da sau nu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/index1933_1947

Donna Alba ţinu să-mi remarce, deşi ca om de legi, îmi dădusem imediat seama de acest lucru, nu numai grija fostului ei amant de a-i lăsa o avere considerabilă, dar şi delicateţea lui sufletească, ieşind din amănuntul acesta atât de izbitor şi la care el avusese tăria să reflecteze cu deosebită luare aminte, într'o zi de mare cumpănă a existenţei sale, al menajărei ei, de orice neplăcere casnică i-ar putea produce neaşteptatul şi ispititorul testament. Intr'adevăr, socotind după timpul realizărei lui, codul i-ar fi impus donnei Alba în caz dacă nu se hotâra să refuze, să vestească soţului existenţa actului pentru a primi din parte-i adeziunea maritală de acceptare. Or asta ar fi însemnat scandal, divorţ şi *„poate şi mai mult decât atât"*; testatorul şi-ar fi rezervat post mortem această satisfacţie sinistră şi s'ar fi răzbunat implicit pe cel ce l-a trimis afară din lumea celor vii, o astfel de avere punând în mare încurcătură pe acea care, ignorând că de drept larg răgaz de gândit îi stă la dispoziţie şi temându-se în panica primelor momente să ceară avizul oricărui coleg de bară, cât de străin, al soţului său, s'ar fi simţit constrânsă să se pronunţe fără ezitare, dacă o primeşte sau nu. Dar Tudor Buzescu a obţinut în ceruri o satisfacţie incomparabil mai puternică, prin procedeul lui de adevărată distincţie boerească (ce deosebire de decăzutul Preda!) mergând cu luarea aminte până acolo, încât nu numai să asigure averea donnei Alba, chiar în cazul când ea, zăpăcită de lovitură sau lipsită de imediat curaj ar fi repudiat-o, acordând-o în acest caz mamei ei, dar nelăsând neglijată nici măcar o bagatelă ca aceia a dorinţei exprimată expres notarului, ca vestirea acestui mare gest să se facă în chipul cel mai discret şi mai puţin vătămător pentru liniştea sufletească şi onorabilitatea donnei Alba. Iar toate aceste fapte, socotite şi cântărite cu atâta meticulositate, le plănuise şi le determinase superbul om, cu toate că dibăcia lui cunoscută în luptă, precum şi ascendentul pe care-l căpătase asupra maestrului prin rănirea lui la Paris (donna Alba ştia dela Tudor, şi asta mi-o spuse fără să-i

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

dau vre-o suggestie, că într'adevăr acolo tot o femee fusese causa diferendului) l'ar fi putut îndreptăți numai la astfel de măsuri de ultimă voință, să nu se gândească în acele momente.

Desigur își găsise timp în ziua aceea să studieze și el codul, reflectă donna Alba cu ochii înouraţi de lacrămi, cu atât mai mult cu cât un om care făcuse studii de Drept ca dânsul își da mai bine seama cât de subtilă și periculoasă e materia testatementelor, lucru de care a avut prilejul să se convingă repede ea deasemeni, în prima după amiază când doamna Esmaralda dăduse glas tuturor articolilor respective din legea subtilizată din biblioteca maestrului, în plină activitate la palat în acel timp.

Ascultam pe donna Alba cu urechile înlocuite de două găuri deschise larg în creer, cu sufletul pe buze, sau mai bine cu el dus, pierdut. Așa dar avea dreptate când spusese prințului Preda, că nu-i servește pensiunea de teama stupidelor lui amenințări; cu toată dușmănia celor doi frați, o femee deosebită ca dânsa, deși încă nu intrase în stăpânirea avutului lăsat de Tudor, totuși nu putea gândi cu inima ușoară la fiica nenorocitului de Preda, oricât acest nemernic își da osteneala s'o extorcheze cât mai cu mult zel. (La obținerea averei cu siguranță că o și înzestra). Ținui să observ aceasta donnei Alba pentru a-i învedera indirect, deasemeni, că toată opera mea de detectiv din acești din urmă ani a fost aproape de prisos, iar „marea mea scenă", când cu predarea scrisorilor, fusese o biată comedie oribil de caraghioasă, în care jucasem rolul îngâmfatului ridicol. Dar atunci de ce venise ea la mine, atât de vădit dispusă la suprema concesie? Fusese într'adevăr o cursă abil întinsă, pentru a-mi arăta cât sunt de ridicol și neputiincios dacă ascultând de glasul sângelui meu m'aș fi apropiat tremurător de ea, pe când sta în fața tabloului? Dar atunci de unde această atitudine prietenească, această încredere în mine, această rară satisfacție pentru purtarea mea de atunci, care cel mult putea s'o impresioneze ușor, dar nu în această

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ind/1933-1947

intensă măsură, determinând-o la acțiuni mari și la astfel de destăinuiri? Iată nedumeriri pentru care nu voi lăsa pe donna Alba, până nu mi le va șterge chiar acum din sufletul meu din ce în ce mai uluit.

Deocamdată ea-mi vorbește de prințul Preda. Șnapanul m'a mințit și în privința fiicei sale, care nu era amenințată de nici un pericol: încă în viață fiind prințul Tudor —și asta pe când nu era vorba de nici un duel,—depusese ceva la o mare bancă și chiar cumpărase un imobil destul de prețuit pentru fiica fratelui său decăzut; numai că stipulase prin actele de danie ca stricatul să nu aibe nici un amestec în administrarea acestei averi, care fusese dată sub îngrijirea unui consiliu de familie, descalificatul fiind nevoit să accepte și această pentru dânsul desonorantă situație. Ba chiar acceptase să fie pus sub interdicție, pentru a i se servi și lui până la sfârșitul vieții un mic venit din venitul incomparabil mai mare al fiicei lui. (Dumnezeule, ce actor, mutra asta eminesciană! ce bine-mi amintesc cum plecase ochii furiș spre fotografia fetei sale, ca să-mi arate patetic, ce-l împiedeca să înceapă șantajul amoros asupra donnei Alba! Iar acum desamăgirea lui că trimisesem pensia direct școlii, își limpezi bine rostul în minte mea.) La moartea fratelui său el îi devastase casa și îi luase tot ce găsise pe-acolo, între care și cutia cu scrisori ce și-o însușise probabil pentru valoarea cutiei, iar scrisorile nu le golise din lipsă de timp. Servitorii care nu erau ocupați cu înmormântarea n'au putut să-l oprească, într'o astfel de împrejurare apariția unui frate bun și prin lege moștenitor direct al defunctului, neputând suggera decât legitimitate și respect, cu atât mai mult, cu cât se pare că prințul Tudor nu pusese pe nimeni din ai casei în curent cu dispozițiile lui testamentare generale. Prințul Preda a avut multă vreme de petrecut și benchetuit cu prada asta macabră; pe urmă, pentrucă micul lui venit servit riguros fără avansuri nu-i ajungea pentru satisfacerea nenumăratelor lui vicii, și patimi de îndărătnic risipitor a început să studieze scrisorile și să evalueze ce venit i-ar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1933-1947

putea aduce şantajul respectiv. Propunerile lui au venit multă vreme după ce donna Alba şi mama ei au fost puse în cunoştiinţă de cuprinsul codicilului testamentar dela Paris.

Totuşi pentrucă donna Alba nu putea să mărturisească soţului ei adevărul şi nici nu găsise încă în sine puterea de a lua o hotărîre definitivă, a acceptat o întâlnire într'o grădină publică obscură, propusă de şantagist şi s'a dus acolo cu doamna Esmaralda.

— *Mi se pare că era în anul venirei dumitale la noi,* preciză ea spre complecta mea stupefiere.

Pentru a nu-i da curaj prinţului Preda să-şi ridice pe viitor pretenţiile, ea a acceptat numai pe jumătate exigenţele lui pecuniare şi'n faţa aerului ei decisiv, el a fost nevoit să se învoiască şi aşa. In schimb donna Alba s'a legat să servească şi pensionatului fetei rata anuală pentru întreţinerea ei, prefăcându-se că nu ştie de donaţia prinţului Tudor şi asta pentrucă nenorocitul îşi motivase cererea cu starea de mizerie in care se găseşte fiica lui. Donna Alba însă ţinuse să-l umilească puţin, explicându-i net că face distincţie între ce îi voi da lui pentru el şi ceea ce-i va da fetei. Şi într'adevăr începu chiar de atunci să servească şi pensiunea fetei, cu gândul că ea nu mai obţinuse nimic prin testamentul lui Tudor. Astfel veniturile ei principale n'aveau de ce să mai fie atinse până la majorat şi puteau să sporească fondul. Banii erau trimeşi din partea unei presupuse doamne Mănescu, care refuza să-şi dea adresa, sub pretext, că erau expresia recunoştinţei pentru o binefacere pe care bunicul fetei, o făcuse cândva mamei acestei doamne.

Ii destăinuii donnei Alba că, pentru a tempera disperarea prinţului Preda, când el avea să descopere lipsa scrisorilor,. şi pentru a-mi uşura conştiinţa mea, neştiutoare de acestea toate, deşi judecând drept fapta lui nu merita nici mila pentru copilul lui nevinovat, — expediasem şi eu rata pentru o jumătate de an la pensionul cu pricina, asemeni sub un nume care aduce numai vag cu al meu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md/1933-1947

— Îți închipui, îmi răspunse donna Alba râzând, ce încurcătură pe bietul consiliu de familie să stabilească acum ce binefacere va mai fi primit din partea bătrânului Buzescu noul răsplătitor, pentru a-și aduce aminte de ea și după treizeci de ani!

Și-acum, donna Alba îmi dădu însfârșit fără s'o întreb, răspuns la ultima și cea mai de seamă din nedumeririle mele. De ce ocolise cu atâta băgare de seamă și meticulositate scandalul, când avea totuși o poartă atât de largă de ieșire, de ce consimțise să vină la mine, pentru recuperarea scrisorilor, când mai comod pentru ea era să facă, aceia ce s'a hotărât să facă acum încă de atunci? Dacă s'a temut de furia oarbă a maestrului, de ce nu arata și acum aceiași teamă, întrucât nici un motiv nou nu pare să îndreptățească vre-o diminuare a ei? Incepuse acum într'adevăr să iubească atâta pe maestru, încât deși avea la îndemână cel mai minunat prilej de a-și satisface dorința ei mereu nesecată, de a călători și de a străluci admirată de toată lumea, totuși dragostea pentru el precumpănea oricare altă predispoziție sufletească?

Da, donna Alba iubise cândva pe prințul Georges Radu Șerban; contrar celor ce se șoptea, îl iubise mult și'l luase din pură iubire. E drept că această alianță, venia la timp s'o țină într'o situație la fel de strălucită, ca și acea în care se născuse, dar nu asta fusese motivul determinant. Ele, adică ea și mama ei nu erau reduse la ultima stare a sărăciei, dimpotrivă, le rămăseseră destule bijuterii de valoare și uneia și celeilalte, care, valorificate, le-ar fi dat posibilitatea unei vieți destul de ridicate și fără griji: dacă prințul Georges n'ar fi fost așa cum e, sau cum a fost atunci când s'a hotărât să-i accepte cererea în căsătorie, fără îndoială că nu l'ar fi luat. E drept că mai pe urma a fost decepționată de viața lui strictă și de înclinările sale autoritare. Asta a contribuit mult desigur ca tentativele prințului Tudor, pe care nu-l cunoștea înainte, dar pe care amintirile personale, cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md=1933-1947

care soțul său o împărtășea neobosit au făcut-o să dorească să-l vadă, să aibe încă și mai multe șanse. Prințul Tudor i-a plăcut dela început, iar curtea asiduă pe care a și întreprins-o, chiar dela prima lor întâlnire de priviri, a putut ușor s'o îndemne să-l cunoască mai deaproape, cu atât mai persistent cu cât o bănuială, chinuitoare, mai de mult intrată în sânge i se părea acum brusc confirmată numai prin înfățișarea zglobie și șăgalnică a *sinistrului* adversar, despre care atât i se spusese: pricina certei dela Paris, fusese o femee, — lucru de altfel confirmat mai târziu de Tudor.

Iubirea aceasta a fost sinceră și cu atât mai avântată și mai pătimașă, cu cât amândoi, fără a și-o mărturisi erau înfricoșați de monstruositatea ei. Donna Alba ar fi vrut să scape de această tragică obsesie pe măsură ce-și da seama că sentimentele ei devin tot mai potopitoare, și pe măsură ce se convingea tot mai temeinic, prin anume încercări puse la cale de ea, de puterea din ce în ce mai încleștată a sentimentelor celuilalt. O ieșire trebuia căutată; dar ce? Era greu de găsit ceva cu mintea limpede. Scăparea nu sta decât în lăsarea lucirei de nebunie să-și facă jocul ei. Vrând, nevrând, se vor trezi astfel duși de voia împrejurărilor, în mijlocul vâltoarei, iar deacolo rămâneau să iese tot prin miracolul hazardului liber, căruia i se dăduseră legați. Dar dacă urmau să se arunce cu ochii închiși în vârtej, unde-o ieși să iese, firea ei romantică, aplecată peste marginea de prăpastie a aventurei, dorea un vârtej cu totul și cu totul deosebit, ceva ca la teatru, cu mare și elegant, prin originalitatea lui decor, de împrejurări. La vârsta ei aproape de copilă alimentată copios de lecturi bogate în asemenea substanțe, astfel de visuri i se păreau legitime și firești. Dar „schițele" de aventură pe care le născocea iubitul ei, planul „vâltorilor" în care el îi propunea să se afunde, nu le găsea pe placul ei; i se păreau lâncede și oarecum obosite. Nu înțelegea ca un om inventiv și rapid la gând și plin de entusiasm ca Tudor să poată găsi numai atât, tocmai acum, când bătuse ceasul hotărâtor. S'a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdm1933-1947

simţit şi ea descurajată şi a bătut în retragere; s'a simţit atât de slăbită încât în minte i-a mijit chiar ideea că el ar vrea ca lucrurile să continue astfel şi toate asigurările, protestările şi demonstrările lui (ca bunăoară refuzul de a primi căsătoria cu o partidă strălucită, aleasă chiar de ea „pentru a li se echivala situaţiile", propriu zis ca mijloc de încercare) de până acuma nu erau decât de faţadă. Se pare că Tudor nu numai că a simţit această stare a ei de suflet, dar a bănuit deodată că e iremediabilă. Şi-atunci şi-a pierdut minţile; s'a hotărât să treacă la faptă singur fără ajutorul ei; şi într'o bună zi, la teatru, când s'au nimerit cu lojile vis-a-vis a început s'o fixeze îndrăzneţ şi îndărătnic. Ea însăşi s'a arătat indignată de purtarea lui şi astfel, fără să vrea, i-a fost iarăşi de ajutor. Întâmplarea, sau mai degrabă zăpăceala ei în acele momente, a făcut ca una din scrisorile lui să fie găsită de prinţul Georges. Cuprinsul era foarte laconic — o chemare la întâlnire, fără titlu şi semnată numai cu o iniţială; atâta lucru n'a ajuns ca maestrul fulgerat de grozăvia surprizei să se convingă cu adevărat de infidelitatea soţiei. A considerat totul ca o sfruntată necuviinţă în plus a celui ce se arătase atât de provocător deunăzi la teatru; a întreprins o severă dar zadarnică anchetă printre personalul de serviciu pentru a descoperi pe cel ce îndrăsnise să se pună în slujba prea curajosului obraznic; un schimb de cuvinte avut cu acesta l'a edificat în cele din urmă că nu se înşelase, prinţul Tudor lăsându-l să înţeleagă că totul nu-i decât îndrăcita lui cutezanţă şi nimic mai mult altceva. În zadar s'a mai străduit atunci donna Alba să oprească lucrurile; însă când ele deveniseră ireparabile, a săvârşit şi ea, ceeace numeşte „crima" ei: a dorit că din luptă victorios să iese Tudor.

Ajunsă la acest punct, simţii de datoria mea să-i mărturisesc că fusesem nevoit, fără intenţia mea, să asist la lectura scrisorilor, pe care prinţul Preda ţinuse atât de insistent să mi-o facă, încât aşa cum se prezentau împrejurările de atunci, un refuz de-al meu i-ar fi dat în chip

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdm1933-1947

sigur de bănuit; De altminteri numai astfel puteam vedea unde prințul le ținea ascunse. Îi explicai pe larg în ce constau acele împrejurări, ferindu-mă deocamdată, de a-i lămuri cum i-am câștigat încrederea acestui prinț și mai cu seamă în ce chip am putut să-l cunosc.

Donna Alba mă ascultă atentă, îmi descoperi printr'o ușoară încruntare a frunței că ar vrea par'că s'o dumiresc de-un lucru, dar renunță să mă întrebe ceva și continuă să-mi descrie starea ei sufletească după tragica întâmplare și după vestea testamentului. Pentru că prințul Georges trecuse prin aceste teribile evenimente, fără să ghicească nimic, și ceia ce e mai curios, fără ca nimic și nimeni să-i atragă atenția asupra substratului lor, (ceia ce făcu pe donna Alba să creadă cu drept cuvânt, că nimeni dintre cei din jurul lor, ca și din cei mai departe cari îi cunoșteau nu prinseseră nimic din mersul și adevăratul sens al împrejurărilor trecute) ea se văzu, prin însăși forța lucrurilor constrânsă la tăcere. Se simțea cumplit de vinovată față de bărbatul ei și cu cât vremea trecea și ignoranța lui rămânea aceiași ca și exuberanța încântărei de sine pentru faptul său cavaleresc, cu atât se simțea mai încercată de remușcări. Mărturia postumă a delicateței lui Tudor și sfaturile mamei sale contribuiau de-asemeni s'o determine la tăcere și așteptare. „Nu a sosit momentul priincios" avea obiceiul să spună doamna Enuoralda, care aflase îngrozită de aventura nemaipomenită a fiicei sale abia la primirea scrisorii notarului. Un răzgând s'a mai petrecut în mintea ei, când prințul Preda și-a început machinațiunile lui; donna Alba crezuse—și modul cum Tudor se purtase cu prilejul testamentului, o convinsese deplin de asta,—că scrisorile fuseseră arse de el în preziua ieșirei pe câmp. Fără îndoială însă, că acest frumos și brav om, care-și ticluise cu atâta sânge rece rosturile moștenirei lui nu avusese putere să arunce în foc în ultimul moment aceste talismane ale fericirei. Poate crezuse că distrugerea lor însemna moartea lui însuși și'n momentul plecărei la întâlnirea cu moartea le strânsese desigur

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mori1933-1947

la piept, ca pe niște aducătoare de noroc. Oricum va fi fost (oare simplă neglijență?—cu neputiință; reversul unui joc cinic?—mai de necrezut!) scrisorile, din cauza cărora până la vestea notarului, donna Alba trecuse mute dar groasnice torturi sufletești, scrisorile existau și reapăruseră deodată amenințătoare! A fost nevoe aci de intervenția energică a mamei sale ca donna Alba să nu facă de-atunci, ceia ce se hotărîse să facă acum. Doamna Esmaralda, care avea ideile ei în privința cinstei conjugale și care admira în ginerele ei pe un om de rari și robuste însușiri pe asemenea vremuri, a știut însă s'o rețină, s'o convingă să păstreze mai departe acest mister al trecutului ei. Bătrâna doamna s'a gândit chiar la oarecare combinații cu unele rude îndepărtate, pentru a ticlui o origină plausibilă acestei bogății neașteptate, căzute cu hârzobul din cer. Pe urmă a renunțat la astfel de complicații, părându-i-se neserioase, și s'a hotărît în schimb să pregătească ea pe îndelete sufletul maestrului pentru groaznica revelație ce-l aștepta. Însă, cum era de prevăzut, chiar dela primele încercări s'a văzut constrânsă să bată în retragere. Mai pe urmă liniștită despre partea prințului Preda donna Alba renunțase ea însăși la orice acțiune precipitată. Din punct de vedere material, moștenirea sta bine acolo unde era dospindu-se și crescând prin ea însuși. (Ea ar fi vroit încă de mult să-și determine mama a primi în locul ei, pe baza unei declarații de renunțare, dar doamna Esmaralda se temea nu cumva și o astfel de declarație să n'aibe valabilitate fără autorizație și apoi și așa sorgintea moștenirei nu era cu nimic acoperită). Lucrurile se elucidară mai târziu când donna Alba putu să accepte în secret, grație modificării legei românești (căre avea preponderență pentrucă testamentul era datat din București) privind capacitatea civilă a femeii măritate; însă situația rămase aceiași, cele două doamne pe deoparte neavând nevoe și pe de alta neputând întrebuința fondurile și veniturile ce li s'ar fi atribuit, fără a bate la ochii unui bărbat atât de bănuitor, și a cărei per-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

soană izbutise pe încetul, dar în bună parte, sub influența doamnei Esmaralda, să-și reia locul în gândurile și'n sufletul soției sale.

Și donna Alba începu aci să-mi analizeze sentimentele ei cele noui pentru maestru, sentimente care fără îndoială nu mai atingeau adevărata iubire, fierbintea și orbitoarea pasiune, dar care erau destul de solid legate între ele (căci erau o mulțime) prin puterea obișnuinței, pentru a o face iar să tremure de aflarea teribilului mister. Ele o aduseseră la mine pentru a-și primi dovezile greșelei din trecut, și tot ele, umflate de morala practică a doamnei Esmaralda izbutiseră indirect s'o determine să accepte chiar grava umilire la care s'ar fi putut expune atunci, numai pentru a ține necontenit ascunsă pata gravă a vieței ei casnice de acum un deceniu. Dar la momentul oportun m'am ivit eu, moralistul cestălat, cu morala mea de ordin mai înalt, mai sever, mai... absolut, mai strict, mai pur, mai lilial, or mai cum vreți să-i mai spuneți și am făcut ce se știe că am făcut, i-am smuls vălul de pe ochi, am îndreptat-o pe calea adevărului eu curatul, eu apostolul, eu popa, eu mitropolitul, eu patriarhul, eu papa dela Roma.

Mi-e cu neputiință să ascult mai departe pe donna Alba. Analiză, analiză și iar analiză. Și eu apar necontenit aci, sacerdotal cum nu se mai află; iar timpul ireparabil fuge fără potol, fuge necontenit și eu mă văd din ce în ce mai înnămolit în vorba și'n cuvintele ei, în huma cleioasă a celei mai alese morale. Vorbim de un ceas jumătate și presimt, că la un moment dat, odată cu vorba de încheere, care va sosi dintr'un moment într'altul, se va ridica brusc. Colierul de perle va tremura atunci ușor și ea-mi va întinde mâna bunului rămas. M'a întreținut destul, s'a achitat de tot ce făcusem pentru dânsa. Va mai veni și mâine, dar atunci va veni pentru interesul ei exclusiv, ba nu, poate și atunci îmi va mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mrr/1933-1947

da o jumătate de ceas... o jumătate de ceas de autoanaliză, de proces moral răsturnat cu rădăcinile în sus, de elogii pentru marea mea probitate, pentru marele meu caracter, pentru puternicul dumitale suflet?...

Așa cum închee acum, poftim !

— ... pentru marele dumitale caracter... pentru puternicul dumitale suflet, zice ea tare, concomitent cu sfârșitul meu de gând.

Dar începutul frazei ei, vreau să spun ideea din urmă la care se referă aceste ultime cuvinte ce mașinal auzu-mi i le-a confiscat și le-a adăugat gândului meu desordonat și necuviincios, — cu totul nepotrivit cu părerea ce și-a făcut despre mine — nu-l știu, nu l-am auzit. Insă trebue oare să-l fi auzit neapărat? Cum nu-l știu?... el se referă desigur la probitatea mea, la gestul meu, la frumusețea mea morală, la... la... iar frumusețea ei fizică, îmbătătoarea ei frumusețe fizică s'a ridicat să plece... Și colanul de perle a tremurat într'adevăr, ușor pe pieptul negru al rochiei... Mă scol la rându-mi ca din mormânt... Și-mi răsună necontenit în cap:... a rămas numai mâine, a rămas numai mâine...

Rânjesc și bâlbâi:

— Am crezut,.. m'am gândit... când mi-ați spus de moștenirea asta curioasă... că... atunci.., când m'ați vizitat întâi...

Atunci prinsei mai mult curaj și graiul mi se închegă...

— Că ne mai având aceiași putere asupra dumneavoastră, ca în cazul când situația dvs. materială ar fi depins exclusiv de soțul dumneavoastră, gestul meu de liberare și-a pierdut din tăria lui...

— Ce-ți trece prin gând? mă întrerupse cu o ușoară încruntare a frunței: și continuă, după ce mă examină puțin, dar încordat pe sub gene : — Dar ce-au aface situațiile materiale cu acțiunile de ordin sufletesc... Despre moștenire a venit vorba din pricina voiajului meu la Paris... pentru liniștirea dumitale... a grijei meticuloase ce văd că-mi porți...

Apoi, privindu-și în treacăt silueta în oglindă, donna Alba reluă ;

Muzeul Digital al Romanului Romanesc
revistaransilvania.ro/mdrr1933-1947

— Ţi-am mai spus că învăţământul tras din conduita dumitale, l'am aflat în ziua următoare, la mine acasă, în singurătatea în care mă găseam.

Aci însă, în faţa dumitale, m'am simţit tot timpul neîncrezătoare şi totuşi copleşită .. şi când m'am văzut în aerul liber al străzel nici nu-mi venea să cred ochilor... Şi totuşi, pot să-ţi mărturisesc, ca o adevărată fiică a Evei ce mă găseam, când am ajuns acasă, nu m'am putut stăpâni să nu mă uit îngrijată în oglindă... Dar asta a fost un mic incident fără importanţă, pe care a trebuit să-l regret amarnic în ziua următoare. Dumitale ţi-l mărturisesc, — apăsă aci pe vorbe — tocmai pentru a vedea cât de departe a ajuns progresul meu asupra mea însumi. Şi pentru că mi-am impus să nu-mi cruţ nici o mărturisire, înaintea severei dumitale judecăţi... Bună seara domnule Aspru!

Dar înainte de a porni, ea nici acum nu se putu stăpâni de a-şi privi imaginea în oglindă, calmă şi surâzătoare, mulţumită că nimic, nici o clintire în perfecţiunea ei n'a fost cauza acestei diversiuni morale. Imaginea ei rămânea întreagă, frumuseţea ei rămanea întreagă, dar astea toate nu erau pentru mine, nu mă priveau de loc. Eu rămâneam la rându-mi, de nezguduit pisc candid şi auster de morală...

Mă rezemai cu mâinile în birou şi o oprii cu chemarea sufletului meu:

— Donna Alba!

Ea reveni din pasul pe care-l facuse şi-mi consideră înciudată dar binevoitoare, zâmbetul, mai degrabă, schimonoseala fără culoare, care-mi lumina figura.

— Aş dori să-mi mai spuneţi un singur lucru.., şi vă rog chiar să-l rostiţi cu toată sinceritatea,... fără nici cea mai slabă umbră de recitenţă... Promiteţi-mi că-mi veţi acorda această favoare şi vă rog să nu-mi luaţi în nume de rău că acum mai stau să-mi iau astfel de asigurări asupra sinceritătei voastre... Intrebarea ce vă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvaniana.ro/mdrr1933-2947/

voi pune poate să aibe nevoe de astfel de asigurări...

Drept răspuns donna Alba, a cărei mirare de pe figură crescuse, se aşeză din nou pe fotoliul ei obişnuit, şi eu mă aşezai asemeni pe fotoliul meu.

— Vreau să ştiu, doresc nespus de mult aceasta pentru împăcarea cugetului meu, ţiu să aflu cum aţi privit dumneavoastră pe cel ce vă vorbeşte acum, înainte de această prefacere sufletească, pe care v'am produs-o la urmă... Vreau să ştiu in ce chip mă oglindea sufletul dumneavoastră, dela sine, fără nici-o intervenţie a raţiunei şi a flacărilor purificatoare...

Donna Alba mă măsură zâmbind şi ochii ei jucară puţin într'o parte. Zâmbetul ii îndoi şi mai mult colţul buzelor, când păru nehotărîtă de unde să înceapă. Pe urmă sprâncenelei se încordară iarăşi uşor, ceia ce mă făcu să intervin din nou, pentru a-i da curajul să grăiască fără nici un menajament.

— Intrebarea, mai de grabă rugămintea asta v'o fac în urma suggestiei, pe care mi-a produs-o, adineaori chiar istorisirea dumeavoastră, că după ce-aţi plecat de-aci, prima dată, — întâia voastră grijă a fost să vă uitaţi în oglindă, cum aţi spus... îngrijată...

Donna Alba care se aplecase adânc între braţele fotoliului, pe care se sprijineau coatele ei, îşi ridică uşor bustul, îşi prinse involuntar imaginea din oglindă pe care nu voi să şi-o mai privească şi ne vrând să mai privească nici la mine îşi alese o direcţie intermediară, al cărei curs îl luară acum ochii ei. Incă nu vorbea, părea că adună amintiri sau încă nu era sigură dacă întrebarea mea e convenabilă. Iar eu aşteptam galben ca un mort, cu răsuflarea reţinută, teribila ei sentinţă. Pentrucă întârzia încă, o ajutai iarăşi:

— Mă socoteaţi atât de monstru, încât purtarea mea vi s'a părut atât de opusă aşteptărilor voastre?... Vă rog să puneţi cea mai mare sinceritate în răspunsul vostru donna Alba.

Şi ea grăi;

— Intr'adevăr, mi s'a părut monstruos procedeul dum-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

mitale... adică acea curioasă plăcere pe care ţi-ai şi împlinit-o, de a da de urma scrisorilor, de a descoperi secretul trecutului meu, pentru a mă avea în puterea dumitale... Toate bunele gânduri, pe care mi le insuflase despre dumneata, vărul meu, apoi soţul meu şi chiar mama mea s'au năruit atunci... lartă-mă, dar pentru că-mi ceri să fiu sinceră şi pentru că-ţi sunt datoare această sinceritate, trebue să-ţi mărturisesc că atunci... mi s'a revelat deodată... vulgarul, plebeul odios, pe care orice putere de inteligenţă şi orce lustru moral nu mai izbuteşte să-l fasoneze sufleteşte... lartă-mă te rog, că-ţi vorbesc astfel, însă nu te pot amăgi. A fost prea puternică impresia asta bruscă, pentru a nu păstra şi acum amintirea teribilă a gustului ei... Convorbirile acelea, care au avu loc atunci, la prima masă ce ai luat la noi mi-au mărit şi mai mult această impresie, au împins-o până la exasperare... m'ai chinuit grozav în acele momente, astfel că atunci când mi s'a părut că laşi să se întrevadă o mică portiţă deschisă între noi, aceia a convenirei la tăcere, în schimbul a ceva, care nu putea fi de ordin băneso, precum putusem să deduc din purtarea d-tale anterioară, am accceptat în principiu. Era prea din cale afară de insuportabil ceia ce m'ai făcut să simt în acele momente, pentru a nu fi dorit cu orice preţ liberarea definitivă! E drept că am îndurat destule frământări, înainte de a mă hotărî şi la fapta propriu zisă. Am cântărit mult lucrurile şi mama nu era aci ca să-i strig toată povestea asta în faţă şi să văd care mai e sfatul ei matern, ce era datoare să-mi dea în faţa acestei calamităţi... Pe urmă am început să mă liniştesc încercând să găsesc o voluptate în hotărârea de sacrificiu, atât pentru liniştea casei şi-a bărbatului meu, cât şi mai ales a mamei a cărei morală senină, desinteresată, şi optimistă, mă hotărîi să n'o mai întunec atunci când avea să revină, cu istorisirea întâmplărei prin care urma să trec.

Donna Alba făcu o uşoară pausă, pentru a zâmbi în cele din urmă colţului în care privea.

— Evident că a contribuit la hotărârea aceasta a mea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md=1933-1947

și noțiunea precisă ce-mi rămăsese asupra talentului și inteligenței dumitale, într'un cuvânt asupra personalității d-tale., în genere, din care sunt nevoită să mărturisesc, nu pot omite aspectul d-tale fizic. O femee, — mi-aș călca față de mine însumi cuvântul ce mi-am dat de a mă devota în întregime adevărului, dacă n'aș spune-o, — nu uită niciodată acest din urmă amănunt. Astfel mă gândesc ce s'ar fi întâmplat dacă prințul Preda și-ar fi manifestat și el dorința unui astfel de schimb? Fără îndoială că nici n'aș mai fi stat la gânduri să dau atunci totul pe față și să fug desmetică în lume. Puteți să vă mândriți — roșie de această destăinuire, donna Alba se retranșă deodată în dosul acestui plural, pe care, la revenirea ei aici, îmi făcuse prietenește favoarea să-l înlăture din vorbire — cu această sinceră destăinuire, așa ca orice don Juan de profesie, dar dacă mai rămânea în cazul acela, un pic de suflet în dumneavoastră, ați fi putut înțelege cât de mult vă uram, cât de mult m'aș fi simțit desgustată de faptul meu, de dumneata, de mine însumi.., Ați fi putut desigur să mă batjocoriți, fără să opun nici-o rezistență, dar n'ar fi fost decât o pură batjocorire, eu însumi vă batjocoream în gândul meu și toată viața aș fi păstrat despre aceste clipe cea mai penibilă, cea mai îngrozitoare, cea mai sinistră amintire...

Sinistru într'adevăr, sinistră voluptate și durere să auzi femeia asta atât de frumoasă vorbind acum calm și teoretic de batjocorirea corpului ei, suggerându-ți ea însăși splendoarea acelei monstruozități scăpate, făcându-te să ți se învălmășească în minte atâtea orbitoare detalii ghicite și crescute printre aceste cuvinte, în vreme ce trebue să stai asemeni calm și moral și să asculți mai departe descrierea savantă a acestor divine orori.

Sângele meu, care mă plesnea cu furie de flux in furtună drept în mijlocul urechilor și al tâmplelor — deastădată el îmi descleștă gura și vorbi pentru mine...

— Totuși, revenită acasă v'ați privit încodată în oglindă... puțin contrariată că lucrurile s'au petrecut cum s'au petrecut...

Și donna Alba nu sesiză răutatea amară, șuerul sarcastic și vrajmaș care dădu timbrul aeestor cuvinte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistetransilvania.ro/mdrr1933-1947

Ea răspunse avântată, părând, acum — în siguranță, la distanța aceasta infinită la care ne găseam, de aventura înfiamă prin care se crezuse constrânsă a trece, — că se complace în discuție, în această discuție pentru ea senină și teoretică.

— Pentru a explica acest involuntar gest (ah, ea dorea necontenit să explice, să despice, să scoată necontenit învățăminte, din gesturi atât de spontane, și omenești) — pot să spui că *o femee în cazul meu* s'ar fi așteptat numai la două lucruri: primul, ca încercarea la care se simțea silită să-i apară mai puțin odioasă, să se petreacă măcar într'o înlănțuire de imponderabile plăcute prin ele însile, astfel ca impresia dela urmă, să fie cât mai puțin gravă, poate chiar peste așteptarea celei venite ca mielul la tăere, de... de... mai puțin inconvenabilă...

Și donna Alba își sublinie surâsul în fața acestui aspect al gândului ei atât de în contrazicere, cu ura feroce și cu desgustul sinistru, de care-mi pomenise până acuma pentru odiosul siluitor.

— Așa dar, gemui,—gemu sângele din mine, fără a-i mai putea opune nici-o împotrivire, — așa dar s'ar fi putut petrece și asta...

Donna Alba tresări dinaintea cuvintelor și feței mele congestionate, și nu știam ce să cred...—din înfățișarea serioasă pe care o reluase deodată, — dacă femeea asta nu-și râdea acum de mine în chipul cel mai chinuitor cu putință. Și totuși eu o oprisem, eu o poftisem la această cumplită ședință de tortură, drace, ce pot să mai cred din astea toate...

— Și-al doilea lucru pe care l'ar mai fi putut aștepta o femee în astfel de împrejurare, continuă ea începând să surâdă din nou gândului, ce i se desfășura acum, ar fi fost ca domnul care o avea în putere sa s'o oblige doar să asculte chipul cu totul întâmplător cum a ajuns în stăpânirea obiectului, de constrângere, în schimbul căreia ea se arăta gata să meargă până la suprema concesie. Evident femeia, va refuza întâi să asculte așa ceva, — accentuă ea zâmbet

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

tresărirea mea — afectând şi mai departe rolul de nenorocită or de resemnată, pe care s'a decis să-l joace, întrucât l-a găsit mai nimerit de cât pe celălalt. Dar pentrucă el o are în mână, va putea măcar s'o silească la atâta...

— Şi dacă ea nu-i dă nici o atenţie... nu vrea nici măcar să-l audă...? strigai, ridicându-mă îngrozit de pe fotoliu...

— O, femee nici odată nu va răspunde un da, în adevăratul înţeles al cuvântului, — mă invită ea să mă reaşez cu un elegant gest al mâinii — un da complect. Ea poate să strige sus şi tare că nu vrea să audă, sau poate chiar să-şi astupe şi urechile, dacă-i place puţin teatru — eu te-asigur însă că în cazul ăsta le va astupa în aşa fel, încât să audă şi cel mai neînsemnat cuvânt... Dar, pe noi nu ne pot interesa astfel de femei... permite-mi, te rog, să continui... Aşa dar el îi va povesti totul de manieră să nu se întrevadă că a fost vre-o rea intenţie la mijloc, chit că poate, cine ştie, a fost...

Dumnezeule, donna Alba îmi vorbea astfel... donna Alba stătea la biroul meu, în faţa mea, la un întins de mână departe de mine şi-mi vorbea astfel... ea... nu închipuirea ei... şi vorbea calmă şi neobosită, deşi vorba noastră curgea neîntrerupt de două ceasuri...

— ...iar ca o dovadă că bunele lui intenţii au fost astfel şi vor rămâne totdeauna la fel, el îi predă obiectul periculos, ştiu eu ce, nişte scrisori, o fotografie, un talisman intim, un obiect pe care ea trebue să-l aibe neapărat în secretarul ei, în orice moment... i-l dă odată cu omagiile lui şi'n acelaşi timp îi dă libertatea... e cu neputinţă ca femeia să nu-i mulţumească atunci, să nu-i strângă mâna şi să nu-l declare prietenul şi aliatul ei... însă te-asigur că ea vrea să spună prin aceste cuvinte mai mult decât poate să exprime... o astfel de femee, ar mai călca poate, sub acoperişul în care a fost primită atât de civilizat şi platonic... dacă imponderabilele de care ţi-am pomenit nu s'ar opune cumva — înre-un fel sau altul...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1933-1947

— Dar ăsta a fost cazul meu! strigai fericit şi luminat, desfăcându-mi larg braţele de par'că duhul sfânt s'a pogorît asupră-mi şi mi-a adus însfârşit mântuirea prin glasul de argint al îngerului din faţa mea...

Iar donna Alba reîncepu de astă dată cu un surâs smerit şi cu termeni aproape biblici:

— Nu încerca să mă ispiteşti, domnul meu, pentrucă învăţătura d-tale a fost prea tare ca să poată să mi se steargă uşor din suflet... Femeia de care ţi-am vorbit s'a dus acasă şi s'a privit fericită în oglindă. Frumuseţea ei a fost mai tare decât orice pentru c'a izbutit să birue chiar un instinct ordinar.., Pe când la noi ?.. pe când în cazul nostru ?... crezi oare că nu pot să fac distincţia între el şi cazul celeilalte... Nu, prietenul meu sufletesc... Dumneata mi-ai deschis ochii şi mintea nu asupra tăriei frumuseţei mele ci asupra josniciei care se încuibase în sufletul meu, asupra minciunei care se sălăşuise acolo... evident, pentrucă eram o biată femee, îndată ce am ajuns acasă m'am uitat speriată în oglindă pentru a mă convinge dacă nu mă părăsise ceia ce eu socoteam cu uşurinţă frumuseţea mea... Dar ce avea să caute aci frumuseţea la care mă gândeam eu ? A doua zi abia mi-am dat seama de frumuseţea cealaltă, pe care dumneata doreai s'o întronezi în inima mea... Şi m'am cutremurat din cap până'n picioare de cumplita revelaţie... Şi abia atunci am putut să te numesc prietenul şi aliatul meu, franc şi total, fără niciun alt substrat de gând frivol şi meschin...

Şi atât. Donna Alba a tăcut. Işi zâmbeşte propriului ei gând, nemişcată pe scaun. Apoi se agită uşor. Văd prin oglindă cum îşi aduce în poziţia firească piciorul stâng, pe care-l ţinuse până acum deasupra celui drept. Dumnezeule, ce picior... ! Nu, donna Alba nu se poate să plece, trebue s'o reţin cu orice preţ... trebue să smulg vălul de pe faţa ei... sau cel de pe faţa mea... Dumnezeu mai ştie, dracul mai ştie unde se află cu adevărat vălul pe care l-am aruncat prosteşte între noi, la capătul savantelor mele combinaţii şi ocoluri, în tinderea necurmată

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

spre divinu-mi ideal. Dar cum poţi să rupi un văl aşa dintr'o dată...? Degetele donnei Alba caută geanta de pe birou. Şi mă trezesc vorbindu-i de prinţul Preda, desvăluindu-i simţimintele ce acest nenorocit nutrea într'adevăr pentru dânsa, povestindu-i acum pe larg de tot mersul tovărăşiei noastre, mărturisindu-i cum i-am dat involuntar ideea predării scrisorilor şi amintindu-i, dacă mai e nevoe? cum el a înţeles să facă marele gest, oprind pe cele mai importante pentru caz de nereuşită... şi aşa mai departe... ocol, necontenit ocol. De ce nu-i pomenesc şi de chipul cum l'am descoperit pe acest individ, luându-mă înadins după dânsa... de ce nu-i pomenesc şi de necazul ce m'a muncit, de regretul grozav ce a urmat suggestiei date involuntar, a elegantului gest de predare... Pentru că vreau ca tot ea să aducă vorba de asta, pentru că nu pot să mă smulg din acest nemaisfârşit ocol... Dar acum se pare că am ajuns la capătul lui pentrucă, iată, am ajuns la momentul când ea poate să mă întrebe:

— Pentruce i le-ai luat înnainte ca el să-şi împlinească gândul ce-i suggerasei... de unde puteai şti că el avea de gând să oprească pe cele mai periculoase... şi cine-ţi spunea că până'n ultimul moment, n'avea să se răzgândească şi să nu mai oprească nimic? Şi-atunci puteam să strig: — Pentrucă regretam că i-am dat această suggestie... Pentru că-i descoperisem astfel ce-aş fi făcut eu... pentrucă te iubeam... ei asta e... asta e... te iubeam... să lăsăm făţărniciile şi....

Dar donna Alba nu se gândeşte să-mi pună astfel de întrebare or cât i-o aduc de aproape de marginea gândului ei. Căci ea pare grozav de înspăimântată de ideea că prinţul Preda, ar fi putut nutri un astfel de gând, că a putut lua o astfel de hotărîre... Cum i-ar fi putut ea răsplăti...

— Oribil, oribil! face ea apucându-mi mâinile... Iţi mulţumesc din tot sufletul meu, că i le-ai putut smulge la timp potrivit... pentrucă ţi-ai dat seama la timp, că mobilul gestului cavaleresc ce vroia să facă pentru mine

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1933-1947

era atât de josnic față de curatele, superbele dumitale intenții... Ce oribil... cum să-ți mulțumesc? murmură ea cu adevărat înfricoșată, frământându-mi mâinile, cu mâinile ei calde, cu dulcea lor atingere de pură și castă recunoștiință!

Și timpul se-aude necontenit cum trece, eu-l aud bine cu urechile acestea în care zbârnâe roiuri întregi de viespi; iar dacă ea nu face nici o mișcare, dacă încă nu se agită de plecare pe scaunul ei e că hidoasa priveliște retrospectivă a iubirei prințului Preda o înspăimântă încă. Mâna ei îmi strânge încă mâna mea, dar acum nemișcat — și ea întreagă nemișcată a rămas cu ochii țintă într'un punct de ungher; iar eu văd din toată această atitudine înfricoșată cât adevăr se cuprindea în spusele ei, când afirma ca aparența, personalitatea, fizicul în prim rând, al demonului care o constrânge, pot hotărî chiar pe-o donna Alba la o jertfă ca aceea, la care se hotărîse pentru mine. Așa dar se hotărîse, se hotărîse... Imi spun înfrigurat și totuși mâna cealaltă a mea nu se ridică să închidă ca o carapace de scoică, între amândouă palmele mele, mâna ei scumpă, pe care o țin zadarnic între degetele mele...

Donna Alba zâmbește... A sosit sfârșitul?... Se agită... vrea să plece?... Nu, zâmbește, dar rămâne, vrea să vorbească încă, mai are să-mi facă o destăinuire. Doamne, își mărturisește o veche amintire, o plăcută amintire, gândul ei, lumina justă a sufletului ei, când m'a văzut întâia oară, când marile dicționare mi-au scăpat cu atât de puternică larmă din mâini. Doamne a râs atunci, a râs pe drum înainte, cu toate că sufletul ei era în mare cumpănă în acele zile. Dar întâmplarea asta așa de nostimă și neașteptată cât i-a limpezit sufletul ei, cât i-a întărit cugetul în acele momente de descurajare și de teamă, când nu-și mai găsea astâmpăr și nu mai știa unde să caute alinare. Sgomotul cărților acelora enorme, a fost trâmbițarea frumuseței ei, a fost alarma farmecului ei,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

înaintea spaimei necunoscutului, a fost afirmarea conștiinței de puterea acestei frumuseți, și acestui farmec. O expresie de admirație atât de spontană, atât de caldă, atât de sinceră și atât de... „boacănă" i-a reamintit îndată cine e ea... Își amintește că revenind dela visita pe care o făcuse (fusese la amantul ei? fusese numai la vre-o prietenă, în apropiere de locuința lui? să fi fost ultima vizită la Tudor, întâlnirea cerută prin scrisoarea care-a deslănțuit duelul? puteam eu s'o întreb?... și în definitiv ce rost mai aveau toate astea, când ea-mi face înnainte atâtea destăinuiri uluitoare) — își amintește că revenind m'a revăzut de departe, din nou în fața liceului, așteptând-o. M'a cunoscut tot după dicționare. Între timp amărăciunea o invadase iarăși și n'a suferit să mă vadă din nou în calea ei; tocmai atunci a trecut o mașină și-a oprit-o; și cum s'a văzut în mașină, cum tot curajul și toate speranțele i-au revenit. Când a trecut pe lângă mine, a căutat să mă privească doar cu coada ochiului, dar în acel mic colț al vederei, a pus toată recunoștiința ei. Și nici n'a putut uita prea ușor întâmplarea asta amuzantă. Ba își amintește chiar, că mai târziu, când lucrurile s'au liniștit și când ea a trebuit să se ducă în aceiași direcție, — era de astă dată în mașina de casă — iar șoferul a vrut s'o apuce pe un drum mai scurt, — ea și-a exprimat dorința să ocolească puțin pe la liceul acestei amintiri.

— Ai făcut asta? Ai făcut asta? îmi venia să-i strig, să mă ridic să-i cad în genunchi, dar nu izbutii decât să-i strâng ușor degetele într'ale mele.

Dumnezeule, ce-am făcut? Ea și-a retras mâna, și-a împreunat-o cu cealaltă în dreptul pieptului, se uită zâmbitoare în oglindă. Va să zică pleacă, iată a sosit iarăși această spăimântătoare clipă.

Nu, continuă să vorbească, să-mi desvălue dealungul anilor părerea ei intimă despre mine. Când m'a revăzut a doua oară, privind-o săruitor prin portiera automobilului, care se oprise pentru că trimisese înapoi pe șofeur să ceară o însemnare ce-o uitase, nu m'a recunoscut,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

chiar i s'a părut îndrăzneață purtarea mea. Mi-a întors capul plictisită, dar atunci par'că i-a mijit ceva în minte; și-a readus ușor privirea pe mine, dar m'a văzut preocupat să observ din care poartă iese șofeurul (cât de bine i-au rămas în minte toate aceste mici nimicuri!) și asta a intrigat-o și mai mult. Figura și aspectul meu general nu i-erau displăcute și-apoi mai era și acea mijeală de gând care nu vrea să se lămurească. In momentul când a pornit mașina s'a luminat. Și deodată a cuprins-o regretul că nu m'a privit mai prietenos...

— Doamne, Dumnezeule, donna Alba, îmi spune astfel? Glasul ei grăește toate acestea...

...evident, întâi prietenos și-apoi cu bine subliniată supărare că stăruesc prea mult în admirația mea. Dar gândul că trebue să mă fi oprit în fața casei ei nu i-a părut supărător; n'a putut evident să privească spre a se convinge prin ferestruica mașinei, dar m'a închipuit acolo, înfipt în fața portalului casei cu sumbră fațadă. Donna Alba mă întrebă dacă mai îmi aduc aminte de toate astea și dacă se înșelase? Doamne, cum mai mi le aduc aminte și cât de bine văzuse!

Acum e timpul, acum e timpul! răsună iarăși trompeta sângelui în mine. Dar pot să întrerup pe donna Alba în această divină destăinure... Doamne, cine știe unde poate duce această destăinuire?...

Se aștepta să mă revadă trecând prin fața casei; n'ar putea spune dacă acest lucru ar fi amuzat-o sau nu. Dar nu s'ar fi așteptat pentru nimic în lume să se pomenească așa cu mine, în sala de așteptare a soțului său. Doamne, ce curaj! și-a zis uluită. Dar pentru a-mi înfrâna zdravăn și de la început acest curaj, mi-a reprobat îndrăsneala cu o cât mai severă înfățișare și-o cât mai distantă trecere pe lângă mine. Înăuntru însă s'a simțit puțin neliniștită. Maestrul nici n'a spus că m'a angajat. L'a întrebat ea mai târziu, văzându-mă eșind din sala de consultații și invitând pe clienți. El i-a confirmat cu un: da, îmi face impresia unui băiat muncitor! Și-atât. Dar ea se vede nevoită să-mi mărturisească acum, pentrucă toate aceste

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md/1933-1947

momente îi revin atât de clar în minte, că în ziua aceea s'a simțit foarte dispusă. Ce îndrăsneală! Ce curaj! se minuna singură, privind figura atât de preocupată și de marțială a soțului său, care evident, nu mai pomenea nici o iotă de noul lui slujbaș.

Dumnezeule Doamne, era vis ce auzeam, ce simțeam eu acuma? Nu, donna Alba continua și chiar îmi atrase atenția, ca un fel de scuză, mai mult o cerere de îngăduință îndreptată către propria ei pudoare, că acum va urma ceva și mai copleșitor.

Intr'adevăr. Acum se chinuia să regăsească atitudinea și primul ei cuvânt de răspuns, când îi voi adresa primul meu cuvânt. Să fie deadreptul făgăduitoare, asta nu, în nici un caz. Locul de mijloc i se părea cel mai nimerit. Dar pentru un om atât de curajos și autor de... boacăne ca mine, tot răspunsul sever, socoti că trebue adoptat. Mai rămânea indiferența disprețuitoare, dar asta era scoasă de la început din joc. Insă ce aveam să-i spun eu întâi, de asta depindea totul, ca răspunsul ei să fie cât mai potrivit cu planul ce-și făcea. I-era teamă că în fața cine știe cărei îndrăsneli ale mele — evident de cuvânt și fără doar și poate, în afară de orice necuviință, în care caz era hotărîtă să se plângă soțului său — în fața cine știe cărui compliment neașteptat sau cine știe cărui salut exagerat, când aveam să ne pomenim singuri pe-un loc, să nu-și piardă prezența de spirit și să treacă într'un domeiu vecin, celui al atitudinei ce-și impusese. Temporizarea mea o făcu să se convingă și mai bine că nu eram chiar un nebun de legat, că admirația mea era profundă și sinceră, că gândul meu era precaut și temător...

— Iartă-mă că-ți spun toate aceste copilării și mai ales că am putut să mă gândesc atunci la ele! mă privi ea cu o lumină de rugă în față, ca acel ce-și povestește, uimit el însuși de năzdrăvăniile ce înșiră, sălbăteciile unei copilării nebunești și oprindu-mi în acelaș timp protestările care-mi clocoteau în suflet cu un semn care vrea să-mi arate că nu dorește încă să fie întreruptă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mrr1933-1947

Așa dar, continuă, se găsea în fața unui grav și serios simțimânt; în intențiile ei diminua la rându-i severitatea răspunsului ce-mi pregătea cu câte-o fracțiune de grad, pe măsură ce impresile sale despre mine se modificau tot mai în bine. Totuși seriozitatea simțimântului ce-mi atribuia o cam neliniștea oarecum.

— Eram încă o proastă și o copilăroasă, grozav de copilăroasă, găsi ea iarăși de cuviință să se scuze, cel puțin pentru a-și mai îngreuna franchețea acestei destăinuiri, pe care se hotărâse totuși s'o ducă până la capăt...

Spre adânca ei nedumerire temporizarea aceasta însă se prelungea necontenit. Donna Alba începu să audă de primele mele succese juridice; și — ea mă rugă din nou s'o iert — ele n'o mai înveseliră ca atestările rapide dela început ale maestrului că a găsit în mine, un ajutor destoinic și muncitor. Numai eram umilul care ducea chiar o muncă de robot, numai de dragul de a se afla într'o apropiere care i-era scumpă, amenințat până să fie și îndepărtat la prima greșală. Cât o înduioșase de mult atunci soarta mea pe donna Alba, când întrevăzuse în reținerea dela început, grija de a nu-i displace printr'o nouă îndrăzneală deplasată: asta îi adusese chiar o pală de îndemn, să mi se adreseze ea întâi, întrebându-mă binevoitoare... „dacă-mi place această muncă grea..." Dar veștile despre succesele mele se repetară necurmat și asta îi tăiară elanul. Se auzi în cele din urmă și glasul maestrului care tocmai începea să vadă în mine un asistent indispensabil și chiar un tovarăș... Și nici o manifestare de nici un fel, pentru donna Alba, anume, nici un cuvânt strecurat în pripă, o nouă... faptă boacănă, măcar o repetare semnificativă a întâmplărei cu dicționarele. Nimic, nimic... Domnul (nouă rugăminte de iertare) călcase în casa asta pentru doamna admirată atât de stângaci și de bufnitor pe stradă... pentru a se aprinde aci de propriul lui meșteșug, de pofta de a ajunge, de a domina... (Vrusei s'o întrerup iarăși făcându-i cunoscut episodul cu dosarul Ypsilanților, dar la semnul ei neliniștit, mă hotărâi să păstrez această eclatantă probă a sentimentelor mele pentru dânsa, până la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

urmă, când va trebui să-mi acorde rândul de a-i descri și eu evoluția sufletului meu în tot acest timp).

Ajunseserâ până la dânsa — își reluă donna Alba vorbirea — vești despre succesele „tânărului nostru secretar" în familiile bogate ale capitalei, iar faima sa de avocat crescu până la intimidare. Și atunci energicul om al acțiunei și al viitorului începu s'o desguste. Ea a fost aceea care a tăiat soțului ei, dorința acestuia de a-l chema une-ori la masă sau la reuniunile prietenești din casa lor. O ezitare a avut când cu procesul Anișoarei Sava, dar totul a fost trecător, iar la urmă, toată bucuria pentru câștigul prietenei ei cele mai bune, s'a preschimbat într'un fel de stingherire pentru siguranța de mine cu care am dus la capăt, și am prefăcut în succes eclatant, făgăduința ce-i dădusem atât de *concesiv și aristocrat*. Unde mai era acum îndrăsnețul și totuși nătângul plăcut tânăr pe care ea și-l închipuise intrând aci sub aparența lui de degajare, cu inima cât un purice! Tot așa n'a putut suferi la balul dela Liric complimentele ce i-am rostit cu aerul sigur de mine; iar în observațiile mele asupra acelei reprezentații în care tineret de neam mare se străduia să redea pe perfectul mitocan, ea descoperi aceiași afișare a satisfacției că am putut ajunge la o treaptă de unde chiar pot vedea puțin mai în jos, pe cei pe care mai de mult îi vedeam sus. Dar cu acel prilej mai lăsasem să-mi scape și o notă mai răsunătoare, care pusese puțin pe gânduri pe donna Alba: amintirea întâmplării cu dicționarele și asigurarea foarte curioasă și neașteptată pentru dânsa că de-atunci până acum mă păstrasem neschimbat. Mai lăsasem să audă și altceva cu acel prilej, ceva care ținea tot de îngâmfarea, ce nu-mi putea suferi: că aș fi gata s'o apăr de nu mai știe ce temeri aș fi cetit în ochii ei. Nu prea dădu totuși atenția cuvenită acestei noui manifestări de presumțiositate, pe care crezu că e mai bine s'o pună în socoteala floricelelor de stil. Dar mai avea de răfuit o veche socoteală cu mine donna Alba: venisem în casa ei pentru admirația pe care în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/indir1933-1947

sfârșit i-o împărtășam sau pentru a-mi face strălucită carieră? Și de acea îmi amintise cu puțină răutate și de recunoștiința ce-o datoram soțului ei. Asta n'o împiedecase însă să asculte cu încuviințare mustrările ce-și făcea atunci domnul Georges Radu Șerban că nu încercase să mă apropie și din alte considerente decât ale interesului profesional; de fapt maestrul nu făcea de cât să-și ia asupră-și dorința ei exprimată pe vremea când începusem să devin „important", ca să nu fiu poftit vreodată la dânșii și nici măcar prezentat; abia după procesul Anișoarei, cu toate micile rezerve ce-și mai făcea, donna Alba arătă că înclină spre schimbarea atitudinei, iar atunci la teatru prințul Georges se găsi foarte bucuros să se facă ecoul ei.

Însă numai decât după acea, urmă alarma revelatoare a prințului Preda: și atunci donna Alba înțelese însfârșit că într'adevăr într'o privință n'o mințisem la reprezentația dela Liric. Rămăsesem neschimbat, da, în dorința de a o cuceri, pe care a cetit-o instinctiv în ochii mei și pe care orice femee admirată o știe dela început, chiar dacă atunci n'o poate prea ușor întrezări, o știe ascunsă acolo, în ochii celui mai sincer și mai credincios adorator. Numai că schimbasem cu totul tactica mea de ajungere la picioarele zeului mult dorit; și asta însemna că mă scimbasem total eu însumi drept credinciosul și preadoratorul. Nu mai eram vlăjganul uimit, dinainte și prea curajos din timiditate; dorința mea devenise stridentă și imperativă, eu însumi devenisem individul puternic, sigur de sine, care vrea să intimideze și să uluiască pe alții, care vrea s'o intimideze și s'o uluiască pe ea, care vream s'o fac să-mi cadă ea la picioarele mele, să-mi fie recunoscătoare cu sufletul și corpul, că atunci când sunt rugat, și când *vreau* eu știu să câștig procesele preteniei sale, știu să câștig orice proces (Dumnezeule, nu-mai rămâne așa dar să mă mândresc nici cu tentativa mea de proces pentru redobândirea averei Ypsilanților!) oricât de încâlcit, nu numai în fața justiției, dar în adâncul vieței, unde cine știe prin ce mijloac straniu de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

geniale voi fi dat de acest nenorocit de prinț Preda, pe care l-am jefuit de scrisori. Dar cu aceasta procesul final a fost câștigat; îl câștigasem, o învinsesem în această lungă și inutilă luptă. Recunoscuse că trebue să se constitue prizonieră... și venise înfrântă și umilită la ușa mea... Numai că sufletul ei, pe care-l dobândisem așa de ușor, cu două cărți căzute și cu inspirația de a veni să mă angajez în biroul soțului ei, era acum departe, grozav de departe și nimic n'ar mai fi fost de făcut pentru a-l aduce înapoi. Afară evident de ce am făcut — mă gândeam — dar acum alungându-i trupul în schimb, în depărtări considerabile, — când iată, la începetul acestui lung și fără sfârșit ocol eram atât de aproape de ea întreagă!

— Iată dar, scumpe prietene, toate simțimântele ce mi-au produs în suflet persoana dumitale, închee donna Alba, ridicându-se de pe scaun. Nu am putut să ascund nimic pentrucă unui om ca dumneata nu-i mai pot nimic ascunde. M'am arătat în toată goliciunea mea (goliciunea ei, Dumnezeule! cuvântul ăsta m'a lovit în cap ca barda voevodului Radu Șerban) pentru a vedea cât am fost de rătăcită și de neînțelegătoare, pentru înaltele sentimente ce cu adevărat nutreai pentru mine. Mă vei erta, pentru că însuți ai dovedit la început cât ești de rătăcit; pe urmă, — văd acum minunat de bine metamorfoza aceasta sufletească a dumitale — când ai cântărit ce fel de persoană era soțul meu, când ți-ai dat seama de ușurința cu care te-ai apropiat de marele lui suflet, în raport cu aspra-i bunăvoință și cu adevărat voevodala lui noblețe, când ți-ai dat seama apoi, întorcându-te spre acea pe care o urmărisei, de bună seamă fără gând curat, cât de departe, cât de rătăcită este și ea de acest mare și drept om, — atunci te-ai hotărât să acționezi cu toată puterea și-ai izbutit... Ce credeam eu că urmărești și ce urmăreai dumneata anume? Cum mai pot să mă gândesc la toate acestea și totuși să te privesc în față și totuși să-ți strâng

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md/1933-1947

mâna. Eu plec acum din îndemnul dumitale pentrucă aştept ca el să mă cheme. Şi mă va chema nu mă îndoesc... Şi am nestrămutata dorinţă ca el să facă asta din propriul lui suflet, fără imboldul nimănui. De aceea am hotărât ca dumneata să nu fii acum decât vehiculul acestei cutii a păcatului... de aceea, îţi cer să nu adaugi un cuvânt, să nu faci un semn peste ce te-am rugat să îndeplineşti. Vreau ca el să mă erte (acum pronunţă nesfiit şi apăsat acest cuvânt, par'că să văd cum sufletul ei se umple tot mai mult de pocăinţă, sub ochii mei), neajutat de niciun sfat, de nici o suggestie străină, — şi să mă aducă înapoi.

Iar eu aveam în tot timpul acestor patetice ale ei declaraţii, senzaţia nicicând mai vie a acestui timp însuşi, care trecea pe lângă mine învăluindu-mă şi lăsându-mă necontenit în urmă ca un râu repede, pe-un stei înnalt de piatră înfipt în mijlocul albiei. Intocmai ca atunci când luasem prima masă la dânşii, cu fiecare nou gest al ei, cu fiecare mişcare, cu fiecare nou moment al convorbirei noastre şi al expunerei ei, al descărcărei şi limpezirei cugetului ei înaintea împlinirei unui mare act. eu simţeam, eu auziam, eu înţelegeam numai un lucru: apropierea irevocabilă a sfârşitului, a despărţirei definitive. A, dar mai era mâine la mijloc, mâi rămânea această ultimă zi, care putea să devină cea dintâi pentru un nou crug al existenţei mele. Dacă eu.., dacă mi-aş lua curajul... dacă mâine însfârşit, aş avea tăria să împung vitejeşte această crustă tare, ce-mi închide atât de ermetic şi apăsător sufletul şi gândul, pentru a lăsa să izbucnească odată tot conţinutul lor arzător. Imi mai rămâne şi mâine, acest delicios, acest liberator mâine...

Dar donna Alba, care a pus sfârşit chiar închereei lungei ei confesiuni, văd că întârzie încă să rostească termenul ultim, formula sacrată a desnădejdei, cuvântul de despărţire.

Dar de ce desnădejde? Incă nu poate fi vorba de aşa ceva, din cauza acestui sfânt, acestui divin, acestui hotărîtor mâine. Donna Alba nu se urneşte din loc, ea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mrr1933-1947

a rămas în picioare, în faţa mea, cu mâinile înfipte în marginea biroului ; dar ea nu mă priveşte, linia ochilor ei trece peste mine, ea vede ceva deosebit deasupra mea, în zarea ferestrei, că întreaga ei faţă e scăldată de prea vie, prea nouă lumină, ca să nu lucească de-o stranie putere, chiar în desimea acestui amurg prea avansat. Imi simt inima întărindu-şi bătăile în tăcerea ameninţătoare, căci acum e ceva iminent şi grav în fiecare clipă care vine. Ce va aduce acum donna Alba, din dosul ochilor albaştri-cenuşii, cari la cea mai neînsemnată depărtare, şi mai ales acum în mijlocul întunerecului crescând, ard ca diamantele negre? Care va fi primul ei cuvânt, când noul sfânt duh care s'a pogorît asupră-i îşi va lua zborul, care va fi noua mărturie a iluminării ei?

E de neauzit, de necrezut, de neînţeles! *Dona Alba nu mai pleacă!* Voi contramanda formalităţile de drum şi voi despăgubi unde va fi nevoe. Donna Alba nu mai pleacă, rămâne! Dumnezeule mare, ea rămâne! Ce înseamnează această îndepărtare strategică şi laşă? îmi revelează ea covârşitoarea ei inspiraţie. Intru cât sufletul ei se poate socoti mântuit în adăpostul cu părete de mii de kilometri, în fundul căruia vrea să se ascundă? E o ipocrizie şi-un caraghioslâc în tot acest plan de operetă. E cel mai comod şi mai eftin mijloc de ispăşire al unei odioase crime. Pentru că toată povestea vieţei ei, pe care până acum mi-a turuit-o de-a surda se deapănă pe-un sâmbure de spaimă şi oroare, şi tocmai pe acela l-a tăinuit. Şi asta este spovedanie, şi asta este uşurare şi ce avea de gând să facă, putea să fie ispăşire? Donna Alba a săvârşît un omor. O mărturiseşte ea cu glasul ei dulce şi înfricoşat, acum exaltat, de mistică inspirată. O dublă faptă sinistră: ea a lăsat să scape scrisoarea amantului ei la piciorul patului, pentru a fi descoperită de prinţul Georges. Lângă ieşirea îndrăzneaţă a prinţului Tudor la teatru, a adus şi ea contribuţia ei, fără să-l avertizeze desigur, căci apoi panica laşităţei şi a dezertării a cuprins-o—şi până la urmă ea a negat în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr 1933-1947

fața soțului ei, a cărui moarte totuși a dorit-o, la un moment, cu toată puterea sufletului (a doua ei crimă în fața lui Dumnezeu). Iar prințul Tudor i-a înțeles slăbiciunea și-a luat asupra lui totul și a avut nobila și excesiva grijă ca și după moarte-i, sufletul ei să nu fie turburat de nimic. Iar la eroismul celor doi, acum când a bătut pentru ea ceasul liberării, al reînvierei după atâția ani de meschină prefăcătorie, „o mlaștină întreagă de lașitate", cum vrea ea să ese la liman ? Tot prin fugă, tot prin lașitate... Ea vrea să ispășească, să se mântue cât mai ușor, cât mai de departe. I se pare îngrozitor de stupidă și de ridicolă această oribilă comedie. Dar va avea puterea să-și desvolte ea singură acuzarea în fața maestrului; ea singură îi va aduce și-i va desface cutia păcatului, ea singură ; cu glas tare și ferm și nu cu scris ocolit și poltron, ea-i va desvălui apoi tot ce nu cuprind scrisorile, tot ce mai știe pe deasupra de abominabil și de josnicie cugetul ei apăsat, — până la ultima picatură de otravă, pe care se va sili din toate puterile, va avea tăria, va trebui s'o stoarcă. *„Adică întocmai cum te așteptai dela mine să procedez, înainte de a-mi da scrisorile".*

Și donna Alba îmi întinse mâini febrile, înfricoșate, care tremură de spaimă și de hotărîre. Mâine nu va mai veni. Mâine e ziua așteptărei și-a marei reculegeri, ajunul dărei socotelilor în fața teribilului justițiar, a voevodului cu ochi șoimesc și cu paloș ascuțit disimulat de somptuoase vestminte, așa cum așteaptă de veacuri pe zidurile ctitoriilor, așa cum îl va lumina în ceasul suprem Dumnezeu. Mâine nu va mai veni, mâine nu va mai veni...

Donna Alba a ajuns la ușă cu pasul ei elastic și înnalt. Afară, în hall-ul etajului o ajung. Am dat drumul aci luminei și am rotit mâna în juru-mi, încercând, negăsind altfel cum s'o întârzii, din drumul drept și irevocabil, pe care i-l imprimasem în chipul cel mai stupid.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mrr1933-1947

Şi m'apucai imbecil, fără nici-o introducere să-i descriu întregul etaj şi-apoi îi mărturisii cu inima la gură că aci plănuisem s'o fac să rămână dacă s'ar fi înduplecat „vreau să spun, dacă nevoia v'ar fi constrâns", — mă corectai, să renunţe la Paris. Aci ar fi rămas deplină stăpână şi nimeni nu s'ar fi apropiat de ea, nici chiar eu, fără chemarea ei expresă, - „ca un zeu în tabernacolul lui". Donna Alba opri uşor mirată privirea în ochii mei şi-mi răspunse, fără interes, că poate ar fi acceptat propunerea, dacă lucrurile, ar fi fost aşa după cum le presupuneam eu şi nu i-ar fi venit marele gând, să ia singură în piept voinţa destinului. In mine ar fi avut orice încredere — se mai însufleţi ea apoi — şi s'ar fi simţit bucuroasă şi liniştită să se ştie sub de-aproapea mea ocrotire.

Şi donna Alba se apropie atunci de scară. Mai arunca o privire în urmă-i ca să mai vadă poate dacă tabernacolul era într'adevăr la nivelul înnălţimei ei zeeşti sau poate să-şi verifice o nedumerire asupra aerului bizar, pe care trebue să-l fi luat acum figura mea şi-apoi începu să coboare fără grabă. O urmam din dreapta cu o treaptă, două, în urmă şi acum deodată, în tăcerea stângace pe care nu mai ştiam s'o alung, mi se deschise limpede în trecut şi'n viitor calea pe care o urmasem ca şi acuma, alături şi cam în urma acestei femei. Un asymptot era drumul ei necontenit drept, faţă de curba uşoară pe care o făceam în necurmata-mi apropiere de dânsa, fără să pot atinge niciodată linia impecabilă a mersului ei. Eram întocmai câinele acelui geometru antic, care însoţea în goană din ce în ce mai puţin încovoiată fuga în linie dreaptă, a stapânului său; un ram de hyperbolă care mergea să-şi întâlnească tovarăşa de ţel tocmai la infinit. Tocmai nicăeri. Şi nimic n'ar fi putut mai lesne, mai înfiorător, căsca acest gol nemărginit în sufletul meu ca această subită obsesie geometrică, fărămitură dintr'o carte recent citită, inspiratoare de zadărnicie şi descurajare, cu relativitate şi filosofie matematică.

Treptele s'au terminat şi deschid acum dinnaintea ei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

canaturile de geamlâc mat, care separă cele două holuri de jos. Cum i-am luat înnainte și cum stau astfel în calea ei, mi se năzărește neașteptat această puternică tentație, căreia simt deastădată că nu-i voi mai putea rezista: ce-ar fi dacă aș tăia deodată drumul donnei Alba?

Ea crede că-mi face în voe sau poate vrea să-mi arăte, să-și arăte singură cât de puțin turburată se simte dinaintea marei sale rezoluții, cerându-mi și aci lămuriri privitoare la încăperile, care dau în acest al doilea hall, iar eu îi răspund domol, cât mai domol e cu putință și-mi răspund și mie, cu năstrușnica mea ispită irezistibilă.

Un gest, a spus ea, un singur gest, nu lipsit de cuviință, dar îndrăznet și hotărît și drumul drept și drumul curb care nu se mai întâlnesc de unsprezece ani s'ar fi tăiat dela început. Un gest pe care l'a așteptat, un gest simplu, care n'a venit și care putea totuși înlocui toată această traiectorie greoaie, ocolită, stearpă, înfricoșătoare, care a revoltat simțul aristocratic al divinei principese. Un gest nu lipsit de cuviință, dar îndrăsnet și hotărît... sau un cuvânt frumos ales,..

Și iată-ne acum în primul hall, dar pentru mine în ultimul, în ultimul hall, în ultima sală de așteptare a existenței mele. O ușă și-un neînsemnat vestibul ne mai desparte de văzduhul nopței și de clocotul lumei. Noroc că donna Alba vrea să-și complecteze informațiile asupra aranjamentului casei mele... mâine sufletul ei va clocoti de cele mai cumplite frământări și'n zilele următoare ea va trece de voe bună prin cea mai grozavă cumpănă a vieței. Dar azi ea trebue să fie senină, ea trebue să rămână mândră și nepăsătoare, ea poate să se intereseze de lucruri fără importanță, ca o admirabilă urmașă de domni, în pragul celor mai grele încercări ale sorții. Un gest, un singur gest... sau cum îi spunea ea: o îndrăzneală, o mică îndrăzneală... sau cine știe care omagiu neașteptat, sau cine știe ce salut exagerat...

Și îngălbenit deodată, cu ochii rătăciți, îi apuc peneașteptate mâna, și-o trag ușor spre mine ca înaintea unui pericol iminent, ca de lângă o căscătură de prăpastie:

— Donna Alba, gem sugrumat, nu trebue să faceți asta,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

nu trebue să mergeţi până acolo... Nu trebue să-i spuneţi nimic direct, în faţă... mânia stă totdeauna ascunsă într'ânsul, mai mult decât în oricare şi tremur pentru viaţa voastră, pentru minunata voastră frumuseţe...—Nu pot să vă las, donna Alba, şoptii aproape acum, strângându-i tot mai înfrigurat degetele ei reci în mâna mea fierbinte.

Dar ea se desprinse uşor şi zâmbi cu blândeţe şi compătimire ca acelui care stă gata să cadă tocmai la sfârşitul drumului greu.

— Nimic nu mai mă poate opri domnule Aspru... nimic.

— Doamnă... strigai, doamnă, dar abia acum îmi dau seama încotro mergeţi... vă duceţi la... la... nu îndrăznesc nici să rostesc aceast teribil, acest... negru cuvânt... Şi n'aş putea să-mi iert nici odată că eu... inconştient... v'am îndreptat într'acolo... inconştient... inconştient... ei, da... ca un inconştient...

Donna Alba mă măsură iarăşi cu zâmbetul ei, care-mi mulţumea desigur pentru această efuziune foarte naturală la un biet om, la un biet căzut de pe înălţimi de voinţă în mlaştina sângelui şi-a cărnei,—dar care-mi spunea limpede în acelaşi timp, că numai e nimic de făcut! Şi răspunsul ei la toată această, pentru ea, bălbâire de spaimă, ignobilă şi măruntă, fu doar atât : îşi destinse pasul şi porni.

Şi-acum ne-am oprit la uşă, în dreptul uşei. Zâmbetul ei e acelaşi; ba pare c'a crescut. Şi a crescut odată cu el aceiaşi compătimire pentru mine şi aceiaşi dârză încăpăţânare.

— Dumneata crezi că el nu va erta?... întrebă ea, lăsând să se audă păr'că, un fel de şuerat în glas. Şi continuă, fără ca o clipă să i se umbrească această insolită expresie a feţei pentru cuvintele ce rostea—ca şi când şi-ar fi făcut o plăcere să zgândăre singură pericolul spre care alerga : — Or care ar fi fost altul, cine ştie... dar tocmai acela care în două rânduri l'a rănit în cel mai intim şi mai exclusiv simţământ... poate pentru el, în cel mai sfânt...

Eu înclin capul şi repet ca un ecou:

— In cel mai sfânt...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

Donna Alba par'că a tresărit. E lumină mare în hall-ul acesta şi ea e înnaltă şi dreaptă şi pare acum puţin turburată de privirea şi de glasul meu. O singură îndrăsneală, o mică, o neînsemeată îndrăsneală... sau un cuvânt neaşteptat... unsprezece ani de ocol deşert... traectorie... asymptot...

Repet tare:

— Pentru toţi cel mai sfânt...

Donna Alba dă un pas înapoi dinaintea pasului şi a ochilor mei. Am întins mâna spre umărul ei şi atunci ea a părut că se dumireşte şi s'a uitat involuntar într'acolo: cine ştie, o pată uşoară, de var sau de praf şi se uită mirată la umăr că nu vede nimic. Dar mâna mea s'a şi strecurat ca un şarpe pe sub braţul ei şi-apoi dintr'o mişcare sigură i-am acaparat spatele de-a curmezişul. Şi fulgerător cealaltă mână a ridicat-o în acelaş timp, petrecută pe după cotul lungilor picioare. O expresie de uimire, de stupoare s'a imprimat pe figura ei înlemnită, crispată, magnetizată de figura moralei înebunite; şi buzele ei n'au apucat să se mişte decât într'un incomprehensibil suspin de stupoare, că buzele mele le-au şi apucat în lacoma lor ventuză. Asymptotul s'a putut aşa dar uni totuşi cu braţul de hyperbolă, imposibilul din geometrie a fost rezolvat! chiăe triumfal mintea-mi scoasă din ţâţâni. Numai nici un cuvânt să nu se audă din gura asta cu gust de piersică nouă, care a rostit până adineauri atât de grave decisii! şi de aceia ca un aspirator ermetic gura mea absoarbe orice blestem, orice geamăt, orice sunet. Iar muşchii îmi sunt de oţel. O, ho, donna Alba nu-i mica Voicuţa, mai ales pe înaltul unui întreg etaj de trepte; dar hamalul de demult duce ca pe-un fulg delicioasa povară. Unul din braţele donnei Alba e liber. ar putea să se agite, să lovească, să sgârâie, să apere cu ultima putere a disperării; dar el s'a lăsat moale în jos şi atârnă neputincios şi minunat de romantic, când îl vezi astfel prin marile oglinzi. În dreptul uşilor mă întorc cu spatele şi împing, apăs cu cotul, cruţ pe donna Alba de cea mai neînsemnată izbire, de cel mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/index1933-1947

mic fir de neplăcere. Mâna ei a cedat desigur, nu e de loc elegant şi aristocratic să baţi şi să zgârii. Dar ochii ei? ce zic ochii ei?... asta e întrebarea la care simt grozav nevoia să am un răspuns acum... îmi aruncă ei tot dispreţul acela teribil pe care l'am ocolit timp de unsprezece ani, sau încuviinţează şi ei ca şi braţul, răpuşi de voluptate? Nu pot să-mi dau seama, pentrucă n'am sub ochii mei dilataţi de energie şi voinţă întreaga ei faţă. Gura mea continuă să-i stăpânească complect gura ei şi asta e toată tăria de care trebue să dau dovadă până la capăt. Mi-am înclinat într'aşa fel capul meu ca să-i las liber nasul drept de grecoaică. Dar nările mele stau prost de tot şi dacă n'ar fi această considerabilă voinţă simt că n'aş putea rezista până la urmă; simt că m'aş prăbuşi cu ea pe treptele de piatră. Şi iată, că la capătul scării într'adevăr sângele mă părăseşte, dar mi-a fost deajuns să ridic puţin capul şi să-mi umplu dintr'o sorbire plămânii de viaţă, ca apoi, dintr'o mişcare sigură, ca o felină dibace să-i cuprind iar buzele în carapacea umedă şi catifelată. Ca o felină uriaşă m'am văzut într'adevăr trecând pe dinaintea înaltelor oglinzi, cu gura înfiptă zdravăn în faţă omenească. Din poziţia ei donna Alba nu poate vedea acest tablou sălbatec, dar dacă l'ar vedea oare, s'ar scârbi într'adevăr de naturaleţea stridentă a acestei privelişti de junglă? In schimb sufletul meu e fermecat de imaginile cu care mă întâmpină minunatele oglinzi în treacăt: genunchii divinei mele prăzi s'au golit amândoi de acoperământul lor lunecător şi moale şi pulpele strânse bine în transparenţa mătasei gri descoperă acum în întregime unduirea lor ameţitoare.

Am dus astfel pe donna Alba până la divanul din dormitor, unde nu arde nici o lumină. Şi buzele mele au aspirat iarăşi numai odată larg şi din plin, ca să-şi ia provizia din urmă, pentru lupta aceasta corp la corp, strânsă, înăbuşită, fără cruţare. Mai mult, însă zadarnic, s'a zbătut faţa donnei Alba în dorinţa de aer, pentrucă acum în nesfârşitul sărut, în întunerec şi'n hârjoană aşezarea capetelor noastre se schimba într'una; astfel corpul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933 1947

a trebuit să se supună repede, par'că grăbit să treacă odată însfârşit prin această dură încercare. Dar liberarea lui şi-a ei n'a venit, de cât abia mai în urmă, după ce s'a scuturat până la ultima zvâcnire de spasmul prelungit.

M'am retras atunci până la uşa biroului, aşteptând acolo prima mişcare a trupului rămas inert pe canapea. Intru târziu donna Alba a tresărit; s'a ridicat şovăitoare izbutind cu greu să-şi proptească degetele în învelişul persan al divanului. A ridicat în treacăt unicul intim vestmânt de care-o despuiasem, dar simţindu-mă în uşă, s'a îndreptat nehotărîtă spre uşa dimpotrivă a sălii de baie, unde-a dispărut. Am traversat atunci dormitorul din câteva salturi şi am aşteptat-o acolo lipit de părete. Şi când ea a eşit după puţin, am cuprins-o din nou pe neaşteptate, repezindu-mă din spate-i, şi oprindu-i iarăşi spaima cu gura, aşa cum o adusesem până aci. Am plimbat-o astfel ca pe un copil în lung şi'n latul odăii; ochii nici de data asta nu-i puteam vedea, deşi acum întunerecul era despicat de faşa de lumină ce pătrundea prin uşa întredeschisă a biroului. Numai când străbăteam faşa simţiam că mă privesc; dar graiul lor de-acum mi-era cu neputinţă să-l caut, să-l ascult.

Acum nu mai fu nici o luptă corp la corp şi când donna Alba dispăru din nou în baie, o auzii deschizând comutatorul electric şi încercând robinetele. Eu o păndeam la uşă mut, căci toate scenele acestea se petrecuseră în cea mai deplină muţenie. Când am văzut că întârzie, mi-am găsit timp să dau drum mare luminei; apoi m'am întors la locul de păndă. Şi pentru a treia oară am cuprins'o în acelaş fel; dar acum o plimbam în plină lumină şi vream să-i văd ochii. Insă ea îi acoperise cu largile, cu lung îngenatele ei pleoape. Ispita era prea mare, ca să nu-i părăsesc pe neşteptate gura şi să nu acopăr de sărutări aceste rotunde, încercănate şi calde clape ale vieţii. Şi gura ei rămasă liberă putu să rostească, să şoptească însfârşit prelung, înfiorat, primele cuvinte: „My dear".

Am aşezat-o atunci pe divan şi m'am aplecat asupra ei să-i povestesc totul, să-i dau pe faţă totul, să mă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

lapăd de toate aberaţiile şi strategiile stupide, să mă desvinovăţesc de toată morala...

Dar ea mi-a apăsat obrajii cu degetele întinse şi mi-a şoptit uşor, irezistibil: Sst... nici o vorbă!.. Şi după ce mă privi lung, transfigurat, continuă ca în extaz: .... — nici azi, nici mâine, nicio vorbă... mâine voi fi iarăşi la tine... dar nu ne vom spune nimic, nu ne vom mai gândi la nimic, nu vom face nici un plan şi nici o punere în scenă... Şi când *el* va veni... vom merge în faţa lui şi-i vom spune totul... voi începe eu şi i voi descoperi trecutul... iar pentru prezent va fi rândul tău...

Pe urmă nu mai spuse nimic şi-mi opri şi mie orice cuvânt, apăsându-mi obrajii cu degetele lungi.

Şi'n tăcere de moarte, sub marea lumină a tuturor becurilor, i-am descoperit atunci rând pe rând toate frumuseţile ei ascunse şi toate au căzut rând pe rând pradă lăcomiei gurei mele din creştet până la genunchi şi din glesna până la sâni, şi iarăş şi iarăşi dela umeri până'n mijlocul blond pălit...

Donna Alba se ţinu de cuvânt şi veni a doua zi, rămânând la mine dela cinci după amiază şi până la unsprezece seara, când primi ca şi'n ajun s'o duc până'n apropiere de casă. Refuză şi de astă dată, cu toată logica argumentelor mele protivnice, să mă lase s'o însoţesc până'n faţa porţei, sub cuvânt că nu înţelege ca şi servitorii să fie puşi în curent cu gândurile, cu drumurile şi cu viaţa ei. Apoi n'o mai văzui până la evenimentul tragic care urmă. Rămăsese să mă înştiinţeze la telefon, în orele de dimineaţă când mă ştia acasă, ziua şi ceasul când trebuia să mă înfăţişez la palatul cu sumbră faţadă. Dar zilele trecură şi aşteptarea mea fu în zadar. Totuşi ceva trebuia să se petreacă în posomorita locuinţă: maestrul nu se mai prezenta nici la procesele lui favorite, iar clienţii lui îmi spuseră că erau trimişi la mine dela uşă, de către fecior.

Cred că m'am purtat cu vrednicie în acele teribile

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

zile, îndeplinindu-mi activitatea prrofeisonală şi suplinind şi pe maestru în afacerile lui, c'o fermitate care nu s'a desmințit un moment. Numai seara,—şi totdeauna până noaptea târziu, — când îmi regăseam singurătatea deplină, pe divanul supremei mele fericiri, îmi aflam refugiul atâtor gânduri negre şi presimțiri în evocarea neîntreruptă a chipului donnei Alba, a albei ei goliciuni şi a mângâerilor ei leneşe şi cutremurătoare. Şi chiar când într'un colț răsărea deodată chipul de păpuşă de ceară, bărbos şi însângerat ca o figură de muzeu al prințului Georges sau într'un părete începea deodată să se învârtească într'o iuțeală amețitoare cercurile concentrice de foc în mijlocul cărora, porneau numaidecât să curgă cele o sută de gloanțe fără greş ale pistolului său, gândul meu rătăcit câteva clipe printre aceste îndărătnice vedenii, făcea sforțări disperate să recapete sfânta imagine pierdută, ce revenea apoi, închegându-se din zare ca o ființă vie, aducându-mi balsam de alinare şi speranță.

Iar în dimineața zilei a patra, după revenire maestrul îşi curmă firul vieței cu revolverul lui fără greş.

Doamna Smaralda sosi în aceeaşi zi pe seară chemată telegrafic de fiica ei, care avusese tăria să se dispenseze până şi în zilele de tragică încordare ce urmaseră teribilei destăinuiri, de asistența şi încurajarea chiar a mamei sale. Abia după sosirea bătrânei doamne, donna Alba mă chemă la dânsa, cerându-mi să-i dau tot ajutorul. Apoi se retrase repede, lăsându-mă cu doamna Esmaralda să trecem în revistă grijile şi trebuințele înmormântărei.

Intre hârtiile maestrului se găsi modificat vechiul testament prin care lasa întreaga avere soției sale, în felul următor: una din moşii rămânea doamnei Smaralda, cu rugăminte să aibe grijă de pomenirea lui creştinească, prințului Raoul îi lasă 500 mii lei, *iar mie toată biblioteca lui juridică* La aliniatul care mă privea pe mine, recomanda tuturor clienților săi să aibe „nemărginită" încredere în talentul şi „onestitatea" mea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md/1933-1947

Restul averei rămânea tot donnei Alba, pe care o bine cuvânta, *urându-i să rămână veşnic frumoasă.*

Şi astfel, gelos de sfârşitul rivalului său, şi acest urmaş de prinţi ştiu să-şi stingă veninul crâncen din suflet, cel puţin tot aşa de demn şi elegant.

In ziua îngropărei nu îndrăznii să mă uit la donna Alba; vorbeam amândoi, ca şi în ajun, privind şi unul şi altul într'altă parte. Dar mai ales, căutai s'o ocolesc pentru a evita chiar orice vorbă, după ce, printre alte cuvântări funebre, adusei şi eu salutul meu de fost emul, maestrului care ne părăsea. Eu îmi dau seama că am pus în vorbirea mea—şi toată lumea îmi confirmă asta mai pe urmă – suflet înalt, vibrantă şi sinceră durere; evident nu mă referii decât la contactul nostru de birou şi de bară, la marele merit care se pierdea,— însă, înlăuntrul meu, mă simţeam nespus de stânjenit. De altfel putui observa că şi ea şi-a impus aceiaşi conduită mai ales că părea mult abătută şi isbucnea din senin în lungi plânsete.

După înmormântare avusei noui convorbiri cu doamna Smaralda, care mă reţinu la masa de seară; donna Alba însă nu se arătă. Invitările la masă continuară şi'n restul săptămânei care urmă; însă donna Alba se ţinu strict de obişnuinţa ce-şi luase de a nu se găsi singură cu mine pe-un loc niciodată. De altfel n'o mai vedeam acum decât în timpul mesei dela prânz, când de obicei mai găseam cu dânsa, în afară de doamna Smaralda pe Anişoara Sava, or chiar şi pe tatăl acesteia, precum şi alţi musafiri. Mi-era astfel cu neputinţă să pot afla amănunţit dela ea, cum se desfăşurase scena groaznicei mărturisiri şi mai ales motivul pentru care mă înlăturase pe mine din periculoasa întreprindere, ce ne legasem amândoi să săvârşim, — fapt despre care testamentul maestrului nu mai lăsa nici-o îndoială. Depăşise orice margine mânia prinţului în faţa primei revelaţii, pentru ca o inimă omenoasă să mai fie în stare a arunca în clocotul disperărei lui şi pe a doua—sau în ultimul moment donna Alba să gândise să mă cruţe de trage-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistetransilvania.ro/mdrr1933-1947

dia, care şi-ar fi canalizat poate dezlegarea cumplită în sancţionarea delicioasei şi'n veci neuitatei mele nelegiuiri? In van mă frământam să aflu vre-o dumirire; cât stam în casa donnei Alba, doamna Smaralda nu se mişcă de lângă mine, iar când chemam aceeaşi casă la telefon, îmi răspundea doamna Smaralda, pe care fiica ei o ţinea pe semne nedespărţită de dânsa.

Donna Alba hotărîse ca în camera în care îşi găsise sfârşit soţul ei (dormitorul lor) să ardă zi şi noapte timp de un an două mari lumănări în sfeşinice grele, bisericeşti; câte-o astfel de lumănare trebuia să ardă şase luni în fosta cameră mortuară (un mare salon) precum şi în birou.

Ea se mutase în apartamentul mamei sale. Vara ne despărţirăm, amândouă plecând la moşie, iar eu la mare. Incercai atunci prin accentele sincere şi pătimaşe, ale scrisorilor mele să fac pe donna Alba a-mi limpezi taina. Dar ea-mi răspunse foarte pe larg numai la prima, descriindu-mi zbuciumul ei în acele momente. N'a avut puterea să privească în faţă pe maestru, când a început mărturisirea: s'a lăsat pierdută pe-un scaun, a închis ochii şi a început să turue ca pe-o lecţie învăţată. La cel mai mic zgomot care venia din partea lui ea strângea şi mai tare pleoapele aşteptând detunătura pedepsitoare. Şi când vedea că nu vine nimic, continua. Ochii i-a deschis, când el a întrerupt-o cu vorbele: Vreau să văd scrisorile şi testamentul! Şi ea i le-a adus fără să îndrăznească nici atunci să ridice ochii. Şi când el a întrebat-o foarte calm şi foarte blând dacă mai are ceva de adăogat peste cele spuse şi peste conţinutul scrisorilor, ea i-a împărtăşit *hotărârea ei irevocabilă de a-l părăsi*, apoi a izbucnit in lacrimi, s'a apropiat de el orbeşte, din causa plânsului, şi-a căzut în genunchi, cerându-i iertare şi sărutându-i mâinile. El şi-a lăsat capul în palmă şi a rugat-o să-l lase singur. Chiar din seara aceea donna Alba s'a mutat în apartamentul mamei sale; la masă, prinţul n'a venit de cât în două rânduri, dar n'au schimbat nici-un cuvânt împreună. In ajunul sinuciderei a bătut la uşa ei, a intrat atât de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-194/

descompus că ea s'a speriat; în mână ţinea cutia de scrisori pe care i-a predat-o; apoi a dat să spună ceva, dar şi-a muşcat deodată buzele şi ochii i s'au umezit. A ieşit repede. Donna Alba n'a dormit toată noaptea şi probabil nici el. S'a sinucis în zorii zilei, aşa cum ştiam...

Şi atât... despre mine, nimic. La scrisorile următoare, în numele fiicei sale, îmi răspundea necontenit doamna Esmaralda.

Când reveniră, toamna târziu, mă prezentai chiar în ziua sosirei, să le aduc omagiile mele. Scăpasem dela tribunal cam târziu şi feciorul mă introduse în fostul birou, unde mai ardea încă groasa lumânare pusă din ordinul donnei Alba. Mobilierul vechi fusese înlocuit, căci mi se dăduse mie, odată cu cărţile, şi dulapurile de mahon şi cristal. Din noul decor îmi atrase atenţia o oglindă mai mare de înălţimea unui om, putându-se mişca pe-un ax înfipt într'o ramă de-o rară artă. Trebui să aştept aci ceva mai mult, pentrucă atât mama cât şi fiica se aflau în oraş, unde plecaseră să viziteze o amică şi rubedenie a doamnei Smaralda, pe cât mi se spuse, bolnavă. Nu ştiu dacă revenise doar donna Alba, dar mă pomenii numai cu ea singură, intrând răzătoare. O clipă stătui înnărmurit de frumuseţea ei în mare doliu în cadrul oglinzei, ca într'un tablou de renumit maestru; mă întorsei apoi repede şi mă înclinai până'n pământ. Donna Alba înaintă veselă spre mine cu amândouă mâinile întinse.

— Te uitai în oglindă? mă întrebă ea. — Nu e bine, lângă o lumânare care arde pentru un mort...

— Lângă dumneata (mă desobişnuisem s'o tutuesc) nu mi-e şi nu mi-ar fi fost teamă de nimic niciodată! îi răspunsei cu toată seriositatea... Şi niciodată sufletul meu nu se va simţi împăcat de mâhnirea, că insignfianta-mi prezenţă a fost eludată dintr'o grozavă împrejurare, de care eram direct responsabil,—şi mai ales că această eludare a fost săvârşită de cineva anume, de care nu mi-aş fi putut închipui niciodată, că m'ar mai putea îndepărta dela orcare din acţiunile ei...

— Sigur? Sigur *domnule moralist, care-ai jignit grav orgoliul meu femenin şi ai ucis un om cu perceptele ab-*

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1933-1947

solute şi cu marile d-tale gesturi? râse ea—foarte dispusă de aerul meu moracănos şi acum stupefiat... Atunci uite-te înnainte în oglindă! Se îndepărtă şi stinse lumina electrică. Se întunecă atunci zdravăn şi lumina nestatornică a lumănărei abia îmi ajută la început să-mi disting figura înciudată de intenţiile donnei Alba. Când mă învăţai cu clar-obscurul ce se făcuse, o văzui înaintând spre mine repede cu fâlfâitoarele ei văluri. Ridică mâinile ca nişte aripi negre deasupră-mi şi mă întrebă:

— Nici acum nu ţi-e frică...?

Mă întorsei şi-o cuprinsei şi ea-şi lăsa valurile cernite peste mine, ca un nemai pomenit de frumos simbol al morţei. Flacăra lumănărei pâlpâia molcom prin luciul oglinzii. Imbrăţişarea fu scurtă şi pătimaşă. Frumoasa moarte se despărţi ameţită şi se îndreptă şovăitoare să dea iar drum luminei celei mari. Al doilea sărut fu numai în treacăt, apoi mă ameninţă cu degetul:

— Asta să-ţi ajungă până la sfârşitul doliului. Astăseară nu te pot reţine la masă pentrucă nu e mama aci. De mâine însă restabilim regula: nu ne vedem decât în prezenţa ei. Mai ai şapte luni, am făcut eu socoteala pentru tine.

Şi dulcea moarte, care secerase până acum numai două fragede vieţi, îmi trimise din uşă un ultim sărut, cu vârful degetelor pe râsul ucigător al albilor şi minunaţilor ei dinţi.

— SFÂRŞIT —

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Muzeul Digital al Romanului Românesc

ANTICARIAT - SIBIU
18.—
Lei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md/1933-1947

324 273/2

ULTIMELE NOUTĂŢI LITERARE

APĂRUTE IN EDITURA:

„CULTURA ROMANEASCĂ", S. A. R.

BUCUREŞTI, I — STRADA PITAGORA No. 18

Ch. Dickens

David Copperfield 3 vol. fiecare volum . . . . 60.—

Lew N. Tolstoi

Ana Karenina, 2 vol. . . 180.—
Stăpân şi slugă şi alte povestiri . . . . . 80.—
Război şi pace . . . . . 100.—
Napoleon şi Alexandru . 90.—
Ivan cel Groaznic . . . 60.—
Invierea . . . . . 60.—
Fericirea casnică . . . . 40.—

Z. G. Buruiană

Fecioarele orizontale . . 50.—

M. Negru

Eu . . . . . 80.—

F. M. Dostoiewsky

Crimă şi pedeapsă . . . 50.—
Fraţii Karamazov, 2 vol. fiecare volum . . . . 70.—
Idiotul, 2 volume . . . 180.—

L. Andreev

Iubire tragică . . . . . 60.—
Trădătorul . . . . . 60.—

I. Turghenlev

Apele Primăverei . . . 40.—

Alphonse Daudet

Sapho . . . . . 60.—

Al. Kuprin

Bâlciul de fete, 2 volume fiecare volum . . . . 50.—

D. V. Barnoschi

Neamul Coţofănesc . . 100.—
Nudismul . . . . . 60.—
Mărturisirea trupului . . 60.—

Voltaire

Prinţesa Babilonului . . 30.—

Anatole France

Poftele lui Jean Servien . 25.—

A. Theuriet

Curtezana . . . . . 40.—

F. Champsaur

Mesalina . . . . . 60.—

Prosper Merimée

Noaptea roşie . . . . . 60.—

N. D. D'Argenta

Trotuşenii . . . . . 100.—

Fr. H. Burnett

Lordul cel mititel . . . 30.—

E. şi F. de Goncourt

Sora Filomena . . . . . 25.—

Hans von Hoffentahl

Lory Graf . . . . . 40.—

PREŢUL 1 LEI 80.—

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdlr1933-1947